

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

**CİNSİYETİN ÖZNELLİK İNŞASI:
CİNSEL PRATİKLER VE İKTİDAR İLİŞKİSİ**

Esra ERKMEN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

CİNSİYETİN ÖZNEELLİK İNŞASI:
CİNSEL PRATİKLER VE İKTİDAR İLİŞKİSİ

Esra ERKMEN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı
Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2022

KABUL VE ONAY

Esra Erkmen tarafından hazırlanan “Cinsiyetin Öznellik İnşası: Cinsel Pratikler ve İktidar İlişkisi” başlıklı bu çalışma, 01.09.2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Özlem CANKURTARAN (Başkan)

Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN (Danışman)

Dr. Semahat Dicle MAYBEK (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾

Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ..... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾

- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

...../...../.....

Esra ERKMEN

1 “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Esra ERKMEN

İTHAF

*Cinselliğini özgürce yaşayamayan bütün kadınlara ve
kuirle...*

TEŞEKKÜR

Bu tez; yoğun bir emeğin, zamanın, sabrın, tükenmişliğin, güçlenmenin, güçsüzlüğün, öfkenin, üzüntünün, sevincin, heyecanın, başarısızlığın ve en nihayetinde başarının bir ürünüdür. Bu süreç, olumlu ve olumsuz onlarca duyguyu bir arada yaşadığım uzun ve meşakatli bir yoldu. Düşe kalka ilerlediğim bu yolda başta elimi hiç bırakmayan kendime çok teşekkür ediyorum. Bu tezin başarılı bir biçimde bitmesindeki en önemli motivasyon kaynağı sendin.

Pandemi sürecinde yaşanan tüm zorlukları beraber göğüs gerdiğim, gülüşüyle, sesiyle, müziğiyle tez yazmayı keyifli hale getiren, birlikte dayanışıp birlikte güçlendiğim, bana her anlamda destek olan değerli partnerim ve seçilmiş ailem Eylem Kondakçı'ya,

Bireysel ve akademik anlamda birçok şeyi çekinmeden konuşup tartışabildiğim, tezime rehberlik eden, sevgili danışmanım Aylin Görgün Baran'a,

Tezimin geliştirilmesinde çeşitli bakış açılarıyla destek sağlayan Özlem Cankurtaran ve Dicle Maybek'e,

Tez sürecimde ne zaman çıkmaza girsem bilgi ve deneyimleriyle beni aydınlatan kız kardeşim Ali Alp Odabaş'a,

Tezimin özet kısmının İngilizceye çevrilmesinde bana destek olan sevgili iş arkadaşım ve kız kardeşim Sema Özdingiş'e

Yaşadıkları tüm maddi zorluklara rağmen desteklerini esirgemeyen atanmış aileme,

Biricik deneyimlerimi benimle paylaşarak araştırmaya katkı sağlayan bütün öznelere,

Sonsuz teşekkürler...

ÖZET

ERKMEN, Esra, *Cinsiyetin Öznellik İnşası: Cinsel Pratikler ve İktidar İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, 2022.

Bu araştırmada, Kate Millett cinsel politika, Foucault'un özne ve iktidar kuramı ve Butler'in kuir ve performativite kuramları temel alınarak kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimleri üzerinden nasıl bir öznellik inşası oluşturdukları ve aşk, cinsellik ve gücü anlamlandırma ile ataerkil düzeninin iktidar ilişkilerinin öznelerin cinsel pratiklerine yansıma biçimleri ortaya çıkartılmak amaçlanmıştır.

Feminist ve kuir metodoloji benimsenen bu çalışmada, nitel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır. Atanmış cinsiyeti kadın olan kuir (10) ve heteroseksüel (5) öznelerden oluşan toplamda 15 kişi ile yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler sağlanmıştır. Sahadan elde edilen veriler InqScribe programı aracılığıyla deşifre edildi. MAXQDA 2018 programı üzerinden ise veriler kodlara ayrıştırılarak tematik çözümleme yapıldı. Bu bağlamda araştırma üç tematik bölüme ayrılmıştır. Bunlar; Cinsiyet Kimliğinin Öznellik Süreçleri, Cinsel Yönelimin Öznellik Süreçleri ve Cinsel Pratikler ve İktidar İlişkisi'nden oluşmaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüellerin özneleşme süreçlerinin Foucault'ın imlediği biçimde normal ve anormal ayrımı üzerinden farklılaştığı görülmektedir. Normal/anormal ayrımı üzerinden ayrımcılık ve şiddetin boyutu da farklılaşmaktadır. Cinsel pratiklerdeki iktidar ilişkilerine baktığımızda ise iktidar ilişkilerinin hem kuir hem heteroseksüel özne deneyimlerinde var olduğu görülmektedir. Atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin natrans heteroseksüel erkeklerle olan cinsel deneyimlerinde cinselliğin çoğunlukla iktidara boyun eğme üzerinden biçim aldığı görülürken; özellikle kendilerini feminist olarak tanımlayan kuir öznelerin, natrans kadın ve trans erkekle olan cinsel pratiklerinde ise iktidar ilişkilerinin daha fazla belirsizleştiği ve bu bağlamda iktidara direndikleri görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: özne, cinsiyet, cinsellik, iktidar, performativite, feminist, kuir.

ABSTRACT

ERKMEN, Esra, *Subjectivity Construction of Gender: Sexual Practices And Power Relation, Master's Thesis, Ankara, 2022.*

In this research, based on Kate Millett's sexual politics, Foucault's theory of subject and power, and Butler's kuir and performativity theories, it is aimed to reveal how kuir and heterosexual subjects construct a subjectivity over their gender identity and sexual orientation, how love, sexuality and power make sense and the reflection of the power relations of the patriarchal order on the sexual practices of the subjects.

In this study, where feminist and kuir methodology was adopted, qualitative research techniques were used. Semi-structured in-depth interviews were provided with a total of 15 people consisting of kuir (10) and heterosexual (5) subjects with assigned gender is woman. The data obtained from the field was transcribed through the Inscribe program. Through the MAXQDA 2018 program, the data was categorised as codes and thematic analysis was made. In this context, the research is divided into three thematic sections. These are; Subjective Processes of Gender Identity, Subjective Processes of Sexual Orientation, and Sexual Practices and the Power Relationship.

The results obtained from the research show that the subjectification processes of queer and heterosexuals differ through the distinction between normal and abnormal as indicated by Foucault. The extent of discrimination and violence over intersectional identities is also diversifying. When we look at the power relations in sexual practices, it is seen that power relations exist in both queer and heterosexual subjects experiences. Sexual experiences of queer and heterosexual subjects who assigned gender is women with cis straight men, it is often seen to take form through submission to power. However specifically the queer subjects who describe themselves as feminists, in sexual practices with cis women and trans men, it is seen that the relations of power are more uncertain and they are resisting power in this context.

Keywords: subject, gender, sexuality, power, performativity, feminist, queer.

KAVRAM SÖZLÜĞÜ

Agender: İkili cinsiyetle hiç ilişkisi olmayan ya da çok az ilişkisi olan kişileri ifade etmek için kullanılır. Nötr-cinsiyet ya da cinsiyetsiz olarak da tanımlanabilmektedir (İYADER, 2020).

Amotonormatif: Toplumda her insanın uzun ve tek eşli romantik bir ilişki arzulayacağını, böyle bir ilişki türünün olmadığı insan hayatının eksik olduğuna yönelik varsayımları içeren, “zorunlu tek eşliliğin” dayatıldığı anlayış (Kaos GL Derneği, 2020).

Bi+seksüel: Birden fazla cinsiyete romantik ve seksüel çekim duyan öznelere tanımlayan şemsiye terim. Biseksüelleri, panseksüelleri, poliseksüelleri, omniseksüelleri, akışkan, kuir vb. içerir (Kaos GL Derneği, 2020).

Bifobi: Bifobi kavramı, biseksüellere ve bi+ şemsiyesi altındaki kimliklere yönelik önyargı ve nefreti ifade eder. Biseksüelleri ve biseksüel pratikleri aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru olarak gören söylem ve eylemlerin tümünü içerir. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan ve hiyerarşileri yeniden üreten bir olgudur (Kaos GL Derneği, 2020).

Butch: Özellikle lezbiyen topluluk içerisinde maskülenlikle özdeşleşiren veya cinsiyet kimliğini ifade ederken maskülen işaretleri tercih eden insanları tarif eder (Kaos GL Derneği, 2020).

Cinsel Yönelim: Belli bir cinsiyet veya cinsiyetlerdeki özne veya öznelere yönelik duyulan romantik ve/veya seksüel çekimi ifade eder (Kaos GL Derneği, 2020).

Cinsiyet İfadesi: Öznenin giyim, saç stili, ses, davranış vb yollarla cinsiyet kimliğini performe ediş biçimini ifade eder (İYADER, 2020).

Cinsiyet Kimliği: Öznenin kendisini ait hissettiği, özdeşim kurduğu cinsiyeti ve bedeni üzerindeki öz belirlenim hakkını ifade eden kavramdır. Bu kavram, sadece bedenle alakalı olmayıp öznenin sosyal ve psikolojik yönünü de kapsar (Kaos GL Derneği, 2020).

Cisgender: Sahip olunan cinsiyet kimliği ile doğumda atanan cinsiyetin örtüşmesi anlamına gelir. Cisgender kelimesinin türkçesi “natrans”tır. Trans aktivist Aligül Arıkan tarafından literatüre kazandırılmıştır (Kaos GL Derneği, 2020).

“Cishet”: Atanmış cinsiyeti ile cinsiyet kimliği ifadesinin örtüştüğü ve heteroseksüel olan kişilere denilir. “Cishet” şeklinde kısaltılmış hali LGBTİ+ kültür içerisindeki popüler

kullanımı negatif bir anlam taşımaktadır ve kimliğin ezici bir hegemonyaya sahip olduğuna atıfta bulunur (Kaos GL Derneği, 2020).

Genderfluid: Akışkan cinsiyet kimliğini ifade eder. Non-binary bir cinsiyet kimliği olarak, farklı cinsiyet kimlikleri ya da ifadeleri arasında gidip gelmeyi ifade eder (İYADER, 2020).

Heteronormativite: Heteroseksüelliğin tek ve “normal” olarak görülmesi, tüm toplumsal değer, kural ve yaşam biçiminin heteroseksüellik üzerine kurulması anlayışı (Kaos GL Derneği, 2020).

Heteroseksizm: Heteroseksizm, bir zorunluluk olarak dayatılan heteroseksüelliğin “doğal, normal, üstün” olarak öne süren; kuir özneleri damgalayan, aşağılayan düzeni ifade eder (Kaos GL Derneği, 2021).

Heteroseksüel: Kadın-erkek üzerinden ikili cinsiyet rejimi içerisinde kişinin kendi cinsiyet kimliğinden farklı olan cinsiyet kimliğinden hoşlanan özneleri kapsar (İYADER, 2020).

Homonormativite: Kuir komite içerisinde heteroseksist değerlerin, inançların yaygın ve anaakım hale gelmesidir (İYADER, 2020).

Lezbiyen: Kadınlara yönelik romantik ve/veya seksüel çekim duyan kadınları ifade eder. Cinsiyet kimliğinin bireysel ve toplumsal anlamda çeşitlenmesinden dolayı bu tanımlı nonbinary özneler de sahiplenmektedir (Kaos GL Derneği, 2020).

Lezbofobi: Lezbofobi kavramı, lezbiyenlere yönelik ön yargı ve nefreti ifade eder. Lezbiyenleri ve her tür lezbiyen pratiği aşağılayan, hakaret ya da komedi unsuru hale getiren söylem ve eylemler bütünüdür. Bireysel ve psikolojik bir korkudan ziyade, toplumsal hiyerarşilerden güç alan ve hiyerarşileri yeniden üreten bir olgudur. Homofobi ve mizojini ile keşisen bir alan olarak hem heteroseksist düzen içinde hem de LGBTİ+ içerisinde görülebilir (Kaos GL Derneği, 2020).

Monoseksizm: Herkesin sadece tek bir cinsiyete romantik ve cinsel ilgi duyulmasının varsayıldığı ya da olması gerektiğinin dayatıldığı sosyal düzen (Kaos GL Derneği, 2020).

Queer/Kuir: Natrans ve/veya heteroseksüel olmayanları kapsayan şemsiye bir terim (İYADER, 2020).

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
İTHAF	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	x
TABLO DİZİNİ	xiii
ŞEKİLLER DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI	5
1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ	5
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ	5
1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	6
1.3.1 Araştırmanın Oluşum Süreci: Konu ve Özne seçimi.....	6
1.3.2. Feminist ve Kuir Metodoloji ile Yola Çıkmak.....	9
1.3.3. Veri Toplama Süreci.....	11
1.3.3.1. Veri Toplama Teknikleri ve Saha Deneyimleri	11
1.3.3.1.1. Araştırma Öznelerinin Geri Bildirimleri.....	13
1.3.3.1.2. Feminist/Kuir Bir Araştırmacının Karşılaştığı Sorunlar	14
1.3.4. Verileri Çözümleme Süreci.....	16
1.3.5. Araştırmanın Etik Boyutu	18
1.3.6. Araştırma Sınırlılıkları.....	18
1.3.7. Araştırma Geçerliliği ve İnanırlılığı	19
BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE	21
2.1. Kişisel Olan Politiktir: Cinsel Politika Kuramı.....	21
2.2. Özne ve Biyo-iktidar Bağlamında Cinsellik Etiği.....	31
2.3. Cinsiyet (Gender), Performativite ve Kuir Kuram.....	35

BÖLÜM 3: ÇÖZÜMLEMELER	43
3.1. CİNSİYET KİMLİĞİNİN ÖZNEELLİK SÜREÇLERİ	43
3.1.1. Çocukluk ve Aile Yaşantısı.....	43
3.1.1.1. Ci(s)nsiyetlendirilmiş Oyun Alanı: Homososyal ve Heterososyal Oyunlar	44
3.1.1.2. Atanmış Aile ve İktidar İlişkileri.....	50
3.1.1.2.1. Atanmış Ailenin Yapısı: “ <i>Ataerkilliğin güçlü olduğu aile</i> ”	50
3.1.1.2.2. Ev İçi Cinsiyet İlişkileri: “ <i>Yemeği annem yapar, temizliği annem yapar, babam işten gelir</i> ”	51
3.1.1.2.3. Aile İçi Şiddet: Psikolojik ve Fiziksel Şiddet.....	54
3.1.2. Cinsiyet Kimliğinin Anlam Dünyasında Öznelliği Aramak	60
3.1.2.1. Cinsiyet Kimliği Beyanı: “ <i>Natrans Kadın, Politik Olarak Kadın, Genderfluid, Agender ve Herhangi bir Beyanda Bulunmayanlar</i> ”	60
3.1.2.2. Kadın Ne Ola Ki: “ <i>Sokakta yalnız başıma yürürken telaşlanıyorsam kadın olduğum içindir</i> ”	60
3.1.2.3. İkili Cinsiyet İfadesinde İktidarın İzleri: “ <i>Çok Feminin Bi Kadının Yanında Kendimi Maskülen Hissediyorum</i> ”	67
3.1.3. Cinsiyet Temelli Ayrımcılık Pratikleri	70
3.2. CİNSEL YÖNELİMİN ÖZNEELLİK SÜREÇLERİ	86
3.2.1. Cinsel Yönelimi Anlamlandırmak: “ <i>Lezbiyen, Biseksüel, Heteroseksüel ve Herhangi bir Beyanda Bulunmayanlar</i> ”	86
3.2.1.1. Öznelerin Açılma ve/veya Açıl(a)mama Halleri: “ <i>Seçilmiş Suskunluk</i> ”	90
3.2.1.1.1. Heteroseksizmin Dayattığı Zorlu Mücadele: Reddetme&Kabullenme ...	96
3.2.3. Cinsel Yönelim Üzerinden Ayrımcılık Pratikleri.....	102
3.2.3.1. Lezbofobi: “ <i>Bi gün evlenmek isticeksin, Ezgi sana yetmicek. Neden yetmesin!</i> ”	103
3.2.3.2. Bifobi ve Görünmezlik: “ <i>Penis Olmadan Olmaz Dimi</i> ”	109
3.3. CİNSEL PRATİKLER VE İKTİDAR İLİŞKİSİ	111
3.3.1. Aşk, Cinsellik ve Güç Kavramları Üzerine Düşünmek	111
3.3.2. Çocukluktan Yetişkinliğe Cinselliği Deneyimlemek: Mitler, Yargılar, Seksüel Etkileşimler ve Güç	118
3.3.2.1. Cinselliği “Oyun” Adı Altında Performe Etmek	118
3.3.2.2. Bekaret Algısı: “ <i>Güç, statü, yük, saçma, gereksiz...</i> ”	120

3.3.2.2.1. İlk Vajinal Seks Deneyimleri: “Artık bakire değilim, bana güç veren o şey yok”	122
3.3.2.3. Seksüel Etkileşim Biçimleri: Orgazm, Oral Seks, Anal Seks, Grup seks, Performatif Cinsellikler, Pozisyonlar, Seks Oyuncakları... ..	129
3.3.3. Utandırılma, Cinsel Şiddet ve Tecavüz	146
3.3.3.1. Beden Utandırma: "Sen çok çirkin bi kadınsın"	146
3.3.3.2. Sürtük Utandırma: “Kaç kişiyle öpüştün, nereden biliyorsun bu kadar iyi öpüşmeyi”	148
3.3.3.3. Cinsel Şiddet ve Tecavüz: “İstemiyorum istemiyorum demek”	151
SONUÇ ve ÖNERİ	157
KAYNAKÇA	172
EK’ler	180
EK- 1: GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU	180
EK-2: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU.....	182
EK-3: ORJİNALLİK RAPORU	189
EK-4: ETİK KURUL ONAYI.....	190

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Araştırma Öznelerinin Sosyodemografik Özellikleri	7
---	----------

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Araştırma Öznelerinin Cinsiyet Kimliği Beyanı.....	60
Şekil 2: Feminlenliğe ve Maskülenliğe Yönelik Anlamlar	67
Şekil 3: Araştırma Öznelerinin Cinsel Yönelim Beyanı.....	87
Şekil 4: Aşk Kavramına Yönelik Anlamlar	112
Şekil 5: Cinsellik Kavramına Yönelik Anlamlar.....	114
Şekil 6: Güç Kavramına Yönelik Anlamlar	115
Şekil 7: Bekâret Kavramına Yönelik Anlamlar	120

GİRİŞ

Cinselliğin nasıl olması, kiminle yaşanması gerektiği tarih boyunca heteropatriyarkal düzen içerisinde norm haline getirilen bir unsur olmuştur. Foucault (2018) *Cinsellik Tarihi* adlı eserinde Viktoryen dönemde cinselliğin karı-kocadan oluşan aile aracılığıyla üremeye indirildiğinden bahseder. Üreme dışında kalan her tür cinsel etkinlik ise anormalleştirilmiştir. Modern purütenlik cinselliği yasaklama, yok sayma ve suskunluk üzerinden yasalaştırmıştır. Cinsellik üzerine kurulan bu baskı; ilkçağdan itibaren iktidar, bilme ve cinsiyet arasındaki ilişkinin temelini oluşturmaktadır. 18. Yüzyılda ise cinsellik “polis”tir. Cinsellik yasaklama yerine kamusal söylemler aracılığıyla tertip edilir. Viktoryen döneminin baskı çağı, 19. Yüzyılın kapitalist düzeninin üretim tarzı ile artık tek vücut olmuştur. 18 ve 19. yüzyılda tıp ve psikiyatri aracılığıyla eşcinsellik gibi üreme dışında kalan cinsellikler patolojikleştirilerek sınıflandırılmıştır. 19. yüzyıl kapitalist toplumu tek eşli ve heteroseksüelliği idealize etse de çoğulcu cinselliklerin var olduğu ve cinsellik üzerine söylenen söylemlerin çoğulculuğuyla kısıktırılan da bir toplumdur. Bu toplum beden ve cinsellik üzerinden uygulanan bir iktidar türünü oluşturmaktadır.

19. Yüzyılın ahlaki krizlerinin yansımalarından biri de mastürbasyonun sağlıksız olduğu düşüncesidir. Mastürbasyonun çocuğun gelişimini bozduğunu hatta deliliğe yol açtığına yönelik düşünenler olmuştur. Erken uyarılmayı engellemek için çocuklar kendine dokunmasın diye ebeveynler çocuklarını şiddete ve kız çocuklarını genital mutilasyona maruz bıraktılar (1984, Aktaran Rubin, s.144).

19. yüzyıl başından sonuna doğru ise nüfusun hızla artmasıyla birlikte doğum kontrol yöntemleri aracılığıyla üreme kontrol altına alınmak istendi. Yirminci yüzyılın başlarında bir yandan doğum oranı düşürülmek isteniyordu, fakat bir yandan doğum kontrol yöntemlerine erişim kısıtlıydı. Aynı zamanda Katolik düşünce yapısı, doğum kontrol yöntemlerini ahlaki açıdan uygun bulmadığı için bu konuda muhalif davranıyordu. Bu nedenle doğurganlığı önlemek için evlilik içi cinsel perhiz ve fahişelik dışında iki ana yöntem vardı: geri çekilme ve kürtaj. O dönemlerde kürtaj yasal olmadığı için kadınlar yasal olmayan yöntemler ile (zehirli içecekler, haplar, otlar, örgü şişi veya kaygan karaağacının rahme sokulması gibi) fetüsü düşürmeye çalışıyorlardı. Elbette bu yasa dışı uygulamalar, kadınların sağlığını da olumsuz yönde etkileyen unsurlardı. Geri çekilme

ve kürtaj dışında kontrasepsiyon yöntemlerinden biri de prezervatif kullanımıydı. Fakat prezervatif evlilik dışı cinselliği çağrıştırdığı için hem ahlaki açıdan hem de işçi mensuplarının prezervatif erişiminin kısıtlı olması sebebiyle pek tercih edilmiyordu (Herzog, 2014, 28-32).

19. yüzyılın sonlarına doğru, cinsellik çalışmalarının dönüm noktasını, Alfred Kinsey ve çalışma arkadaşlarının *Erkeklerde Cinsel Yaşam* (1948) ve *Kadınlarda Cinsel Yaşam* (1953) adlı çalışmalar oluşturmaktadır. Kinsey'in çalışmaları, cinsel pratiklerde çeşitlilik üzerinde durması, eşcinsellik gibi anormal gözükten cinselliklerin normalleştirilmesi bakımından radikal nitelik taşımaktadır. Kinsey, kadınlarda ilgili ele aldığı eserinde kadın ve erkek arasındaki cinselliği "doğal" farklılıklara dayandırmasından vazgeçerek konuyu toplumsal boyutta ele almıştır. Yine de cinselliği özcü bir bakış açısıyla ele aldığı için toplumsal inşacı bir bakış açısını yansıtmıştır (Aktaran Jackson ve Sue Scott, 2012, s.26.). Cinsellik konusu pozitivist bir boyutta ele alındığı için kadın deneyimine odaklanan feminist bir analize ihtiyaç duyulmuştur.

Bu bağlamda 19 yüzyılda ve 20. Yüzyılın başlarında, aile, annelik, iffet, fuhuş, doğum kontrolü gibi konular birinci dalga feminist analize tabi tutulmuştur. Fakat o dönemde kadınların oy hakkı alması gündemde olduğu için annelik kurumu eleştirileri dışında kadın cinselliğini feminist analizin merkezine koymadılar (Aktaran Shulman, 1980, s.591). Shulman (1980)'a göre cinsellik, 1960 lı yılların radikal feministlerinin ana teması oldu. Kadınlar seks objeliğine karşı çıkıyor, bu objeleştirmeye yönelik politik eylemlerde bulunuyorlardı. Kadın ve cinsel özgürlük konusuna bağlı olan kürtaj alanında kadınların nasıl hissettiğine yönelik deneyimlere yer verildi. 1967 yılında kadınlar politik bir yaklaşım olarak oluşturulan bilinç yükseltme gruplarında cinsel pratikleri hakkında konuşmaya başladılar. Kadınların birçoğu orgazm taklidi yaptığını yönelik dönüt veriyordu. Önceleri suçluluk uyandıran bu eylemin aslında erkeklerin onlar üzerinde uyguladığı baskıya yönelik bir tepki biçimi olduğunu anladılar.

Masters ve Johsons'un araştırmaları aracılığıyla, orgazm cinsel doyumun yolu olarak konumlandırıldı. Heteroseksüeller üzerine yapılan başka araştırma verilerine göre de, erkeklerin kadınlardan daha sık orgazm olduğunu gösterirken çoğu kadın yalnızca penetrasyondan orgazm olamıyordu. Orgazm hazzın merkezine konumlandıkça, orgazm olamama hali işlev bozukluğu biçiminde sınıflandırıldı (Aktaran Opperman ve ark, 2014). Bu sınıflandırmayı besleyen mitlerden biri de vajinal orgazm mitiydi. Anne Koedt (1970) *The Myth of The Vaginal Orgasm* adlı eserinde tüm yaşanan orgazm hallerinin klitoral

olduğuna değinmiştir. Erkeklerin penetrasyon üzerinden orgazm olmaları, kadınların da orgazmını erkeğin hazzı üzerinden tanımlanmıştır. Bu aynı zamanda hiç var olmayan vajinal orgazm mitini beslenmesine de neden olmuştur. Klitoris, alışıla gelen pozisyonlar ile fazlasıyla uyarılmadığı için “frijit” olunabilirdi. Frijit, erkekler tarafından bir kadının başarısızlığı olarak tanımlanmıştı. Bu bağlamda, vajinal ve klitoral orgazm ayrımı erkeklerin kadın üzerindeki cinsel iktidarını oluşturmaktaydı. Koedth, vajinal orgazm mitinin yıkılması gerektiğini ve kadınların özgürleşebilmeleri için klitoral orgazma daha fazla önem verilmesi gerektiğini savunmuştur (Güneş, 2017, s.256).

Anlaşılan o ki feminist tarih, heteroseksüel kadınların tekelinde ele alınan bir meseleydi. Lezbiyen kadınlar feminist hareket içerisinde dışlandılar ve susturuldular. Ta ki 1980’li yıllarda lezbiyen kadınlar kendi öz örgütlenmelerini sağlayıp deneyimlerini paylaşmaya bařladıķça tarihin öznesi haline gelmeye başladılar (Menka, 2014, s.118). 1990’lı yıllarda radikal lezbiyen kadınlar, heteroseksüel cinselliğin erkek egemenliğin bir yansıması olduğunu dışünüyor ve bu anlamda politik lezbiyenliği savunuyorlardı. Carol Smart tarafından alınan bir makalede, heteroseksüelliğin yalnızca bir baskı unsuru olarak görölmesinden vazgeçilmesi gerektiğini ve “kadınlar arasındaki deneyim farklılıklarının takdir edilmesi” gerektiğini savunmuştur. Politik lezbiyenliğin akabinde özgürlükçü “seks yanlısı” dışüne ile feministlerin şiddet karşıtı “seks savaşları”na ilişkin tartışmalar çoğalmıştı. Bu çekişmelerin yeniden canlanması kuir teorisinin ortaya çıkmasıyla birlikte hem feminizm ile bir halde hem de ondan bağımsız bir biçimde heteroseksüellik analizi yeniden önem kazanmıştır. Feministlerin çoğu, kuir teorisinin kadın/erkek, hetero/homo ikili ayrımları alt üst etme ile yakından ilgilenmişlerdir. Kuir teorisyenlerden Butler, *Cinsiyet Belası* eserinde bedenleri, arzuları ve cinsiyetin (gender) doğallaştırılmış kültürel bir mesele olarak ele almıştır (Jackson ve Sue Scott, 2012, s.150-155). Aynı zamanda Butler (2010) cinsiyetin, dil ve söylem aracılığıyla üretilen ve tekrarlanan performatif edimler bütünü olduğunu vurgulamıştır.

Bu bağlamda cinsiyet ile i içe geçmiş cinsellik alanı, heteroseksüellik kurumu etrafında biçim alan aşk, evlilik, cinsel şiddet ve köktendincilik ile i içe geçmiş politik bir meseleydi (Millett, 2018). Radikal feminist analizden yola çıkan bu çalışmada, cinsel politika kavramı; sınıf, etnik köken, cinsiyet gibi kesişimsellik üzerinden güçlölük ekseninde ele alınmıştır. Aynı zamanda cinsel pratikleri iktidar ilişkileri ekseninde ele alındığı için öznenin iktidar ile bağımsız özölmenmek istenmiştir. İktidara direnme, alt-üst edici edimler, çoklu kimlikler, cinsiyetin ve cinselliğin performatifliği ise kuir teori

üzerinden sorunsallaştırılmıştır. Bu bağlamda bu çalışmada, kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim üzerinden nasıl bir öznelik inşası oluşturdukları ile cinsel pratiklerindeki iktidar ilişkilerinin nasıl kurgulandığı ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu doğrultuda çalışmanın bölümleri aşağıdaki gibidir:

Çalışmanın birinci bölümünde, araştırmanın konusu, önemi, amacı, problemleri ve yöntemini anlatan kapsam bilgisi sunulmuştur.

İkinci bölümde, çalışma radikal feminist perspektifte Kate Milet'tin cinsel politika kuramı, Butler'ın performativite ve kuir kuramı ve Foucault'ın özne ve iktidar bağlamında cinsellik kuramı üzerinden kuramsal çerçeve oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde, araştırma öznelerinin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimleri esas alınarak aile, çocukluk yaşantısı, açılma ve ayrımcılık pratikleri üzerinden özne ve iktidar bağlamında nasıl bir öznelik inşası kurguladıkları ve cinsel pratiklerindeki iktidar ilişkilerini nasıl oluşturdukları ile iktidara direnme noktaları ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise araştırmadan elde edilen veriler feminist ve kuir literatürdeki cinsiyet ve cinsellik çalışmaları üzerinden tartışılarak sonuçlandırılmıştır.

BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN KAPSAMI

1.1. ARAŞTIRMANIN KONUSU VE ÖNEMİ

Bu araştırmada, atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsiyetleri üzerinden nasıl bir öznellik inşası tahayyül ettikleri, bu öznellik inşalarının cinsel pratiklerine yansıma biçimleri ve bu pratiklerdeki iktidar ilişkilerini nasıl anlamlandırdıkları konu edilmektedir.

Bu araştırma için yapılan literatür taramasında türkçe dilde üretilen cinsellik çalışmalarının yetersiz ve çok kısıtlı olduğu saptanmıştır. Türkiye'nin ataerkil ve muhafazakâr yapısı cinselliğe ilişkin meselelerin çoğunlukla tabu sayılmasına neden olmakta ve dolayısıyla bu durum cinsellik çalışmalarını da kısıtlamaktadır Diğer bir yandan cinsellik çalışmaların çoğu sağlık ve psikoloji alanında sınıflandırılarak pozitivist bir bakış açısı ile ele alınmaktadır. Pozitivist bakış açısından uzak özne deneyimine odaklanan bu çalışma, feminist ve kuir alan yazınına katkı sağlaması bakımından önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın feminist ve kuir metodoloji ile yürütülmek istenen cinsellik çalışmaları alanındaki başka çalışmalar için de yol gösterici olduğu düşünülmektedir.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ

Bu çalışmada, Kate Millett cinsel politika, Foucault'un özne ve iktidar kuramı ve Butler'in kuir ve performativite kuramları temel alınarak kuir ve heteroseksüel öznelerin atanmış cinsiyetlerinin kadın olmaları üzerinden nasıl bir öznellik inşası oluşturdukları, kuir öznelerin açılma deneyimleri üzerinden kuir öznellik hallerini nasıl anlamlandırdıkları ile kuir ve heteroseksüel öznelerin cinselliği nasıl anlamlandırdığı ve ataerkil düzeninin iktidar ilişkilerinin öznelerin cinsel pratiklerine yansıma biçimleri ortaya çıkartmak amaçlanmıştır.

Bu bağlamda geliştirilen alt problemler şunlardır:

Atanmış cinsiyeti kadın olan;

- Kuir ve heteroseksüel özneler atanmış cinsiyetin kadın olması üzerinden öznellik inşalarını nasıl anlamlandırmaktadır? Bu öznellik inşalarında kurumsallaşmış iktidar yapılarının (atanmış aile, evlilik, heteroseksüellik vb.) nasıl bir etkisi söz konusudur?
- Kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimlerini anlamlandırma biçimleri nasıldır?
- Kuir özneler cinsel yönelimleri bağlamında açılma deneyimleri üzerinden öznellik inşalarını nasıl anlamlandırmaktadır?
- Kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim üzerinden maruz bırakıldıkları ayrımcılık pratikleri üzerinde nasıl bir iktidar ilişkisi söz konusudur?
- Kuir ve heteroseksüel öznelerin aşk, cinsellik ve gücü anlamlandırma biçimleri nasıldır?
- Kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsel pratikleri ile iktidar ilişkileri arasında nasıl bir ilişki söz konusudur? Özneler cinsel pratiklerinde iktidara direnme noktalarını nasıl oluşturmaktadırlar?
- Kuir ve heteroseksüel öznelerin beden üzerinden damgalanma ve utandırılma pratikleri nasıldır?
- Kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsel şiddet ve tecavüze maruz bırakılma pratikleri nasıldır?

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

1.3.1 Araştırmanın Oluşum Süreci: Konu ve Özne seçimi

Araştırmanın konusunu belirlerken sıkça merak ettiğim bir konu vardı. “Kadınlar cinsellik sırasında neden orgazm taklidi yapıyorlardı?” Gerek ana akım porno sektöründe gösterilme biçimi ile gerekse spesifik olarak heteroseksüel kadın arkadaşlarımda cinsel pratiklerinde orgazm taklidini sıkça tekrarladıklarına yönelik dönütler alıyordum. Kadınların cinsel pratiklerine yoğunlaşmamdaki kıvılcım noktası sanırım bu soru olmuştu. Bu soru beni aynı zamanda cinsel pratiklerdeki iktidar ilişkileri sorunsalına götürdü. Kadınların cinsel pratiklerindeki güç ilişkilerini cinsel yönelim çeşitliliği bağlamında ele almak istedim. Kendi öznel deneyimlerimden de yola çıktığımda güç ilişkilerinden kuir öznelerin de muaf olmadığı aşıkârdı. Elbette spesifik bu konuyu

çalışmamda kuir bir özne olarak cinsellik alanında bilgi üretmek, cinselliğin natrans heteroseksüel anlayışını alt üst etmeyi amaç edinmemin etkisi büyüktü.

Tez önerisi sunarken tezin hedef grubunu nasıl belirleyeceğim, danışmanımla üzerinde durduğumuz bir konu haline geldi. Heteropatriyarkal ve muhafazakâr düzende cinselliğin atanmış cinsiyeti kadın olanlar üzerinde daha fazla sorunsallaştırılması ve aynı zamanda öznesi olduğum bir konu olması sebebiyle araştırmanın hedef grubunu atanmış cinsiyeti kadın olanlar ile sınırlandırdım. Bir yandan cinsel yönelim konusunda herhangi bir kısıtlama bulundurmadan araştırmaya kuir özneleri dahil etmek istiyordum. Fakat bu kapsayıcılığın tez sürecini zorlaştırmasından çekindiğim için araştırmacının özgünlüğüne dayanarak, hedef grubu daha spesifik hale getirip lezbiyen, biseksüel ve heteroseksüel natrans kadınlar ile sınırlamıştım ve saha çağrısını da bu yönde çıkmıştım. Fakat saha görüşmeleri sırasında, araştırmaya katılan öznelerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim tanımlarının çeşitlendiğini gözlemledim. Cinsiyet kimliği ifadesi natrans kadın olma halinin dışında “agender”, cinsel yönelimi lezbiyen, biseksüel, heteroseksüel olmanın dışında “genderfluid, herhangi bir beyanda bulunmayanlar” biçiminde değişiklik göstermiştir. Bu durumu başından beri kapsayıcı olmam konusunda bir hatırlatma biçimi olarak ele aldım. Bu nedenle bu araştırma tezinin hedef grubunu; atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel özneler biçiminde genişlettim.

Nitel araştırma tekniğini aracı ettiğim çalışmada 15 katılımcı ile görüşme sağladım. Bunlardan 10'nunu kuir ve 5'ini ise heteroseksüel katılımcılar oluşturmaktadır. Katılımcılardan Luce ve Poussey natrans lezbiyen kadın, Carol ve Vi natrans kadın olarak tanımlarken herhangi bir cinsel yönelim beyanında bulunmamıştır. Cal ise agender lezbiyen olarak tanımlamıştır. Amanita, Frida, Merida kendisini natrans biseksüel kadın olarak, Casey genderfluid biseksüel olarak tanımlarken, Kat biseksüel beyanında bulunurken herhangi bir cinsiyet kimlik beyanında bulunmamıştır. Nola, Samantha, Thelma, Hypatia, Frankie cinsiyet kimliğini natrans heteroseksüel kadın olarak tanımlamıştır. Görüşme sağladığım 15 katılımcının sosyo-demografik bilgileri ise aşağıdaki gibidir:

Tablo 1: Araştırma Öznelerinin Sosyodemografik Özellikleri

	İsim	Yaş	Yaşamın Büyük	Şu anda kiminle yaşadığı	Eğitim Düzeyi	Çalışma Durumu	Aylık Gelir
--	------	-----	------------------	--------------------------------	------------------	-------------------	-------------

			Bölümünü Geçirdiği Yer				
1	Nola	32	Büyükşehir/ Türkiye	Tek	Üniversite mezunu	Tam Zamanlı	5000-6500
2	Luce	27	Büyükşehir/ Türkiye	Partner	Üniversite mezunu	Serbest	5000-8000
3	Merida	21	Şehir/ Türkiye	Oda arkadaşı	Lisans Öğrenci	Çalışmıyor	1000-1500
4	Samantha	30	Büyükşehir/ Türkiye	Aile	Yüksek lisans Öğrenci	Serbest	5000 -6500
5	Vi	22	Şehir/ Türkiye	Aile	Lisans Mezunu	Serbest	3000-4500
6	Frida	25	Büyükşehir/ Türkiye	Tek	Lisans Öğrenci	Serbest	3000-6000
7	Casey	25	Büyükşehir/ Türkiye	Ev Arkadaşı	Üniversite Mezunu	Yarı Zamanlı	3000-4500
8	Frankie	24	Büyükşehir/ Türkiye	Tek	Lisans Öğrenci	Part time	2000-2500
9	Paussey	30	Şehir/ Türkiye	Tek	Üniversite Mezunu	Tam Zamanlı	5000-7500
10	Cal	32	Şehir / İran	Tek	Ön Lisans	Çalışıyor	2000-2500
11	Hypatia	23	Büyükşehir/ Türkiye	Aile	Üniversite Mezunu	Çalışmıyor	-
12	Amanita	23	Köy/ Türkiye	Partner	Lisans Öğrenci	Çalışmıyor	1000-1500
13	Thelma	23	İlçe/ Türkiye	Ev arkadaşı	Yüksek Lisans Öğrenci	Çalışmıyor	1000-1500

14	Carol	25	Şehir/ Türkiye	Partner	Yüksek Lisans Öğrenci	Tam Zamanlı	5000
15	Cat	25	Büyükşehir/ Türkiye	Aile	Lisans Mezunu	Çalışmıyor	-

Araştırmaya katılan öznelerin 21-32 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcılarla görüşme esnasında cinsellik konusunda birçoğunun kendisini ifade etme noktasında zorlanmadığı görülmüştür. Bunda yaşadığı şehir, eğitim, sınıf gibi konuların etkili olduğu görülmektedir. Bir diğeri ise öznelerin tek başına, partner ve ev arkadaşı ile yaşam sürmesi cinselliği daha rahat performe etmesine neden olduğu görülürken aile yanında kalan katılımcılardan bazılarının cinselliği rahat bir biçimde performe edemediği görülmüştür. Yukarıdaki sosyodemografik özelliklerden anlaşılmaktadır ki özellikler arası bazı farklılıklar belirgin olsa da kesişimselliğin çok olmadığı bir hedef grubu araştırmada yer almıştır.

1.3.2. Feminist ve Kuir Metodoloji ile Yola Çıkmak

Pozitivist bilim, sınıflandırmaları nesnel, tarafsız doğru olarak görür. Nesnellik, erkeklerin öznelliğine verilen addır (Manning, 2019, s.3). Bu bağlamda, geleneksel sosyal bilim yalnızca beyaz, burjuva, Batılı erkeğin deneyimini esas alır. Erkek açısından sorun olarak görünen birçok olay kadın deneyimini yok saymaktadır (Harding, 1996, s.39). Bu geleneksel yöntem, kadın cinselliğini görünmez kılarak cinselliğin merkezine natrans-heteroseksüel, beyaz erkeği konumlandırmıştır. Bu bağlamda cinsel pratikleri iktidar ilişkileri düzleminde analiz etmek için feminist metodolojiye ihtiyaç vardır. Araştırma öznelerin kendi tarihsel bağlamında deneyimlerine odaklanan bu çalışmada feminist metodolojiden yararlanılmıştır.

Bu çalışmada aşağıda yer alan feminist metodolojinin ilkeleri ile hareket edilmiştir:

- 1) Araştırma nesnelere tarafsızlık yerine araştırma öznelerine *bilinçli taraflılık* ile kısmi özdeşim kurmak,
- 2) Dikey hiyerarşi yerine yatay hiyerarşiyi benimsemek,
- 3) Salt bilgi üretmek yerine feminist harekete aktif bir biçimde katılmak,

- 4) Feminist çalışmaları kurtuluş mücadelesinin bir parçası olarak algılamak ve bireysel ve sosyal değişimin bir parçası olmak,
- 5) Araştırmaya katılan özneler ile sosyal bilimcilerin birlikte bilinçlenme sürecine girmek ve güçlenme pratikleri elde etmek,
- 6) Öznelerin kendi tarihlerine sahip çıkması amacıyla görgül deneyimlerinin kamuoyu ile yaygınlaştırılmasının sağlamak (Mies, 1996, s.52-56).

Feminist bir araştırma pratiğinin en önemli ilkelerinden biri de düşünümSELLİKTİR. DüşünümSELLİK, araştırma sürecinde güç ilişkilerini ve gücün kullanımı ile bilginin nasıl inşa edildiği ve araştırmacının sosyal olarak nasıl konumlandığını ortaya çıkartmayı amaçlar (Ramazanoğlu ve Holland, 2002, s.119). Spesifik güç ilişkilerine odaklanan bu çalışmada düşünümSELLİK ilkesinden hareketle öznelerin deneyimlerinin tarihsel bilgisi ve cinsel pratiklerindeki güç ilişkilerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmada “kişisel olanın politik” olduğu ilkesinden yola çıkılarak radikal feminist bir yöntem ile kuir metodoloji benimsenmiştir. Manning (2019)’e göre, kuir metodoloji pozitivist bilimin öncelediği ikilikten doğan nesnellığe karşı çıkar ve öznelliği araştırmada konumlandırır. Güç ilişkilerini karmaşıklaştıran ve sorguluyan da öznelliğin kendisidir. Kuir metodoloji geleneksel feminist metodoloji içindeki yalnızca natrans heteroseksüel kadın deneyimine odaklanan bakış açısını da alt üst eder. Cinsiyet kimliği ve cinsel yöneliminin çeşitliliğine odaklanır ve heteronormativite eleştirisi içindedir. Bu nedenle kuir metodoloji, cinsiyet ve cinselliğin çoğullu karmaşıklığı ile heteronormativite ve homonormativiteyi ortaya çıkarmayı amaçlar. Bu amaç doğrultusunda bu tezde cinsiyetin nasıl bir öznellik inşa süreci içerisinde olduğunu anlamlandırmak, cinselliğin performativite üzerinden nasıl kurgulandığını ortaya koymak amacıyla kuir metodolojiden yararlanılmıştır.

MacKinnon (1989)’un *Sexuality* makelesinde belirttiği gibi “cinsiyet’in kendisi cinsellik teorisidir”. Yani cinsiyet, cinsel ideoloji etrafında şekillenmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada üç temel kuramdan yararlanılmıştır. Radikal feminist perspektifte heteroseksüellik üzerinden kurgulanan cinsel politikanın işlerliğini iktidar ilişkileri bağlamında anlamlandırmak için Kate Millet’in *cinsel politika* kuramından, cinsellik ve iktidar ilişkisini çözümlenebilmek için öznelerin kendi tarihsel sürecinde öznelliğini nasıl inşa ettiğini anlamlandırmak için Foucault’ın özne ve iktidar kuramından ve son olarak öznenin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği nasıl performe ettiği ile iktidar bağlamında

biçim alan cinselliğin performe ediş biçimleri ve iktidar direnme noktalarını ortaya çıkarmak için Butler'in kuir ve performativite kuramından yararlanılmıştır.

1.3.3. Veri Toplama Süreci

Bu bölümde araştırmanın sahadaki verilerinin nasıl toplandığı ve öznelerin deneyimlerinin neler olduğuna ilişkin bilgiler sunulmaktadır.

1.3.3.1. Veri Toplama Teknikleri ve Saha Deneyimleri

Nitel araştırma yöntemini benimsenen bu çalışmada 15 katılımcı ile yarı yapılandırılmış görüşme formu üzerinden derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan '*Öz Yaşam Öyküsüne ve Sosyo-demografik Özelliklere, Cinsiyet kimliği/Cinsel Yönelime, Aşk ve Cinsel Pratiklere Yönelik Sorular*' olmak üzere üç ana başlık altında toplandı. Görüşme sorularından bazıları, "Ingham and Stone (2001)'un, *Topics for in-depth interviews and focus group discussions: Partner selection, sexual behaviour and risk taking* ve Brodsky (2007)'nun, *Women ' s perceptions of different power dynamics in their sexual encounters with both women and men*" araştırmalarında kullanılan görüşme sorularından yararlanılarak geliştirildi (Bu iki çalışmadan geliştirilerek oluşturulan sorular ayrıntılı bir şekilde Ek-2' de yer verilmiştir).

Nitel araştırmada, örneklem seçimi hedef gruba erişmenin zor olduğu veya hedef grup hakkında bilgilerin eksik olduğu durumlarda kullanılmaktadır. Burada önemli olan araştırmacının öznelerle kurduğu güven ilişkisidir. Çünkü katılımcı görüştüğü kişiye bilgi vermekten çekinebilir ve yeni kişilerle görüşürken araştırmacıya refans olunmayabilir. Zincirleme sürdürülen bu süreç araştırmacının veri doyunluğuna ulaşmasıyla veri toplama aşaması tamamlanmaktadır (Aktaran Baltacı, 2018 s.253). Bu bağlamda bu araştırmada veri toplama sürecinde hem dezavantajlı kimliklere erişimin zor olması hem de ataerkil ve muhafazakâr toplumlarda cinsellik konusunun tabu olması sebebiyle kartopu örneklem tekniği kullanılmıştır. Katılımcılara sosyal medya (instagram, twitter) aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırma özneleri ile kurulan güven ilişkisi, araştırmacıya refans olunmasını ve dolayısıyla başka katılımcıların araştırmaya dahil olmasına katkı sağlamıştır. Özellikle lezbiyen katılımcılara ulaşmam diğer katılımcılara ulaşmama nazaran daha zor gerçekleşti. Kuir öznelerin gizli hesaplar üzerinden araştırmacıya ulaşma isteği, cinsel yönelimlerinin gizliliği konusunda daha temkinli yaklaşıtlarını düşündürmektedir.

Yüz yüze görüşmelerimin ilki bir pilot görüşmeydi ve görüşme 10 Aralık 2019 tarihinde bir kafede gerçekleşti. Kafenin yoğunluğundan dolayı katılımcının kendisini ifade ederken rahat hissetmediğini fark ettim. Olumsuz hava koşulları ve güvenlik sebebiyle ikinci görüşmeyi kafelerin çalışma için ayrılmış özel bir yerinde gerçekleştirdik. Fakat görüşme süresi yeterli olmadığı için görüşmenin devamını başka bir gün içerisinde katılımcının evinde sonlandırdık. 7 katılımcı ile kendi istekleri doğrultusunda onların ve araştırmacının özel alanında görüşmeyi gerçekleştirdik. Yüz yüze görüşmeler dışında diğer katılımcılarım ile skype ve zoom üzerinden görüşmeler sağladım. Katılımcılardan 8 kişi ile görüşmeyi zoom ve skype üzerinden gerçekleştirdim.

Ses kayıtlarını ise her bir katılımcının izinleri doğrultusunda telefonda aldım. Görüşme esnasında kesintiler, donmalar, kopmalar anlaşılma gibi durumlar söz konusu oldu. Bu durum deşifre yaparken zorlanmama ve veri kaybına neden oldu. Katılımcılardan biri aile yanında olduğu için kısık sesle konuşmak durumunda kaldı. Bu durum iletişimizi de biraz güçleştirdi, anlamadığım noktalarda katılımcıya ifadelerini tekrarlamasını talep ettim. Buradan ailenin özne ve öznenin cinselliği üzerinde nasıl baskı mekanizması oluşturduğu da anlaşılıyordu. Bu zorluklara rağmen katılımcı cinsel pratiklerini açıkça ifade etmeye devam etti.

En kısa görüşme 2 saat 22 dakika, en uzun görüşme ise 6 saat 46 dakikadan oluşmaktadır. 80 soruluk görüşme formunun yaklaşık 3-4 saati kapsayacağı planlanıyordu. Fakat bazı katılımcılarla görüşmeler çok uzun sürebildi. Bunun sebebi olarak görüşmenin keyifli bir biçimde karşılıklı sohbet havasında ilerlemesi, konunun bağlamından çıktığımız anlarda zaman yönetimini kontrol edememem görüşmelerin uzamasına neden oldu. O anın akışında anlamasam da deşifre yaparken bu durum benim için epey zorlayıcı oldu.

Katılımcılar bazı soruların zor olduğunu dile getirmişlerdi. Örneğin; “*kendi kadınlığını nasıl tanımlıyorsun, aşkı nasıl tanımlıyorsun*” gibi soruların bazı katılımcılar için zor ve anlaşılmaz olduğuna yönelik dönütler aldım. Şiddet üzerine konuşurken soruyu geçmemi isteyen bir katılımcım oldu. Aile içi şiddet konuşurken hayatında en yakınıyla bile paylaşmayı görüşme esnasında paylaşan ve bu konuyu konuşurken epey zorlanan katılımcılarım oldu. Katılımcılarla görüşme esnasında ortak deneyim noktalarında buluşmak bir yandan yalnız olmadığımı hissettirerek güçlendirdi diğer bir yandan özellikle şiddet ile alakalı olumsuz anlatılarda tetiklenmeme neden oldu.

Feminist metodoloji ile yürütülen bu tezin salt bilgi üretmenin dışında öznelere güçlendirme amacı taşıması, feminist bir araştırmacı olarak sahada da bu güçlendirmeyi olabildiğince uygulamaya çalıştım. Karşılıklı güçlenme pratiklerini elde ettiğimiz çok fazla an oldu. Fakat bazı anlarda bu güçlendirme çabalarımın yanlış bilinen bilgileri açıklama esnasında tiye alındığını hissetmem ile sonuçlandı. Aynı zaman bazı katılımcıların homofobik, lezbofobik söylemlerde bulduklarını gözlemledim. Bu nedenle bir görüşmede cinsel yönelim ile ilgili soruları bilinçdışımda atladığımı fark ettim.

Mülteci katılımcı ile olan görüşmemde İran'da LGBTİ+ olmanın ve yaşanan ayrımcılık ve şiddet ile mücadelenin Türkiye'de devam eden yüzünün paylaşılması değerli bir bakış açısı sağladı. Çünkü o görüşmeye kadar hep Türkiye'de doğmuş, büyümüş ve buranın kültürü ile içselleşmiş yaşamlar üzerine görüşme sağlamıştım. Katılımcının türkçesi çok iyi değildi, bu yüzden bazı soruları örneklerle açıkladım. Bazen benim de anlamak da güçlük çektiğim noktalar oldu. Görüşmenin diğer katılımcılara göre daha kısa sürmesinde dil etkenin olduğunu düşünmekteyim.

Katılımcılara bazı kavramların (örneğin dirty talk) bilinmemesi üzerine ne olduğuna yönelik bilgilendirici dönütler sağladım. Salt bilgi üzerinden anlaşılmayan noktaları öznel deneyimlerim üzerinden örneklendirerek aktardım. Bu durum katılımcıların hem kendilerini daha rahat ifade etmesine hem de konunun derinlemesine ele alınmasına neden oldu. Özellikle online olarak cinsel pratikler konusu konuşulduğunda birkaç katılımcının kendisini rahat ve güvende hissetmediğini fark ettim. Bu durum benim de kendimi rahat bir biçimde ifade etmemi engelleyen bir etken oldu. Birkaç katılımcı ile görüşmeye ara verdik ve sonrasında görüşmeyi sürdüremedik. Bir yandan katılımcıların birçoğunun kendilerini feminist olarak tanımlaması ve feminist bir yaşam sürmesi de cinselliği rahat bir biçimde performe etme ve ifade etme noktasında görüşmelerin derinlemesine ele alınmasına kolaylık sağlayan bir etken oldu. Bazı katılımcıların cinsel pratiklerinden tüm çıplaklığı ile dile getirmesi görüşmelerin akıcı bir biçimde ilerlemesinde önemli bir etken oldu.

1.3.3.1. Araştırma Öznelerinin Geri Bildirimleri

Görüşme geri bildirim konusunda görüşmenin bilgilendirici ve keyifli olduğu görüşme sonrası farkındalığın arttığını belirtenler olmuştur. Görüşmenin terapi gibi geçtiğini bir

bilinç yükseltme etkinliği tadında ilerlediğini vurgulayanlar çoğunluktadır. Birçok katılımcının görüşmeden sonra “*kendimle yüzleştim*” ifadesini kullanması tam da feminist metodolojinin savladığı bireysel değişim ve güçlenmenin amacına ulaştığının bir göstergesidir.

Araştırmacının yaklaşımının rahat ve yargılamadan uzak, yönlendirmenin olmadığı, etik sınırları bilen, kibar, deneyim paylaşımı yapmasının güvende hissettirdiğine yönelik geri bildirimler alınmıştır. Ağır gelen soruların olduğu ve bir sorunun içinde birden fazla soru olmasına yönelik eleştiri yapılmıştır. Görüşmenin çok uzun ama sohbet havasında, keyifli bir biçimde ilerlemesi görüşmenin uzunluğunun görmezden gelinmesine neden olduğuna yönelik olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar kendi deneyimlerini paylaşırken araştırmacının da konuyla alakalı benzer deneyim paylaşımı yapması konunun normalize edilmesine ve öznenin konuyla alakalı daha az rahatsız olmasına neden olduğuna yönelik dönüt alınmıştır. Özne, cinsel pratiklerindeki eril deneyimlerinin farkında olsa da görüşme sonrasında kendisinin de şiddet uyguladığını yönelik farkındalık sahibi olduğunu vurgulamıştır. Katılımcılar arasında ilk kez cinsel pratikleri konusunda bu tezde konuştuğunu rahat hissetmesine rağmen konuyu ayrıntılamadığını ve bu sebeple utandığını vurgulayan olmuştur. Rahatsız hissettiği soruları cevaplamayıp es geçtiğini belirtenler olmuştur. Bu bağlamda, araştırmacının da herhangi bir ısrarda bulunmadığına yönelik dönüt verilmiştir. Katılımcılardan bazıları araştırmacının ona verdiği güven ve rahatlık hissi sebebiyle hiç kimse ile paylaşmadığı, kendisinin yüzleşmekten korktuğu travmatik anılarını yalnızca bu görüşme esnasında paylaştığını ve sadece anlatmanın bile çok iyi geldiğini vurgulamıştır. Bunun yanı sıra konunun zorluğundan bahsedilmiş ve herkesin bu kadar rahat bir biçimde kendisini açamayabileceğinin altını çizmiştir. Görüşmeden sonra bir sonraki ilişkisinde kendisinin daha cesur olabileceğini hissettiğini dile getiren olmuştur. Her insanın kendini fark etmesinin güzel bir şey olduğunu, görüşme sorularının yalnızca bu araştırma kapsamında değil, öznenin hem kendisine hem de partnerlerin birbirlerine de sorabileceği sorular olması temenni edilmiştir.

1.3.3.2. Feminist/Kuir Bir Araştırmacının Karşılaştığı Sorunlar

Saha iznini 25 Şubat 2020 itibariyle alabildim. Yüz yüze görüşmelere başladıktan sonra 11 Mart 2020 itibariyle pandemi kısıtlamaları ile karşı karşıya kaldık. Bu durum tez sürecimi ciddi bir biçimde sekteye uğrattı. Uzun bir süre gündemimizi sarsan pandemi

ekonomik ve psikolojik anlamda olumsuz etkilere neden oldu. Yüksek lisansın 2. yılında aldığım KYK bursu bitmek üzereydi. Burs bittikten sonra çalışmak durumunda kaldım. Haftanın 6 günü çalıştığım için teze zaman ayırmakta güçlük çekiyordum. Pandemi sonrası yaşanan kısıtlamalar nedeniyle işten çıkarılmak durumunda kaldım. Aynı zamanda birtakım sağlık problemleri yaşadım. Kendimi bedensel ve mental açıdan güçsüz hissediyordum. Hem feminist ve kuir bir özne olarak hem de bu alanda bilgi üreten biri olarak pandemi sürecinde kadın ve LGBTİ+lara yönelik artan yoğun şiddet ve kısıtlamalar kimi zaman umutsuz ve çaresiz hissettirdi. Uzun bir süre alanımla alakalı herhangi bir iş de bulamamam iyilik halimi olumsuz etkilenmesine neden oldu. Bu süreçte psikososyal destek aldım. Bir yandan araştırma hibesi veren fonlara başvuruda bulundum fakat olumsuz dönüt aldım.

Bu zorlu süreçte tez yazmanın sınıfsal bir eylem olduğunu birebir deneyimlemiş oldum. Ekonomik bağlamda yeterli devlet desteğinin sağlanmaması, bireysel olarak daha fazla çaba sarf etmeme neden oldu. Gerçek şuydu ki Türkiye’de feminist/kuir çalışmaları hak edilen değeri görmüyordu. Hem bir özne hem de bu alanda bilgi üretmeye çalışan biri olarak bu gerçek fazlasıyla canımı acıtıyordu. Bu bağlamda feminist/kuir araştırmacılar olarak daha fazla deneyim aktarımı yapmamız ve taleplerimizi yaygınlaştırmamız gerektiğini düşünüyorum. Ancak bu şekilde daha verimli ve nitelikli çalışmaların da literatüre katkısı olabilir.

Bu süreçte beni zorlayan nedenlerden bir diğeri de bu çalışmanın nitel bir araştırma ile yürütülmesinin zaman ve emek bakımından zorlayıcı olduğu gerçeğiydi. Pandemi sürecinde tez konumu ve yöntemimi değiştirmeyi düşündüm. Fakat tezime her defasında sarılmamın en büyük etkisi hem tez konuma olan ilgim hem de tezimin nitel bir araştırmayı içerimlemesiydi. Feminist metodoloji ile yürütülen nitel bir araştırmanın bireysel ve akademik doyum noktası benim için sahada öznelerle temas halinde olmak ve karşılıklı güçlenme pratikleri elde etmektir. Tezimi bitirmemdeki en büyük motivasyonum da bunlardan oluşuyordu. Aynı zamanda tez konumun özgünlüğü ve benzeri çalışmaların neredeyse hiç yapılmamış olmaması da cinsellik çalışmaları alanında benzer çalışmaların ele alınması konusunda cesaretlendirici bir unsur taşıyacağını düşünmek bile beni fazlasıyla heyecanlandırmakta.

1.3.4. Verileri Çözümleme Süreci

İlk olarak sahadan elde ettiğim verileri InqScribe programı aracılığıyla deşifre ettim. “Play backwards, play forward, pause and stop” kısa yol tuşları aracılığıyla verileri daha hızlı ve kolay bir biçimde deşifre ettim. Deşifrenin kolaylık sağlaması açısından yalnızca araştırmacının soruları ile katılımcının ifadelerini yazıya geçirdim. Konunun bağlamından çıktığımız anlarda “play forward” tuşu aracılığıyla deşifreleri hızlandırdım ve bu yöntem deşifreler için zamansal açıdan epey kolaylık sağladı. Kendi deneyimlerimi ise dinleyerek yöntemde yer vermek üzere saha notları oluşturdum. Deşifre yaparken imla kuralları gözetilmeksizin katılımcıların doğrudan ifadelerine yer vermeye özen gösterdim.

Görüşme esnasında fark etmediğim birçok şeyi deşifre anında fark ettim. Bazı soruların gözden kaçtığını ve/veya konuyu derinleştiremeden bir sonraki soruya geçtiğimi fark ettim. Bunda soruların fazlalığı ve bunun bir getirisi olarak görüşme esnasında yorulmamın etkili olduğunu düşünüyorum. Benzer yorgunluk ve zamansal kısıtlılık sebebiyle yaptığım hatalardan biri de soruları ardı ardına sormamdı. Bu aynı zamanda katılımcıların tüm sorulara tek tek cevap vermesinden kaçınmasına ve dolayısıyla veri kaybına neden oldu. Bazı anlarda katılımcıların sözünü kestiğim ve konunun bağlamından uzaklaştığım anlar oldu. Bazı görüşmelerde konu üzerine konuşulmasına rağmen soruların tekrar edici bir hal aldığı fark ettim. Deşifre yaparken katılımcıların görgül deneyimlerini dinlerken tekrardan tetiklendiğim anlar oldu. Böyle durumlarda deşifreye ara vererek kendime iyi gelecek başka uğraşlar edindim. Kendimi iyi hissettiğim zaman deşifrelere devam ettim.

Deşifre ve analiz kısmını bir arada yürüttüm ve yaklaşık bu süreç 5 ay sürdü. Çözümlemeyi MAXQDA 2018 programı aracılığıyla yapmayı planlıyordum fakat daha önce programın kullanımı hakkında herhangi bir bilgiye sahip değildim. Ben de Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nün “Maxqda ile Nitel Veri Analizi: İleri Düzey Eğitimi” başlıklı eğitimine katıldım. Hem buradan edindiğim hem de bireysel çabalarım ışığında MAXQDA programı aracılığıyla tematik çözümleme yapabilme seviyesine eriştim. Tüm deşifreleri düzenledikten sonra MAXQDA 2018 programı aracılığıyla analizlemeye başladım.

Çalışmanın kodlama sürecinde tümevarımsal yöntemi aracı edindim. Kodlama yaparken araştırma amacıma ve problemlerime uygun bir biçimde kodlama oluşturmaya çalıştım.

Kodlamada Strauss&Corbin'in kodlama paradigması aracılığıyla temellendirilmiş kuram çözümleme aşamalarını gerçekleştirdim. Sahadan elde edilen her bir katılımcı verisini ayrı ayrı belgeleyerek MAXQDA 2018 programına aktardım. Tematik çözümlemenin ilk aşaması olan açık kodlama aracılığıyla verileri kavramsallaştırma ve kategorileştirme amacıyla parçalara ayırmaya başladım. Kodlamaları kimi zaman kavramsal olarak kimi zaman ise katılımcıların ifadeleri üzerinden (in vivo kod) oluşturmaya başladım. İn vivo kodları süreç kodlarına dönüştürerek kavramsal kodlar oluşturdum. İkinci aşamada alt başlıkları kategorileştirerek sınıflandırma amacıyla eksen kodlama yöntemini benimsedim. Üçüncü aşamada ise seçici kodlama aracılığıyla araştırma problemime ve amacıma uygun bir biçimde benzer kategorileri bir araya getirerek temalarımı belirgin hale getirmeye çalıştım. Temalarımı son halini vererek verileri yorumlama kısmına geçtim. Yorumlamalar bittikten sonra nitel analiz döngüsünün son aşaması olan sonuç kısmını oluşturdum.

Yorumlama bölümünde bazı kavramların yapısal olduğunu fark ederek revize ettim. Bu yapısal ve özgülükten kurtulmak için örneğin cinsiyet rolleri yerine cinsiyet ilişkilerini kullanmayı tercih ettim. Feminist metodolojiyle yola çıktığım tezimin amacına hizmet eden de bir yöntem oldu. Bu nedenle tekrar tekrar revize yapmak açıklarımı görmek için epey yardımcı oldu. Yorumlamada beni en çok yoran konulardan biri de kullandığım dilin doğruluğu ve akademikliği konusuydu. Tez danışanım desteğiyle birlikte yorumlama kısmında özellikle dilimin radikal olduğunu fark ettim. "Şöyledir, böyledir " gibi ifadelerin yerini "böyle olduğu görülmektedir, düşünülmektedir"e bıraktım. Elbette radikal feminist kuramdan faydalandığım için de bu radikal dili yorumlama kısmında (bilimsel çalışma sürecinin de araştırmacıyı özgür bıraktığı gibi) olabildiğince yansıttığımı düşünüyorum. Tez ve makale yazarken akademik dili kullanma konusunda *Sosyal Bilimlerin Yazma Çilesi: Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı* (Becker, 2013) adlı kitap da bana epey yol gösterici oldu.

Çözümleme sürecinde araştırmanın problemine birebir temas etmeyen görüşme soruları çıkartılarak soru formu revize edildi. 80 sorudan oluşan görüşme formu 49 soruya indirildi ve soruların içeriğinde herhangi bir değişiklik yapılmadı. Bu süreçte araştırmanın hedef grubunu ilk olarak lezbiyen, biseksüel, heteroseksüel katılımcılar oluşturmaktaydı ve sahaya da bu yönde çıkıldı. Fakat saha sürecinde cinsel yönelim bağlamında çeşitli kimliklerin yer alması araştırmanın örneklemini de değiştirdi. Bu durum aynı zamanda araştırmanın başlığının da değişmesi anlamına geliyordu. İlk olarak

bu araştırmanın başlığı “Toplumsal Hayatın Cinsel Pratikleri: Lezbiyen, Biseksüel ve Heteroseksüel Kadınların Cinsel Deneyim Farklılıklarının İktidar İlişkileri Bağlamında Analizi” oluştururken sonraları “Cinsiyetin Öznellik İnşası: Cinsel Pratikler ve İktidar İlişkisi” biçiminde revize edildi. Bu değişimler nitel araştırmanın esnekliğini açık bir biçimde göstermiş oldu.

1.3.5. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alındı. Görüşmeler öncesinde google docs üzerinden hazırlanan aydınlatma metni katılımcılar ile paylaşılarak izinleri alındı (Ek1’te sunulmuştur). Gizlilik politikası gereği google docs üzerinden hazırlanan aydınlatma metninde herhangi bir şekilde ad-soyad ibaresi yer almıyordu. Görüşmeye başlamadan önce de araştırma konusundan ve etiğinden kısaca bahsedilerek hatırlatmalar yapıldı. Görüşmedeki veriler, katılımcıların izni dahilinde araştırmacı tarafından ses kaydına alındı ve deşifre edildi.

Katılımcıların kişisel bilgilerinin korunması için isimleri ve deneyim paylaşımlarında bahsi geçen kişiler dahil anonimleştirildi. Sahaya çıkmadan önce özneleri anonimleştirmede kod sistemini (K1, K2, K3) kullanılması planlanıyordu. Hem sahada öznelerin önerisi doğrultusunda hem de kodlamanın araştırma öznelerini nesneleştiriceğini düşünüldüğü için bu yöntemden vazgeçildi. Bunun yerine katılımcı isimlerini feminist/kuir dizi, animasyon ve film karakterleri üzerinden anonimleştirildi. Anonimleştirilen dizi, animasyon ve filmler arasında ise “*Sense 8, Sex and City, Grace and Frankie, Merida, Arcane, She’s Gotta Have It, Sex Education, Carol, Frida, Imagine and You, Atypical, The Bold Type, Thelma and Louise, Agora, Orange is the New Black*” yer almaktadır.

1.3.6. Araştırma Sınırlılıkları

Cinsiyetin çok çeşitli hallerini araştırmaya dahil etmek hem zaman kısıtlılığı hem de tez sürecini emek ve motivasyon bağlamında zorlaştıracığından hedef grubun olabildiğince spesifikleştirilmesi amaçlandı. Ataerkinin atanmış cinsiyeti kadın olanlar ve cinsellik üzerinde nasıl bir baskı oluşturduğu ve bu baskı ve gücün cinsel pratiklere yansımalarının nasıl olduğu sorunsallaştırdığım bir alandı. Aynı zamanda öznesi olduğum alanda söz

ürettiğim için de araştırmaya spesifik olarak atanmış cinsiyeti kadın olanlar dahil edildi. Bu nedenle, araştırma araştırmacının özgüllüğüne de dayandırılarak atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel özneler ile sınırlandırıldı.

Araştırma sınırlılıklarının bir diğeri pandemi nedeniyle görüşmelerin birçoğunun internet üzerinden yapılmasını oluşturmaktadır. Kesilme, donma gibi problemler saha sürecinde veri kaybına neden olurken, tez konusunun hassasiyeti sebebiyle bazı katılımcıların cinsel pratiklerini online üzerinden anlatırken çekingen davranışlarda bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu durum araştırmacı açısından da görüşme yönetimini zorlaştıran bir etken haline geldi.

1.3.7. Araştırma Geçerliliği ve İnanırlılığı

Arastman ve Ark. (2018)'larının *Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenirlilik: Kuramsal Bir İnceleme* başlık makalesinde yer alan ilkeler doğrultusunda bu araştırmanın geçerlilik&inanırlılığının nasıl sağlandığına yönelik açıklamalara aşağıda yer verilmiştir:

Tekrarlı Sorgulamalar: Saha sürecinde üzerinde deneyim aktarımı sırasında çok fazla durulmayan konularda sorular yinelenerek konunun derinlemesine ele alındı. Bu sayede epistemolojik bağlamda araştırmanın inanırlılığına katkı sağlanması amaçlandı.

İyi Bilinen Araştırma Yöntemlerinin Kullanılması: Görüşme sorularını oluşturmada daha önce yapılmış araştırmaların soru ölçeği aracılığıyla görüşme sorularının geliştirilmesine sağlandı. Bu durum daha önce denenmiş yöntem üzerinden araştırmanın geçerliliğinin artırılmasına neden oldu.

Sürekli Gözlem: Araştırmacı olarak sahadan elde edilen gözlemler ayrıntılı bir biçimde memo kaydı oluşturuldu, bu doğrultuda araştırma niteliklerine ulaşmadaki çaba ortaya konmuş oldu. Araştırmanın geçerliliği ve inanırlılığını sağlamak için verilerin çözümlenmesi bölümündeki veriler tekrar tekrar gözden geçirildi. Kodlamalar yaptıktan sonra daha spesifik kodlara ayırma işlemleri sırasında katılımcıların benzer ifadelerinin hangi kod başlığında yer almasına yönelik revizeler yapıldı. Araştırma konusu ve problemine uygun olmayan kodlar ayıklandı.

Katılımcı Dürüstlüğünü Destekleyen Taktiklerin Kullanımı: Her bir katılımcıya görüşmeden ne sebeple olursa olsun ayrılma hakkının olabileceği ve soruların herhangi

bir doğru cevabının olmadığı her görüşme öncesinde hatırlatılan bir bilgiydi. Bu durum araştırma öznelerini aktif bir biçimde söz hakkı tanırken araştırmacı ve özneler arasında güven ilişkisinin oluşmasına da katkı sağladı.

Meslektaş Değerlendirmesi: Araştırmanın geçerlilik ve inanırılığını artıran bir diğer neden araştırmanın tez danışmanı, akademik akranlar ve tez jüri üyeleri tarafından denetlenmesi oluşturmaktadır.

Katılımcı Kontrolü: Araştırmanın inanırılığını, araştırma öznelerden birinin talebi doğrultusunda deşifrede yer alan ifadeler üzerinden onayının alınması oluşturmaktadır.

Araştırmacının Öz Geçmişi, Nitelikleri, Deneyimleri: Feminist metodolojinin savladığı araştırmacının sahada aktif bir biçimde katılımı ve katılımcılarla deneyim paylaşımı özne ve araştırmacı arasındaki güven bağının artırılmasına aracı oldu. Bu durum aynı zamanda fenomenlerin ayrıntılı bir biçimde betimlenmesini sağladı.

Olumsuz Durum Analizi: Araştırma problemlerini kapsamayacak görüşme sorularının olması, çalışma amacının bağlamından uzaklaştıran bir neden oldu. Buna sebebiyet vermemek için çözümlenme sürecinde temalar oluştururken araştırma problemi ile birebir temas etmeyen soruları çıkartıldı. Bu aynı zamanda hem araştırmacıyı zorlamayan bir yöntem oldu hem de araştırmanın geçerliliğini ve inanırılığını artıran bir etken oldu.

Önceki Araştırma Bulgularıyla Karşılaştırma: Bu araştırma, daha önce yapılmış başka çalışmalar ile karşılaştırılarak araştırmanın amacı ve sonucu temellendirilmiş ve bu sayede araştırmanın geçerliliği artırılmıştır.

BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Kişisel Olan Politikadır: Cinsel Politika Kuramı

Cinsellik iki kişinin yatak odasıyla sınırlandırılan kişisel bir mesele midir? Cinselliğin neden iki kişi, kadın-erkek ikiliği ve özel alan ile sınırlandırıldığı sorusunu sorduğumuzda cinselliğin kişisel bir meseleden daha çok oluşturulmuş, inşa edilmiş bir olgu olarak politik olduğu söylenebilir. Bu bağlamda aslında “kişisel sorunlar, politik sorunlardır” (Hanisch, 1970, s.76). O halde cinsel olan da politiktir, diyebiliriz.

Carol Hanisch’in “kişisel olan politiktir” şiarını rehber edindiğim bu bölümde; cinselliğin tabulaştırılarak özel alan, kadın-erkek ikiliği ve tek eşlilik ile neden sınırlandırıldığını, cinsellik mefhumunun kişisel bir oluş üzerinden nasıl politikleştiğini radikal feminizm üzerinden derinleştirilecektir. Bunu yaparken cinselliğin politikleşmesinde aracı edilen cinsiyet güç hiyerarşisinde cinsiyetin ataerkil düzende nasıl hiyerarşik bir hal aldığı, gücün ne olduğu, gücü elde edenin kim olduğu, gücün hangi özne ya da özneler üzerinde olumlandığını ve bu gücün yeniden üretilmesindeki cinsellik olgusu; heteroseksüellik, romantik aşk/sevgi, evlilik, aile, cinsel şiddet ve köktendincilik konularının cinsel politikanın oluşumunda nasıl aracı edildiği ele alınacaktır.

Cinsellik

“Cinsel ilişkinin bir boşlukta yer almadığını, yalnızca biyolojik ve fiziksel bir olgu olmadığını” dile getiren Millet (2018, sy.44), cinsel politikanın ataerkil ideoloji içerisinde Max Weber’in **herrschaft** olarak tanımladığı ezme ve ezilme ilişkisine dayandırır. Politika kavramını güçlülük ekseninde ele alır ve politika etnik köken, sınıf, cinsiyet gibi kesişimsellik ilişkisi üzerinden tanımlar (Millet, 2018, s.45-46). “Eğer bir grup bir diğerini yönetiyorsa, ikisinin arasındaki ilişki politiktir” (Aktaran Donovan, 2016, s.273). Millett, cinsel politikayı ataerkil ideoloji üzerinden açıklar. Ataerkil düzen yapısının gelişimini ilk olarak erkeklerin kadın üzerindeki hakimiyeti, ikinci olarak yaşlı erkeklerin genç erkekler üzerindeki hakimiyetine dayandırır. Toplumda üstün tutulan erkeklik algısı ile kadın daha aşağı bir konumda yer alır. Kadının cinsel rolü ev işleri, çocuk bakımı ile sınırlanırken erkek insancıl oluşumların tümünde konumlanmış olur (Millett, 2018, s.49,50).

Cinselliğin Diyalektiği eserinde Firestone ise, cinsel sınıf ayrımının kadının üreyebilme yetisinde arar. Kadın tarih boyunca biyolojik yapılarına tutsak olmuştur. Firestone, Engels'in kadın erkek arasındaki iş bölümünü üremeye dayandırması ve bu şekilde kadının üretim aracı, erkeğin egemen, çocuğun ise iş sağlaması bakımından cinselliği yalnızca ekonomik bağlamda sınırlandırmasına eleştiri getirmiştir. Cinsel sınıflı sistemde kadın ezilmişliğini anlamak için konuyu yalnızca ekonomik nedenlere indirgemenin yetersiz olduğunu düşünmüştür. Bir sınıfın diğerine olan üstünlüğünden öte, bu cinsiyet eşitsizliğinin temelini biyolojik farklılıklar oluşturmaktadır. Fakat bu biyolojik farklılıklara sığınmak aslında kolaylığa kaçıştır. Çünkü insanlık doğayı aşmış durumdadır. Cinsel sınıflaşmaya neden olan bu biyolojik koşulların ortadan kalkması kadınların ve çocukların özgürlüğü anlamına gelmez, aksine teknolojinin gelişimi doğurganlığın denetlenmesi yönünde olursa sömürü düzenin kadın ve çocuklara karşı kullanılması da kaçınılmaz olacaktır. Cinsel sınıflı yapının ortadan kalkmasının ancak kadınların kendi bedenlerinin hakimiyetini ellerine almakla birlikte nüfus yapılandırılması ile ilgili toplumsal kurumların tümünü ele geçirmekle mümkün olacağını dile getirir (Firestone, 1993, s.16-22).

Atkinson'a göre de kadınlar cinsel bir işlev ile karakterize edilen politik bir sınıftır. Cinselliğin politik bir sınıf halini alması kadının üreme işlevine sahip olması değil, erkeklerin biyolojik gerekçe olarak sunduğu doğurganlığının yükünü kadına yönelik politik bir cezaya dönüştürmesi cinsel sınıflı yapıyı meydana getirmiştir. Bu cinsel sınıflı yapı, kadını insan sıfatından çıkartarak erkekten aşağı bir yerde konumlandırmaktadır (Atkinson, 1970, s.34).

Dworkin'e göre ise, kadının içinde bulunduğu cinselliğin erkek tarafından sahiplenilmiş, ele geçirilmiş olduğuna vurgu yapar. Bu durum kadının bireyselliğini yok eder ve kendilik hali üzerindeki tüm karar mekanizmasını hükümsüz bırakmıştır. Penetrasyonu içerimleyen cinsel ilişkinin, genellikle erkeğin kadın üzerindeki hakimiyetini ifade eder. Genelde erkeğin performansına dayanan ve erkeğin isteği üzerine gerçekleşen penetrasyon odaklı cinsellik için kadın önceden belirlenmiş davranış ve senaryolar aracılığıyla neşneleştirilir (Dworkin, 2007, s.127,159). Bu bağlamda, cinsellik ataerkil düzen içinde bir iktidar niteliği taşımaktadır (Düzkan, 2012, s.16). Mackinnon'a göre de cinsellik, güç ve iktidar ilişkilerine dayanmaktadır. Ataerkil ve kapitalist düzende bu güç erkeğin elindedir. Cinsellik, erkeğin seksüelize ettiği ve erkeğe ereksiyon vaad eden her

şeyi kapsar. Geleneksel anlamda cinsellik, ilişkiye girmek üzerinden penisin vajina ile penetre olma haline indirgenmektedir. Cinsellik; yakın ilişkiden kurumsala, tecavüzün erotikleştirilmesine kadar erkeğin kontrol alanlarını oluşturmaktadır. Tüm bunlar üzerinden erkek/kadın, cinsel kimlik ve cinsel hazzın anlamı da tanımlanmış olur (Mackinnon, 1989, s.137). Bu bağlamda, cinselliğin ve cinsel hazzın anlamı kadın ve erkek açısından değişkenlik göstermektedir. Beauvoir (2020)’a göre, çocuk döneminde kadın cinselliğini klitoris oluşturmaktadır. Onu kız olmaktan çıkartıp kadın yapan “bekaret” algısı şiddet niteliğindedir. Kadının vajina aracılığıyla döllenmesi onu klitoral haz ve orgazm odaklı cinsellik alanından uzaklaştırmıştır. Bu bağlamda, yalnızca penetratif cinselliğin olumlanması bir nevi tecavüz anlamına gelir. Bu üreme odaklı cinsel edim, kadını erkeğe bağımlı kılarken cinsellikte erkeğin rolünü “sahip olan” kadının rolünü ise “sahip olunan” olarak ayrıştırmaktadır. Bu bağlamda, kadın için yapması gereken tek şey cinselliği erkeğe hizmet olarak sunmak ve erkeğe teslim olmaktır. (Beauvoir, 2020, s.103-111). Bu şekilde nesneleştirilen kadın için cinsellik itaat etmek anlamına gelirken erkek için cinselliğin kendisi bir güç aracı haline gelmektedir.

Heteroseksüellik

Heteroseksüellik konusu ayrılıkçı lezbiyen feministlerin odak konularından biridir. Bu kadar yaygın bir cinsel yönelimin açıklanmaya ihtiyacı olduğu düşünülmüştür (Walby, 2016, s.188-189). Radikal feministler, cinselliğin denetimi ve heteroseksüelliğin norm sayılması noktasında heteroseksüelliği ataerkinin bir uzantısı olarak ele almıştır. Donavan, 1980’lerin başlarından bu yana lezbiyen kadınların, kadınların ikincileştirilmesinde “zorunlu heteroseksüelliğin” kurumsallaşmasının etkili olduğuna yönelik tartışma yürütüldüğünü dile getirmiştir (Donavan, 2016, s.302).

Sexuality makalesinde, “erkek egemenliği cinseldir” diyen Catharine A. MacKinnon ise cinselliğin heteroseksüel cinselliği ve bunun da erkek egemenliğinin kadın cinselliğine hâkim olması anlamına geldiğini dile getirmiştir (MacKinnon, 1989, s.127,131). Adrienne Rich’e göre heteroseksüel cinsellik “çoğu kadın”ın örtük veya açık bir şekilde “tercih” olduğudur. Kadınları masallar ile taçlandırarak evliliğe, “kutsal” anneliğe hazırlayan ve popüler kültür aracılığıyla heteroseksüel romantizme kanalize eden heteroseksüellik, bir yönelimin ötesinde oluşturulmuş, empoze edilmiş ve “tercih edilmiş” bir kurumdur. Heteroseksüelliğin doğuştan olduğu ön kabulü kadın için teorik

ve politik bir engel teşkil etmektedir (Rich, 1980, 633-648). Heteroseksüellik, cinsiyet eşitsizliğine, eşcinselliğe yönelik tabuya ve lezbiyen görünmezliğine neden olurken erkeklerin ekonomik, fiziksel, duygusal haklarından yararlanma noktasında kadın için imtiyazlar alanını da oluşturmaktadır (Leghorn and Parker'dan Aktaran Rich, 1980, s.647).

Liberal feministlerin yürütmüş olduğu natrans heteroseksüel kadın feminizmine bir tepki olarak doğan birçoğunun ayrılıkçı feministlerden oluştuğu Leeds Devrimci Feminist Grup da heteroseksüellik kurumuna eleştiri getirmişti. Çünkü heteroseksüelliğin “erkek egemenliğinin politik yapısının temel birimi” ve kadınların cinselliğinin erkekler aracılığıyla sömürüldüğü bir alan olduğunu düşünüyorlardı. Heteroseksüellik, kadınlar için aşağılayıcı ve erkeklerin sınıfsal gücünü pekiştirmede en önemli yapıdır. Yalnızca cinsellik değil, erkekler ile kurulan her tür ilişki kadın için baskılayıcıdır. Bu yüzden tüm kadınların politik lezbiyen olması gerektiğini öne sürmüşlerdir (Leeds Devrimci Feminist Grup, 1981, s.4,5)

Radikal feministlerin politik lezbiyen savı, özcü bir noktadan ele alınmış olsa da heteroseksüel erkek cinselliğinin egemenliğini kırma noktasında politik bir eylem ve duruşu simgelemektedir. Ayrıca bu düşünce, cinsel yönelimin “tercih edilebilir” olduğuna bir vurgu yaparak doğuştan ve değişmeyen anlayışına yönelik de bir eleştiri getirdiği düşünülmektedir.

Romantik Aşk ve Sevgi

Ataerkil düzende cinsel politikanın işlerliğini sağlamak için erkeklerin kadın üzerindeki denetiminde en güçlü silahlardan biri olan sevgi ve romantik aşk kavramlarının nasıl araçsallaştırıldığını anlamamız gerekir. Çünkü sevgi ve aşk kavramı; kadın için cinsellik, evlilik, annelik ve aile gibi birçok heteroseksüel kurumların yeniden inşa edilmesinin de merkezinde yer almaktadır.

“Sevginin karmaşık, yozlaşmış ya da tıkanmış olması eşit olmayan bir güç dağılımından doğduğunu” dile getiren Firestone, erkeklik ve kadınlık kültürü içerisinde sevginin anlamının değiştiğine vurgu yapar. Erkek kültüründe sevgi sahip olmak, kontrol etmekten kadınlık kültüründe kadının kendine değer vermesi ancak bir erkeğin onu sevmesi üzerinden kurgulanır. Kadın için cinsellik tek eşlilik, bağımlılık, onaylanma

arzusu, derin ilişkiler kurma isteği üzerinden şekillenir. Erkek cinselliği ise sevgi ile yer değiştirmiştir, bir yandan kadınlar alaylı bir şekilde romantikleştirilirken diğer bir yandan kadının ona olan bağlılığını garantilediğini gördüğünde erkekler çapkınlıkları peşinde koşmaya başlar. Erkekler bir tek kadına bağlanmak istemezler. Özgür ve bağımsız olduğunu kanıtlamak için ise başka kadınlarla birlikte olurlar. Erkek, kadın tarafından bağlanmaya zorlandığını anladığında kadını aşağılayarak, öteki kadınlarla kıyaslayarak, onun yanında başka kadınları seyrederek ona bağlı olmadığını gösterir. Kadınlar ise erkeğin ona olan bağlılığını sürekli kılmak için erkeklerin isteklerini zora koşarak pekiştirir. Erkeklerin cinsel çağrılarına hemen cevap vermek istemezler. Erkeğin cinselliği elde etmesini güçleştirerek erkeğin zihnindeki teslimiyet duygusunu daha da körükleyerek cinsellik alanını erkeğin kadına olan bağlılığını bir oyun gibi kurgularlar (Firestone, 1993, s.140-156). Bu bağlamda; ataerkil düzende sevgi, cinsel sınıf ayrımında hastalıklı bir tutkuya dönüşmektedir. Firestone'a göre kadın için sevgi sınıfsal gücü elde etmede araçsallaştırılmıştır. Kadınların sevgi arayışlarında "kadını koruyan, gözeten erkek arayışı" dikkat çeker. Buradaki koruma, sahiplenilme arzusu içinde ekonomik güvenceyi garanti altına almayı ve erkeğe kendini her anlamda kapatmayı gerektirir. Kadının erkeğe olan ekonomik bağımlılığı, eşit ilişkilenebilir dayalı bir sevgi anlayışını da ortadan kaldırmaktadır (Firestone, 1993, s.149-157). Aynı şekilde erkek için de sevgi ve saygı duyulabilecek kadının annelik özellikleri taşıması gerekir. Bu bağlamda, sevgi ve romantik aşk "üreme" ile ilişkilidir. Erkek için sevgiyi hak edebilecek kadın onun çocuğunu da karnında taşıyabilen kadındır. Bu da bir ulusun çıkarlarına hizmet eden nesneleşmiş bir sevgidir (Ahmed, 2015, s.156).

Millett'a göre romantik aşk kavramı, "erkeğin istismar etme özgürlüğüne sahip olduğu bir duygusal yönetim aracı"dır. Çünkü kadının ideolojik bağlamda cinselliği yaşayabilmesinin ön koşulu aşk olgusudur (Millet, 2018, s.67-68). Simon de Beauvoir ise *İkinci Cinsiyet* kitabında aşkın anlamının kadın ve erkek açısından değiştiğini, kadının erkeği tanrılaştırarak aşkın, kendini erkeğe adanmış bir bağımlılık ve kölelik hali olduğunu vurgular. Bu yüzden kadın içkin bir varlıktır. Kadının içkinliği erkek üzerinden kendini var eden bir benliğin yok oluşunun tezahürüdür. Erkek için ise aşk, hayatında verdiği değerlerden yalnızca biridir. Erkek bağımsız ve dışa dönüktür. Bu da onu aşka aşkın bir varlık haline getirir (Beauvoir, 2020, s.371-381).

Bell Hooks *Duygu Yoldaşlığı: Kadınların Sevgi Arayışı* eserinde sevgi konusunda kadınların da en az erkekler kadar başarısız olduğundan bahseder. Kadınlar sevmeyi

bilme isteğinden daha çok erkek tarafından sevmek ister. Kadınların sevmeye başarısız olmalarını; erkeğe tam bir bağımlılık hali ile bağlanarak erkeğin onayı üzerine kurulan güçsüzleştirici bir sevgi anlayışına bağlar. Yalnızca erkek tarafından sevilme isteği kadının öz-sevgisini değersizleştirdiği gibi sevginin anlamının da içeri boşaltmaktadır. Hooks, “ataerkil erkek tahayyülünde sevgi konusu zayıfların alanına havale edildi ve yerine iktidar ve tahakküm anlatıları kondu” der. Kadınların fedakâr olması, bakım veren olmasıyla ilişkilenebilir sevmeye ediminin de kadınlar tarafından karşılanmasını getirmekte ve bu durum erkeğin cinselliği sevgiden daha üstün tutmasına yol açmaktadır (Hooks, 2020, s.82-93).

Kadın için cinselliği pratik etme düşüncesi bile sevgiden geçerken erkek için sevgi de cinsellik de bir iktidar alanına dönüştü. Sevgi, kadın için yalnızca “âşık olduğu erkek” ile cinselliği yaşama yolunun önünü açarken; erkek için cinselliğin anlamı sevgiden ayrı bir yerde olduğundan daha yaşanabilir hale geldi. Erkekler cinselliğe bu kadar anlam atfetmezken kadınların cinselliği sevgi ile içselleştirmelerinin bir anlamı olmaydı? Çünkü sevgi; kadını tek bir erkeğe ömür boyu kendisini adanması için kutsallaştırılmıştır. Bu durum cinsellik, annelik, evlilik gibi konularda erkeğin kadın üzerindeki baskısını görünmez kılmaktadır. Bu bağlamda sevgi, erkek egemenliğin kadınların ikincil konumlarının farkına vardırılmamak için heteroseksüelliğin romantizm edilmesinde kullandığı en önemli kültürel araçlardan biridir (Firestone, 1993, s.158).

Evlilik ve Heteropatriyarkal Aile

Radikal feministler evlilik ve ailenin kadınları ezmenin temel kurumu olarak görüyor ve reddediyorlardı (Donovan, 2016 s.269). Aile kavramı önceleri çok eşli iken ataerkil düzen içinde tek eşli olarak sınırlandırılmıştır. Bu şekilde önceleri mizojini net bir biçimde ortaya konurken şimdi ise aile kurumu ve annelik yüceltilmektedir (Firestone, 1993, s.157). Anneliğin “içgüdüsel” ya da “kutsal” olduğu mitleri üzerinden normalleşen bu yüceltilme ile evlilik yeniden üretilirken her kadının hayatının belli bir döneminde (ki bunun için “biyolojik yaşının” geçmemesine özen gösterilir) yaşaması gereken bir olgu olarak dayatılmaktadır. Bu evlilik, bir kadın ve bir erkek arasında geçen heteroseksüel kurumun olumlandığı türden bir evliliktir.

Kadının hazzını da ortadan kaldıran heteropatriyarkal aile kadının tek işlevini üreme, çocuk bakımı ve ev işleri ile sınırlandırmıştır. Millett (2018, s.60-65), aile kavramının

ataerkil birim içinde ikincil birim olduğunu dile getirir. Heteropatriyarkal aile, bireyin hem aile içinde düzene uydurmaya çalışılmasının hem de ataerkil devlet tarafından denetimin sağlanmasının en önemli yoludur. Aile kurmanın resmileşmesinde oluşturulan evlilik kurumu da ekonomik birleşmeler bütünü oluşturur. Ataerkil aile, kadın ve çocukları bağımlı kılan bir yapı olmaktan öte, temelde mülkiyet ve geleneksel çıkarları güden bir nitelik taşır.

“Evlilik kurumunun özü, kadının erkeğe ideal bir şekilde yasal, ekonomik, ruhsal olarak tabi kılınması” olduğunu *The Economic Function of the Oppression of Women* makalesinde dile getiren Suzie Olah, evliliğin cinselliğin ve üremenin toplumsal onay alması için kadının evliliğe zorlanmasının geleneksel ve ideolojik bir yolu olduğunu söyler (Olah, 1970, s.68,69). Goldman da “aşk kadınlar, çocuklar, aile ve devlet için tek güvencedir” diyerek aşkın evliliğe giden yolda ömür boyu süren birlikteliklerin ekonomik bir sözleşmesi olduğunu dile getirir. Evliliğin ise erkeğin soyunun devamlılığının sağlamada aracı edildiği ve kadını evlilik kurmacasına inandırmanın yolunu da bir erkeğe olan aşkın körkütüklüğünde arar. Bu bağlamda, kadının erkeğe olan bağımlılığının evlilik kurumu ile aşk kavramı arasındaki ilişki üzerinden açıklar. Evlilik, kadını asalaklaştırır. Kadını erkeğe bağımlı kılarak kadının benliğini ve hayal dünyasını köreltir. Sağlıklı, tutkulu ve hayat dolu bir kadının cinselliği yaşamının tek yolu olarak “iyi” bir adamın onu gelip alıncaya dek ufkunun genişlemesini önlemesinden daha aşılayıcı ne olabilir ki! Evliliklerin başarısızlıkla sonuçlanmasının sebebi ve aşktan ayrılan yanı budur (Goldman, 2006 s.23-33).

De Beauvoir’a göre ise evlilik, bireyin toplumun bir parçası olmasının tek yolu olarak dayatılmış ve bireysel mutluluğun sağlanmasından öte kadın ve erkek arasında cinsel ve ekonomik birliği toplumun çıkarlarına sağlayan kurumdur. Evlilik kadına, soyun devamlılığını sağlamada anne rolünü üstlenmek, ev içi rollerini yerine getirmek ve cinselliği erkeğe bir *hizmet* olarak sunulmasına aracı olmuştur. Bu bağlamda kadın bedeni, erkeğin satın aldığı bir nesne; kadın içinse erkek (erkeğin eve para getirmesi gerektiği düşüncesinden yola çıkarak) ekonomik güvencesidir (Beauvoir, 2020, s.154-158).

Kadın için cinsellik, bekaret kavramı ile evlilik içinde normalize edilmiştir. Erkeğin dışa dönük ve bağımsız olarak atfedilmesinden dolayı evlilik öncesinde cinsellik yaşamasında sakınca görülmemiştir. Evlilik içinde erkek koca ve çalışan olarak cinsel hazzı yaşayandır

da. Oysa kadın cinselliği üreme ve haz noktasında keskin sınırlarla ayrılmıştır. Aslında kadın için de cinselliği yaşamının tek yolu olarak sunulan evlilik, aksine kadının hazzını tümüyle ortadan kaldırmaktadır (Beauvoir, 2020, s.163).

Radikal feministlerin evlilik konusunda fikirlerinin ortak noktası; evliliğin cinsel sınıflı yapıyı oluşturarak kadın cinselliğini yalnızca üreme ile kısıtlayan kadını özel alana hapseden dayatıcı bir kurum olduğudur. Aynı zamanda evlilik, kadının cinsel özgürleşmesini ve kendi benliğinin keşfini sekteye uğratan en önemli heteronormatif yapılardan biridir.

Cinsel Şiddet

Şiddet, cinsiyetler arası güç eşitsizliğine dayanmaktadır. Kadın bedeni ve cinselliğini denetim altına almak için ataerkinin en etkili araçlarından biri ise cinsel şiddettir. Cinsel şiddet, kişinin onayı alınmadan ya da onay inşası üzerinden kurulan cinsiyet kimliği, cinsel yönelimi, cinsiyet ifadesini hedef alan cinselliği araç edinerek kişinin bedensel bütünlüğünü bozmaya yönelik kullanılan her tür ifade ve eylem bütünüdür (Değişim Benimle Başlar Projesi, 2019, s.6).

Cinsel şiddet konusu, radikal feministlerin temel problemlerinden birisi olmuştur. Millett, ataerkil düzende zorbalık ve şiddet gibi kavramları cinsellikle bağdaştırıldığını söyler. Cinsellik ise çoğunlukla gücü temsil eder (Millett, 2018, s.83). Radikal feministlerden Brownmiller ise, ataerkil düzende erkek şiddetinin, kadın denetiminin temelini oluşturduğunu dile getirmektedir. Erkek şiddeti, erkeğin sosyokültürel süreçte edindiği ataerkil kodlarla birlikte inşa edilmektedir. Erkeğin gücü otoritesi ve bundan doğan şiddet ve şiddet eylemleri popüler kültür ile de yüceltilmektedir. Ayrıca Brownmiller, cinsel şiddeti içermeyen tecavüzün, erkeklerin kadın üzerindeki toplumsal bir denetim biçimi olduğunu vurgulamaktadır (Aktaran Walby, 2014, s.211).

MacKinnon *Sexuality* makalesinde erkekliğin kadınlığı tanımlarken boyun eğmeyi erotikleştirdiğini dile getirir. Kadının ikincil konumdaki ayırt edici özellikleri erkeklik alanın kadın cinselliğini zorunlu pasiflik, aşağılama ve hizmetkarlık üzerinden tanımlasına bağlar. Kadının cinsellikteki bu ikincil konumu tecavüz kültürünü de beslemektedir. Erkek için tecavüz cinsel değil bir güç meselesidir (MacKinnon, 1989, s. 130,134).

Barbara Mehrhof ve Pamela Kearon'e göre de tecavüz, kadınları ikinci sınıf konumunda tutmak için terörize etmede kullanılan politik bir araçtır (Aktaran Donovan, 2016, s.275). *Rape Act Of Terror* makalesinde tecavüzün cinsiyetçilik ideolojisi ile meşrulaştırıldığını dile getiren Mehrhof ve Kearon'a göre, tecavüz kadın için nesnel bir suçtur ve kadın sınıfının tamamı için bir ders niteliğindedir. Bu sebeple tecavüz kadın için erkeklere oranla nesnel, doğuştan gelen ve değişmeyen aşağılamaları öğretir (Mehrfhof ve Kearon, 1973 s.230). Griffin'e göre ise tecavüz, hayatta kalanın kendi kaderini tayin etmesini sınırlandırmakla bir saldırı eylemi; ölüm tehdidini içerdiği için bir şiddet, kadın özgürlüğünü sınırladığı ve kadını erkeğe bağımlı kıldığı için bir tür terörizm ve hayatta kalanın çeşitli oluş ve davranışlarına dayanarak toplumsal failleştirilmesi sebebiyle de kitle terörizmidir (Aktaran Özdemir, 2010, s.78).

Köktendincilik

Tek tanrılı dinlerde cinselliğin politikleşmesinin ve cinselliğin kadın ve erkek arasındaki hiyerarşiye neden olmasının sembolik ilk aracı, Havva'nın Adem'in kaburga kemiğinden yaratılması ve yasak elma mitidir. Farklı anlatımlar içeren bu yaratılış hikayesi Millett'e göre insanlığın cinsel ilişkiyi nasıl icat ettiğinin öyküsüdür. Cinselliği sembolize eden iyilik ve kötülüğün bilgisine erişim (yasak elmayı yemek) Adem'e yasaklanmıştır. Adem'in elmayı yemesi Havva tarafından kandırılarak gerçekleşmiştir. Cinselliğin suçunu Âdem Havva'nın üzerine atarak dünyadaki tüm huzursuzlukların sebebi de kadına yüklenmiş olur. Tanrı bu durumda her ikisini de cennetten kovar. Adem'i dünyada "alından ter damlayana dek" çalışma ile Havva'yı ise acı içinde dünyaya çocuklar getirmek ve kocasına tabi kılarak cezalandırmıştır. Bu bağlamda "ataerkillik Tanrıyı yanına almıştır" diyen Millett'e göre, cinselliğe ve cinsiyete yönelik her tür kötülük, kirli, aşağılayıcı ve günah olan şeyler kadına atfedilirken erkek insani yönleriyle ele alınmıştır (Millett, 2018, s.92-96).

Köktendincilik hangi dinden olursa olsun kadın bedeni ve cinselliği üzerinde baskıcı ideolojiler bütünü oluşturur. Kadın cinselliği Türkiye gibi Müslüman toplumlarda kadına değil, aileye, aşirete topluma ait görülen ataerkil bir tutumdur. Müslüman toplumlarda dinsel sağ hareketin merkezinde kadın konusu yattığı görülür ve kadın cinselliği "ahlaksızlık" olarak görülmektedir. Erkeklerin heteroseksüel arzularını karşılamak için kadın bedeni üzerine bir denetim söz konusudur. Kadınlar "iffet" adı

altında bedenlerini ve cinselliklerini sakınmaları gerekmektedir. Kadınların giyim kuşamları ile vücutlarını belli etmemeleri, kısaca kendilerini “teşhir” etmemeleri gerekir. Erkekleri kışkırtmamak için örtünmesi gereken ise yine kadındır. Tacizi de normalleştiren bu düşünce yapısı, kadın cinselliğini sorunsallaştırırken kadın suçlayıcı bir bakış açısını da beraberinde getirmektedir. Erkek cinselliği ise heteroseksüel arzunun ve erkekliğin kendisinin yüceltilmesi ile erkeğe toplumsal avantajlar sağlamaktadır (daha çok kadınla evlilik hakkı gibi). Cinselliği yalnızca üremeye dayandırarak evlilik ile normalize eden Müslüman dinsel sağ hareketi, kadın bedeni ve cinselliği üzerinde ataerkil bir denetim mekanizması oluşturmaktadır (İlkkaracan, 2018, 17-91).

Berkmaya’a göre ise, tek tanrılı dinler, kadın ve erkek arasındaki hiyerarşiyi yapılandırarak erkek üstünlüğüne dayanan ataerkil temellerden beslenmiştir. (Aktaran Berkmay, 2019, s.26) Kadın bedenini denetlenerek kadınların üreme ve cinsel haklardan yararlanmaları kurumsal hale gelmiştir. “Doğal olana”a atıfta bulunarak erkeklerin akılcı ve güçlü olduğu düşünülmüş, kadının ise rasyonel yaklaşımdan uzak duygusal bir varlık olduğu varsayılmıştır. Bu bağlamda kadının tek işlevi üreme, çocuk bakımı ve ev işleri ile sınırlandırılırken erkek bağımsız ve üstün kılınarak tarih yazan hale gelmiştir. Köktendincilik anlayışında, kadına ailesel ve dinsel taşıyıcılık rolünün yüklenmesi birtakım toplumsal avantajlar sağlamış olsa da anneliğin ve ailenin “doğal” rolünün yüceltilmesi kadınları özel alana hapsederek özgürlüğünü kısıtlamıştır. Tek tanrılı dinlerde kadının yalnızca Tanrıya değil aynı zamanda erkeğe de hizmet ve itaat etmesi beklenir. Kadınların gönüllü hizmetkar olduğuna inandırılmaları en güçlü araçları haline gelmiştir (Berkmay, 2019, s.26,27,213). Yukarıda belirtilenlere göre, ataerkiyle iş birliği içinde olan tek tanrılı dinler, natrans heteroseksüel erkeğin tekelinde süregelen düzenin işlerliğini sağlamada en güçlü araçtır. Tek tanrılı dinlerin temelinde kadın sorunu yatmakta ve tek tanrılı dinlerde kadın, “insan sıfatına erişememiş” ikincil konumunu korumaktadır. Kadının varlığı ve cinselliği heteronormatif aile içinde legalize edilirken cinselliğin kendisi yalnızca heteroseksüel arzu ve üreme ile sınırlandırılmaktadır.

Tüm bu anlatılar ışığında görülmektedir ki; cinsel politikanın oluşmasındaki cinsellik olgusu, heteroseksüellik, romantik aşk/sevgi, evlilik, aile, cinsel şiddet ve köktendincilik sorunsalı cinsiyet güç hiyerarşisine neden olmaktadır. Bu güç hiyerarşisinin temelini ataerkil düzende erkeğin kadın üzerindeki tahakkümü oluştururken gücü elinde bulunduran avantajlı konumdaki erkeğin kadınları baskılamak için cinselliği aracı hale getirdiği söylenebilir. Cinsiyet güç hiyerarşisine neden olan normatif cinselliğin bir

söylem, iktidar alanı ve özneleşme hali üzerinden nasıl sorunsallaştırıldığına ise bir sonraki bölümde yer verilmiştir.

2.2. Özne ve Biyo-iktidar Bağlamında Cinsellik Etiği

Bu bölümde; bilgi, iktidar ve etik üzerinden öznesi olduğumuz deneyimlerin nasıl kurgulandığı, bireylerin özneleşme süreçlerine ve deneyimlerine iktidar biçiminin nasıl bir etkisi olduğu, iktidar ve cinsellik arasında nasıl bir ilişkinin olduğunu Foucault'un özne ve iktidar kuramı üzerinden derinleştirilecektir.

İktidar ilişkilerini hem teorik hem de pratik bir sorun olarak ele alan Foucault, öznel deneyimlerin sorunsallaştırmalar aracılığıyla oluşturulduklarını öne sürmektedir (Foucault, 2019, s.59). Sorunsallaştırmayı da “herhangi bir şeyi doğru ve yanlış oyununa sokan ve onu bir düşünce nesnesi (ister ahlaki düşünce ister bilimsel bilgi ister siyasi analiz, vb, biçimde olsun) olarak kuran söylemsel ve söylemsel olmayan pratikler bütünü” olarak tanımlamaktadır. Sorunsallaşma tarihini, “düşünce” ile “doğru ve yanlış oyunu”nu belirleyen ve onun öznesini inşa eden olarak tanımlamaktadır. Foucault’a göre doğru/yanlış oyunu olarak nitelendirdiği öznenin tarihsel bir deneyim olarak sorunsallaştırdığı şey, hakkında birtakım hakikatlerin üretilmesi anlamındaki kurallar bütünü tanımlayan hakikat oyunudur (Aktaran Keskin, 2019, s.12,13).

Foucault bu sorunsallaştırma tartışmasını bilgi, iktidar ve etik üzerinden ele almıştır. Bilgi ile kastettiği her deneyimin belli kavramlar ve teorileri içeren ve ürettiği hakikatlerle kurulan bir bilgi alanı ile norm ve kurullarla kurulan iktidar alanı ve bu ikisinin ilişkisi üzerinden kendisini kurgulayan bireyin ilişki biçimini tanımlar. Bir öznenin tarihsel ontolojisini analizlemek demek; bilginin öznesi, iktidar ilişkilerinin öznesi ve kendi eylemlerimizin etik öznesi olarak nasıl kurguladığımızın sorgusunu yapmak demektir. Bilgi, söylemsel pratikler ve hakikat oyunları üzerinden kendisini kurgular. İktidar alanı ise tarihsel olarak kurulmuş bir deneyimi hakikat oyunları üzerinden düzenleyen normatif bir yapının kurumsallaşmasından oluşur. “İnsanın kendisiyle kurduğu ilişki” anlamına gelen etik ise, hakikat oyunları içerisinde bireyin kendisini tarihsel bir deneyimin öznesi olarak kurma, tanıma, kabullenme ya da reddetme pratiklerini içerirler. İç içe geçmiş bu üç eksen, birbirinden ayrılmadığı gibi deneyimlere odaklandığımızda hem bir bilgi ve hakikat alanı, hem bir normlar silsilesi ile kurulan iktidar, hem de kendisiyle ilişki kuran özne üzerinden ele alınmalıdır. Foucault, bu hakikat sınırlarının aşılabilir ve bu yolla

bireyselliğin ve kimliğimizin dönüştürülebilir olduğuna vurgu yapar. Bu deneyimler ve özneler üzerinden oluşturulmuş hakikatlerin sorunsallaştırılması yoluyla tarihsel olarak kurulmuş olduklarını görebilmenin de bir sonucunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla öznel gelişimi, yapıp ettiklerimizi, düşündüklerimizi sınırlayan şeyler üzerine düşünmek ile mümkün olur (Keskin, 2019, s.14,15).

İktidar, özneyi “normal” ve “anormal” üzerinden tanımlar. Normal olanı ayrıcalıklı bir konuma yerleştiren iktidar, özneyi bu normalleştirme sürecine dahil ederek nesleştirir ve sınıflandırır (Aktaran Özüölmez, 2019, s.636).

Bu bağlamda, deneyimin öznesi olan özneyi nasıl tanımlarız? Foucault’ göre; özne, kendi içinde iki anlam barındırmaktadır. “Denetim ve bağımlılık yoluyla başkasına tabi olan özne ve vicdan ya da öz bilgi yoluyla kendi kimliğine bağlanmış olan özne”. Her iki anlamda tabi olan bir iktidar biçimini ifade etmektedir. Tarihsel deneyimin öznesini analiz etmek için iktidar biçimlerinin ne olduğunu ve nasıl işlediğini anlamamız gerekir. Foucault, iktidar biçiminin bireyi kategorileştirerek, onu bir kimliğe bağladığını ve ona hem kendisini hem de başkalarının onda tanımak zorunda olduğu bir hakikat yasası dayatarak gündelik pratiklere edilen bir müdahale alanı olarak tanımlar. Bu bağlamda, bireyleri özne yapan bir iktidar biçiminden söz edebiliriz. İktidar; şeyler üzerinde uygulanan, şeyleri değiştirme, kullanma, tüketme yok etme kapasitesine sahiptir. Foucault, iktidarı ele alırken bunu yalnızca bir kuruma bir yapıya atıfta bulunarak değil, “ taraflar” arasındaki ilişkiler ve eylemler bütünü boyutunda ele almaktadır. Bu da iktidar ilişkilerini oluşturur. İktidar ilişkileri doğrudan olarak “başkaları üzerinde değil; başkalarının eylemleri üzerinde eylemde bulunan bir eylem kipi”dir. İktidar ilişkisinin var olabilmesi için “öteki” üzerinde iktidar oluşturulabilecek bir eylem öznesi ve zıtlıklar, tepkiler ve sonuçlar oluşturacak bir alan açması gerekir. İktidar, öznelerin davranışlarını zorlaştırır, kısıtlar ya da genişletir ve tüm bunları yönlendirerek muhtemel sonuçları düzene koyduğu ölçüde başarılı olur. İktidar, “özgür özneler” var olduğu süreçte uygulamaya konulur.” İktidar ilişkisinin özünde yatan ve onu devamlı kışkırtan etken, istencin boyun eğmeyişi ile özgürlüğün inadıdır”. Özgür olma istencinden beslenen iktidar ile özgürlük sürekli mücadele içindedir. Bu mücadelenin üç ana ekseninde olduğu söylenebilir: Etnik, toplumsal ve dinsel bağlamda tahakküm biçimlerine yönelik mücadele, bireyleri ürettikleri ürünlerden ayıran sınıfsal sömürü mücadeleleri ve diğeri ise öznel gelişimin boyun eğdirme biçimlerine karşı yürütülen bireysel mücadelelerdir. Görülmektedir ki iktidar ilişkilerinin temelinde boyun eğme ve özgürlük inadı olsa bile

iktidara direnme, kaçma ya da ondan kurtulma yolunun olduğu da açıktır (Foucault, 2019, s.62-80).

Yukarıda bahsedilenler ışığında; iktidarı yalnızca kurumsallaşmış bir yapı bağlamında ele almak değil, gündelik pratiklerimize nüfuz eden eylemlerimiz üzerindeki ilişkiler bütünü olarak yorumlamamız gerektiğidir. Diğer bir yandan öznenin yapıp ettikleri ise yalnızca öznenin tekelinde olmadığı, bunun yanında deneyimlerin hakikat oyunu, söylemler ve normatif kurallar bütünü etrafında biçimlendiğidir.

Biyo-iktidar dediğimiz şey ise, cinselliğin düzenlenmesi üzerine yapılanmış bir olgudur. Foucault'a göre, biyo-iktidar, hakikat oyunu ve söylemlerle kurulan bir iktidar biçimidir. Biyo-iktidar, insan yaşamına iki şekilde müdahale eder. Birincisi, Foucault'un "bedenin anatomo-politiği" olarak adlandırdığı insan bedenini bir makine olarak gören, disipline eden, uysallaştıran ekonomik sistemler bütünüdür. İkincisi ise, "nüfusun biyo-politiği" olarak nüfus düzenleyici bir denetim anlayışıdır. Biyo-iktidar burjuva toplumunun bir getirisidir. Kapitalist üretim biçimi bedeninin sahip olduğu emek gücüne ihtiyaç duyar ve bunu kullanmanın yolu da bedenlerin itaatkâr ve uysal kılınmasını sağlayacak disipline iktidardan geçer. Bu sebeple, biyo-iktidar tahakküm ilişkilerine yol açarak toplumsal hiyerarşiye neden olmaktadır. Bedenleri disipline eden bu iktidar biçimi, *normalizasyon* toplumu oluşturarak bireyleri norma uydurmaya zorlar (Aktaran Keskin, 2019, s.16,17).

Bu bağlamda beden, cinsellik ve iktidar arasında nasıl bir ilişki söz konusudur? Foucault göre; iktidar ve cinsellik arasında itme, dışlama, engelleme ya da gizleme üzerinden olumsuz bir ilişki kurulmaktadır. İktidar, cinsellik üzerinde "hayır" deme gücüne sahiptir ve bu şekilde sınırlar koyar. Cinselliği, kurala uygun ve kuraldışı ikiliğine hapseder ve hukuki söylem üzerinden yeniden üretir. Cinsellik, iktidar tarafından yasaklama yasası uygular. Cinselliği dışa vurmuyarak suskunluk içinde sansürlemiş olur. Foucault; devletten aileye, hükümdardan babaya, egemenlik kurumlarından özneyi oluşturan yapılara kadar var olan iktidar biçiminden söz eder. Tüm kurumlara sızmış bu düzenleyici yapı beden ve cinsellik üzerinden öznelere itaatkâr hale getirmektedir. Foucault cinselliği baskı ya da yasa kavramları ile değil, iktidar kavramları ile çözümlemeyi amaçlamaktadır. Buradaki iktidarı egemen olan ile tabi olan arasındaki güç ilişkilerine dayandırmaktadır. Cinselliğe içkin bırakılan iktidar ilişkileri, dolaysız olarak eşitsiz ve dengesiz sonuçları da beraberinde getirmektedir.

Cinsellik, iktidarın bedenler ve onların güçleri, enerjileri, duyumları ve hazlarını düzene soktuğu en spekülâtif olgudur. Cinsellik alanını farklı stratejilerle ortaya çıkaran ise cinsellik tertibatıdır. Foucault, bu tertibatı dört büyük biçime ayırmaktadır. Bunlardan ilki, kadın bedeninin histerileştirilmesidir. Kadın bedeni, patolojinin etkisiyle tıbbi uygulamalar alanıyla bütünleşmiştir. Düzenli bir şekilde doğurganlığı sağlama, kadını esas ve işlevsel kılan aile düzlemi, kadın biyolojik-ahlaksal boyutta çocuğa güvence vermek zorunda olduğu düşüncesinden yola çıkılarak çocuk ile organik bir iletişime sokulmuştur. Fedakâr, uysal olan annenin tersi “asabi kadın” olarak histerikleştirilmiştir. İkincisi olan çocuk cinselliğinin eğitim bilimselleştirilmesi ile çocuk cinselliği; bir yandan “doğal”, bir yandan da “doğaya karşı” olması nedeniyle fiziksel, ahlaksal, kolektif ve kişisel tehlikeler taşımasından dolayı aileler, öğretmenler, doktorlar, psikologlar tarafından sorumluluk altına alınmıştır. Bu eğitim bilimselleştirmenin odak noktası, Batı’da iki yüzyıl kadar süren mastürbasyon tartışmalarını oluşturmaktadır. Üçüncüsü olarak tanımladığı üreme davranışlarının toplumsallaştırılmasındaki doğurganlık, “toplumsal” ve mali düzenlemelerle teşvik edilmesi ya da durdurulması bakımından ekonomik toplumsallaştırmayı; kadın ve erkeği tüm toplum bünyesine sorumlu bırakarak siyasal toplumsallaştırmayı ve kontrasepsiyon yöntemlerine patojen değer yoluyla tıbbi toplumsallaştırmayı oluşturmaktadır. Dördüncüsünü kapsayan sapkın hazın psikiyatrilendirilmesi ile cinsel içgüdü, biyolojik ve psişik içgüdü olarak soyutlaştırılmış ve bu içgüdüyü etkileyecek tüm sapkılık biçimleri klinikleştirilmiştir. Bu yolla cinsellik alanı normalleştirilme ve patolojikleştirme rolü üzerinden inşa edilmiş oldu (Foucault, 2018, s.63-111).

Yukarıda anlatılanlardan yola çıkarak iktidarın odak noktasında cinselliğin olduğu görülmektedir. İnsan deneyimi üzerinden dolayı ve doğrudan bir etkisi olan iktidar; bedenlerimiz ve cinselliğimizi biçimlendiren, yönlendiren ve yöneten bir etkiye sahiptir. Cinsellik ve iktidar arasındaki ilişki en temelde güç ilişkisine dayanmaktadır. Foucault, iktidar ilişkilerine hakikat yolu ile bağlanabileceğimiz kadar buna direnebileceğimizin de altını çizmektedir. Bir sonraki bölümde ise cinsellik olgusu ile cinsiyet ilişkileri, iktidar ilişkileri ve direniş stratejileri bağlamında ele alınarak cinsiyet, performativite ve kuir kuram üzerinden tartışmaya açılacaktır.

2.3. Cinsiyet (Gender), Performativite ve Kuir Kuram

Cinsiyet (Gender) ve Performativite

Geleneksel feminist tartışmalar, anatomik cinsiyeti “doğal” olana atıfta bulunarak değişmeyen bir töz olarak ele alır. “Toplumsal cinsiyet” ise biyolojik olandan bağımsız kadın ve erkek olmaya atfedilen anlamların kültürel inşa yoluyla oluşturulduğudur. Hala günümüzde de tartışılmakta olan “feminizmin öznesi kimdir” sorusunun temelinde cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımı yatmaktadır. Butler’a göre, bu ayrım nedeniyle feminist özne bölünmeye uğrar. Cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım ilk başlarda “biyoloji kaderdir” ifadesine bir karşı çıkış olarak kullanılmıştı. Bu sefer de biyoloji değil de kültür kader haline gelmektedir. Fakat cinsiyetin kendisi zaten toplumsal cinsiyetli bir kategoridir. Bu sebeple toplumsal cinsiyeti, cinsiyetin kültürel inşası olarak tanımlamak anlamsız olmaktadır (Butler, 2020, s.50-54).

Butler (2014, s.7-16), cinsiyet¹ ilişkilerinin “insan”ın ortaya çıkış tarihinin öncesine dayandığını dile getirmektedir. Cinsiyet, bir norm olarak bedeni üreten ve düzenleyen bir pratiktir. Bu düzenleyici iktidar, bedenler üzerinde tahakküm oluşturan gücü simgeler. Bu iktidar biçimi, kurumsallaşmış yapıların içine sirayet etmektedir. Bunlardan biri de “anne karnındaki bebeği cinsiyetsiz bir nesneden (it) bir kız (she) ya da erkek (he) özneye dönüştüren tıbbi bir çağırmadır. Bu isimlendirme ve atama işlemi aracılığıyla biyolojik cinsiyet de birbirinden ayrılmayan “toplumsal cinsiyet” de inşa edilmiş olur. Bu ikili cinsiyetli kurgu içerisinde doğal olanı empoze etmek için iktidar tarafından belli aralıklarla normatif yapı yeniden üretilmiş olur. Cinsiyetin ikilikle sınırlandırılması, toplumsal cinsiyeti de ikili olarak ele alınmasına neden olmaktadır. Cinsiyetin ikiliğini yansıtan toplumsal cinsiyetin inşa edilmişliği cinsiyetten ayrı bir şey olarak düşünülmez (Butler, 2020, s.51).

“Cinsiyetin töz gibi görülmesini sağlayan şey, bir cinsiyet ya da toplumsal cinsiyet “olmanın” temelde imkânsız olduğu gerçeğini gizleyen performatif² bir dil ve/veya

---

¹ *Queer Tahayyül* eserinde “gender” kelimesi cinsiyet- toplumsal cinsiyet ayrımına vurgu yapılmadığı müddetçe cinsiyet olarak kullanılmıştır (Yardımcı ve Güçlü, 2016, s.20-21). Bu çalışmada da “toplumsal cinsiyet” kullanımının bu ikili ayrımı yeniden üretilmesinden ve özcü bakış açısına indirgenmesinden kaçınıldığı için gender tanımının karşılığı olarak cinsiyet kullanımı tercih edilmiştir.

² Butler, performativite kavramını Bourdieu’nun habitus kavramından yola çıkarak geliştirmiştir (Butler, 2020, s.20) Habitus, toplumsal bir pratik biçimi ve öznelerin kendi tarihleri aracılığıyla belirlenen bir eylemdir. Toplumsal pratik dediğimiz şey dışarıdan herhangi bir müdahale olmaksızın bedenini toplumsal olarak öğrendiği bir bilgi türüdür.

söylem oyunudur.” Bu düzenleyici pratikler aracılığıyla var edilen cinsiyetin tözel etkisi performatif olarak üretilmiştir. Bu açıdan cinsiyet denilen şey bir yapma edimidir ve bu yapma edimlerinin ve bedenlerin stilizasyonu üzerinden üretilir. Cinsiyet, tekrar edilen bir performanstır ve bu performans özneyi kuran ve pekiştiren bir şeydir. Cinsiyet denilen şey, söylemsellik öncesinde var olamayacağı için öznenin kendini kurma ve var etme biçimi, kamusal söylemin kendisinden, beden politikalarından ve öznenin “bütünlüğünü” oluşturan cinsiyetin sınırlarından ayrı düşünülemez. Yani edimler ve bedensel hareketler arzular içerisinde düzenleyici cinsiyet özü olduğu yanılsamasını doğurmaktadır. Bu yanılsama cinselliği üreme odaklı heteroseksüellik içerisinde bir düzene tabi tutma amacıyla işlevini sürdürür. Bu düzeni oluşturan ikili cinsiyet normları ve bedenlerin heteroseksüellik etrafında idealize edilmesi gibi neyin insan olup olmayacağı, neyin “gerçek” olup neyin olmayacağı bedenleri meşru kılan bir varoluş alanı oluştururlar. Bir yanılsamadan ibaret olan bu “gerçeklik” alanı aslında üzerinde oynanabilecek bir gerçekliktir. Bu bağlamda cinsiyet, altüst edici pratikler bütünü oluşturmaktadır (Butler 2020, s.28-230).

Cinsiyetin ikili olarak şeyleştirilmesine karşın altüst edici pratikler kendini nasıl var etmektedir? Bunlardan ilkinde Butler (2020, s.28-210), Wittig’in *Lezbiyen Beden* metni üzerinden konuyu tartışmaya açmaktadır. Lezbiyen cinselliğinin, üremenin dışında kalması ve yalnızca bedeni ve cinselliği hazzın merkezine alması bakımından altüst edici pratikler olduğunu belirtiyor. Bir diğeri ise Butler’in drag performans örneğidir. Bir erkek olarak atanan bedende “kadın” kıyafetleri gördüğümüzde, cinsiyetin “gerçekliğinden” yola çıkarak yanılsamalı bir çıkarımda bulunuruz. Anatomik cinsiyetin ne olması gerektiği üzerinden bir erkeğin “kadın” kıyafetleri giymeyeceği yanılsamasına düşeriz. Drag performansın altüst edici olmasındaki asıl nokta, hegomonik cinsiyeti taklit edici yapıda olduğu ve heteroseksüelliği doğal ve asıl olan iddasını tartışmaya açtığı ölçüde yıkıcı olduğudur. Drag’ın abartılı heteroseksüel cinsiyet normlarının doğallıktan çıkartabileceği kadar yeniden idealleştirilebileceğinin altı çizilmiştir (Butler, 2014, s.179),

---

Habituslar toplumsal alana ait sermaye türleri (ekonomik, sosyal, kültürel, sembolik vb) üzerinden kendini var eder. Toplumsal cinsiyetli yapı da kendini bu sermayeler üzerinden pekiştirmektedir (Örneğin kadınlık erkeklik gibi alanların her biri birer toplumsal sermayedir). Habitus’lar kendilerini tekrar tekrar üretir. Toplum cinsiyet de bedeninin bilinçsiz yaşadığı bir pratik ve taklit olarak karşımıza çıkmaktadır (Sancar, 2020, s.190-194).

Heteronormatif düzenin neden olduğu bu idealleştirme cinsiyetin normatif bir biçim kazanmasında cinselliği aracı edinmiştir. O halde cinsiyet ve cinsellik arasında tam olarak nasıl bir örüntü söz konusudur?

Butler, cinsiyet ve cinsellik arasındaki ilişkiyi MacKinnon'ın şu sözleri ile açıklıyor:

“Cinsiyetler arası eşitsizlik kişinin niteliği olarak durağanlaştırıldığında toplumsal cinsiyet biçimini alır; kişiler arasında bir ilişki olarak hareket ederken ise cinsellik biçimini alır. Toplumsal cinsiyet, erkekler ile kadınlar arasındaki eşitsizliğin cinselleştirilmesinin katılmış halidir” (Aktaran Butler, 2020, s.17).

Bu bağlamda cinsel hiyerarşi, cinsiyetin kendisini üretip pekiştirir ve bunu üretip pekiştiren şey heteroseksüel normatifik değil, heteroseksüel ilişkilerin ardında yatan cinsiyet hiyerarşisidir (Butler, 2020, s.17). Bu hiyerarşiye neden olan cinsiyetlendirilmiş [gendering] beden sorunsalı ve iktidar ilişkilerini daha iyi kavrayabilmek için Connell'in *cinsiyet hiyerarşisi* üzerinden çözümlemekte fayda var.

Connell, *cinsiyet hiyerarşisi*'ni erkeklerin kadınları tahakkümleme alanından çıkar sağladığı bir iktidar rejimi olarak tanımlamaktadır. Bu iktidar rejimi, hâkim erkeklik anlayışını kültürel pratikler aracılığıyla içselleştirilmesini sağlamakta ve aile, ordu, devlet yasaları gibi kurumsallaşmış yapılarca kendisi kabullendirmektedir. Çeşitli sınıf, etnik köken ve sosyal/kültürel gruplara mensup erkeklerin egemen erkeklik değerlerini benimsemesi ile hegomonik ilişkiler içerisinde eril tahakküm olanaklı hale gelmektedir. Bu şekilde ortaya çıkan hegomonik erkeklik, iktidarı elinde bulunduran bir grup erkeğin geniş bir erkek kesiminin onayı ve suç ortaklığı ile beslenen hegomonik bir oluşumdur. Demetriou ise bunun yanı sıra, hegomonik erkeklik tanımının yalnızca kadınlar üzerindeki erkek tahakkümüne değil, egemen toplumsal sınıfa ve egemen etnik gruba mensup olmaya diğer erkekler üzerindeki eril tahakküme ve hiyerarşi ilişkilerine vurgu yapar (Sancar, 2020, 32-35).

Bu bağlamda hegomonik erkeklik; beyaz, orta sınıf, heteroseksüel bir erkeklik halini temsil ederken idealize bir erkeklik biçimi sunmaktadır. Kadınlığa atfedilen anlamlardan kendisini dışsallaştırarak erkekliğini yeniden inşa eden hegomonik erkeklik *cinsiyet hiyerarşisi* üzerinde en avantajlı konuma sahip bir erkeklik biçimidir. Bu avantajlı yapının dışında kalan erkeklik ve kadınlık biçimleri bu hiyerarşinin alt basamaklarını oluşturmaktadır. Sancar (2020, s.35), Connell'in *cinsiyet hiyerarşisi* ve hegomonik

erkekliği birlikte ele almasını erkeklerin homojen “çıkarc grubu” olarak ele alıp almadığını eleştirmiştir. Bu homojenlik, indirgemeci bir noktaya varırken farklı kadınlık ve erkeklik hallerinin iktidar ilişkilerinin farklılaşan noktalarındaki uzlaşma ve direnme pratiklerine nasıl yöneldiklerini anlamamızı da ortadan kaldırdığını dile getirmektedir. Diğer bir yandan bu tanım, cinsiyet hiyerarşisinin temeli olan hegomonik erkeklik ve eril tahakkümün neden olduğu iktidar ilişkilerini etnik köken, sınıf, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği gibi kesişimsellik bağlamında analiz etmemize olanak sağlamıştır.

Görölmektedir ki cinsiyet ve cinsellik arasındaki ilişkinin temelinde eril tahakkümün ve hegomonik erkekliğin yol açtığı cinsiyet hiyerarşisi yer almaktadır. Toplumsal cinsiyetin ne olduğu sorusu bizi cinsiyetin normatif yapısına ve bedenlerin cinsiyetlendirilmesinde yatan iktidar ilişkileri örüntülerine götürmektedir. İktidar ilişkileri aracılığıyla kendisini olumlayan cinsiyet ve toplumsal cinsiyet denilen mefhumun birbirinden ayrılamayacağı ve kendisini performatif bir alan olarak inşa ettiğini çözümledik. İktidarın değişmez “gerçeklik” olarak sunduğu aslında bir yanılısamadan ibaret olan cinsiyet olgusu, altüst edici pratikleri de içermektedir. Bir sonraki bölümde bu performatifliği altüst etme noktasında cinsiyet ilişkilerinin, kimliklerin ve normatif cinselliğin eleştirisi kuir kuram üzerinden tartışmaya açılacaktır.

Kuir Kuram

Kuir kuramın öncülerinden biri olan Butler, *Cinsiyet Belası* eseri ile feminist kuramda heteroseksüel ön kabulünü eleştirmeyi temel sorun haline getirdi. Feminizmin kendi içerisindeki dışlayıcılığı cinsiyet normları oluşturarak hiyerarşi oluşturmasını ve homofobik sonuçlar doğurmasını eleştirdi. “Feminist kurama yapılan kışkırtıcı bir “müdahale”” olarak nitelendirdiği kuir kuram üzerinden kimlik, cinsiyet ilişkileri ve normatif cinsellik sorgusunu “performativite” kavramı üzerinden tartışmaya açtı (Butler, 2020, s.11,12). Bunu yaparken Lacan, Kristeva, Irigaray gibi post Lacancıların öznellik, cinsellik, cinsiyet ilişkileri üzerinden psikanaliz ekolünü kuirin merkezine aldı. İkinci olarak ise kuir; iktidar, öznellik ve cinselliğin psikanalitik çerçeveyi eleştiren iki farklı teorisyen Foucault ve Deleuze etrafında şekillendirmiştir. Psikanaliz öznellik ve kimlik oluşumunun sabit, değişmeyen bir oluşum değil, tersine dinamik ve akışkan olduğunu göstermiştir. Foucault’un kuir kurama olan katkısı ise cinsiyet ve cinsellik sorunsalı üzerinden öznenin iktidar ilişkilerine direnme stratejileri ve özgürleşimi etrafında

şekillenmesi ile olmuştur. Kuir düşünseline baktığımızda, ilkinde psikanalizle bağlantılı olarak ikincisinde psikanalizin radikal bir eleştirisini yapan post-yapısalcı bir duruş sergilediğini görmekteyiz. Butler *Cinsiyet Belası* ile birbirine zıt yönlerden gelen bu iki alanın buluşma noktasını kuir ile tartışmaya açıyor. (Özkazanç, 2015, s.92-96).

O halde kuir kuram nedir ve neyi amaçlamaktadır?

Kuir; heteroseksüel olmayan, sapkın, ibne, tuhaf, hasta anlamlarını barındırmaktadır (Butler, 2014, s.250). Kuir, bu olumsuz anlamlar yüklenmiş kelimelerin benimsenerek dolaşıma yeniden sokulmasına ve bu yolla “anormali” yeniden anlamlandırma imkânı yaratmaktadır (Yardımcı ve Güçlü, 2016, s.17). Özkazanç’a göre, bu yeniden anlamlandırma çabası özneyi kuran iktidar ilişkilerinin fark edilmesine neden olur ve öznenin kendisini kuran iktidar ilişkilerine bu yolla karşı çıkararak dönüştürme çabasına işaret eder (Özkazanç, 2015, s.264). Dönme, sevici gibi hakaret barındıran kelimeler, LGBTİ+ içerisinde yapı sökülmesine uğratılarak sahiplenilmesi güçlendirici bir noktadan ele alınmasına aracı olmaktadır. “Vele ki ibneyiz!” söylemi gibi iktidarın doğrulttuğu silahı bükerek fobik söylemin üzerine hakaret üretecek, özneyi dışlatacak ve yok sayacak bir söylem bırakmadığı gibi tersine iktidarın LGBTİ+’ları görmezden gelmesine yönelik “varız, buradayız” anlamı içeren söylemi altüst etme noktasında kuir performatif bir eylem olarak ele alınabilir.

Kuir, normların sürekli saptırılması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda kuir bir kimlik değil, kimliklerin yoldan çıkartılıp ezberi bozacak şekilde “tuhaflaştırılması”dır. Bu şekilde her tür normatif kimliğin kuruculuğunu, baskılarını ve dışlayıcılığını etkisiz hale getirmek amaçlanmaktadır (Durudoğan, 2011, s.88). Kuirin kimliklerin akışkanlığı savı, homoseksüel/heteroseksüel karşıtlığına ve ikiliğine yönelik bir eleştiri getirmiştir. Önceleri sanki insan ya heteroseksüel olur ya da eşcinsel olurmuş gibi bir ikilik söz konusuydu. Bunun “doğuştan”, değiştirilmeyen ve sabitlenen olgular olduğuna inanıldı. Bu ikilik aynı zamanda heteroseksüeli norm kabul etmeye devam etti. Bu sebeple kuir, LGBTİ+ hareket içerisinde de biseksüel görünmezliğine ve ayrımcılığına neden olan monoseksizm anlayışının heteronormatifliğin bir yansıması olduğunu gösterdi. Kuirin kimlik karşıtı politikasında normatif ve dayatmacı bir kimlik anlayışının olmasının altını çizmek gerekir. Çünkü diğer bir yandan kuir, heteronormativite eleştirisi yaparak cinsiyet kimliği ve yönelim ifadelerini ikilikle sınırlandırılmasının ötesinde çoklu kimliklere alan açması bakımından kapsayıcı bir terim olarak kullanılmaktadır. Butler (2014, s.241)

kimlik politikasının siyasi kıyaslama üzerinden “özneleri” sabitleştirmesi ve kısıtlamasından vazgeçersek cinsiyetin çoklu biçimlerinin idrak edilebilir olduğunu ve bu şekilde cinsiyetin ikiliğini yalanlayabileceğimizi dile getirir. Kimliğin yapı sökümünü siyasetin yapı sökümü anlamına gelmediğini, aksine çoklu kimliklerin kendisini siyasi kılan bir altüst edim olarak tanımlar.

Anatomik cinsiyetin “doğallığını” sorgulayan kuir kuram, “normal” olanın içini açarak cinsiyet üzerinden oluşturulan ikili yapıların (cinsiyet/toplumsal cinsiyet, homoseksüel/heteroseksüel) ve bu yapıların yol açtığı kalıp yargıların (“kadın, kadın gibiye erkeğe arzu duyar”) hiçbirinin “doğal olmadığını” aksine iktidar ilişkileri aracılığıyla kurgulanmış olduğuna vurgu yapar (Yardımcı ve Güçlü, 2016, s.17). İktidar ilişkilerinin bedenleri cinsiyetlendirmesi ile ortaya çıkan pratik; zorunlu, norm üreten ve tekrarlanan bir süreçtir. Cinsiyetlendirmenin kendisi, ikili cinsiyet normları ve heteroseksüelliğin idealize edilmesiyle ilişkilidir. Bu normu başlatan performatiflik içerisinde “bu bir kız” denildiğinde “kız”ın isimlendirilmesi ile dişiliğin bedensel olarak kamulaştırılması söz konusu olur. Eğer “kuir” kelimesini meşrulaştırılan cinsellik normlarını reddetme üzerine kurguladığımızda pratik alanını yeniden imlemiş oluruz. Homofobik çağrılmalar üzerinden kamusal söylemin içine doğru “kuirleştirilen” özne, bu terimi direniş adına söylemi abartılı kıldığı ölçüde teatral olarak belirlenir. Ancak bu dış (kı)layıcı³ stratejiler sayesinde homofobik “yasa”nın ifşası mümkün kılınmış olur. Kuir aktivizmi, özel ve kamusal ayırımında özneyi dolaba kapatmasını altüst eden teatral “dışardalık” aracılığıyla kamusal alana doğru politikleşme ve HIV+/AIDS farkındalığı konularında alan açmıştır. Bu teatrallık, lezbiyen cinselliğinin görünmez kılınmasına karşın abartılı bir sunum ile lezbiyen cinselliğinin resmedilmesi, butch-femme⁴

---

³ Butler dış (k)ılama kavramını Kristeva’nın Mary Douglas’ın *Korkunun Güçleri* denemesindeki tiksincilik tartışması üzerinden şekillendirmiştir. Dış (k)ılama, “tiksinç” bir bedenden atılanı dışarı boşaltılan “öteki” yi temsil eder . Yani norm olanı, kimliğin parçası olan bir şeyi dışarı çıkartarak bağımsız bir özne inşası anlamına gelmektedir (Butler, 2020, s.220).

⁴ Butch: Kendisini temelde maskülenlikle özdeşleştiren veya cinsiyet kimliğini ifade ederken maskülen işaretleri tercih eden insanları tarif eder (Kaos GL Derneği, 2020, s.6).

Fem: Atanmış cinsiyetinden bağımsız, bir cinsiyet ifadesi olarak kendisini ağırlıklı olarak feminen şekilde tanımlayan kişi (Kaos GL Derneği, 2020, s.6).

gösterileri, Queer Nation'ın toplu öpüşleri, sokak yürüyüşleri, ACT UP⁵'in toplu ölümleri gibi direniş stratejilerini içerir. Bu direniş alanı içinde dış (kı)layıcı iktidarı sorgulamak “kuir” mefhumunun da bir noktaya kadar ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Butler, 2014, s.325-328).

Kuir kelimesi, 1980'lerin sonuna kadar çoğunlukla eşcinsel erkekleri aşağılamak için kullanılırken 1980'lerin sonundan itibaren birçok aktivistin kendisini tanımlamasında bir kimlik haline geldi (Kornak, 2015, s.1) Bu bağlamda bir yandan kuirin normatif kimlik karşıtı politik bir amaç güderken kimlikleşmesi, normu yeniden üretme paradoksunu gündeme getirmektedir. Kuirin savladığı iktidar ilişkilerinin sorgusunu yaparak kemikleşmiş bir normatifliği kırma çabasının süreklilik halinin pratikte “normu sürekli altüst etmeliyim/etmelisin” şeklinde bireysel ya da karşı dayatmacı bir eyleme dönüşme ihtimalinde bile iktidar ilişkilerinin varlığından yeniden söz etmemiz gerekir. Butler, cinsiyetin “normatif” yapılarına karşı çıkarken bir yandan cinsiyetli dünyanın nasıl olması gerektiğine dair bir normatif görüşe sahip olmamanın mümkün olmadığını dile getirirken; diğer bir yandan normatif görüşün “cinsiyeti söylediğim şekilde altüst ederseniz harika olur” biçiminde bir kural olmadığını ve olamayacağını vurgular. Butler 'ın kuir kuramla neyi altüst etmeniz gerektiğine dair bir reçete sunmadığı açıktır (ki bu zaten kuire ters bir anlayıştır). Kuiri kritikleştiren bir diğer konu ise normatif cinsiyet sanılarını altüst edip belirsizleştirirken normatif cinselliğin huzurunu bozmadan yönünü değiştirmemeye neden olabileceğidir (Butler, 2020, s.19-27) Butler'in bununla kastettiği, kişi kendisi kadın ve erkek ikiliği üzerinden tanımlamayabilir (nonbinary). Fakat cinsel pratiklerinde iktidar ilişkileri sürekliliğini koruyor olabilir. Bununla kimlikleri belirsiz kılmanın doğrudan normatif cinselliği de altüst edeceğini düşünmek hayal kırıklığı olur şeklinde okumaktayım. Öznenin kendisini tanımlama biçiminin kadın/erkek ikiliğinden ya da heteroseksüellikten dışsallaşması iktidar ilişkilerinden de arındığı anlamına gelmez. Bu bağlamda kuir, öznenin özerk birey olarak kendisini tanımlama biçimine dikkat çektiği kadar hem bireysel anlamda hem de gündelik ve cinsel pratiklerdeki iktidar ilişkilerinin sorgusu içinde olunmasını düşlemektedir.

---

⁵ ACT UP 1989'da Paris'te HIV+/AIDS konusuna politik bir çözüm getirmek için kurulan bir dernek (<https://www.actupparis.org/>). AIDS salgınından ölen insanların ölümünü sahte kan ile teatral bir eyleme dönüştürerek farkındalık yaratmak amaçlanmışlardır. Bu konuyu ele alan Robin Campillo'nun yazıp yönettiği 120 Battements Par Minute (Kalp Atışı Dakikada 120/2017) filmine göz atabilirsiniz.

Bu bağlamda Butler kuir ile “normatif cinsiyete ve cinselliğe dair varsayımlar neyin “insani” ve “yaşanabilir” sayılacağını nasıl önceden belirler ya da tüm bunlara ilişkin sınırları nasıl çizmektedir? Sınır belirleyici iktidarı ne yolla görebilir ve ne yolla dönüştürebiliriz” i sorun edinmiştir (Butler, 2020, s.27). Önemli olanın öznenin siyasi yaşamını nasıl sorunsallaştırdığı sorusudur. Özne, iktidar ilişkilerinin yıkıcı etkilerini sorunsallaştırmakta mı yoksa kendi özneliğini normatif yapının avantajları etrafında sürdürmekte midir? Bu sorunun cevabı normun sınırlarını ve norma yönelik direniş biçiminin farklılıklarını da ortaya koymaktadır.

BÖLÜM 3: ÇÖZÜMLEMELER

Bu araştırma üç tematik bölüme ayrılmıştır. Bunlar; Cinsiyet Kimliğinin Öznellik Süreçleri, Cinsel Yönelimin Öznellik Süreçleri ve Cinsel Pratikler ve İktidar İlişkisi'nden oluşmaktadır. İlk tema öznelerin atanmış cinsiyetlerinin kadın olmaları üzerinden çocukluk ve aile yaşantısı üzerinden nasıl bir öznellik inşası oluşturdukları, cinsiyet kimliğini nasıl anlamlandırdıkları ve cinsiyet temelli ayrımcılık pratiklerinden oluşurken, ikinci temada cinsel yönelimi anlamlandırma, açılma süreçleri ve ayrımcılık pratiklerine yer verilmiştir. Üçüncü temada ise öznelerin aşk, cinsellik, gücü anlamlandırma biçimleri ile cinsel pratiklerinde iktidar ilişkilerinin nasıl kurgulandığı öznel deneyimler üzerinden ele alınmıştır.

3.1. CİNSİYET KİMLİĞİNİN ÖZNELLİK SÜREÇLERİ

Bu bölümde 15 katılımcının atanmış cinsiyetinin kadın olmaları üzerinden çocukluk ve aile yaşantısında nasıl bir öznellik inşa ettikleri ile cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesini tanımlama ve anlamlandırma biçimleri ve cinsiyet kimliği üzerinden ayrımcılık biçimleri ortaya konulması amaçlanmıştır.

3.1.1. Çocukluk ve Aile Yaşantısı

Bu bölümde cinsiyetin öznellik sürecinde etkili olan ailenin özneler üzerinde nasıl bir iktidar ilişkisi oluşturduğunu ve bunun öznellik süreçlerine yansımalarını ortaya koymak amaçlanmıştır. Atanmış cinsiyeti kadın olan 15 katılımcının cinsiyet (gender) üzerinden öznellik pratikleri çocukluk ve aile yaşantısı üzerinden ele alınmıştır. Atanmış ailenin cinsiyetin öznellik sürecine olan etkisi ve aile içi iktidar ilişkilerinin nasıl olduğu katılımcıların öznel deneyimleri üzerinden ele alınmıştır.

3.1.1.1. Ci (s)nsiyetlendirilmiş Oyun Alanı: Homososyal ve Heterososyal Oyunlar

Özellik sürecinde ikili cinsiyet ilişkilerini⁶ içselleştirdiğimiz en önemli alanlardan biri de ci(s)nsiyetlendirilmiş oyun alanlarıdır. Katılımcılar homososyal oyun alanları ile heterososyal oyun alanlarına katılım sağladıklarını dile getirmişlerdir. Homososyal oyunlar arasında “kız” oyunları olarak nitelendirilebilecek oyunlar; evcilik, sek sek, barbie, güzellik mi çirkinlik mi, ip atlama oyunları yer alırken; “oğlan oyunları” olarak nitelenenler arasında ise futbol, basketbol, bilye, taso, bayblade, bisiklet sürme, boncuklu silah oyunları yer almaktadır. Özel alanda oynanan oyunlar arasında evcilik, barbie oyunu pastacılık, kafe işletme, ip atlama gibi oyunlar yer alırken kamusal alanda oynanan oyunlar arasında basketbol, paten, bisiklet, saklambaç, yakar top, elim sende, yerden yüksek, istop, ortada sıçan, ip atlama, sek sek, güzellik mi çirkinlik mi, 1-2-3 tıp oyunları yer almaktadır. Bunların dışında katılımcılar; lego, maket, yapboz, boyama kitabı gibi eğitici temelli zekâ oyunları da oynadıklarını dile getirmişlerdir.

Homososyal Oyun Alanları

1970’lerin sonlarında geliştirilen homososyallik kavramı, aynı cinsiyetteki bireyler arası sosyal bağları ifade eder. 1990’ların başında ise bu kavram, cinsiyet çalışmalarında erkeklere yoğunlaşmasıyla literatürde yeniden kullanılmaya başlandı (Aktaran Gedik, 2018, s.62). Erkeklik çalışmalarında sıkça rastladığımız bu kavram, kız çocuklarının bir arada sosyalleştiği oyun alanlarını ifade etme amacıyla kullanılmıştır.

Homososyal bir biçimde performe edilen oyunlardan birisi ip atlama oyunudur. Katılımcılar ip atlama oyununu kız kıza oynadıklarını şu ifadeler üzerinden dile getirmişlerdir:

Evin önünde ip atlıcak kimse olmazdı. Çünkü şey apartmanımızda hep erkekle doluydu. Benim yine hiç kız arkadaşım yoktu. O yüzden ben de evde sandalyelere lastik geçirirdim. İşte ordan atlardım, oynardım kendi kendime (gülerek) (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın).

---

⁶ “Cinsiyet rolleri” tanımı, “kadın rolü” ve “erkek rolü” üzerinden örtük bir biçimde biyolojik cinsiyet kategorisi oluşturmaktadır (Connell, 2009, s.88). Bu sebeple, özcü bir hataya düşmemek için cinsiyetin performatif bir olgu olduğunu vurgulayan “cinsiyet ilişkileri” tanımının kullanılması uygun görülmüştür (Butler, 2020).

İp atlama dışında her şeyi karma oynuyoduk. İp atlamayı genelde kızlar oynuyodu (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Aaa mümkün mü kız erkek karışık oynamak o (vurgulu bi şekilde) kız oyunuydu. İp atlayan bi erkek olduğunda anında yaftalanıyolar yani (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Hypatia, ip atlayacak kız arkadaşı olmadığı için evde sandalyeye ip geçirip ip atladığını dile getirmiştir. Görülmektedir ki ip atlama gibi oyunlar keskin bir biçimde erkek alanından ayrılarak homososyal yapılanma içerisinde yer almaktadır. Lipman-Blumen bu homososyal yapılanmanın, sosyal alanlarda kadın ve erkek arasındaki ayrımın düzenlenmesine aracı olduğunun altını çizmektedir (Bird, 2018, s.121). “Kız oyunu” olarak nitelenen oyunlarda ise oğlan çocuklarının yer alması “feminen” olarak görüldüğü için ip atlama oyununda oğlan çocuklarının yer alması ayrımcılığa maruz bırakılmasına neden olabilir. Görülmektedir bu homososyal alanlar aynı zamanda natrans heteroseksist çerçevede düzenlenen alanlardır. Bunun dışında sek sek ve güzellik mi çirkinlik mi gibi oyunların da homososyal bir biçimde oynandığı görülmektedir.

Katılımcılardan Carol, Nola, Amanita, Thelma’nın barbie bebek ve evcilik oyununu daha çok homososyal bir biçimde oynadıkları görülmektedir. Bunlardan yalnızca Carol, Nola ve Thelma’nın ifadelerine yer verilmiştir:

Barbielerim çok fazla olmasa da bebeklerle oynardım. Hiç erkek oyunları oynadığımı hatırlamıyorum. Aslında bir kız çocuğu yani kız çocuğunun üstüne yüklenen o şeyleri gayet yerine getiriyordum yani (Carol; Natrans Kadın).

Kız arkadaş grubumda vardı kendi ablamın dahil olduğu. Orda klasik işte anne ve genelde ben anne rolünü oynuyodum. Ablam benim çocuğum oluyodu ben yengeç burcuym. Böyle lanet olsun benim duygusal tarafıma. Şu an ben 32 ablam 34 yaşında hala benle şey diye dalga geçiyo sen çok salaksın ben küçükken senin çocuğun rolünü yapıp senin bütün abur cuburlarını yerdim sen de verirdin (gülüyorum) Verirdim yani gerçekten. Bisküvi mi alınıyo, annem bi tane bana veriyo bi tane ona veriyo ablam böyle çocuk taklidi yaparak benimkini alır ve yerd ve ben hala öyleyim. O günden bugüne hiçbi şey değişmedi bende. Genlerimden ve evrim sürecimden gelen anaçlığıma borçluyum (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Evciliği karma oynardık. Bi tane baba var, yemek yapıyolar falan ot topluyoduk, otları kesiyoduk falan (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Bebek oyununun, annelik rolünü içselleştirmesi amacıyla yalnızca kız çocukların oynadığı homososyal oyunlar arasında olduğu görülmektedir. Evciliğin heterososyal bir biçimde oynandığı durumda ise bir baba ve annenin varlığı ile bu oyun heteronormatif

düzlemde tutularak ikili cinsiyet ilişkilerinin pekiştirilmesine aracı olduğu düşünülmektedir.

Nola, “anaçlık genini” evrim süreci ile ilişkilendirmiştir. Bu bakış açısı, anneliği biyolojik indirgemeci bir noktadan değerlendiren pozitivizmin bir ürünüdür. Annelik genellikle içgüdüsellik ile ilişkilendirilen özcü bakış açısı ile “doğal”laştırılır (Sever, 2015, s.73). “Anne fedakardır, anne yemez yedirir, giymez giydirir” gibi toplumsal yargılarla ideal annelik yeniden üretilir, bu bağlamda kadının bireyselliği arka plana atılarak ömür boyu kendini çocuklarına adanması gerektiği düşünülmektedir. Nola’nın da annelik üzerine inşa edilmiş bu kalıp yargıları çocukluktan bu yana içselleştirdiği görülmektedir.

Heterososyal Oyun Alanları

Lipman-Blumen tarafından geliştirilen heterososyallik kavramı (Bird, 2018, s.121), farklı cinsiyetteki bireyler arası cinsel çekim barındırmayan sosyal bağları ifade eder. Bu kavram, atanmış cinsiyet üzerinden kız çocukların oğlan çocukları ile bir arada sosyalleştiği oyun alanlarını ifade etme amacıyla kullanılmıştır.

Hypatia ve Luce benzer ifadelerle oyun oynayacak kız arkadaş bulamadıkları, Poussey ise çok kız arkadaş bulamadığı için oğlan çocuklarıyla oynadıklarını şu şekilde dile getirmişlerdir:

Yani ortaokulda yani küçüklüğümden beri futbol oynuyorum mesala hep erkeklerle futbol oynardım. Ondan sonra basket oynardım. Ama bunun erkeklerle olmasının nedeni oynacak kadın bulamadığımdan dolayı. Yani çünkü beden dersinden hatırlarsın belki ama her zaman nolur işte erkekler hemen futbola gider, kadınlara da şöyle altlara minder serer ya da ne bilim voleybol topu verir hoca. Oynarsa oynarsın oynamazsan minder de takla falan atıyorsun saçma sapan. İşte bizim beden derslerimiz öyleydi ve ben mesala kız arkadaşlarıma söylediğimde gelmezlerdi yani hani kimisi oynamazdı ben de o yüzden erkeklerle oynardım (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Karmaydı aslında ya yani futbol oynayacak kız çok fazla bulamıyorduk aslında vardı böyle site içinde üç kişilik falan futbol oynayan kız grubumuz böyle sürekli türkçesi ne onun ya birilerini aramıza katmaya çalışırdık falan böyle onun dışında başka oyunlar da kızlarla da oynuyordum öyle şeydi ya dağılımı eşitti yani (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Ya benim hiç bebeğim falan yoktu, oyuncağım yoktu. Biz çok fakirdik, o zaman daha çok küçüken. Yani böyle kendime ait oyuncağım yoktu. Dolayısıyla, benim kuzenlerimin nerdeyse hepsi erkek. Yani bizim ailede çok fazla erkek kuzenim var. E bunların hepsi de yurtdışında büyüdü çocuklar. E şimdi öyle olunca da hani onlar böyle eskileri getirdi, beni teyzem falan ne bilim dayım mayım. Ben de dolayısıyla onlarla hep oynadım. Çok arkadaşım yoktu. Küçüken çok çelettim,

çelep bi çocuktum. Hani böyle baya oğlan çocuklarıyla zaten mahallede çok kız çocuğu da yoktu. Futbol oynuyodum, taso oynuyodum, tabi bilye falan oynuyodum canım. Yani abim hep dövüyodu, kovalıyodu beni yani. Beni görünce mecburen eve yani (güliyor). (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Luce ve Hypatia'nın futbolda oynayacak kız bulamadıkları için futbolu oğlanlar ile oynadıklarını dile getirmeleri, futbolun daha çok oğlanlar arasında homososyal bir biçimde oynandığına işaret etmektedir. Ci (s)nsiyetlendirilmiş oyun alanlarının ikili cinsiyet ilişkileri üzerinden homososyal bir biçimde gruplaşarak performe edildiği görülmektedir. Futbolun oğlanlar arası homososyal yapılanmasına rağmen bu alanda kız çocuklarının da aktif bir şekilde katılımını görmemiz heterososyal bir biçimde performe edildiğine de işaret etmektedir.

Poussey ise ailede abinin fiziksel şiddet aracılığıyla kontrol ve denetimine maruz bırakılmıştır. Kız çocuklarının heterososyal bir biçimde sosyalleşmesine engel olan ataerkil ve muhafazakâr bakış açısı, onların özel alana kapatılmasına aracı olduğu düşünülmektedir.

Katılımcılardan Casey, Frida, Frankie, Amanita ve Merida ci(s)nsiyetlendirilmiş oyun alanlarında heterososyal bir biçimde yer aldıklarını dile getirmişlerdir. Bunlardan yalnızca Casey, Frankie ve Amanita'nın ifadelerine yer verilmiştir:

Çocukluğum çok güzeldi gerçekten. Bir tane kuzenim var ben altı ay var aramızda. Onla çok yakındık. Her hafta sonu babanemde buluşurduk ve biz sürekli oyunlar oynardık. Şey çok oynadım, evcilik tarzı oyunlar çok oynadım. Pastacılık, kafe işletme, döne. bi kere öyle dönercilik falan oynadığımızı hatırlıyorum (güliyo). İşte evdeyken evin içinde oynanılan oyunlar vardı. Babannemlere gidince babannemlerin orda mahalle vardı. İşte mahallede sokakta çocuklar oyun oynardık. Genelde erkek çocukları vardı hatta. İşte taso, beyblade, işte top, yakartop falan, işte bu duvara top atıp sekmeli mekmeli oyunlar oynardık. İşte dansa davetler vsler. İşte gazoz kapağı, bilye, bunların hepsi hani o erkek oyunların da vardı o sokak oyunları. Ev içindeki oyunlarda vardı (Casey; Genderfluid Biseksüel).

Mesala sek sek mesala erkek de sek sek oynamaz, o da kız oyunuydu yani. Ama şeyi hatırlıyorum bazen yerden yüksek oynarken falan bir iki erkeğin varlığını hatırlıyorum. İşte istop, yakar top aynı şekilde. Bi de şey vardı hatırlıyo musun güzellik mi çirkinlik mi havuz başında heykellik mi (gülişmeler) mesala o oyunda da çok erkek hatırlamıyorum. Biz daha çok kız kıza oynardık ama saklambaçı falan erkek kız karışık oynardık. Ya da mesala şey vardı 1-2-3 tıp onu da mesala erkek kız karışık oynardık. Bilye, taso erkek oyunlarıydı ama kızları da şey yapıyolar alıyolardı. Ben severdim taso oynamayı da çok severdim beyblead oynamayı da çok severdim (Frankie, Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya hem kızlarla hem oğlanlarla oynardım. Şeyde mahallede çocuklarla yakar top oynardık. İp atlama falan yapardık. Ya da şu elin sende miydi yakalama oyunu. Onu çok oynardık. O zamanlar misket vardı, bilye, gulle. Onlardan bi sürü vardı poşet

poşet. Köye çıkıp hadi bilye oynayalım hadi kim kazanacak falan. Öyle hep sokak da büyüdüm ama öyle çok sokak çocuğu da değildim hani akşam yemek saati gelmeden 3'te 4'te geri dönerdim (Amanita, Natrans Biseksüel Kadın).

Katılımcılar, oynadıkları oyunları kızlarla/oğlanlarla ya da karma biçimde oynanan oyunlar biçiminde nitelemişlerdir. Görülmektedir ki, ci(s)nsiyetlendirilmiş oyun alanları sosyalleşilen alanlara göre farklılık göstermektedir. Casey, sokak oyunlarını “oğlan oyunları” olarak tanımlarken ev içinde oynadığı oyunların (evcilik gibi) olduğunu vurgulamıştır. Kızların ve oğlanların sosyalleştiği oyun alanlarındaki ev/sokak ayrımı, ci (s)nsiyetlendirilmiş oyun alanlarını özel ve kamusal olarak ikiye bölmektedir. Özel alanda oynanılan oyunların daha çok homososyal bir biçimde, kamusal alanda oynanılan oyunların daha çok heterososyal bir biçimde performe edildiği görülmektedir. Ci (s)nsiyetlendirilmiş bu ikili oyun alanı, kadının özel alana hapsedilmesine erkeğin ise kamusal alanda daha fazla görünür kılınmasına neden olmaktadır. Frankie yerden yüksek, istop, yakar top, saklambaç, 1-2-3 tıp gibi oyunları karma bir biçimde oynadıklarını, sek sek ve güzellik mi çirkinlik mi oyununu ise yalnızca kızlarla oynadığını dile getirmiştir. Taso, bilye gibi oyunları oğlan çocuklarının kızları dahil etmesi de yine bu alanın oğlanlara ayrılan bir alan olduğunun ve onların iznine tabi olduğunun göstergesidir.

Katılımcılardan Vi ve Cal ci(s)nsiyetlendirilmiş oyun alanında yalnızca oğlan çocukları ile sosyalleştiklerini ise şu biçimde dile getirmişlerdir:

Ben bir dolap dolusu barbieleri olan ama asla onlara bakmayan, futbol oynayan, bilyelerle oynayan bi çocuktum. Hiperaktif. Bi silahlarım vardı benim. Hatırlıyorum... Yani bizim çatıya çıkardık, kuzenimle birlikte iki tane erkek kuzenim vardı, benim o da etkili benim için burda (Vi; Natrans Kadın).

Benim ailemde annem ailesi de ben her zamanda annem ailesi de beraberde yaşadım. Ben tek bi kız çocuğum. Çünkü kardeşim kız kardeşimde de yaşamadı, başka şehirde yaşadı. Başka çocuklar herkes de erkek çocuğu varmış. O yüzden de her zaman erkekler gibi de davrandım. Erkekler oyunda de katıldım. Futbolde, bilmem bisiklet de, bundan de de. Mesala de hatırlıyorum bitane de barbiem de var. O barbie de hiç zamande de kullanmadım. Kardeşim erkek kardeşim bi yaş daha küçüktü, o kullandı. Ben onun silahlarde de, arabalarde de onlarla oyun yaptım ben (Cal; Agender Lezbiyen).

Vi “oğlan oyunlarına” dahil olmayı oğlan kuzenlerinin varlığıyla ilişkilendirmektedir. Aynı şekilde Cal ise kız kardeşinin başka bir şehirde yaşaması ve çevresinde her zaman oğlan çocuklarının olmasını “oğlan oyunlarına” katılımı ile ilişkilendirdiği görülmektedir. İki katılımcı da barbie bebeklerle oynamadığını dile getirmiştir. Bu aynı

zamanda heteroseksüel evlilik ve anneliği idealize edilen öne çıkarılan kadınlık anlayışını bir reddediş biçimi şeklinde okunabilir. Bu reddediş, öznelik halinin kuir performatiflik üzerinden inşa edildiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda katılımcılardan Vi'ye yalnızca “oğlan oyunlarına” dahil olma isteğinin cinsel yönelimi ile bir bağlantısı olup olmadığı sorulduğunda:

Büyük ihtimal var gibi hissediyorum (...) Ben bu arada daha eğlenceli olduğu için ben işte erkeklerle oynuyodum daha cazip geliyordu, futbol daha cazip geliyordu. Mesala, benim kuzenlerimin de belki etkisi olabilir. Daha eğlenceliydi, kızlarla bisiklet sürerdik, sokağın aynı yerinde böyle ama erkekler her yeri dolaşırdılar böyle. Derdim her yeri dolaşmam lazım neden aynı yerde sabit gidip gelim ki... (Vi; Natrans Kadın).

Ci (s)nsiyetlendirilmiş oyun alanları, ideal kadınlığın ve erkekliğin ne olduğuna ilişkin bir öğreti alanı sunarken aynı zamanda heteroseksüelliğin de öğretildiği bir alan olarak da karşımıza çıkar. Bu heteronormatif oyunlar, LGBTİ+ çocukların varlığını ve kimliğini yok sayarken onların öznellik hallerini var edebilecekleri bir ortamın oluşturulmasına da çoğu zaman zemin hazırlamaz. Vi “oğlan oyunları” olarak nitelenen oyunları oynadığını cinsel yönelimi ile bir ilişki kursa da daha çok oğlanlarla oynanan oyunların daha eğlenceli olduğu için tercih ettiğini dile getirmektedir. Kızlarla bisiklet sürerken onların belli bir yere kadar sürdüğünü dile getirmesi, kız çocuklarının kamusal alanda daha çok kısıtlandığına ve oğlan çocuklarının ise daha özgür bırakıldığına işaret etmektedir. Benzer bir biçimde “kız oyunları” olarak nitelenen oyunları Kat de sıkıcı bulduğunu şu sözlerle dile getirmiştir:

Evcilik de çok oynadım arkadaşarımla ama öyle çok büyük keyif alarak oynadığım oyunlar olmadı hiçbir zaman. Ama mesala şeyleri severdim, sokak oyunlarını. Daha onlar hoşuma gidiyordu, evcilik çok monoton geliyordu bana, sıkıcı. Tamam yani evde yaşadığım şeyi ben niye tekrar oyunda yaşayım (Kat; Biseksüel)?

Kat'in, “evde yaşadığım şeyi ben niye tekrar oyunda yaşayım” ifadesinden anlaşılacağı üzere evcilik gibi özel alanda oynanan oyunlar gündelik yaşamın birer tekrarı halinde olduğu için sıkıcı olarak atfedilmiştir. Evcilik oyununun çocukların yaratıcılık duygusunu geliştirmesine hiçbir katkı sağlamadığı düşünülmektedir. Aynı zamanda bu oyun, kız çocuğuna erken yaşlarda heteroseksüel evlilik biçiminin ve annelik rolünün ideolojik olarak dayatılmasında önemli bir araçtır.

3.1.1.2. Atanmış Aile ve İktidar İlişkileri

Bu bölümde öznelerin atanmış cinsiyetlerinin kadın olması üzerinden atanmış ailelerindeki iktidar ilişkileri ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Bu iktidar ilişkileri, ailenin yapısı ve aile içi şiddet biçiminde iki alt başlık altında ele alınmıştır.

3.1.1.2.1. Atanmış Ailenin Yapısı: “Ataerkilliğin güçlü olduğu aile”

Bu bölümde katılımcıların nasıl bir aile yaşantısına sahip oldukları, ailedeki kontrol ve denetimin nasıl olduğu ve ev içi cinsiyet ilişkilerinin nasıl olduğu ele alınacaktır. Bu bağlamda atanmış aile içerisindeki iktidar ilişkileri ortaya çıkarılmak amaçlanmıştır.

Katılımcıların nasıl bir aile yaşantısına sahip olduğundan elde edilen veriler “ataerkilliğin güçlü olduğu bir aile, kadına değer verilmemesi, sözü dinlenebilir konumda baba, son sözün özneye ait olmaması, fikirlerin önemsenmemesi, birey olduğunun kabullenilmemesi” biçiminde alt kodlara ayrılmıştır.

Ataerkillik, tarım toplumlarından bu yana egemenliğin erkek tekelinde olmasını ifade eder. Bu bağlamda ailede güç ve otorite babaya aittir (Aktaran Yüzer ve Demez, 2021, s.18). Ataerkilliğin hüküm sürdüğü ailede babanın otoriter bir yapıda olduğunu katılımcıların şu ifadeleri üzerinden anlıyoruz:

Babam otoriter, baskıcıydı (vurgulayıcı biçimde). Artık değil ama benim küçüklüğümde çok otoriter, beni yönlendirmeye çalışan ıı kararlı yani bana karar verdirtmeyen bir adamdı. Gideceğim liseye, gideceğim üniversiteye kadar çok üstümde baskı kurmaya çalışırdı. Annemle abim kesinlikle öyle değil. Çok özgür bir birey olarak yetiştirdiler beni. ıı babam, babamın baskıları vardı ama ben kabul etmiyorum, hep dediğim gibi asilik yapıyordum. Ne zaman ki üniversiteye gittim, ondan sonra kendi mesleğime atıldım vs. Şu an herkes ailede herkes birbirini bir birey olarak görür. Kimse üstünde baskı kurmaz ama önceden babam çok otoriterdi. Ya lise dönemi vs. ve asla kararı değiştirilemez. Evdeki çocuk katılımı sıfır. Hiçbir karar alısta bizim fikrimiz sorulmazdı. Ya bırak onlarla ilgili karar. Bizimle ilgili olan kararlar da bize sorulmazdı (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Hımm. Son söz. Ya ben o sözü benim söyleyeceğimi söylüyorsun o da onun söyleyeceğini söylüyo. Yani ben genelde benim hayatım son söz bana ait, yanlışıyla doğrusuyla bana ait. Hata da yapsam bırak hata yapım. Düşersen ben kalkım modunda olduğum için. O da hayır diyo yani bile bile yanlışla nası gönderim seni. Genel böyle oluyo. Onu yapma, bunu yapma, oraya gitme, buraya gitme. Sadece ders çalış, işine odaklan ve yüksek bi kariyerin olsun (Kat; Biseksüel).

Amanita ve Kat’ın anlatılarında bir neden sonuç ilişkisi gözlemlenmektedir. Babanın otoriter ve baskıcı olması, çocukların kendi hayatları hakkında verdikleri kararları babanın egemenliğine bıraktığı görülmektedir. Ataerkil aile yapısının temsil eden son

sözün babaya ait olması, çocuk katılımının ve ihtiyaçlarının görmezden gelinmesine yol açtığı görülmektedir. Öznenin kendi hayatı hakkındaki kararları eline alan iktidar sahibi baba, kız çocuğunun bireyselliğini de yok saymaktadır. Öznenin aile içindeki yok sayılmasının birey bilincinin oluşmasındaki olumsuz etkisini Thelma'nın ise şu beyanı üzerinden anlıyoruz:

Ya çok zor zamanlar geçirdim aslında aile açısından. Dedim gibi geniş ailede büyüdüm (gülerek). İsmimi dokuz yaşına kadar bilmiyodum. Birey olduğumu kabullenemedim ben lise sona kadar çok ciddiym. (...) Şimdi şöyle bi şey var aslında. Babam şeydir kız çocukları daha akıllıdır der ama bunu pratiğe dökemiyö. Biz geniş aileyiz, çok fazla kız çocuk var ailede, o yüzden şey kız çocuğu anladın mı kim olduğu fark etmez, kalk şunu yap bilmem kim falan filan (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

9 yaşındaki bir çocuğunun kendi ismini dahi bilmemesi, çocuğun benlik gelişimine zarar veren bir etken olarak karşımıza çıkabilir. Bu bağlamda kız çocuğunun varlığı yalnızca ev içi işler ile sınırlandırılmıştır. Kız çocuğuna yönelik bu ihmalin oluşmasında, ataerkil ailenin cinsiyetçi yapısının yanı sıra ataerkillikle eklemlenen geniş bir ailede yetişmenin etkisi yadsınamaz büyüklüktedir.

3.1.1.2.2. Ev İçi Cinsiyet İlişkileri: “Yemeği annem yapar, temizliği annem yapar, babam işten gelir”

Geleneksel aile, erkeğin eve ekmek getirdiği, kadının ev işleri ve çocuk bakımı ile sorumlu tutulduğu bir yapıdır (Walby, 2016). Katılımcılar ev içi işlerinin sorumluluğunun ağırlıklı olarak annede olduğu biçiminde dönütler vermişlerdir:

Annem yapar her şeyi. Ama babam götünü kaldırmaz. Hatta şey oluyo. Mesala, televizyon var karşıda. Televizyonun karşısında üçlü koltuk var. Babam oraya uzanıyo. Televizyon masasının önünde de telefonu var. Ya iki adımlık yer telefonu çalınca kalkmıyo. Öteki odadan kardeşime sesleniyo (sesini kalınlaştırarak). Buse telefonumu getir, diye. Ya kak adam. Ya babam çok tembeldir. Bi kaloriferi yakıyo, (sesini kalınlaştırarak) ben kaloriferi yakıyorum, kömür taşıyorum. Sanki madenden kömür çıkarıyo sanki. Hep bi güç gösterisi. Ben ağır işleri yapıyorum, sen iki bulaşık yıkamışsın çok mu (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın)!

Ya çok klasik o. Yemeği annem yapar, temizliği annem yapar, babam işten gelir. Bu kadar. Sadece babamın yaptığı özel yemekler vardır. Ne bilim meze veya ne yapıyo sevdiği şeyleri yapıyo işte yöresel bir tatlısı var oranın onu yapıyo falan, canı isterse yapıyor, sorumluluğu olduğu için değil. Ama onun dışında bütün ağır şeyler erkeklerden bekleniyor (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Annem, annem yapar. Annem genelde süpürür. Benim görevim çok güzel cam siliyomuşum, cam silmeyi öğrendim. Bu arada bizim evimiz 6+1 ve bi temizlik çok uzun sürüyo. Dehşet yoruluyoruz. Kardeşim, ben, annem. Babam hiç bi şey yapmaz.

Babam bilmiyorum üzülüyorum ona çok boş takılıyo (gülüyo). Koronadan dolayı hiçbir yere çıkmıyor normalde en azından arkadaşları falan vardı kahveye falan giderdi. Kahve alışkanlığı olmaya başlamıştı. Arkadaşlarıyla bi şeyler oynardı. Onun haricinde yürüyüş falan yapardı. Birkaç hobisi vardı kendi çapında. Şimdi bütün gün evde. Burda film izlemeyi ikimizde çok seviyoruz. O da çok fazla film sever, ben de çok fazla film izlerim. Film izliyo, dizi izliyo. Bütün gün evde oturuyo (Vi; Natrans Kadın).

Ev işlerinin sorumluluğunu genel olarak anne alırken erkeğin ise ağır işlerde yer alıp maddi sorumluluğu ele aldığı görülmektedir. İfadelerden anlaşılmaktadır ki ev içi iş bölümü ikili cinsiyet ilişkileri üzerinden varlığını sürdürmektedir. Görülmektedir ki erkeğin aile reisliğine ve kadının ücretsiz ev içi emeğine dayalı bu aile modeli, toplumsal sınıflar arası ve cinsiyet farklarına dayalı iktidar ilişkilerinin iç içe geçtiği ve birbirini beslediği bir alandır (Sancar, 2020, s.63). Geleneksel aile yapısının endüstri sonrasında kadının çalışma yaşamında daha görünür olması ile ev içi iş bölümünün “biçim değiştirdiğini” katılımcıların benzer deneyimleri üzerinden şu yönde anlıyoruz:

(...) Babam hep böyle sokakta, dışarda falan da filan da içip miçip gelen falan bi modele dönüştü. Zaten bu modeldeydi de işsiz kalınca bu çok daha yaşanır bi hal aldı yani. İşte daha sonra bi boşanma moşanma davaları olduktan sonra tekrar barıştıklarında babam yavaş yavaş ev işlerine yardım etmeye başladı. Tabi böyle çok küçük küçük başladı. Dedim gibi ekmek yapmalar, alışveriş yapamalar işte arada bir mutfağı toparlamalar. Son zamanlarda Efe derslerine çalışan çocuk oldu. Annem ve babam ev içerisinde babam artık mesala artık bulaşık da yıkıyor, çamaşır da yıkıyo işte ütü de yapıyo, evi temizliyor, siliyo süpürüyo. Tabi annemin yaptığı gibi detaylı ve düzgün temizlik olmuyo ama sonuç itibariyle annemin işini daha da hafifletir oldu (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Şimdi şöyle; babam doktor olduğu için nöbetler, akşama kadar hastalar onlar bunlar tabi ki eve daha az uğruyordu ve çok daha yorgun geliyordu. Annem üniversitede akademisyen. Günde 2-3 saat dersi oluyor. Hadi akşam 4'e kadar okulda dursun yani. 4'ten sonra okula geliyor. Haliyle adaletli olarak baktığında ev işinin yükünün çoğu annemde oluyor. Eve zaten her zaman bizim temizlikçimiz vardır. O gelir gider... Ama yemektir (duraksayarak) yemektir bu kadar. Çamaşırı makine yıkıyor zaten, kim koysa yıkıyor yani onu. Babam da koyar. Ütü yapılmaz bi de bizim evde. Bi de öyle bi avantajımız var. Hiç kimse böyle grand tuvalet giymez. Biz hep spor giyinen bir aile olduk. O yüzden ütü gibi bir şeyimiz yok, iş yükümüz. Ben hiçbir şey yapmam, genel olarak tarzım bu. Elimi sürmem. Odamı yapılacaksa yaparım o kadar yani. Ama haliyle daha çok kadında oluyor ev iş yükü. Ama bu annem yapmazsa babam yapmaz, evde kriz çıkar gibi bi şey değil. Her zaman ortaktır bu yani. Bizim evde öyle ataerkil bir yapıuh (vurguluyarak) tutmaz. Bizim anaerkildir ailemiz. Biraz şeyiz zoruz. Bizim ailenin kadınları biraz zor (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Babam biraz daha şeydir, destekleyicidir bu konuda. Ben yapıyodum, şöyle kardeşimin sorumluluğu benim üzerimdeydi. Annem uzun bi süre evli değildi, bekar kaldı. O süre içerisinde annem çok çalıştığı için evin temizliğinden, çocuk bakımında, yemeğinden, okulundan ütüsünden falan hep ben hani bana bunu yüklediği için, beni zorladığı için değil asla. Sadece kardeşim bu konuda herhangi bi eksikle devam etmesini istemediğim için bu sorumluluğu almıştım. Annem babam ortak çalışıyordu (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Anlatılardan anlaşıldığı üzere kadının iş yaşamına atılmasıyla ev içi işlerde erkekler de aktif bir biçimde sorumluluk almaktadır. Fakat “*ev işlerine yardım etmeye başladı, annemin işini daha da hafifletir oldu, babam biraz daha şeydir, destekleyicidir bu konuda*” ifadeleri üzerinden en temelde “kadın ev işlerinden sorumlu kişidir” düşüncesinin hüküm sürdüğü görülmekte ve bu sebeple kadın bir yandan kamusal alanda çalışırken ücretsiz ev içi mesaisi de halen devam etmektedir. Endüstri sonrası toplumlarda kadınlarla erkeklerin koşullarının eşitlendiği yeni bir dünya izlenimi yaratılırken kadının ücretsiz ev içi emeğinin sınıf tartışmasının dışında tutulduğu görülmektedir. Bu durum feminist perspektiften ele alındığında cinsiyet eşitliği noktasında bir değişime tabi tutulmadığı; eski cinsiyet rejimi etrafında şekillenen yeni cinsiyet hiyerarşilerinin oluşumu biçiminde okunabilir (Aktaran Sancar, 2020, s.55,56).

Gershuny vd ise erkeklerin işsiz olduğu, kadınların ise ücretli çalıştığı zamanlarda erkeklerin ev içinde yaptıkları işlerde ciddi bir artış olmadığını ortaya koymuştur (Walby, s.131). Frankie'nin tam da vurgulamış olduğu gibi, babası için “*tabi annemin yaptığı gibi detaylı ve düzgün temizlik olmuyo*” ifadesinden anlaşılacağı üzere erkeğin doğru düzgün yapmadığı iş, hem ev işine çok fazla zaman harcamadığını, hem de kadının çalışma yaşamından arta kalan zamanını ev içi işlerine ayırmak durumunda bıraktığını göstermektedir. Samantha ise annesinin ve babasının çalıştığını ama annesinin babasından önce mesaisi bittiği için ev içi mesaisinin devam etmesi gerektiğini savunduğu görülmektedir. “*Çamaşırı makine yıkıyor zaten, kim koysa yıkıyor yani onu*” ifadesinden kadının ev içi emeğinin değersizleştirildiği görülmektedir. Çamaşırları makine yıkıyor olsa da çamaşırların atılması, serilmesi, katlanması belli bir emek ve zaman gerektiren bir iştir. Bu konuyla ilgili Cowan, icatların büyük bir kısmı yaşam standartlarını yükseltmiş olsa da kadınların ev işi yükünün artığından bahsediyor. Örneğin, çamaşır makineleri giysilerin daha sık yıkanmaya başlaması sebebiyle çamaşır yıkamaya ayrılan zamanın azalmadığını ortaya koymuştur (Walby, s.129-130). Diğer bir yandan Samantha, ev işlerine kendi odası haricinde karışmadığını dile getirmektedir. Eve temizliğin gelmesiyle ev işi yapmak bir tercih haline gelmesinin orta üst sınıf bir aile yapısına mensup olunmasıyla ilişkilendirilebilir. Frida ise annesi çalışırken ev içi işlerinde kendisinin sorumlu olduğunu dile getirmesi, orta üst sınıf olmayan ailelerde anne çalışan kişiye ev içi işlerin sorumluluğunu almak durumunda kalanın en büyük abla olduğunu göstermektedir. Pahl ise kadının statüsünün erkekten daha üst olmasını evdeki iş bölümünün daha az eşitsiz olduğunu vurgulamaktadır (Walby, s.129-130). Benzer bir

biçimde Samantha'nın annesinin akademisyen babasının doktor olması ile annenin akademik statü bağlamında babadan "daha üst olması" ev işlerindeki ortak katılımı artırmadaki etken olduğu düşünülmektedir.

3.1.1.2.3. Aile İçi Şiddet: Psikolojik ve Fiziksel Şiddet

Araştırma öznelerinin aile içi şiddet konusu, psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet üzerinden ele alınmıştır.

Psikolojik Şiddet: "Annem söylediğim şarkıları o kadar çok eleştirirdi ki bi süre sonra fark ettim ki sesimi kaybetmeye başladım"

Bu bölümde araştırma öznelerinin atanmış ailede maruz bırakıldığı psikolojik şiddet hikayelerine yer verilmiştir. Öznelerin maruz bırakıldığı aile içi psikolojik şiddet; suçlama, duygusal manipülasyon, küserek cezalandırma ve ihmal edilme üzerinden kendisini göstermektedir.

Güç ilişkilerini ilk olarak içselleştirdiğimiz yerlerden biri atanmış aile yanıdır. Güç, baskı ve otoritenin olduğu özel alanda aile içi şiddetten de bahsedebiliriz. Aile içi şiddet, aynı evde yaşayan partnerlerin, eşlerin veya herhangi bir akrabanın kişiye ya da evdeki diğer kişilere yönelik fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik tehdit, baskı ve kontrol içeren her türlü davranış olarak tanımlanır (Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı, UNFPA, s.6).

Aile içi şiddete tanıklık eden katılımcılarda şiddetin fiziksel ve psikolojik yansımaları görülmektedir. Ebeveynlerin boşanma sürecinde babanın çocuğunu arada bırakmasını psikolojik şiddet olarak tanımlayan Frankie deneyimlerini şu yönde aktarmaktadır:

Yani şöyle o tarz bi şey sık sık olan bi durum değil yani ben hiç fiziksel şiddet görmedim annemden de babamdan da ama psikolojik şiddete maruz kaldım. 12 yaşındayken ilk boşanmaya karar verdikleri gibi yani annem boşanmak istedi ama elbette ki babamın boşanmayı kabul etmediği bi durumla karşı karşıya kalmıştık. O dönemde mesala çok arada kalmıştım. Özellikle babam beni çok arada bıraktı, hatta o kadar küçük olmama rağmen onları boşanmaya benim sürüklediğimi, annemi benim gazladığımı falan söyleyen konuşmaları olmuştu. Senin yüzünden boşanıyoruz biz, buna sen sebep oldun çünkü ben ağlamıyorum ya (ironili ağlamaklı bi şekilde) hayır nolur boşanmayın anne lütfen yapma demiyorum ya. Babamın bunun olmasını ve annemi zorlamam gerektiğini düşündüğü için ben o zamanlar bunu fark edebilecek yaşta ve durumda değildim. Büyüdükçe bana söylediği söylemleri hatırlayınca sebebinin bu olduğunu düşünüyorum. Genelde bu boşanma süreçlerinde zaten sıkıntılı ilişkileri var elbette ki. Yine en son işte bi olay yaşanmıştı bundan 2 ya da 3 yıl olması lazım. O zaman da yine babamın manipülasyonuna

maruz kalmıştım ama yani hani ben o dönem bilinçsiz bi insan olmuş olsaydım işler çok farklı evrilirdi. Bense daha güçlü durabileceğimi bildiğim için babama diklenmiş hatta onu babalıktan reddetmişim. Tabi sonra ne oldu? Nası olmuşsa annem arayı düzeltmişler bi şekilde... Beni arıyo, babandır kızım çok üzüliyo özür dile bilmem ne bana tükürdüğümü yalattığı için anneme de çok öfkelenmişim bi süre ikisiyle yaklaşık bir yıl kadar ikisiyle olan iletişimi de çok ciddi ara vermişim. Yanlarına gitmeyi reddetmişim, onları görmemişim, hiç arayıp konuşmamıştım falan. Çok ciddi bi kopuş yaşamıştım o dönemde (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Suçlama ve manüpilasyon üzerinden 12 yaşındaki bir çocuğu boşanmanın bir sebebi olarak göstermek, ebeveynlerin kararının sorumluluğunu çocuğa yüklediğinin bir göstergesidir. Bu durumun çocuk üzerinde bir baskı unsuruna ve duygusal istismara dönüştüğü görülmektedir. Frankie, bu şiddet döngüsü ile başa çıkabilmenin yolunu ebeveynleri ile ilişkilerine mesafe oluşturmada bulmuştur.

Frida da aile içinde anne tarafından duygusal manipülasyona maruz bırakıldığı şu biçimde dile getiriyor:

Genelde şey de manipule ediliyodum ben. Annem şey yapar, bunu giyemezsin. 'Bunu giyemezsin' dediği mesala açık ve kapalı değil. Sadece annemin zevklerine göre. Ben mesala çocukken piyano çalmak istiyodum. Ama zorla keman kursuna yazdırıldım ve yıllarca keman çaldım. Konserlere çıktım vs vs. Ama aslında ben hiç keman çalmak istememişim. O yüzden bıraktım mesala. Nefret ederek bıraktım. Çünkü benim tek hayalim piyano çalmaktı, şarkı söylemekti. Mesala şarkı söylerdim çocukken, Adana'da okul korolarında baş solistlik yapıyodum. Ama annem söylediğim şarkıları o kadar çok eleştirirdi ki bi süre sonra fark ettim ki sesimi kaybetmeye başladım. Artık tiz çıkamıyodum, artık çok bağırıyodum. Yani hep böyle içime kaçmaya başlamıştı bi şeyler. Annemin baskısını ben daha çok orda gördüm. Daha çok sosyal alanlarda baskılıyodu (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Bir bireyin kendi öznelliğini istediği yönde inşa etmesine ket vuran şiddet biçimlerinden birisi duygusal manipülasyondur. Katılımcının annesinin eleştirisine ve manipülasyonuna maruz bırakılması, onun yapmaktan zevk aldığı alanlardan uzaklaşmasına, yeteneklerinin körelmesine neden olduğu görülmektedir.

Amanita ise, çocuk yaşlarda babasının kendisine küsmesini bir şiddet biçimi olarak şöyle özetliyor:

Ya fiziksel şiddet hiç görmedim. Kardeşlerim arasında hariç ama psikolojik şiddet çok vardı. Hem annemin babama uyguladığı hem babamın anneme uyguladığı, birbirleriyle küsmeler, bize küsmeler... Bence en büyük şiddet o. Çünkü ben hatırlıyorum. Babam işte demin bahsettim. En küçük olayda bana küserdi ve ben ağlardım yani bunun için günlerce. Sinirlenirdim de moralim de bozulurdu. Şey yaptırılmazdım tabi. Bana küstü diye özür de dilemezdim. Sonra bi şekilde zamanla hani şunu getirsene, onu alsana falan gibi şeyler söyleyip konuşmaya başlanırdı. Fiziksel şiddet hiç görmedim ama psikolojik baya vardı (Amanita; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Aile içinde kardeşler arası hariç fiziksel şiddete tanıklık etmeyen fakat psikolojik şiddete çokça maruz bırakıldığı dile getiren Amanita, babasının kendisine küsmesini bir psikolojik şiddet olarak tanımlamaktadır. İngilizcede “silent treatment” olarak geçen küserek cezalandırma eylemi, hegomonik erkeğin çocuğa sözünü geçiremediğinde iktidarını yeniden üretmek için kullandığı bir yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Açık iletişimden ve karşı tarafın duygu ve düşüncelerini önemsemekten uzak bu manipülatif edim, hegomonik erkekliğin kırılğan yapısını da gözler önüne serer.

Atanmış aile içerisinde çocuğunun ihtiyaçlarının görmezden gelinmesi ve öznellik halinin yok sayılması çocuk üzerinde psikolojik bir şiddet biçimine dönüşebilmektedir. Ebeveynlerin Thelma'nın kardeşlerinin sorunlarıyla ilgilenme nedeniyle aile içindeki görünmezliğini katılımcı şu yönde aktarmıştır:

Ya şöyle bi şey var engelli bi bireyin olduğu bi hanede büyüdüğüm için genelde hep Sanem ile ilgili sorunlar oluyodu ya da işte bi yerden para bulmaları gerekiyodu Mustafa için. Mustafa da abim oluyo. Benim üzerimde çok bi denetim kurmadılar. Çünkü beni tanımyolar, gerçekten tanımyolar, gerçekten tanımyolar... Hani eve geliyodum işte çay koy, şunu yap bunu yap okey. Gün içinde neler yaptın falan diye sormak yok. Babam şey derdi hep mesala. Ben sana çalış demicem, sen zaten hani ders anlamında sen eğer bi geleceğin olsun isitiyosan ders çalışırsın, gerçekten bunu söyledikten sonra hiçbi şeyle ilgilenmedi. Mesala şey duyuyorum arkadaşlarımdan: yazmayı annem öğretti, babam öğretti falan... Ben o konuda yani böyle (gülerek) ben çok ilgiye muhtaç kaldım gibi hissettim, aslında sonraları toparladım biraz (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

0-18 yaş arasındaki bir çocuğun aile içinde duygusal ihtiyaçlarının karşılanmaması onun ihmal edilmesine neden olmuştur. Katılımcının “beni tanımyolar, gerçekten tanımyolar, gerçekten tanımyolar. Hani eve geliyodum işte çay koy, şunu yap bunu yap okey. Gün içinde neler yaptın falan diye sormak yok” demesi dikkat çekicidir. Görülmektedir ki Thelma'nın varlığı atanmış aile içinde görünmez kılınmış, atanmış cinsiyetinin kadın olmasından dolayı yalnızca ev içi işlerle sınırlandırılarak öznellik hali değersizleştirilmiştir.

Fiziksel Şiddet:” Ben Şiddete Tanık da Oldum, Şiddet de Gördüm”

Bu bölümde araştırma öznelerinin atanmış ailede baba, anne ve abi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılma hikayelerine yer verilmiştir.

Şiddetin en görünür biçimi olan fiziksel şiddeti, aile içinde tanıklık eden ve maruz bırakılan katılımcılar deneyimlerini şu yönde aktarmaktadır:

luuhhf iç çekerek) Şimdi bu biraz zor olacak benim için ama ben şiddete tanık da oldum, şiddet de gördüm. Şöyle şu anda yaşanmıyor ama şu anda yaşanmamasının sebebi babamın herhalde sağlık problemleriyle uğraşması, başka problemlerle uğraşması, artık biraz kendi kabuğuna çekilmesi vs ama benim o genç olduğum dönemlerde, ortaokuldan liseye geçtiğim dönemlerde falan böyle çok şiddetli çatışmalar yaşandı. Ya baktığın zaman tabi ki bunun da psikolojik baskısı, bu şiddet durumunun psikolojik baskısı oldu ama ya en çok herhalde bu açıklama durumu falan zedeledi, yordu herhalde. Mesala bir keresinde dedim ya babam bana çok düşkün olduğumu iddia ediyodu. Ama annemle geçinemiyor bir şekilde ve çok büyük bir olay yaşandı. Yani bütün ailelerin tanık olduğu. Ailelerin araya girdiği bir olay yaşandı. Bir şiddet olayı. Babam anneme vurdu ve ben buna tanık oldum. Aslında birçok kişi tanık oldu. Yani bir aile toplantısı gibi bir şeydi. Sonrasına anneannemler geldi vs vs. Oraları geçiyorum. Sonrasında açıklama şeklini asla kabullenemedim herhalde. Yani işte bunun suçunu anneme atmaya çalıştı aslında. Annemden dolayı olduğunu işte falan (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Şahit oldum maruz da kaldım aslında böyle hani şu an ki ilişkimize pek yansımaya da babamdan hani çocukluğumda fiziksel şiddet görmüşlüğü var, hani büyüğü küçüğü olmaz ama sayılı olaylar tekrarlı diyemeyeceğim sıklıkta yani o kadar sık değil ama hani bende yer etmiş ve bende yer ettiğini sonradan biraz da gördüğüm şeyler var hani ufak bir tokat da olabilir ama benim için etkisi falan büyüktü, hani böyle evet sayılı şeyler var... (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Ya ailede de vardı tabi ki babamdan anneye işte bi şiddet döngüsü. Benim ilkokul dönemimde benim sınıf arkadaşlarıma uyguladığım şiddet döngüsü vardı, abimden vardı. Ya sürekli o geziyordu ama hiç abim dayak yemiyodu açıkçası genelde ben yiyodum yani hani babam çok az döverdi, annemle babam sağ olsun... (anlaşılmıyor). Yani bilmiyorum şeyi çok hatırlıyorum. Böyle burnum sızlıyıp tuz tadına o tuz kokusunu alana kadar ağladığım ve böyle artık uykudan sonra cover yaptığım zamanları çok hatırlıyorum o dayak yüzünden. Yani bilmiyorum hani baya vardı. Bu ne zaman azaldı aile işte üniversiteye gittikten sonra aileden dayağım kesildi. Ama abimden en son ki dayağımı 22 yaşında falan yedim. Tam bir işte eril o güç (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Bir yerde şiddet varsa bu iki kişi arasında değil, şiddetten etkilenen bütün özneleri ilgilendiren bir süreçtir. Fiziksel şiddete tanıklık etmek, maruz bırakılabilme ihtimalini de beraberinde getirir. Aynı zamanda fiziksel şiddete tanıklık etmek de bir psikolojik şiddet biçimidir. Anlatılar üzerinden görülmektedir ki Merida ve Luce deneyimlerinde ortak bir biçimde şiddete hem tanıklık eden hem de birebir maruz bırakılan özneler haline gelmişlerdir.

Poussey ise maruz bırakıldığı fiziksel şiddetin döngüsünü babadan anneye, anneden çocuğa ve abiden kardeşe biçiminde aktarmıştır. Aile içindeki iktidar ilişkisine baktığımızda dokunulmazlığı ele alan bir baba ve abi görmekteyiz. Bu aslında güç hiyerarşisinde çoğunlukla dezavantajlı konumda olanların kadınların ve kız çocuklarının olduğunu göstermektedir. Cinsiyet hiyerarşinin en alt basamağında yer alan Poussey, şiddet döngüsünü aileden uzak üniversite yaşamına başlamasıyla kırdığı görülmektedir. Fakat abinin fiziksel şiddetine en son 22 yaşında maruz bırakıldığını dile getirmektedir.

Bu durum katılımcının ebeveynleri üzerinde kontrol ve denetiminin etkisinin azalırken abisinin kontrol, denetim ve şiddet halinin hala sürdüğünü göstermektedir.

Ataerkil ailelerde babanın çocuklar üzerinde iktidar kurduğu görülürken aynı zamanda iktidar anne tarafından da oluşturulabilmektedir. Nitekim aile içinde anne şiddetine maruz bırakılan katılımcılar deneyimlerini şu yönde aktarmaktadır:

Annem alkolik benim. Yaklaşık 27-28 yıldır bir fiil alkol tüketiyö. Son zamanlarda özellikle daha da problemlile hale gelmeye başladı. Annemin kötü bi insan olduğunu düşünmüyörum kesinlikle. Bunun yan etkileri olduğunu düşünüyörum. Tabi bunu biz sırtlanmak zorunda kaldık. Benim çocukluğum annemle geçen kısımlarda ağır şiddete maruz kalıyodum. Sürekli dayak yiyodum ve bu işte tokat atmak, terlikle vurmak değildi. Annem çok güçlü bi kadın. Özellikle alkolden sonra şiddet eğilimi çok artıyodu ve böyle işte vücudumda yırtıklar, kırıklar, şişlikler, gözüm patlattı, ağzım patlardı. Böyle yaşamak zorunda kalıyodum (sesi kısılarak) (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Ya şöyle küçükken ailemden çok büyük bi fiziksel şiddete maruz kalmadım. Annemin böyle onun istemediği şeyleri cimcirmesi belki biraz saçımı çekmesi gibi bi şeyler vardı (Casey; Genderfluid Biseksüel).

Hayır. Geçen bi annem Berke'nin poposuna vurdu o kadar (gülüyö). "Karı bana su ver dedim" dedi annem çılgına döndü yani nefret eder öyle şeylerden (Vi; Natrans Kadın).

Şiddeti anlamlandırmak, kişiden kişiye değişiklik gösterebilmektedir. Vi'ye aile içinde herhangi bir şiddet davranışı var mıydı sorusuna "hayır" dedikten sonra annesinin kardeşinin poposuna vurmasını şiddet olarak değerlendirmedeği görölmektedir. Görölmektedir ki şiddet normalleştirilerek bir iletişim biçimine dönüşmesine neden olmuştur. Casey'in anne tarafından çok büyük bir fiziksel şiddete maruz bırakılmadığını, "saç çekme ve cimcirme" davranışını fiziksel şiddet olarak nitelendirdiği anlaşılmaktadır.

Şiddeti anlamlandırmak, bir olayı şiddet olarak değerlendirmek ve kabul etmek zaman alıcı ve zorlayıcı olabilir. Şiddeti failden ayrıksı bir noktada değerlendirmek, şiddetin gerekçelendirilmesine yol açabilir. Katılımcılardan Frida, annesinin alkol tüketimi sonrası fiziksel şiddete maruz bırakıldığını dile getirmektedir. Ardından dile getirdiği "annemin kötü bi insan olduğunu düşünmüyörum kesinlikle" ifadesi, şiddetin "bilinç dışı" bir durumla (alkolle) ortaya çıkan ve failin iyi bir insan olduğu vurgusu yapılması yaşanan şiddeti gerekçelendirmeye neden olmuştur. Bir insanın "iyi olması", şiddetin zarar verici ve yıkıcı bir davranış olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Bu gerekçelendirme, aynı zamanda şiddetin bu derece yakın bir kişi (anne) tarafından gerçekleştirilebileceğine yönelik şaşkınlık ve kabullenememe haline yol açtığı

düşünülmektedir. Görülmektedir ki insanlara atfettiğimiz olumlu anlamlar, yaşanan şiddeti halini kimi durumda görünmez kılmaktadır.

Thelma ve Pousseş atanmış ailede abileri tarafından maruz bırakıldığı fiziksel şiddet hikayelerini şu yönde aktarmışlardır:

Şöyle bi şey var. Erkek arkadaşım olduğunu söylediğim sıralarda ismini bile sormuyodu yani o kadar ilgisiz. Ama şöyle ev içinde ütü yap, şunu ütüle, kalk yemek koy bana falan filan bu şekilde emirler veriyodu. Ama ben yapıyo muydun hayır. Sonra dayak yiyodum (güliyor) (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya valla inanır mısın abim beni ne için sevmiyo bilmiyorum ama ben abime göre hiçbi zaman kız çocuğu kız çocuğu olmadım. Girl girl olmadığım için abim beni küçük çok zaten 22 yaşına kadar bol dayakla büyüdüm yani. Hani çok yoğun şiddet gördüm abimden ve hani hiç yani yani aynı okullarda okumamıza rağmen yanına asla gidemezdim, hiçbi iletişimimiz yoktu. Paraya ihtiyacı olduğunda gelirdi bana. Ya da bi şey ihtiyacında gelirdi. Üniversite hayatımız da böyle geçti. Normal böyle ilk öğrenim hayatlarımızda böyle geçti, lise hayatımızda böyle. Şu an hayatımda değil kendisi. Ben konuşmuyorum ama kendisi ısrarla benimle barışmaya çalışıyorum. Ben abime açtım. Hayatımda yok artık yani. Ama o çok istiydi hani tabi çok eril bi adam yani. Abim benden çok farklı dünyaları yaşıyan biri. Ama hani ben açtım ona. Bi gramda bi şey söylemeye zaten herhalde cesaret bulamıyo yani bu noktada. Çünkü çok bağımsızım artık ondan (Pousseş; Natrans Lezbiyen Kadın).

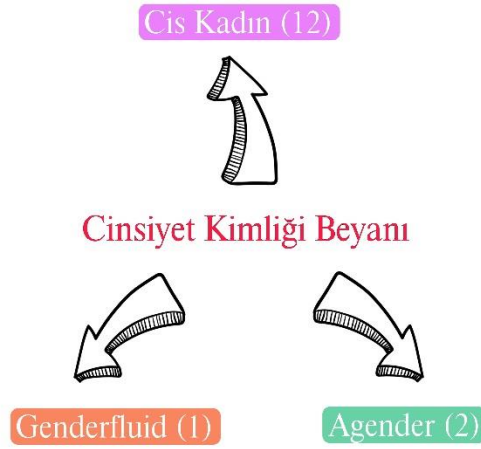
Elde ettiği gücü hegomonik erkekliğinden nemalanan erkek kardeş, babanın anneye hizmetçi muamelesi yaptığı gibi o da kız kardeşine hizmetçi muamelesi yapar. Ondan çamaşlıklarını ütölemesini, yemeğini önüne koymasını bekler. İstekleri yerine gelmediğinde iktidarı sarsılan abinin, gücünü yeniden üretmek için şiddete başvurduğu görülmektedir. Abi, bir yandan kardeşinin özel hayatıyla ilgili bir şey duymak istemez, sevgilisi olmasını istemez. Bu suskunluk halinin, muhafazakâr ve ataerkil ailelerde kadın bedeni ve cinselliği üzerinde bir tahakküm aracına dönüştüğü düşünülmektedir.

Pousseş ise ideal kadınlık normlarının dışında olduğu için 22 yaşına kadar abisinden yoğun şiddete maruz bırakıldığını dile getirmektedir. Bu durum abinin Pousseş'nin çocukluktan bu yana cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimini ifade ediş biçimini yok saydığına işaret etmektedir. Abinin fiziksel şiddetinin yanında kardeşiyle üniversite hayatında aynı okullarda okumalarına rağmen görüşmemeleri ve yalnızca abinin çıkarları doğrultusunda kardeşinin yanına gitmesi de şiddetin psikolojik boyutuna işaret etmektedir. Bu şiddet halinin son bulmasında öznenin bağımsızlığını eline almasının etkili olduğu görülmektedir.

3.1.2. Cinsiyet Kimliğinin Anlam Dünyasında Öznelliği Aramak

Bu bölümde katılımcıların cinsiyet kimliğini nasıl beyan ettikleri ve nasıl anlamlandıklarına yer verilmiş ve maskülen/feminen kavramları üzerinden iktidar ilişkileri ortaya konulmak istenmiştir.

3.1.2.1. Cinsiyet Kimliği Beyanı: “*Natrans Kadın, Politik Olarak Kadın, Genderfluid, Agender ve Herhangi bir Beyanda Bulunmayanlar*”

Şekil 1: Araştırma Öznelerinin Cinsiyet Kimliği Beyanı

15 katılımcının 11'i kendisini doğumda atanan cinsiyeti ile cinsiyet kimliğinin örtüştüğü “*natrans kadın*” üzerinden tanımlamıştır. Bunlardan Luce, hem *natrans kadın* olarak tanımlarken aynı zamanda “*politik*” olarak da kendisini kadın olarak tanımlamıştır. Casey de politik olarak kendisini kadın olarak tanımlarken aynı zamanda cinsiyet akışkanlığı içerisinde de olduğunu ifade eden “*genderfluid*” kavramı üzerinden kendisini tanımlamıştır. Katılımcılardan Kat ve Cal ise herhangi bir cinsiyet kimliğine sahip olmadıklarını belirtmiştir. Cal kendisini “*agender*” üzerinden tanımlarken Kat ise herhangi bir beyanda bulunmamıştır.

3.1.2.2. Kadın Ne Ola Ki: “*Sokakta yalnız başıma yürürken telaşlanıyorsam kadın olduğum içindir*”

Natrans kadın beyanına sahip öznelerden Carol, Thelma, Poussey, Hypatia; kadın kavramını “*güç, irade, azim, birçok kimlik (trans kadın, natrans kadın), biricik (uniq),*

deneyimsellik, sürekli savaşmak” ile özdeşleştirmişlerdir. Katılımcılardan Frankie, Poussey, Amanita, Luce, Nola, Hypatia, Frida, Samantha, Merida’nın natrans kadınlıklarını anlamlandırma biçimleri ise “cinsiyetsiz bir kadın, bir çeşit kadın, güçlü, politik, feminist olma, hasbelkader kadın olma, kadın olduğunun farkında olan bir kadın, natrans kadın bedenine atfedilen anlamlar, ikili cinsiyet ilişkileri ve ideal kadınlık normlarına uymama” üzerinden olmuştur. Katılımcıların cinsiyet kimliğini anlamlandırma biçimlerinin çeşitlendiği görülmektedir.

Natrans kadın olmayı “biyolojik” sebepler üzerinden tanımlayan Hypatia, Frida ve Nola ifadelerini şu yönde genişletmişlerdir:

Nasıl bi kadını. Yani bilmiyorum. Yani böyle çevremde nasıl bi kadın olarak kadınlar nasıl olur ki burda bence onu sorgulamak lazım. Kadın dediğimiz sadece mesala kendimi, bedenimi seviyorum böyle söyleyebilirim. İşte sahip olduğum şeyleri seviyorum. Kadın olarak tanımlıcağsak bi kadında olması gereken biyolojik bedensel şeyleri seviyorum. Öyle tanımlayabilirim ya. Bu görünüşümle sahip olduğum şeyleri seviyorum yani (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ben kendimi kadın olarak tanımlıyorum. Mevcutta biyolojik olarak sahip olduğum bedene ve fiziksel şartlarla çok barışığım ve çok seviyorum aynı zamanda ya mesala; erkek olmak, erkek cinsiyetinde doğmak ister miydin, deseler. Hayır derdim büyük ihtimalle. Kendimi seviyorum, kadın bedenine sahip olmayı seviyorum. Bunun herhangi bi ayrıcalık olduğunu düşünmüyorum. Erkekten daha iyiyiz veya daha kötüyüz gibi bi şey değil. Sadece büyük memelere, işte büyük kalçalara, şekilli bele sahip olma durumunu hem egom açısından hem görsel beğendiğim bi vücut yapısı olmasıyla alakalı beni çok mutlu ediyö. Aynı zamanda bi kadının hormonlarının bi erkeğin hormonlarına göre daha anaç, daha vicdanlı olmaya insanları ittiğini düşünüyorum. Yani bizi bu kadar anaç yapan şey aslında işte vajinamızdan çocuk çıkarıyor olmamız değil, o östrejenle zaten daha duygusal, daha düşünceli, daha empatiye yatkın bireyler olduğumuzu düşünüyorum (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

(...) Şu an annemi arasam sorsak der ki Nola üç yaşında neyse hala aynısı hani hiçbi şey koymadı üstüne der. Gerçekten de ben böyleydim ya böyle doğdum. Küçükken de ben kadın olduğumu karşımdaki erkek çocuk hani kısa şortlu çocuğu etkilemem gerektiğini falan böyle biliyodum. Ya da ona çabalıyodum en azından, ben onu beğendiysem onu almam gerektiğini biliyodum ve bi şekilde alabiliyodum. Şu an nasıl bi kadını? Kadın olduğunun farkında olan bi kadını. Hani böyle bi vajinam olduğunu, onun bi sürü şeyi hakkettiğini, orgazm olmam gerektiğini bunun bi erkeğin benim için en azından bi erkeğin görevi olduğunu, onu yapmadığı zaman hani ben onu nasıl boşalttığımda o rahatlıyosa, ben rahatlamadığımı biliyorum yani. Bende fake orgazm taklidi diye bi şey yok. Eğer beni orgazm edemiyosan kalk siktir git bundan. Durma zaten evimde ya da yatağında hiçbi şekilde. Ya bu çünkü bu dediğim gibi benim için mutailist bi ilişki al gülüm ver gülüm ben seni rahatlatıyorum sen de beni rahatlatıcaksın. Benim bi enerjim var dışıl bi enerji üstelik yani (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Hypatia, Frida ve Nola’nın “bi kadında olması gereken biyolojik bedensel şeyleri seviyorum”, “büyük memeler, büyük kalçalar”, “kadın olduğunun farkında olan bi

kadınım. Hani böyle bi vajinam olduğunu...” ifadelerinden anlaşılacağı üzere katılımcıların natrans kadınlığı anlamlandırma biçimlerinin cinsiyeti tıbbın “dişil” olarak atadığı bedensel özellikler üzerinden ele aldığı görülmektedir. Özcü bir bakış açısı sunan bu tanımların, ataerkinin kadın bedenini idealize ettiği “büyük meme, büyük kalça, şekilli bele sahip olma” gibi steroiplerle de iç içe geçtiği görülmektedir. Frida’nın kadınlığı anaçlık ve hormonal nedenlere dayandırması da benzer bir biçimde biyolojik indirgemeci bakış açısının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. “Kadının duygusal, erkeğinse analitik düşünmesi” biçimindeki tüm pozitivist önermeler, “doğal”laştırılmış ve ikileştirilmiş bedenlere atfedilen ataerkil kodlardan oluşmaktadır. Bu bakış açısı öznelerin karakterlerini ve deneyimlerini de tek tiplerleştirir. Connell, cinsel karakter olarak adlandırdığı kadınların ve erkeklerin tek tip kişilik özellikleri ile karakterize edilmesinin cinsel ideolojinin bir parçası olduğunu dile getirmektedir (Connell, 2009, s.246). Bu ideoloji, cinsel karakter aracılığıyla cinsiyetin hiyerarşik yapısını güçlendirerek kadını dezavantajlı konumda tutarken egemen erkekliğin avantajlı konumunu korumayı amaçladığına işaret etmektedir.

Millett’e göre heteroseksüellik, erkeklerin kadınlar üzerindeki egemenliğinin temelini oluşturmaktadır. Heteroseksüellik bir tercih ya da yönelimden ziyade toplumsal olarak inşa edilen kurumdur (Aktaran Walby, 2016, s.188). Bu bağlamda Nola’nın kadınlığını çocuk yaşlardan itibaren “karşısındaki erkek çocuğunu etkilemesi gerektiğini bilme” üzerinden tanımlaması, kadın cinselliğinin erkeği “baştan çıkarma” anlamı üzerine inşa edilen ve kadını arzu nesnesi haline getiren heteropatriyarkal kültürel kodlardan geldiğine işaret etmektedir. Diğer bir yandan bir natrans kadın olarak bedenini ve cinselliğini önemsemesi, cinselliğin fallogosantrik merkezli oluşuna bir başkaldırı niteliği oluştururken iktidara direnildiğinin de bir işaretidir.

Natrans kadınlığını ikili cinsiyet ilişkileri üzerinden anlamlandıran Samantha bu konuda şunları dile getirmektedir:

Ben kadın olmaktan çok mutluyum. Yani herkes benden şeyi istiyor. Yani herkes benden şeyi de bekliyor. "Kadınlara hiç anlaşıyorum hep erkek benim arkadaşlarım" ı da bekliyor. Şeyi de bekliyor. Bir daha dünyaya gelmek istesem erkek olmak ister miydim hiç istemezdim ya. Askere git ve vicdanı red bizim ülkede yemiyor. Ben erkek olsam kesin metroseksüel olurdu. O kadar kılla uğraş. O kadar kılla da uğraşamam şimdi. İşte o dediğim para kazanma zorunluluğu. Ben o rahatlığı çok seviyorum. Bir de bazen şey yapıyorum. Bazen işime geliyor bu ataerkil düzen. Şey yapıyorum, aa ben anlamam ki kadınım ben, bilmem ki kadınım ben. Bunu hak edenlere yapıyorum aslında. Yani o ataerkillikle beni ezmeye çalıştıklarında şey yapıyorum. Şunu taşırsınız, kapımı açarsınız, benim tırnağım kırıldı ırgat gibi kullanıyorum böyle. Bunu kullandığım zamanlar oluyor. İstemezdim, yani. Çok

seviyorum bi de çok... Kadın olmayı çok seviyorum (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Kadınlığın öznellik inşa sürecinde kaçamadığı iktidar yapısı, erkeğin egemenliği etrafında biçim almaktadır. Kadınlık biçimleri, iktidara boyun eğme ve direnme noktasında farklılaşmaktadır. Erkeklerin iktidarına uyum sağlayan ve boyun eğen kadınlar “öne çıkarılan kadınlığı” ifade eder (Connell, 2019, s.273). Öne çıkarılan kadınlık, ataerkinin kültürel bağlamında cinsiyet ilişkilerindeki normatif yargıların vurgulanması anlamına gelmektedir. Bu bağlamda Samantha’nın natrans kadınlığını ataerkilliğin avantajlarından yararlanan öne çıkarılan kadınlık biçimi üzerinden anlamlandırdığı görülmektedir. Ataerkiyle kendisini ezmeye çalışan erkekleri “şunu taşırmısın, kapımı açar mısın, benim tırnağım kırıldı” ifadeleri “erkeğin güçlü, kadının güçsüz” olduğu özcü yaklaşımdan gelmektedir. Ataerkillik üzerinden kadını ezmeye çalışan erkeğe çanta taşıtarak erkeğin gücünden yararlanmak, onu dezavantajlı bir konuma itmez. Aksine egemen erkeğin gücü elinde bulundurmasına ve kadının dezavantajlı bir konumunun pekiştirilmesine aracı olmaktadır. Fakat bir yandan öne çıkarılan kadınlık biçiminin ataerkilliğin avantajlarından yararlandığı anlamına da gelmektedir.

Hypatia, Frankie ve Merida ise natrans kadın olmayı Connell’in cinsiyet hiyerarşisinde belirttiği “öne çıkarılan kadınlık” anlayışının dışında tanımlamışlardır:

Aslında bana hep “erkek fatma” derlerdi yani. Onlara göre tanımlıcaksam kendimi çok kadın olarak tanımlamam lazım. Çünkü ben onlara göre toplumsal cinsiyet rollerine işte kadına biçilen rollere biraz daha ters bi yanındayım ama ben toplumsal cinsiyet rol olarak onların adlandırdığı rolleri zaten biz değiştirmeye çalıştığımız için kendimi hani bulunduğum ortamla çok şey yapamıyorum yani onların bakış açısından baksam kimse bana Hypatia efsane bi kadın diye söz etmezdi yani (gülüyo). Çok bakımlı bi kadın değilim, hani onu şey yapıyosan hiç umursamam. Umrumda bile olmaz yani işte saçında boya yoktur mesala. Ne bilim ojelерim silinir, üç dört gün sonra silerim. Nasıl söyliyim başka, işte manikür pedikür çok yapmam yani kendimce. Yani bilmiyorum nasıl görüldüğüm aslında beni rahatsız etmiyorsa, mesala makyaj yapmam, rimel sürerim sadece, belki ruj sürerim. O da zaten geçiyo birkaç saatten sonra hani gidip de tazeliyim, aa rujum bitmiş, böyle bi şeyim yok (gülüşmeler). Hani böyle tanımlayabilirim. İşte o kadın dediğinle başlayan hiç mesala, squatmış... Ondan sonra bana mesala şey gibi geliyo kendimi niye yorim, şaka mısın abi (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın)!

Doğru kelimeyi bulamıyorum. Kendimi güçlü bi kadın olarak şey yapıyorum. Mesala, ilk düzenli ve uzun ilişkim başladığımda ki şu anda da hala içinde bulunduğum ilişki kendisi. O toplumsal normlara fazlasıyla uymayan bi kadınımda zaten. O yüzden de mesala, yalnızca kadına atfedilen görevlerin ben tarafından yapılmamasını şey yaptım. Nasıl söyliyim, bunu kabullendirdim yani karşı tarafa ki karşı tarafta bu yönden gelişmeye açık bi insandı. Ben mesala, temizlik yaparken şey dese ydim, “sen oyun oyna ben temizliğe devam edicem” desem. O oyun oynardı yani

anladın mı? Ama ben yapıcaksın, böyle olmaz bilmem ne gibi şeyler söyleyerek sonrasında bunu kabul ettirdim (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ben nasıl bir kadın olduğumu düşünüyorum? Şimdi bunu herhalde kendi üzerinden değil de ilişkilerinin üzerinden düşünüyorum. Mesela ben eski ilişkilerimde genel olarak yaşadığı sürekli hepsi tarafından duyduğum şey “cüretkâr” olduğum ve sınırları zorlamayı çok fazla seviyorum onların beklediği kadın rollerine hiç uygun değildim. Mesela ben kimse tarafından öpülmedim. İlk öpüşme tarafı var ya hani onu yapan kişi hep bendim. O yüzden bu ilişkilendiğim erkekler için hep şaşırtıcı olmuştu. Başka ne olabilir? Mesela dış görünüşüm dişil görünüyordu. Hareketlerim toplumun eril olarak tanımladığı şeylerdi. Hani umursamaz olan rahat olan bir şeylere takılmayan ilişkide o taraf bendim hep (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Anlatılardan anlaşılacağı üzere katılımcılar natrans kadınlığı “toplumun kadına atfettiği roller”in dışında tanımlamışlardır. Hypatia’nın bir önceki ifadesinde “dişil” beden özelliklerini sevdiğini dile getirirken; “kadının bakımlı ve zayıf olması” gibi tüketim toplumunun idealize ettiği kadınlık biçimini ise reddettiği görülmektedir. Bu bize tek bir kadınlık biçiminin olmadığını, özne kendi kadınlığı anlamlandırırken birçok kadınlık biçimlerinin de aynı anda barındırabileceğini göstermektedir. Benzer bir biçimde Frankie ve Merida’nın da ifadelerinden partner ilişkilerinde ideal kadına atfedilen anlamların dışında bir kadınlık hali oluşturduğu görülmektedir.

Natrans kadın olmayı “güç” kavramı üzerinden tanımlayan Carol ve Amanita’nın ifadeleri şu yöndedir:

Aslında eşitliği savunan birinin kadın kelimesinin bile şey geliyor, güçlü geliyo erkeğe göre. Belki de yaşadığımız olaylardan, gördüğümüz şeylerden ister istemez erkeğe karşı bi ön yargı oluşuyo. Atıyorum üniverstede on arkadaş geziyoruz. Onumuz da eşcinseliz. Erkekleri yerme, erkekleri aşağı bulma ondan gelen bi ön yargı var. Nedense, kadın kutsal demek istemiyorum ya da çok büyük anlam yüklemek istemiyorum ama kadın diyince bana güç geliyor, irade çağrıştırıyor. Kendimden belki de çevremdeki kadın böyle olduğu için. İrade, güç, azim. Ama erkek diyince böyle hazıra konma, kendini güçlü zannetme, işte kas gücü dediğimiz ama kesinlikle çoğu erkekte görüyorum ama bu maalesef babam da bile var. Yani beyin gücünün geri planda olup kas gücünün fazla olması, fiziksel gücün fazla olması kendilerinin güçlü olduklarını zannediyorlar aslında bi kandırmaca. Ama bu bilmiyorum yani belki ön yargılarımdan kaynaklıdır yani (Carol; Natrans Lezbiyen Kadın).

Güçlü bi kadın olduğumu düşünüyorum açıkçası. Kendi ayakları üzerinde durabilen. Her zaman durabilen yani ve feminist bi kadın olarak tanımlıyorum kendimi (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Güç ve iktidar konusu, Foucault (2019)’un iktidarın söylemler aracılığıyla öznelere üzerinde iktidar oluşturma biçimi üzerinden ele alındı. Katılımcıların kendi kadınlıklarını tanımlama biçimine baktığımızda iktidar ilişkilerinin ötesinde farklı bir güç ideali görmekteyiz. Neil Thompson, *Güç ve Güçlendirme* eserinde bu konuyu “güçlendirme” kavramı üzerinden açıklamaktadır. Güçlendirmedeki güç ifadesi öznenin kendini

güçlendirebilir konuma gelmesi anlamını taşır. İnsanın kendi hayatının ve koşulların kontrolünü eline alması anlamına gelmektedir (Thompson, 2016, s.42-43). Katılımcılarının ifadelerinde de kadın olma pratiği üzerinden benzer bir güç kurgusu olduğu gözlemlenmektedir. Kadın olmayı “güçsüzlük” ile özdeşleştiren erk iktidarın söylemini tersine çevirerek kadını “güç” üzerinden tanımlamak, bir nevi iktidara karşı bir direnme biçimini yansıtmaktadır. Amanita’nın natrans kadınlığını güç üzerinden ele alması ile kendisini feminist olarak tanımlaması arasında doğrudan bir ilişki olduğu görülmektedir.

Cinsiyet kimliğini “genderfluid” üzerinden tanımlayan Casey ve kendisini natrans kadın olarak tanımlayan Luce, kadın kimliğini politik çerçeve de kurguladıklarını şu ifadelerle dile getirmektedir:

Ya şu sıralar çok kafamı yoran bişey bu (gülüyor). Kadın olma, erkek olma ne çünkü bilmiyorum. İşte ben kendimi hep kadın olarak tanımlıyordum, şu zamana kadar. Yaklaşık bi hani kendime feminist dediğimden beri 21-22’lerden beri kadın olmamı tamamen politik bi yerden tanımlamaya başladım. Yani şey dedim ben bi mizojiniye maruz kalıyorum. Bana beni kadın zannedip beni taciz ediyolar. Şiddet uyguluyolar, ayrımcılık, eşitsizlik var. Sırf iki meme, vulvamın olduğunu düşünüp uyguladıkları şey tabi ki de benim de o rollerde olmam, dış görünüş açısından da. O yüzden de diyorum ki yani ben bi eşitlik istiyorum, bu eşitliği de kadın olduğumu söyleyerek, bas bas bağırıcım. Çünkü niye dilde bu şey var ya muhabbetleri sosyolojide dil, şey Levi Strauss işte mesala, sen buna bardak dedikten sonra bu bardak oluyo. İşte dikotomi, erkek kadın aksi olarak tanımlıyo mesala. Orda ben dili çok önemli buluyorum. İşte ben kendime kadın demeliyim ki bunu da başka bi şekilde yapıyorum işte ben cinsiyet rollerini reddediyorum. İşte misal veriyorum, bıyıklarını aldırmayan bi insanım ve bunu aslında kadınların bıyıklarının alınması gerek. Ben aldırmayan bi insan olarak ve kadın olduğumu söyleyerek bak kardeş senin istediğin gibi bi kadın değilim. Böyle bi kadınlık da var diye bu şekilde kendimi kadın olarak tanımlıyordum. Fakat şimdilerde şunu düşünüyorum hani bunun dışında insanların kendini kadın ve erkek olarak tanımlamasını şeyini çok algılayabilmiş değilim. Çünkü hayatıma translar girdi ve transların, translara bakmaya başladıktan sonra birazcık değildi bunu. İşte trans aktivizmine bakınca değişti. Çünkü ben biyolojik hani genital organlarıma bakarak bi indirgeme biyolojik indirgemecilik yapmak istemiyorum. Hani erkek dediğin penislidir ya diyemiyosun artık çünkü benim için translar da var. Sadece penisten erkek olmuyo. Tamam biyolojiyi hesaba katmıcaz, onu kenara attık. Şimdi toplumsal cinsiyeti reddediyorum, o rolleri reddediyorum. Tamam burdan da kendimi kadın olarak ya da kadın olmak dediğim şey burdan da tanımlamıyorum. E ne zaman diyorum erkek olmak! Şimdi rolleri attım, biyolojiyi attım ne o zaman...Gerçekten o politik mevzu olmasa kendimi kadın olarak tanımlamam bile (Casey; Genderfluid Biseksüel).

Şu an tanımlıyorum evet ya, politik olarak da tanımlıyorum, daha öncesinde zaten tanımlıyordum. Çünkü hani teorik açıdan da hani başka nasıl tanımlayabileceğime dair bir fikrim yoktu kadındım, kadını ee falan sonra kuir teorii okuduktan sonra biraz daha hani başka tanımların, başka ihtimallerin de mümkün olduğunu gördüm... Ya senin söylediğin gibi kadın olmak erkek olmak benim ben şu an kadın olmak nasıl bir şey falan diye düşünmüyorum çünkü hani ben içimden gelen bir şey değil yani hasbelkader olduğum bir şey kadın olmak bana dışarıdan gelen etkiler

neyse o kadar görüyorum kadınlığımı yani hani sokakta yalnız başıma yürürken telaşlanıyorsam kadın olduğum içindir bu benim içimden gelen bir şey değil tecrübeye ve gördüğüm şeylere dayalı (gülerek) (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Butler, özneleşme sürecini Foucault'ın iktidarı öznenin kurucusu savı üzerinden ele alır. İktidara tabiyet üzerinden bağlanan öznenin kendi seçimi olmayan ama paradoksal bir şekilde failliği ortaya çıkarıp sürdüren bir söyleme temel bağımlılığını esas alır. “Tabiyet” yalnızca öznenin madun bırakılma sürecini değil özneleşme sürecini de ifade eder. Özneleşme sürecindeki maduniyet, Foucault'ın söylem üzerinden üretilen özne yoluyla ve Althusser'in “çağırma” yani dil yoluyla otoriter sesin etkisiyle meydana gelmektedir (Butler, 2005, s.9-10). Bu bağlamda Casey'nin kendisini politik anlamda kadın olarak tanımlamasında kadın olmaya atfedilen anlamların dil ve söylem yoluyla inşa edilmesinin etkisi olduğu görülmektedir. Casey, kadın olmayı iktidarın dayattığı kadınlığın dışında ikili cinsiyet ilişkilerini reddeden, bıyıklarını aldırmayan bir kadınlık anlayışı üzerinden yeniden anlamlandırmıştır. Foucault (2019), öznenin iktidara karşı verdiği özgürlük mücadelesinin iktidara direnme, ondan kaçma ve kurtulma yolu olabileceğini vurgular. Casey'in kendisini politik anlamda kadın tanımlamasında, iktidarın tanıdığı öznellik biçimini cinsiyet eşitliği mücadelesinin bir aracı olarak kurgulamasına neden olduğu ve bu yolla iktidara direndiği görülmektedir. Casey ile benzer bir biçimde natrans kadınlığını politik anlamda da kurgulayan Luce, hasbelkader kadın olduğunu ve kadın olmayı atanmış cinsiyetinin kadın olması sebebiyle yaşadığı ayrımcılık deneyimleri üzerinden tanımladığı görülmektedir. Aynı zamanda Casey ve Luce, cinsiyeti özcü bir yaklaşımdan uzak kuir perspektiften ele almışlardır.

Natrans kadınlığı benimseme sürecini bir başka kadına âşık olma üzerinden tanımlayan Poussey, deneyimini şu yönde dile getiriyor:

Benim için hani kendi kadın olduğumu benimsediğim ve kabul ettiğim dönem üniversite çağıma geliyo. Ben ilk kez bi kadına âşık olduktan sonra kadın olduğumu kabul ettim ve fark ettim diyebilirim ve karşımdaki kadın da şey bi kadındı maskülen bi kadın değildi yani wamp bi kadındı falan (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Poussey'nin cinsiyet kimliğini tanımlama sürecinin cinsel yönelimini anlamlandırma süreci ile örtüştüğü görülmektedir. İlk kez bir kadına âşık olduğunda kadın olduğunu kabul etmesi, bu savı doğrular niteliktedir. Poussey'nin bu ifadesiyle anlaşılıyor ki, cinsiyet kimliğini tanımlama süreci cinsel yönelim etrafında biçimlenebilmektedir.

3.1.2.3. İkili Cinsiyet İfadesinde İktidarın İzleri: “Çok Feminin Bi Kadının Yanında Kendimi Maskülen Hissediyorum”

Bu araştırma tezinde spesifik iktidar ilişkileri ele alındığı için cinsiyet ifadesi bölümü maskülen/feminin ikiliği üzerinden tartışmaya açılmıştır. Katılımcılardan Pousse, Frida, Luce ve Casey maskülen ve feminin kavramlarını “tarz, imaj, davranış ve performatiflik” üzerinden ele alırken; Carol, Thelma, Amanita, Hypatia, Cal, Frankie, Merida maskülenliği “erkeksi, heybetli, sert olma, erkeğe yüklenen roller, güç arayışı; femininliği ise kadınsı, yumuşak, naif, kadına yüklenen roller” biçiminde tanımlamışlardır. Bunların dışında maskülenliği; Pousse, maskülen kadınlar, dykelar, butchlar ile Frankie, cinsiyetsiz maskülenlikle, Merida ise femininliği topuklu ayakkabı ve dekolte giyen güçlü kadınlarla özdeşim kurmuştur.

Cinsiyet ifadesi; fiziksel görünüm, kıyafet seçimi ve aksesuarlar ve cinsiyet kimliği veya rolün yönlerini ifade eden davranışları kapsayan bir bireyin kendini gösteriş biçimini ifade eder. Cinsiyet ifadesi kişinin cinsiyet kimliği ile uyumlu olabilir ya da olmayabilir (APA, 2015). Bu bağlamda, katılımcıların maskülen ve feminin kavramları üzerinden kendilerini tanımlama biçimleri çeşitlilik göstermiştir. Katılımcıların cinsiyet ifadeleri; feminin, kimi zaman feminin kimi zaman maskülen hissetme, herhangi bir beyanda bulunmayanlar olarak çeşitlilik göstermektedir.

Katılımcıların ikili cinsiyet ifadesi üzerinden güç ilişkileri şu yönde ortaya çıkarılmıştır. Frankie, toplu taşıma alanlarında maskülenliği tacizden korunmak için savunma aracı haline getirmiştir:

Özellikle mesala toplu taşımaya bindiğimde kendimi daha maskülen hissediyorum ve sanki daha maskülen olmam gerekmiş gibi de hissediyorum. Çünkü her an tetikteyim. Bana ya da başka birine bi taciz anında falan. Çünkü şöyle eğer daha

feminen olarak binersem kendimi daha savunmasız hissediyorum. Ama daha maskülen hissederek binersem o zaman daha koruyabilirmişim gibi hem kendimi hem başkasını diye düşünüyorum. Onun dışındaysa işte ne bilim okulda, işte, toplumsal hayatta kendimi daha feminen hissediyorum. Yine duruma göre değişiyor elbette ki. Eğer mesala yavaşak bi karşı cinsle yan yana olmam ya da muhattap olmam gerekiyorsa o zaman da çok feminen hareket edemiyorum. Çünkü nasıl bi şeyle karşılaşabileceğimi bilmiyorum (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Toplu taşıma alanlarında tacize maruz bırakılmamak için maskülen olunması gerektiği düşüncesi, maskülenliğin güç üzerinden kurgulanmasına ve dolayısıyla tacize karşı bir savunma mekanizması geliştirilmesine aracı olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Frankie'nin “eğer daha feminen olarak binersem kendimi daha savunmasız hissediyorum” ifadesi, ataerkinin kadına yüklediği olumsuz anlamlardan gelmektedir. Çünkü geleneksel yapıda kadının kendi kendisini koruyamayacağı düşünülür. Kadını güçsüz kılan bu anlayış, feminenlikle doğrudan bir ilişki kurulmasına neden olmuştur.

Cinsiyet ifadesini butch/femme ikiliği üzerinden performe etme durumunda kalan Carol ve Luce bu konuyla ilgili şunları dile getirmiştir:

Kendimizi kabullendiğimiz zamanlar da çok büyük süreçlerden geçiyoruz, çok farklı bi süreç. Öncelikle ben kendimi fark ettiğim zaman çevreme baktığım zaman nedense bütün eşcinsel kadınlar böyle bir maskülen olurlardı, kısa saç işte daha erkekse tavırlar. Erkek gibi davranmak vs. O süreçte ben de öyle olmuştum. Yani işte atıyorum askılı giymezdim de gömlek giyerdim, saçımı kestirdim, makyaj yapmadım vs sonradan bunun bana yüklenmiş bi şey olduğunu fark ettim. Çünkü çevremdeki benim arkadaş çevremdeki kendini fark etmiş bütün kadınlar böyleydi. Sonradan böyle olmak istemediğimi, bunla olmaktan mutlu olduğumu ondan sonra makyajı sevdiğimi, saçımı yapmayı sevdiğimi, ondan sonra daha kadınsı ya da feminen şeylerden giymekten hoşlandığımı fark edince hiçbi şey düşünmedim yani ben böyle olmiyim ya da böyle olmalıyım değil. Ne giymek istersem onu giydim. Şu an kendimi herhalde feminen olarak tanımlayabilirim doğru şeyi biliyosam (Carol; Natrans Tanmsız Kadın).

...Başkalarının da görebileceği ve beyan ettiği üzere hep maskülen biriydim, işte hep pantolon giydim, iy etek giymem, pembe nefret ederim, asla makyaj yapmam falan ta ki bu nerdeyse 20 yaşına kadar aşağı yukarı öyle devam etti, şu an dönüp baktığımda görüyorum ki aslında bu öyle gerektiği gibi davranıyordum bir şekilde de, hani görüyorsun tumblr'da bilmem ne de... Lezbiyenler nasıl giyiniyor, lezbiyenler nasıl görünüyor, e ben lezbiyenim ben de öyle görünücüme diye falan filan sonra ne saçma diye bunu bir yerde kırdım yani, bir yerde derken böyle yıllar yıllar alan bir şeydi. Sonra böyle işte cici cici elbiseler giymeye, makyaj yapmaya falan başladım ve hoşuma da gitti yani ve o kadar uzaklaşmışım ki oradan kendimi uzaklaştırmışım ki o imajdan çünkü benim için sadece imaj değil, başka şeyler de ifade ettiği için benim o atıyorum asi yönümü elimden alacaktı belki de feminen görünmek, giyinmek falan öyle bir ara öyle oynadım, bir gün öyle bir gün böyle şimdi de öyleyim bunu da bilinçli olarak yapıyorum, savunuyorum ve yapmaya devam etcem galiba... (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Görülmektedir ki Carol ve Luce'un “lezbiyenler maskülen olur” stereotipini içselleştirme deneyimleri benzerdir. Sosyokültürel çevrede ve popüler kültürde lezbiyen temsillerin

çoğunun maskülen tarzda olması, maskülenliğin “zorunlu” bir performatifliğe dönüşmesine neden olmuştur. Bu “zorunlu” performe biçimi, lezbiyen kültürde öznenin kendisini kabullendirmenin bir yolu olabilir. Katılımcılardan Carol kendisine atanan maskülenlik hali ile mutlu olmadığını ve sonrasında feminenliği performe etmekten hoşlandığını fark ederken Luce ise feminen olmaktan da hoşlandığını yıllar sonra fark etmiştir. “*Bir ara öyle oynadım, bir gün öyle*” ifadesi ile cinsiyet ifadesinin “oynamak” üzerinden tanımlanması, feminen ve maskülen olma halinin zamanla değişebilen performatif birer edim olarak kurgulandığına işaret etmektedir.

Feminenliğin ve maskülenliğin zamanla değişebilen akışkan hallerini performe eden Casey ve Frida ise bu konu hakkında şunları dile getirmiştir:

...Kimi zaman aslında kadın hissediyorum derken aslında şundan bahsediyorum. Feminen hissediyorum, o rollere ait hissediyorum bazı zamanlar. Bazı zamanlar çok daha maskülen hissediyorum. İşte erkeğe olan rollere ait hissediyorum. Mesala kıyafetlerimde oluyo bu daha maskülen bunlar da çok çirkin bunların hepsini turnak içinde kullanıyorum bu arada. İşte pantolon ve bol bi kaza giydiğimde ve işte böyle mesala şu sıralar çok yaşıyorum. Kabanımı giyiniyorum önü açık bi şekilde duruyor. Hızlı müzik dinliyorum. İşte bu rap olabilir, pop da olabilir ama daha hızlı bi şey. Mesala sigara içerken falan kulaklık falan böyle acayip bi geriniyom, kendimi triplere falan (anlaşılmıyor). Aslında rollere girince onu yapıyorum. Sonra çok feminen bi kadının yanında kendimi maskülen hissediyorum genelde. Ama mesala maskülen bi kadını hiç bi araya gelmedim mi bilmiyorum. Mesala ne feminen ne maskülen olan kadınların yanında ben de ikisi de olmuyorum mesala. Feminen bi erkeğin yanında da kendimi maskülen hissediyorum bu arada. Yani o öyleyse ben onun zıddı şeklinde. İşte dediğim gibi o akış geçişi çok yaşadığımı düşünüyorum (Casey; Genderfluid Biseksüel).

Şöyle düşünüyorum ben maskülenim veya feminenim diye tanımlayamam ama belli yerlerde maskülen olduğun belli yerlerde feminen olduğumu hissediyorum özellikle görsel olarak ben maskülen bi kadın değilim daha feminen, daha kinestetik, daha işveli, cilveli tabir ettiğimiz kadınlardanım. Ama özellikle cinsel hayatımda yatak odamda çok fazla herhangi bir kimliğe ait olma durumunu sevmiyorum, ikili ilişkilerimde hem maskülen hem pasif yani işte feminen taraf olmayı aynı anda olabilmeyi daha çok seviyorum. Ya kendimi maskülen, şöyle tanımlayabilirim mesala çok fazla çok fazla elli şeyler yapıyorum. Mesala ağır kaldırıyorum, çok büyük kilolarda eşyaları kaldırabilirim. Dolap tamir edebilirim. İşte ne bilim cihazları tamir edebilirim. Herhangi bi elektronik cihazı tamir edebilirim. Yani bizim erkeklerin yapması için görevlendirdikleri bütün işleri yapabiliyorum. Kendimi bu durumlarda daha maskülen görüyorum. Diğer kadınlara göre özelliklere erkeklere göre değil ama kadınlara göre biraz daha maskülen görüyorum bu konuda (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Cinsiyet ifadesine ilişkin Casey, Luce’un “oyun oynamak” ifadesine benzer “role girmek” ifadesini kullanmıştır. Görülmek ki feminen ve maskülen ifadeleri natrans kadına ve erkeğe atfedilen anlamların performatif edimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Casey ve Frida, feminen ve maskülen olma halini bir yandan tip ve tarz olarak

tanımlarken; diğerk bir yandan katılımcıların ikili cinsiyet ilişkileri üzerinden feminen ve maskülen hissetme hallerinin çeşitlendiğı görölmektedir. Frida, fiziksel güç gerektiren işlerde kendisini maskülen hissederken, cinsiyet ifadesi üzerinden feminen olarak tanımlamıştır.

“Ben”, kendi varlığının bağımlılık içinde oluştuğunu inkâr ettiği bir ortamda dünyaya gelir. Özne bu bağımlılık halini inkâr ettiği kadar kabul de edebilir. Kabul edilen bağımlılık hali, öznenin iktidara maduniyeti etrafında biçim alır (Butler, 2005, s.17). Bu bağlamda Casey'nin “çok feminen bi kadının yanında kendimi maskülen hissediyorum” ifadesinden öznenin kendini anlamlandırma biçiminin bağımsız bir oluş üzerinden değil, ‘ben’in öteki üzerinden kendisini konumlandırması ile gerçekleştiğı görölüyor. Öznenin ötekinin feminenliği üzerinden kendisine istemsiz atadığı maskülenlik, iktidarın heteronormatif çerçevede kurguladığı natrans ikiliklerin birer tekrarı biçiminde tezahür ettiğine işaret etmektedir.

3.1.3. Cinsiyet Temelli Ayrımcılık Pratikleri

Bu bölümde araştırma öznelerinin cinsiyet kimliği sebebiyle maruz bırakıldıkları ayrımcılık hikayelerine yer verilmiştir. Bu bağlamda, var olan iktidar ilişkilerinin cinsiyet kimliği üzerine nasıl bir etkisi olduğu ortaya çıkarılmak istenmiştir.

“Ayrımcılık; yaş, toplumsal cinsiyet, ırk, engellilik ve cinsel yönelim gibi doğuştan ya da sonradan sahip olunan birtakım özellikler nedeniyle bireyin toplumdaki diğerk bireylere göre eşit olmayan uygulamalara veya davranışlara maruz bırakılması durumunu tanımlamaktadır” (Erikli, 2020, s.39).

Katılımcılar, gündelik yaşamdaki ayrımcılık hallerini; aile, eğitim, çalışma yaşamı, partner ilişkileri, cinsel, sosyal ve sanal alanlarda mobbing, taciz, şiddet, akran zorbalığı, cinsel zorbalık, ayrımcı ve nefret söylemleri, siber zorbalık, cinsiyetçilik, mizojini, ideal kadınlığın dayatılması, heteronormatif baskı, cinsiyet ataması üzerinden maruz bırakılmışlardır. Katılımcıların cinsiyet kimliği sebebiyle maruz bırakıldığı ayrımcılık hikayelerinin daha çok mobbing ve taciz üzerine yoğunlaştıkları gözlemlenmiştir. Katılımcılardan Luce ve Pousseey cinsiyet ayrımcılığını spesifik olarak mobbing üzerinden ele aldıkları görölmüştür.

3.1.3.1. Akran Zorbalığı: “Saçım kesilince erkek sandım”

Çocuk yaşlardan itibaren ikili cinsiyete atfedilen anlamları kolektif bir biçimde içselleştiririz. Bu ikilik, “erkeğin güçlü, kadının güçsüz” olduğu öğretti alanlarıyla doludur. Cinsiyet eşitsizliği, çocuk yaşlarda zorbalık ve şiddet üzerinden ortaya çıkabilir. Akranlar arası zorbalık üzerinden ideal kadınlık öğretisini içselleştiren katılımcılardan Merida şunları dile getirmektedir:

Toplumsal cinsiyete rolüne dair şunu hatırlıyorum. Benim saçımı kısacık kestirmişlerdi anaokuluna giderken. Ben de çok ağlamıştım. Sonra kimse benle dalga geçmesin falan diye erkek kardeşimin oyuncaklarını alıp arabasını alıp anasınıfına gitmiştim. Oyuncak götürüyorduk. O oyuncakla erkeklerle oynuyordum. Böyle bir şey hatırlıyorum mesala. Saçım kesilince erkek sandım kendimi (gülüyor) (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Katılımcı saç kısa kesildikten sonra akranları tarafından zorbalığa maruz bırakılmaktan korktuğu için erkeklerle birlikte erkek kardeşinin oyuncakları ile oynadığını dile getiriyor. Bu bir bakıma kız çocuğunun homososyal ortamlardan dışlanacağı korkusu yarattığını düşündürmektedir. Katılımcının saç kesildikten sonra çok ağladığını dile getirmesi, kız çocuklarına ataerki aracılığıyla dayatılan uzun saçın önemli ve değerli olduğu algısı üzerinden travmatik bir deneyime maruz bırakılmasına işaret etmektedir. Aynı zamanda Merida'nın saç kesilince kendisini erkek zannetmesi, ancak erkeklerin bulunduğu ortamlarda kabul göreceğini düşündürmektedir.

Cinsel Zorbalık: “İlk fiziki tacizimi 10 yaşında yaşadım”

Katılımcılardan Frankie, çocuk yaşlarda akranları tarafından birden fazla kez cinsel zorbalığa ve tacize maruz bırakıldığına değinmiştir:

Okul bahçesinde sek sek oynuyoduk falan ama yani bi rüzgâr esiyodu eteğin açılyodu, vuaahh falan oluyodu. Yani ne görüyorsun ki! Kapkalın çorap altında var anladın mı? Hani mümkün değil kilodumu bile göremezsin (...) 4. sınıfa gidiyodum. Ankara'ya yeni taşınmıştık ve okul ile ev arasındaki uzaklık yaklaşık 15 dakika yürüyerek belki 20 dakika olsun yani ve bu hadi kısa süreli mesafe içinde bile bana servis ayarlamışlardı annem ve bi gün işte dedik ki arkadaşlarla kalabalık da bi arkadaş grubuyuz yani. Ben yanımda iki kız daha falan. Dedik ki servise binmeyelim ya bunu duydu bu oğlanlar çünkü o oğlanların da servisle gittiğini hatırlıyorum, belki de yanlış hatırlıyorum emin değilim ama. Bi şekilde bizim peşimize takıldılar ve yani benle yaşıt, benim sınıfımda bu çocuklar. Yolda giderken bize işte musallat olup işte saçımızı çekmeler, işte cimcirmeler... Off yapmayın bilmem ne derken bi anda hiç ummadığım bi anda yürüyüp hani erkekleri ignorelamaya çalışıp sadece kızlarla muhabbet etmeye çalıştığım bi anda birinin orta parmağını kıcımın delinde hissettim yani. Tamam, evet o da çok travmatize olmuş bi çocuktü yani. İşte babası annesini öldürmüş önünde falan sıkıntılı bi yaşamı var elbette ki ama bunu

yapabilecek hakkı kendinde gördü yani ve 4. sınıftaydık ya 10'du yaşımız yani bizim. Düşünebiliyo musun... 10 yaşında ben ilk fiziki tacizimi 10 yaşında yaşadım kendi akranım tarafımdan yani (...) Annem tayin isteyip okul değiştirdiğimiz için ben sık sık okul değiştiriyodum. İlk 7. sınıfta bi köye taşındık. Aydın'ın bi köyüne orda şeyi hatırlıyorum erkeklerin bana bakışını ve davranışını. İşte ben bacağıma kaşıyodum, vaovv bacağına kaşışıyo falan. Çünkü ben şehirli kızım ya o televizyonda gördükleri kızlar gibi bi şey sanıyolar beni. Orda hiç unutmuyorum. Fethiye tatile gittik ve ben bikini giyicem. Çünkü hayatım boyunca hep bikini giymişim, ben bikini dışında başka bi şey giymiyorum ve bunlar tişörtle, şortla falan giriyolar denize benim için şok! Sonra ben bikini ile çıktım, sonra kendimi aşırı absürd hissettim onların arasında. Öğretmenim geldi bana dedi ki yanında etek ya da şort gibi bi şey var mı bari altına giyiversen. Sonra ben de tabi ki abuk hissettim, kendimden yaşça büyük biri öğretmenim saygı duyduğum bi insan. Gidip altına etek giydim. Tabi zorbalık bitmedi. Denize girdik yüzüyoruz. Ben çocukluğundan beri yüzüyorum ve çok iyi yüzüyorum. Özellikle kadın öğrencilerin hepsi daha böyle kenardalar. Erkekler biliyo ama birkaçı daha böyle uzaktalar. Napım ben de biliyorum ben de uzaklaşmak istiyorum. Haliyle o erkekler muhattap olmam gerekti yani. Hiç unutmuyorum... O da benim o yaşlarda yaşadığım 3. ciddi taciz oluyo akranım tarafımdan. Benden bi şey yapmamı istedi ve ben onu yapmak istemedim. Böyle çok absürd bi şeydi yani hatırlamıyorum bile ne olduğunu şu anda ve bana ne yaptı biliyo musun? Kolumdan tutup kendisine yapıştırdı arkadan popomdan penisini hissediyorum. Bana penisini değirerek beni tehdit etti yapıcaksın diye. Sonra ben onu ittirdim ve bi şekilde çıktım bi daha denize girmedim (Frankie, Natrans Heteroseksüel Kadın).

Akran zorbalığının cinsiyet ile ilişkisine bakılan bazı araştırmalarda erkeklerin daha fazla zorbalık sürecine katılım gösterdiği görülmektedir (Aktaran Topçu ve Dönmez, 2015). Bu veri, aynı zamanda akran zorbalığının bir cinsiyet ve güç eşitsizliği sorunu olduğunun göstergesidir. Akran zorbalığının sistematikliği, aynı kişi tarafından tekrarlanan bir eylem olduğu kadar benzer eylemlerin farklı kişiler tarafından uygulanması da zorbalık eylemini sistematik kılar. Katılımcının farklı kişi ve olaylar ile sistematik bir biçimde akran zorbalığına maruz bırakıldığı görülmektedir. Katılımcının “ilk fiziki tacizimi 10 yaşında yaşadım kendi akranım tarafımdan” beyanından anlaşılacağı üzere atanmış cinsiyetin kadın olması üzerinden ayrımcılık çok küçük yaşlarda başlayan bir pratik alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak, kız çocuğunun hayır beyanın yok sayılarak *penis tehditine* maruz bırakılması, penisin “bir güç ve üstünlük sembolü” olarak içselleştirilmesine dayanmaktadır. Yalnızca kendisinin bikini ile olmasından dolayı absürd hissetmesi ise, ataerkil ve muhafazakâr bakış açısına sahip bir çevrenin olması ile açıklanabilir. Katılımcının hocasının uyarısı üzerine etek giymesi ise ahlaki uyarının kadın olma üzerinde bir iktidar ve yaptırım unsuruna dönüşmesine neden olduğu görülmektedir.

Kız Olduğunun Hatırlatılması: “Sen çok erkek gibisin, artık biraz da etek giy”

Ataerkil düzende oğlan çocuğunun tercih edilmesi, soyun devamı olarak görülmesine dayanır (Kandiyoti, 2013, s.86). Bu sebeple baba, çoğunlukla oğlan çocuğunun olmasını ister. Eğer oğlan çocuğu değil de bir kız çocuğu olursa; kız çocuğu baba tarafından erkeğe atfedilen geleneksel anlamlar ile büyütülmek istenebilir. Nola ve Cat benzer biçimde babalarının oğlan çocuğunun olmaması sebebiyle erkeğe yüklenen geleneksel anlamlarla ile yetiştirildiğini şu sözlerle dile getiriyor:

Ya işte çocukluğum da gerçekten erkek çocuk isteyen bir babanın erkek çocuğa erişemediği için önce özgürlük verip sonra bu özgürlükle büyüttüğü kızı (sesini kalınlaştırarak) “sen çok erkek gibisin, artık biraz da etek giy” falan diye yönlendirmesiyle geçmiş bi şey çünkü ben hep böyle çocukluğumda arabaların altından top çıkaran erkeklerle en iyi anlaşılan kızken bi yanda böyle bana kız olduğum hatırlatılıyo. Ben biliyorum zaten kız olduğumu, yani onunla ilgili bi sıkıntım yok ama benim elimden bana verdiği hak tanıdığı özgürlüğün alındığını, daha sonra böyle bi bocaladım (Nola, Natrans Heteroseksüel Kadın).

O bana da yapıldı. Biraz değişik yani sen bi erkeğe muhtaç olamazsın, ağlamıcaksın, güçlü olucaksın, her iş yapıcaksın, yani tamiri de yapıcaksın, her şeyi biliceksin, her şeyi yapıcaksın. Hiçbir erkeğe ya da kadına muhtaç olmucaksın, güçlü olucaksın, katı olucaksın, o şekilde yani. Daha çok babamın muhtemelen bir erkek çocuğu olmadığı için daha bi erkek gibi yetiştirmesi. Önemli değildi diyor benim için ama benden önceki bebekken ölmüş, erkekmiş mesala (Kat; Tanımlamıyör Biseksüel).

Kat ve Nola'nın babalarının kendilerini “erkek çocuğu gibi” yetiştirmelerinde benzer bir deneyime sahip olduğu görülmektedir. İki babanın da oğlan çocuğunun olmasını isteyip kız çocuğuna sahip olması nedeniyle çocuklarını erkeğe yüklenen geleneksel anlamlar ile yetiştirdiği görülmektedir. Eğer bir kız çocuğu, kadına atfedilen anlamlar ile yetiştirildiğinde onun başkasına muhtaç olacağı düşüncesi; “kadının güçsüz, erkeğin güçlü” olduğu ataerkil kodlardan gelmektedir. Kat'in erkeğe yüklenen geleneksel anlamlar üzerinden yetiştirilmesinde de kadını pasifize kılan bu eril düşünce yapısının etkili olduğu görülmektedir. Nola'nın babasının ise onu erkek çocuğu gibi yetiştirip bir zaman sonra kız olduğunu hatırlatarak ona tanıdığı hakları elinden alması ile kız çocuğunun erkeklik alanının özgürlükle dolu bir alan olarak içselleştirmesine neden olduğu düşünülmektedir.

İkinci Cinsiyet kitabında, kadının özerk varoluşu ile “başka oluşu” arasında çatışma olduğunu dile getiren Beauvoir, kadına yapılan taş bebek muamelesi ile kendini nesne haline getirmesi gerektiği öğretilerek kadının özerk bir birey olarak kendini var edemediğine değinmektedir. Kız çocukları çevresini ve dünyayı anlamak ve keşfetmek için bir erkek çocuğu gibi cesaretlendirilmediği için merak ve girişkenlik yetilerinden

mahrum bir biçimde yetiştirildiğini ve bu nedenden dolayı kız çocuklarının “erkek gibi” yetiştiren babalar aracılığıyla kadınlık kusurundan büyük ölçüde kurtulduğunun altını çizmektedir (Beauvoir, 2020, s.24).

“Kadınlık kusuru” olarak nitelenen kadınlığa atfedilen anlamların özerklikten ayrı düşen nesneleşmiş yanı olarak ele alınabilir. Katılımcının babasının kızını önce bir erkek çocuğu gibi yetiştirmesi daha sonrasında da “*sen çok erkek gibisin, artık biraz da etek giy*” diyerek kız olduğunun hatırlatılması, kız çocuğunun ideal kadınlığa atfedilen anlamlardan uzaklaşacağına yönelik bir korku barındırıyor. Bu ifade, aynı zamanda ideal kadınlığın nasıl bir şey olduğuna yönelik ders niteliği taşıırken, cinsiyeti (gender) ikilik üzerinden tanımlayarak indirgemeci bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. “Kadın olmayı” etek giymekle örtüştüren erk zihniyet, tam da Beauvoir’un değindiği gibi kadına taş bebek muamelesi yaparak onu nesneleştirir. Kadın artık rahat rahat oturamaz, koşamaz. Kadını edilgen kılan, kısıtlayan bu kumaş parçasının dayatılması, kimi durumda onun özgürlüğünün elinden alınmasına aracı olmaktadır. Bu bağlamda önce bir erkek gibi yetiştirilen çocuğun sonrasında kız olduğunun hatırlatılarak kadının özgürlüğünün elinden alınması; onun bocalamasına neden olmuştur. Sen erkek değilsin demenin bir başka yolu olan bu hatırlatma, özgür bir özne olabilmenin yolunu fallogosantrik anlama indirgemektedir.

Kız Çocuğunun Ev İşlerinden Sorumlu Tutulması ve Ebeveynlik Rolünü Üstlenmesi: “İkinci Annelik”

Çocukların sorumluluk bilincinin gelişmesinde etken rollerden birisi ev işlerinde aktif bir biçimde yer almalarıdır. Ev içi sorumluluklar, çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun nitelikte olmalıdır. Aynı zamanda çocuklar arası ev içi sorumluluk bilincinin oluşmasında cinsiyet ayrımının gözetilmemesi de büyük önem taşımaktadır. Fakat geleneksel cinsiyet rol davranışlarının benimsendiği ailelerde kız çocuklarının daha çok ev işi faaliyetlerini yerine getirdiği görülmektedir (Aktaran Şafak ve ark., 2006, s.2). Katılımcılardan Amanita ve Frankie kız çocuğu olmalarından dolayı çocuk yaşlarda evin işlerinden sorumlu tutulmuşlardır:

Yani ben biraz ikinci anne konumundayım ailede kardeşlerime bakma konusunda çünkü yani klasik bir şey aslında Türkiye'deki aile yapısında düşünürsek. Büyük bi sorumluluk yükliyodu. Komple kişiliğime dönüştü bu. Eğlenceli olamıyorum, arkadaşlarımızla eğlenmeye gittiğimizde sürekli tetikte olma halindeyim. Mesala insanlar alkollüyken ben tetikteyim, birine bi şey olucak diye. İnsanların güldüğü şeye ben gülemiyorum, komik bile olsa (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Benim ailemde hiçbi zaman şey olmadı, baban geldi kızım toparlan gibi bi şey olmadı. Benim böyle oturmama, kalkmama, giymeme, yaptıklarına çok şey yapmadılar çok müdahale etmediler. (...) Ama tabi ki zaman geçtikçe bi şey oldu. Şöyle bi ayrım oldu bizde. Efe küçük, Efe küçük ama düşününce Efe'nin küçüklüğüyle alakası yok. Çünkü ben de Efe yaşındaydım ama Efe'ye bakıyodum. Efe'de o yaşta. Yani mesala lisede Efe evde yalnız kalıp arkadaşlarıyla vakit geçirebilirken benim yalnız kalabileceğim süre kısıtlıydı (...) Yani benim kadın olmam ve onun erkek olmasıyla alakalı. İşte mesala, Efe yemek yapmasını seven bi çocuk ve işte ne bilim öğrenmeye, gelişmeye çok açık. En son geçen yaz oldu. Ben o zaman 23 yaşındaydım, kardeşim 18'ine yeni girmişti. Efe uyandı, indi aşağı. Ananem beni dürtüklemeye başladı. Efe'ye yemek hazırlasana, kahvaltı hazırlasana ne duruyosun. Nası ya dedim, eli kolu yok mu kendisi hazırlar yani. Efe de aynı şeyi söylüyo bu arada. Yok yok abla sen otur ben hallederim falan. Nitekim annem de bunu çok yapıyo. Şehir dışında okumak istiyio ve ben onun yurtta kalması taraftarıyım, hayatı öğrenebilmesi için bir birey olarak bi yerde var olabilmesi için ama mesala, annemgil sürekli Ankara'ya gelsin isiyorlar şehir dışı olucaksa Ankara olsun. Çünkü niye ablasının evi var, ablası ona destek olur. Yurtta kalsın istemiyo mesala. Efe yapamaz, ama Frankie yapar. Bak aklıma bi şey daha geldi. Ben Efe doğana kadar evin çöplerini ben atardım. Ekmek almaya ben giderdim ve bunlardan nefret ederdim ama mecbur olduğumu düşündüğüm için yapardım. Ben kardeşimin gelmesine neden sevindim biliyo musun (gülüyo)? Çünkü artık ekmeği o olucak, çöpü o atacak. Efe o yaşa geldiğinde hala daha ekmek almaya ben gidiyorum ve sonra çok radikal bi şekilde ben bunu yapmayı bıraktım. Sonra noldu biliyo musun Efe hiç ekmek almaya ve çöp atmaya gitmedi bunların hepsini yapan babam oldu (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Amanita aile tarafından yüklenen bu ebeveynlik rolünü “büyük bir sorumluluk” olarak nitelendirmektedir. Bu deneyimin karakterine bir yansıması olup olmadığı sorulduğunda “komple kişiliğime dönüştü, eğlenceli olamıyorum” yanıtının alınması Beauvoir’ın *İkinci Cinsiyet*’teki şu ifadeleri ile örtüşmektedir:

Ev işlerinden kız çocuğu sorumlu tutulur, özellikle evin büyük kızına annelik görevi yüklenir ve oğlan çocuğu ev işlerinden muaf tutulur. Bu durumda evin büyük kızı yaşından önce kadın olur, erken yaşta omuzlarına fazla iş yüklenerek köleleşen çocuk, sevinçten yoksun birine dönüşebilir (Beauvoir, 2020, s.28).

Katılımcıların çocuk yaşlarda hem kardeşine bakıp hem de ev işleriyle ilgilenerken bir çocuğa ebeveynlik rolünün atanması, aynı zamanda duygusal istismar olarak çözümlenebilir. Çünkü çocuğun çocuk olma hakkı elinden alınarak bir yetişkinin yapması gereken rol çocuğa dayatılmıştır. Amanita ile benzer ebeveynlik rolünü üstlenmek durumunda kalan Frankie’nin ise ev işlerinden genellikle kendisinin sorumlu tutulup erkek kardeşinin ise bu sorumluluk halinden muaf tutulması ailenin ataerkil ve cinsiyetçi yapısını ortaya koymaktadır. Ebeveynlik ve ev içi rol üstlenimi, ileride katılımcının radikal bir biçimde ev içi aktivizmle ilgili son bulmuştur. Oğlan çocuklarını ev içi işlerden

muaf tutan bu koruyucu yaklaşım, onun öz bakım becerilerini ve sorumluluk duygusunu zayıflatarak benlik gelişimlerinin aksamasına neden olabilir. Bu durum, oğlan çocuğunun bağımsız bir birey olmasına engel olabilir (Aktaran Şafak ve ark., 2006, s.2).

Mobbing: “Bak kızım sen dulsun”

Cinsiyet temelli ayrımcılıkların yaşandığı yerlerden biri çalışma yaşamıdır. Katılımcılar iş hayatında atanmış cinsiyetin kadın olma üzerinden mobbinge maruz bırakıldığını şu yönde dile getirmişlerdir:

En iyi arkadaşlarımdan bi tanesi mesala benim şirketim de yöneticiydi ve benim yöneticim. Ben şirkette mobbinge maruz kaldım onun yüzünden yani o çocuk yüzünden. Benim işte yöneticim olan kişi onu çok seviyo. Bana da şey diyo Nola ben seni çok seviyorum kişilik olarak işini de seviyorum ama diyo. Mert'ten ayrıl. Ya abi bu seni ilgilendiren bi şey değil ki diyorum. O kendisini onun abisi olma gibi misyon edinmiş ve bana işte o da şey dedi hani bak kızım sen dulsun. Bu anlattığım kişi böyle 40'lı yaşlarda. O çocuk hiç evlenmedi. Bırakırdın, bırakmazdın ve ben orda yine dik durdum hani. Seni ilgilendirmez bu iki kişi arasında. Bu benle o. Ama orda o profesyonel davranmadı işte. Çünkü bu özel hayatımızda olan bi şey bunu işe yansıtı. Bana mobbing yapıyo. Ya kötü işler veriyor ya beni böyle vasıfsız kullanıyo. Benimle alakası olmayan şeyler veriyö ve ben bu süreç boyunca sadece eski sevgilime gidip sızlandım. Mustafa abiyle konuş bana böyle davranmasın. Konuş davranmasın. Şöyle tavırları vardı, konuşuyorum ama ben napim. Napim işte. Bunlar mesala çok yetersiz onu yetersiz hissettirdi. Çünkü bu deyimini sevmiyorum ama yani adamsan demiyim de ne diyim ne işte git dedi ki ya sen benim sevgilime napıyosun. Alan razı veren razı sanane, sen ne karıştıyosun diyemedi. Ben hep böyle sürekli ağlayan, şey modundayım. Mesala öğle yemeğindeyiz. Alakasız bi şey ya orda mesala şey diyo. Sen zaten onu seversin Nola. Kimse etrafta bi şey anlamıyo bi tek benim anlayabileceğim şeyler. Laf sokmalar, ufak ufak başlayıp işte gerçekten. Mert'i çok seviyo ve abisi rolünde. O dul kadını alıcaksın napıcaksın hani sen hiç evlenmemişsin. Hiç evlenmemişsin bi insanla beraber olabilirsiniz ancak kafasında. Sonra naptım o ikisini küstürdüm. Aynı işteyim, o ayrıldı (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Patronun Nola'nın partner yaşamına karışması üzerine “seni ilgilendirmez bu iki kişi arasında” ifadesinden yola çıkarak bir kez daha özel olanın politik olduğunu hatırlatmak gerekmektedir. Natrans kadın cinselliğinin bekaret tabusu üzerinden inşa edildiği ataerkil toplumlarda boşanmış kadın üzerinde baskı ve damgalamanın hala varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Bu damgalamanın yol açtığı ayrımcılık halini Nola, çalışma yaşamında deneyimlemiş ve patronun “dul kadın” damgası üzerinden mesleki açıdan yetersiz bırakılarak mobbinge maruz bırakılmıştır. Patron aynı zamanda yıldırma politikası ile katılımcıya “ya işini bırak ya yakın arkadaşımı” biçiminde partner ve iş yaşamı arasında seçim yapması dayatılmış ve bu baskının, bir şiddet formuna dönüştüğü düşünülmektedir. Nola'nın patronu için partnerinin abisi rolünde ifadesinden yalnızca kadın üzerinde değil

bu konuda sessizliğini koruyan diğer erkek (Mert) üzerinde de abi vasfı aracılığıyla bir hiyerarşi oluşturduğu düşünülebilir. Diğer bir yandan Mert'in sessiz kalmasının bir diğer nedeni, boşanmış bir kadına yönelik makul erkeklik ile benzer ön yargıları taşıması etkili olabilir. Öyleyse bu suskunluk hali, erkekler arası iş birlikçiliğin de bir göstergesi olabilir.

Çalışma yaşamında kadın olma üzerinden yaşadığı ayrımcılığı Kat ise şu yönde deneyimlemiştir:

Ayrımcılık değil ama, bunu kullanmam istendi. İlk iş tecrübemde.... (İçerden biri sestendi, katılımcı susmak durumunda kaldı). İlk iş tecrübemde müdürüm bir kadın, müdür yardımcım kadın, çalışanların çoğu kadın, yine eğitim danışmanlık işi ama işin içinde satış da var. Yani bilgi almak isteyenlere ben o eğitim paketini satmamız gerekiyo. Çoğunlukla da erkek öğrenciler geliyo, üniversteden ve yahut çalışan erkek dediğimiz kesim geliyo. Ben satış yapamadım, kırk elli yaşlarında bir beyefendi geldi, çay içelim bu konuyu çayda konuşalım dedi bana. Ben de teşekkür ederim beyefendi, biz misafirlerimizle dışarda görüşmüyoruz, iş dışında görüşmüyoruz dedim ve konuyu kapattım. Evet, bu bir tacizdi belki de ya da bilmiyorum. Beyefendi sonrasında teşekkür etti kalktı, gitti. Herhangi bi ısrarı, bakışı ya da bi şeyi olmadı. Müdürüm kadın oluyo kendisi, gelip bana herkesin içinde bağırdı. Sen nasıl kadınsın, dişiliğini kullan, seksiliğini kullan, bunu satardın, gerekirse çay içiceksin. İşten ayrıldım. Ya da mesala giyim konusunda siyah giymek zorunlu, mini etek giymek zorunlu çalıştığım yerde, işte topuklu ayakkabı giymek zorunlu. Ben evet etek giydim, zaten etek giyiyorum. Üstüne normal kafamdan oluşturduğum bi yeri kapattım. Yani hangi bi tarafımı kapattım derdiyle de yapılan bi şey de değil. Ben yine azar işitmişim (Kat; Biseksüel).

Tüketim toplumunda, beden tüketilen bir nesnedir. Bu beden, arzu, bedenle ilgili bakımlar ve güzellik ile kuşatılmış özellikle dişil bir bedendir. Ataerkillikle iş birliği içinde olan kapitalist düzen, kadın bedenini meta haline getirmiştir. Güzellik etiği ise bedeninin somut olan tüm kullanım değerlerini, soyut olan eksiksiz beden fikri, arzu ve haz gibi tek bir işlevsel değişim değerine indirger (Baudrillard, 2018, s.169). Kat'in müşterisi ile çay içmeyi istememesi üzerine beden kullanım değerine dönüşmediğinden dolayı kapitaliste kar sağlayacak beden işlevsel bir değişim değeri de oluşmamıştır. Yalnızca daha çok kar elde etmeye odaklı ve kadın bedenini nesneleştiren bu eril bakış açısı, Kat'in maruz bırakıldığı taciz deneyimini görmezden gelmiş, güvensiz ve hiyerarşik bir alanın oluşmasına da zemin hazırlamıştır. Aynı zamanda "sen nasıl bir kadınsın" ifadesi üzerinden kadınlık anlayışı, güzellik ve seksilik üzerinden idealize edilmiştir. Tam da bu açıdan katılımcının iş yaşamında deneyimlediği bu mobbing hali, cinsiyet temelli ayrımcılığa dayanmaktadır.

Çalışma yaşamında görülen cinsiyet ayrımcılığının bir diğer biçimi de ücret ayrımcılığıdır. Ücret ayrımcılığı, aynı işi yapmalarına rağmen kadın çalışanların erkek çalışanlara daha düşük ücret alma durumunu kapsayan cinsiyet kimliği üzerinden eşit işe

eşit ücret ödenmemesi halini tanımlamaktadır (Erikli, 2020, s.47). Cinsiyet kimliği sebebiyle çalışma yaşamında ücret ayrımcılığına maruz bırakılan Luce, deneyimlerini şu yönde aktarmıştır:

(...) Benim tam zamanlı çalıştığım yerde işte patronumla aram çok iyiydi atıyorum, iyi anlaşırđık sosyal açıdan da hani abi kardeş gibi öyle bir yakınlığımız vardı, bu sayılır mı bilmiyorum ama neden sayılmasın ki... Başka bir departmana evli ve bir çocuğu olan bir erkek aldığında ona işte yasal olarak sahip olduğu bir finansal hakkı ödiüyordu, bana ödemesi gerektiğine rağmen ödemiyordu. Çünkü ben neydim becardım, sorumluluğum yoktu işte, çocuğum yoktu hani ona ekstra bir maddi avantaj sağlıyordu falan (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Kadının çalışma yaşamında daha da görünür olmasıyla ücretli emekte dışlayıcı stratejiden ayrımcı stratejiye bir değişim söz konusu oldu. Kadınların ücretli emek piyasasındaki var oluşları kabul edilse de kadınlar erkeklere nazaran daha düşük ücret ya da işlerde çalıştırılarak tahakküm altına alınıyorlar (Walby, 2014, s.278). Benzer bir tahakküm biçimini iş yaşamında deneyimleyen Luce, evli bir erkeğe tanınan insiyatifler bağlamında eşit işe eşit ücret almadığını dile getirmektedir. Kadının eşit işe eşit ücret almama durumu, “erkeğin evi geçindirmesi” anlayışı üzerinden özel/kamusal ayrımını da güçlendiren ayrımcı bir tutum içermektedir. Görülmektedir ki kapitalist ve ataerkil düzen, evli ve çocuklu erkeğin avantajlı konumunu pekiştirirken evli olmayan kadını dezavantajlı bir konuma itmektedir.

Futbol Alanında Kadın Olmak: “Ben kendimi futbol oynayabildiğimi göstermek için ise futbol oynamak zorunda kaldım”

Spor alanı fiziksel gücü ve performansı esas alan hegomonik erkekliğin kadın ve madun erkeklikler üzerinde iktidar oluşturulduğu bir alandır (Aktaran Bulgu, 2012, s.208-209). Hegomonik erkekliğin yeniden yapılandığı en önemli alanlardan biri de futbol alanıdır. Vi, egemen erkekliklerle dolu futbol alanında kadın olma üzerinden deneyimlediği ayrımcılığı şu yönde aktarmıştır:

Tabi ki her zaman maruz kalıyorum. O konuda da var. Mesala, ilk zamanlar kendimi kanıtlamak için uğraştım. Otorite sağlamak için uğraştım. Ekstra sert oldum, ekstra belki de kendimden çıktım, olabiliyo öyle şeyler. Sesimi yükseltmek zorunda kaldım belki de. Belki de hatta bu yüzden gülemiyorum. Belki de onun etkisi var bu sertliğimin. Normalde antrenör olarak sahada oyun oynamak oyun oynatıyorum daha doğrusu, sadece gösteriyorum. Baştan başlatıyorum, oynamıyorum. Ben kendimi futbol oynayabildiğimi göstermek için ise futbol oynamak zorunda kaldım sahada. Oyunu kurmak zorunda kaldım. Mesala, işte geçen bu yüzden sakatlanmışım falan. Erkekler dediler ki sizinle bi halı saha maçı yapalım benim futbol takımım var. Tamam dedik yapalım. Mesala işte ilerledik, yenmeye başladık, erkek takımını geçiyorum, adamı fual yapıyo düşürüyo, geçiyorum en sonra bi tane

arkadan fual yedim. Takla attım, yani (güliyo) sakatlanmıştım. Bence yedirememe durumu da var bu arada sakatlanmıştım erkeklerle. Abi bu kız beni nasıl geçer, nasıl futbol oynayabilir. Bu arada üç ana branşım var benim. Hentbol, basketbol ve futbol. Ben profesyonel futbolcuym. Basketbolda da aynısını çok fazla yaşadım. Direk şey oluyo o zaman bedensel güce giriyolar. İşte ittiriyolar, vuruyolar, onu yapıyolar. Her ne kadar güçlü olsam da bi sporcu bi erkekle aynı olamıyorum işte saha içerisinde. Ne kadar güçlü olsam da etkiliyo beni (Vi; Natrans Kadın).

Hegomonik erkekliği temsil eden spor alanı, fiziksel güç, sertlik ve saldırganlık üzerine kuruludur (Aktaran Bulgu, 2012, s.209). Güç ve otorite odaklı spor alanında bir kadın olarak var olabilmenin yolunun iktidar ilişkilerin bir parçası haline gelmekten geçtiği Vi'nin otorite sağlamak için ekstra sert olduğunu dile getirmesinden anlaşılmaktadır. Hegomonik erkekliği temsil eden sert görünme, otoriter olma durumu bir kadın performe ettiğinde bu onu hegomonik yapmaz. Connell, bununla ilgili olarak egemen erkeklik biçiminin erkekler arasında hegomonik olması anlamına gelen bir hegomonik kadınlıktan söz edilmeyeceğini dile getirmektedir. Çünkü hegomonik düzen, kadınların erkeklere tabi kılınması üzerinedir. Ancak bu durum iktidara boyun eğme ya da direnme noktasında açıklanabilir (Connell, 2019, s.268). Fakat elbette ki sert görünme çabasının oluşturulduğu baskı, iktidar ilişkilerini yeniden dolaşıma koyulmasına aracı olduğunun göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Hegomonik erkekliğin tekeline aldığı bu spor alanında Vi 'nin kendisini var edebilmek ve kabullendirebilmek için iktidara tabi kılınma üzerinden bir öznellik hali oluşturduğu görülmektedir. Katılımcı bu alanda görünürlüğünü artırmak için mesleki rolünün dışına çıkarak oyun kurmak zorunda kaldığını dile getiriyor. Bu zorunluluk hali bile cinsiyet temelli ayrımcılığa işaret etmektedir. Vi'nin, futbol alanında erkeklerle maç yaparken erkeklerin yenilmeyi kabullenemeyip onu düşürmesi de fiziksel ve psikolojik şiddet üzerinden maruz bırakıldığı mobbinge işaret etmektedir.

Kamusal Taciz: “Sokakta yalnız yürümekten korkma”

Frida, Nola, Luce, Merida, Thelma, Amanita, Samantha ve Casey atanmış cinsiyetlerinin kadın olmaları üzerinden maruz bırakıldığı ayrımcılığı, tacize maruz bırakılma deneyimleri üzerinden de aktarmışlardır. Bunlardan deneyimlerini ayrıntılayan Thelma, Merida ve Nola 'nın ifadelerine aşağıda yer verilmiştir:

...İşte sokakta yalnız yürümekten korkma. Ben mesala üç dört ay önce kolejde tacize uğradım. Adam geldi böyle, baksana dedi. Ben salak olduğum için şöyle baktım, benim sağ gözüm görmüyor, adamın yüzünü görmedim. Şöyle bi baktım, öyle korktum böyle, dokunmaya çalışıyo falan napçağımı şaşırđım anladın mı, aslında

sen deneyimlememiş olsan bi sürü şey gelir aklıma. Bak böyle yapabilirsin, şöyle yapabilirsin o an o olayın içindeyken napçağımı şaşırıyorsun. Sonra karşıdan iki kişi geliyordu böyle onlara doğru koştum, onların arasına yürümeye başladım. İşte şu yokuşu on saniyede falan çıktım koşarak korkunç (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya mesela işte yolda yürürken tayt giymiştim ve toptop bir şey giymiştim Elazığ'dayken. Yürüyorum ve yürüdüm yolda yaşlıca bir adam geçiyö ve ağzının içinde, hiçbir şey giymeseydin keşke falan dedi. Sonra ben dedim, ne diyorsun sen falan diye. Ondan sonra sonra şey dedi bana, beni tehdit falan etti. Gelirsem seni öldürürüm falan dedi. Ben dedim ki, gel bakim kim kimi öldürüyor dedim. Ondan sonra bir durdu, şey dedi. Tamam kızım ben bir şey demedim dedi. Beni orada sinirlendiren şey şuydu: Bir kadın olduğun için benim bedenim üzerinde hak iddia etti. Mesela, oturup saatlerce sinirimden ağlamıştım bunun üzerinde (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Eskiden ben de şey kafasındaydım. Hayır ben değişmicem, o bakmamayı öğrenicek bu yani patır kütür kadınların öldürülüp hiçbir adaletinin aranmadığını öğrendikten sonra böyle şeyim hu Nola artık senin de bi şey yapman lazım. Evet, o gerizekalılar öğrenmiyo. Ben de kendimi salmicam yani. Yarın gidiyorum mesala, muayita'ya yazılıyorum. 4 aya kadar dövme öğreniyomuşsun tam anlamıyla, böyle tekme tokat falan. Ben bunu bilim de yine kullanmıyım. Ama bilim. Öyle karanlık sokaktan geçerken böyle elinde biber gazıyla gezmek istemiyorum işte... En son kış vakti kıçım ellendi ve gerçekten biz arkadaş ortamında şeyiz. Böyle espiriye vuruyoruz, bu kıç da ellenir falan yapıyorum ben ama o an böyle şeydim ya... Kaban var abi hani açık giyinmeseymiş, o saatte napıyomuş falan değil. Ya kaban zaten kasımda Ankara soğuğu burama kadar şey çekmişim üstümde kapşon buraya kadar kaban. Hani benim kadın olduğuma dair hiçbi şey yok. Adam arabayı sürerken beline kadar sarkmış. Benim evim yokuşta, kulaklık var, üstümde zaten kapşon olduğu için hiçbi şey duymadım ben. Motoru çalışmamış, boşa gidiyo pezevenk. Hiç bi şey yani hiç... Gece on iki. En son böyle bi şey oldu. Şuramda bi araba var artık beni ellemesini geçtim, beni oraya sıkıştırarak gerizekalı. Arabanın arasında kalıp ezilicem yani hani. Götüümü falan bıraktım ölücem ya. Böyle bi nano saniyede şeyi düşündüm. Bu buraya sarktı herhalde çantayı çekicek falan oldum böyle. Bi adım geri attım böyle meğerse adam benim kıçımı hedefliyomuş yani. Olay da şu bi saniyelik ya (eliyle gösteriyor) ... Ya bundan ne anladın ya! Vallahi böyle şeyim arkadaşlar ya bi baksanıza bundan ne anlıyorsunuz. Ya yok. Bu sen aynı anda zevk alıyosan birisiyle önemli bi şey onun dışında yağ dokusu zaten yani meme de aynı şekilde hani. Ben bütün arkadaşlarıma dokunurum, hiçbi şey hissetmem ki! Benim için ten ve altında yağ var yani o kadar hiç bi şey değil. Bundan sonra işte arkadaşım falan çok panik oldu. Beni bir ay boyunca eve taşıdı. Kapıya bıraktı, giriyodum ben böyle simgemiz şeydi, ışık yakınca gidiyodu falan. Biber gazı aldıldılar bana falan. Şu an gerçekten şeyi istiyorum, bir çocuğu taciz ederse birisi ya da bir kediye köpeğe kötü davranırsa suratına boşaltıp kör edim onu. İkinciye de öğrenim dövme pata küte girişicem yani hani. Şiddet çözüm değil kafasındaydım, her zaman hümanistim. Bıraktım o hümanist şapkamı bi tarafa. Ya bu özgürlüğü benim elimden alıyolarsa o zaman katlanıcaklar hani. Böyle bazen şey diyolar. Saçmala sana bi şey mi yapıcam modunda yok eve çağırılmalar falan. Diyorum ki yani Şule Çet de bu plazanın yirminci katından atılırım diyerek gitmedi oraya. Yani hiç kimse benim bugün kafamı gövdemden ayırır, sonra da şeye koyar valize koyar ya böyle ben seni bilemem, ben bilemem bunu. Ben önlememi almakla hükümlüyüm. Ben alim, sen de önlemini al, sen de bilemezsin. Ben de bi risk olabilirim ya senin için (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Katılımcıların atanmış cinsiyetlerinin kadın olmaları üzerinden yaşadıkları ayrımcılık hallerinin özellikle kamusal alanda maruz bırakıldıkları taciz deneyimleri üzerinde yoğunlaştıkları görülmüştür. İfadelerden anlaşılacağı üzere kamusal alanın kadınlar için güvensiz bir alan olduğu görülmektedir. Kamusal alanın *yalnız olma* gibi durumlarda daha fazla tedirginlik oluşturduğu görülmektedir. Nola'nın güvenli alanını öz savunma yolları üzerinden yeniden inşa etmeye çalıştığı görülmektedir. Thelma'nın taciz anında şaşırıldığını dile getirdikten sonra "*aslında sen deneyimlememiş olsan bi sürü şey gelir aklıma. Bak böyle yapabilirsin, şöyle yapabilirsin o an o olayın içindeyken napçağını şaşıryosun*" ifadesinden yola çıkarak kadınların tacize maruz bırakıldığı anda tepki verememesi tacizin gerekçelendirme nedeni olarak görülebiliyor. Fakat insanın tehlikeli ya da zarar verici durumlarda paralize olması çok olası bir durumdur. Diğer bir yandan tepki verememe durumu bilinçli bir eylem haline de gelebilir. Hayatta kalanın kendi güvenli alanını tepki vermeme üzerinden de oluşturduğu durumlar söz konusu olabilir. Hayatta kalan üzerinden yapılan fail aklayıcı her tür açıklama aynı zamanda mağdur suçlayıcılığı içermektedir.

Luce'un ise giydiği kıyafet üzerinden yaşlı bir erkeğin onun üzerinden kurduğu tahakkümün temellinde, İlkcaracan (2018, s.14)'ın ifade ettiği biçimiyle erkek egemen ve köktendinci düzenin kadın bedenini kontrol altına alması ve bu kontrolün dolaysız baskı ve şiddet mekanizmaları üzerinden sağlanması yer alır. Hem taciz hem de şiddeti içerimleyen bu ayrımcılığa maruz bırakılma deneyiminde kadının ölüm ile tehdit edilmesi, failin aracı ettiği şiddet mekanizmalarından birisine işaret etmektedir. Hayatta kalanın bu taciz eylemine karşı sesini yükseltmesi sonrasında failin geri çekilmesi üzerinden iktidara direnme halinin, failin iktidarının sarsılmasına neden olduğu görülmektedir. Kadınları kamusal alanda güvensiz hissettirme üzerine kurulu kamusal taciz, hegomonik erkekliğin kamusal alandaki görünürlüğünü artırması ve kadınların özel alana kapatılması bağlamında politiktir. Taciz eylemleri, ataerkil ideolojinin neden olduğu cinsiyet eşitsizliğine dayanmaktadır (Aktaran Aydemir, 2019 s.201). Kamusal alanda tacizin sistematik bir hal alması, tacizin ya da taciz edilme korkusunun fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet biçimine dönüşebilmektedir.

Tacizin Sınıfsallığı: “Ben napıcam Çankaya köşkünün yanında tecavüz mü etsinler bana”

Kadın olmanın herhangi bir dezavantajını yaşamadığını dile getiren Samatha’ya yönelik taciz konusu soru ve örneklerle derinleştirildiğinde şunları dile getirmişlerdir:

Hiç öyle bir şey görmedim. Ama dediğim gibi bu benim maddi olarak güçlü olan, fiziksel olarak da güçlü olan. Zaten elit yerlerle takılmamla ilgili. Tacize, tecavüze ben de uğrayabilirim. Ama benim öyle bir yerle alakam olmadı. Ben napıcam, Çankaya köşkünün yanında tecavüz mü etsinler bana! Cumhurbaşkanlığı şura. Arabam var, arabamla gidiyorum. Arabamdan iniyorum. Humm yani. Benim yaşamamış olmam bunu çok normal ama bu olmadığı anlamına gelmiyor. Dediğim gibi ben sadece kadın olmanın biyolojik eksikliklerini sayabilirim, ayy yağım daha fazla selülitim var falan derim yani. Normal şartlardan bahsedersen tabi ki erkeğin kadını, kadının da kadını ezdiği bir toplum düzeni söz konusu. Şiddete maruz kalınması, iş alanında sıkıntılar yaşamaları, tabi hiç kamusal alanda çalışmadığı denemedim ben. Yani ben ne olursam olayım evde. Prenses olabilirim evimde yani ama mutlaka yaşardım (MM; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Görülmektedir ki, ataerkilliğin sınıf kavramı ile kesişimselliği toplumsal avantaj ve dezavantaj noktasında kadınlık biçimleri arasında bir hiyerarşi oluşturmaktadır. Katılımcının natrans, beyaz, orta üst sınıf ve heteroseksüel bir kadın olmasından öznelliğini avantajlı bir konum üzerinden inşa ettiği görülmektedir. Samatha, fiziksel ve maddi açıdan güçlü olmasını kamusal alanda taciz, tecavüze maruz bırakılmama ihtimali ile ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda “*tacize, tecavüze ben de uğrayabilirim. Ama benim öyle bir yerle alakam olmadı. Ben napıcam, Çankaya köşkünün yanında tecavüz mü etsinler bana. Cumhurbaşkanlığı şura. Arabam var, arabamla gidiyorum*” ifadesi ile tecavüzün yalnızca tanımadığımız failer aracılığıyla gerçekleşebileceği ihtimali üzerinde durulduğu görülmektedir. Fakat fail ve hayatta kalan arasında sınıf farkının bir önemi yoktur. Hayatta kalanın seçimi düşmanlığın aldığı biçim, hakları ve erkek dünyasındaki işlevi tarafında belirlenir. Bu bağlamda sorunun en temelde cinsiyetler arası güç hiyerarşisini temel alan ataerki sorunudur (Mehrof ve Kearon, 1971, s.232). Tecavüz hiç tanımadığımız kimseler tarafından maruz bırakılabilinen bir eylem olabileceği gibi aile içi veya partnerler arası tecavüzün mümkünlüğü üzerinde de durmamız gerekmektedir (Nitekim katılımcının partneri tarafından maruz bırakıldığı cinsel şiddet meselesi *Cinsel Şiddet ve Tecavüz: “İstemiyorum istemiyorum demek”* başlığı altında ele alınmıştır).

Siber Taciz: “Ücretli mi görüşüyorsun”

Kamusal alanda taciz ve tecavüze maruz bırakılmadığını dile getiren fakat mesleği üzerinden siber tacize maruz bırakılan Samantha deneyimlerini şu yönde aktarmıştır:

-... *Aaa şöyle bir şey var instagram var. Sosyal medya. O kadar siklemiyorum ki... Ücretli mi görüşüyorsun? Bana bunu desen ne! Yani o insanlar beni bu mesajlarla değersizleştirebileceklerini değersiz hissetirebileceklerini sanıyorlar ama puahh sen kimsin ki.*

- *Direkt penis fotoğrafı atan oluyor mu?*

- *Tabi tabi oluyor. Ben şey diyorum kıllarını alaydın bari mesaj atıyorum. O ne beee küçücük o nee diye aşağılıyorum. A bana penis attı. Kaltak hiç görmedim hayatında sanki bir de öyle gör. Ne olmuş yani. Yani onlar bunu zarar vermek için yapıyorlar. Ben zarar vermelerine izin vermiyorum ki! O zevki onlara yaşatmam yani. Öyle bir şey yok. Tamam evet şiddet uyguluyorlar. Ama beni yıkamazlar, ben de çalışmaz o. Bana şey soruyor, orospu musun saatin kaç para? Sen beni bunla mı, sen kimsin ki, sen kimsin! Sen kendini bilen, özgüvenli, kendi ayakları üzerinde durabilen bir kadına bununla zarar veremezsin. Bunu öğrenseler bunu yapmayı bırakıyorlar zaten. Şimdi bunlar şeyden alışkınlar ya zaten. Aile içi şiddeti hep eğitimsiz, maddi gücü olmayan aslında genelde hep bu kadınlar maruz kalıyor. Yani güçsüzü ezelmeye alışıklar. Sanıyorlar ki, her kadını ezebilirler. Ben onlara bunu göstermek istiyorum aslında. Beni ezemezsin, beni üzemezsin. Ben müsaade etmem (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).*

Pole dans hocalığı yapan Samantha’ya, pole dansın Türkiye’de nasıl bir algısı olduğu sorulduğunda, direkt olarak “orospu” yanıtını vermiştir. Sosyal medya alanında mesleği üzerinden cinsel tacize maruz bırakılan Samantha, aynı zamanda “orospu musun saatin kaç para” ifadeleri üzerinden sürtük utandırmaya maruz bırakıldığı görülmektedir. Katılımcı bunun bir şiddet biçimi olduğunu ve kendisine bununla zarar veremeyeceklerini dile getirerek bu durumu sınıfsal ayrıcalığına dayandırmıştır. “Aile içi şiddeti hep eğitimsiz, maddi gücü olmayan aslında genelde hep bu kadınlar maruz kalıyor. Yani güçsüzü ezelmeye alışıklar. Sanıyorlar ki, her kadını ezebilirler” ifadesinde eğitimsiz ve yoksul olan kadınların güçsüz olduklarını dile getirmesi, şiddete maruz bırakılmanın eğitim ve sınıf gibi ayrıcalığa sahip olmayan kadınlarla ilişkilendirilmesine neden olduğu görülmektedir. Temelde sorunun egemen erkeğin kadın üzerinde kurduğu tahakküm sorunudur. Elbette iktidar ilişkilerinin eğitim, sınıf gibi kavramlarla hiyerarşik yapılanması çeşitlenebilir. Fakat ekonomik ve eğitim bağlamında ayrıcalıklı konumda olmak, şiddete maruz bırakılmayacağımız anlamına gelmemektedir. Nitekim katılımcının sanal alanda maruz bırakıldığı cinsel şiddet, en temelde atanmış cinsiyetinin kadın olması üzerine kurulan cinsiyet hiyerarşinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öne Çıkarılan Kadınlık Biçiminin Dayatılması: “Babamın ricası ve baskısı üzerine saçlarımı uzattım”

Vi ve Cal’ın, öne çıkarılan kadınlık biçimi üzerinden maruz bırakıldığı baskı ve ayrımcılık deneyimleri şu yöndedir:

Ya saçlarım kısaydı, ondan sonra babamın ricası ve baskısı üzerine saçlarımı uzattım. Bu dönemde ama hoşuma gitti mi? Şu an hoşuma gitti... Baskı altında ne zaman kaldım. Birkaç kez elbise giymek zorunda kaldım. Elbise istediğim zaman giyerim, giymişliğim de var istediğim zaman ama zorunda kaldığım zamanlar da elbise giymişliğim var. Makyaj yapmışlığım da oldu. Çünkü bunu yapmak zorundasın. İşte kadınsın. Yaşadık yani bunları ve yaşıyorum. Yaşamaya devam edicez (Vi; Natrans Kadın).

...Kardeşimde beni dedi mesala, her zaman söyledi. Ben senin içinde de hiç zaman de de evlenme şansın dedi yok. Çünkü herkes de seni tanıyor. Herkes biliyor. Kimse beni de kızı vermiyo. O yüzden de kardeşim evlendiği zamanlarda ben biraz kendimi de değiştirdim. Yani saçlarımı de uzattım, makyajde de yaptım. Tırnakları de oje yaptım. O zamana herkeste de düşündü ki ben değiştirdim. Belki de kafamda da bi şeyler de oldu. Babam evlenmekte de istedi. Ben kabul etmedim (Cal; Agender Lezbiyen).

Öne çıkarılan kadınlık biçimi ile Vi ve Cal’ın “elbise giyme, makyaj yapma, oje sürme” üzerinden bir baskı unsuru oluşturulduğu görülmektedir. Öne çıkarılan kadınlık biçiminin dayatılması kuir öznelerin öznellik halinin yok sayılmasına ve bu yolla cinsel yönelim üzerinden öznellik hallerinin sorunsallaştırılmasına neden olduğu görülmektedir. Katılımcıların öne çıkarılan kadınlık biçimi üzerinden maruz bırakıldığı baskı ve şiddet formu, ideal olana uymaları üzerinden bir iktidar ilişkisine dayanmaktadır.

Butch/Femme İkilikler: “Neden böylesin, neden böyle yumuşak”

Cinsiyet kimliğinin bir parçası olan cinsiyet ifadesi üzerinden de katılımcılar kimi zaman ayrımcılığa maruz bırakılmıştır. Lezbiyenliğin kültürel bağlamında cinsiyet ifadesi üzerinden yaşadığı baskı ve ayrımcılığı Vi şu yönde dile getirmiştir:

Bu baskı ben çok saçma bi şekilde yaşadım. Pantolonlarım benim dar bu arada, çünkü bacaklarım kalın yani (gülüyo) (anlaşılmıyor)... Öyle seviyorum dar giyinmeyi, bu pantolon konusunda ve genelde kısa olur paçalarım. Uzun zamandır böyleyim. Buna benim butch arkadaşlarım bana baskı uygulamaya başladılar saçma bi şekilde. İşte "neden böylesin, neden böyle yumuşak? (Gülüyo)" Alahın kekolari. Şöyle bi şey var, benim paçalarım her zaman kısa tamam mı? Ben bot giyiyorum, ben bot giyiyorum çektim böyle. Arkadaşım bana şey dedi, ya Vi bu kadar dar giyiyosun ama böyle şey yapıyosun ama sana yakışıyo ya dedi. Beğeniyorum sen de aslında sende ama ben yapamam ya dedi. Dedim ki birazcık şeyim dedim, ya ben şakasına ama dedim nonoşum ben ya dedim böyle (gülüyo). Ondan sonra şey dedi bana, aslında öylesin sen falan. Onlar da aslında şeyi uyguluyorlar, o kadın algısı

ve erkek algısını uyguluyorlar. Hep kendim gibi ya, kendim gibi olmak istedim (Vi; Natrans Kadın).

Anlatılardan anlaşılacağı üzere lubunya kültürü içerisinde lezbiyenlere yönelik birtakım heteroseksist stereotiplerin dayatıldığı görülmektedir. Vi “lezbiyenlerin erkeksi olması gerektiği” stereotipi üzerinden bir baskı formu ile karşılaşmıştır. Vi’nin dar pantolon giymesi üzerine “yumuşak” olarak adlandırılarak feminen eşcinsel erkekler üzerinden femfobik⁷ bir aşağılama ve alay ifadesi üretilmiştir. “Kadınlaşma” olarak görünenin aşağılanması aynı zamanda mizojiniyi de içerirler. Tüm bu ayrımcı söylemler, lezbiyenliğin butch/femme ikiliği üzerinden idealize etme çabasını yansıtırken bir yandan çeşitli öznellik hallerini de yok saymaktadır. Nitekim Vi’nin karşılaştığı bu baskı formuna yönelik “hep kendim gibi ya, kendim gibi olmak istedim” ifadesinden kuir öznellik halini, dayatılan butch/femme ikiliği dışında performe ettiğine işaret etmektedir.

Menstüral Utanç: "Kanlı pedlerinizi tuvalete atıyorsunuz onu erkek hademeler temizliyor"

Menstüral utanca çocukluktan itibaren maruz bırakılan Merida, bu konudaki deneyimlerini şu yönde aktarmıştır:

Bütün kızları topluyorlar, reglin ne olduğunu falan anlatıyorlar, ped dağıtıyorlar falan. O verdikleri pedi saklamamızı işte. Yani hani sınıfa girdiğimizde saklayarak falan götürüyoduk. Ben saklamıyodum, yani ped benim için hiçbir zaman utanılacak bi şey olmadı ama reglim üzerinden utanırılmak istediğimi hatırlıyorum. Mesala ordaki sonrasında tekrar yapıldığında bu konferans buna benzer konferans işte şey denmişti: "kanlı pedlerinizi tuvalete atıyorsunuz onu erkek hademeler temizliyor". Mesala buna çok şaşırılmışım anladın mı? Erkek hademe vurgusunun yapılması, kanlı pedlerinizi görüyo vurgusunun yapılması, bi de sınıfa girince erkekler böyle "ihhi biliyoruz ne konuştuğunuzu ihhi falan" bazıları da maldı yani anlamıyordu niye çağırdılar ki sizi falan yapıyorlardı. Bi de bi keresinde ben judocuydum eskiden. Samsun'da bi maçımız vardı oraya gitmiştik. Benim de regl olucağım zamanlara denk gelmişti. Sonra yanımda da ped yoktu. O gün olucaktım karnım ağrı hissediyorum işte. Bi tane rastgele bi büfeye girdim. Samsun bu anlattığım yer. Ped istedim, adam bi kere sadece adam vardı. Adam utandı, sıkıldı, gazeteye sardı, siyaha poşete sardı falan. Hani şok oldum yani. Bi de mesala çantamda bi şey ararken mesala çantamda ped de var. Bi şey arıyorum, mesala her şeyi çıkarıyorum ped de çıkarıyorum, anahtarı da çıkarıyorum, ruju da çıkarıyorum. Erkek arkadaşım o pedi görüyor, saklıyor falan. Diyorum, yani bu utanılacak bi şey değil. Hiyyenik ped (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

---

⁷ “Femfobi: Feminen olarak tanımlanan olguları, feminen olarak algılanan veya feminen olan özneleri maskülen olarak tanımlanan olgu veya öznelere göre daha aşağı konumda görmeyi tanımlar. Kadın düşmanlığı ile kesişimsellik gösteren bu tanım, genel olarak natrans, trans kadınlar ile feminen geylelere yönelik kullanılmaktadır.” (Kaos GL, 2020).

Penise ayrıcalıklı bir değeri verenle regl olmayı bir lanet haline getirenin aynı toplumsal bağlamdır. Bu bağlamda, kadınlığın anlamı başkalık ve aşağı konumda olma üzerinden kurgulanır ve bu anlamın ortaya çıkması utançla karşılaşılır (Beauvoir, 2020, s.55). Merida, okul hayatında regl üzerinden utandırılmaya çalışıldığını "*kanlı pedlerinizi tuvalete atıyorsunuz onu erkek hademeler temizliyor*" ifadesi üzerinden deneyimlemiştir. Regl kanının "kirli" olduğu düşüncesi gibi olumsuz yargılar, kadınların alaya maruz bırakılmasına neden olmaktadır (Aktaran McHug, 2020, s.410). Merida da benzer bir biçimde menstürel utanca erkeklerin alay etmeleri üzerinden maruz bırakılmıştır. Katılımcının anlatılarında da menstürel utanç deneyimini birden fazla kez tecrübe ettiği görülmektedir. Tüm anlatılardaki ortak noktanın ve aktörlerin "erkek" olması dikkat çekicidir. Bir büfeden ped alması halinde, adamın utaranarak gazeteye ve siyah bir poşete sarması, çantasından ped çıkması halinde ise erkek partnerinin pedi saklaması hegomonik erkeklerin iş birlik içerisinde regli örtük hale getirme çabalarına işaret etmektedir. Elbette burada saklanılan yalnızca reglin olmadığı, regl olmakla ilişkilendirilen kadın bedeninin ve cinselliğinin örtük hale getirilme çabası olduğu düşünülmektedir.

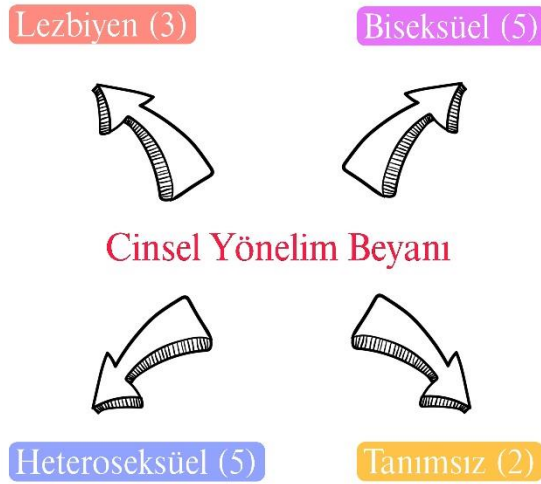
3.2. CİNSEL YÖNELİMİN ÖZNEELLİK SÜREÇLERİ

Bu bölümde atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsel yönelimlerini anlamlandırma ve kuir öznelerin açılma hikayelerine ve cinsel yönelim temelli ayrımcılık pratiklerine yer verilmiştir.

Bu bölüm Cinsel Yönelimi Anlamlandırmak: "Lezbiyen, Biseksüel, Heteroseksüel ve Herhangi bir Beyanda Bulunmayanlar", Öznelerin Açılma ve/veya Açıl (a)mama Halleri: "*Seçilmiş Suskunluk*", Heteroseksizm Dayattığı Zorlu Mücadele: Reddetme&Kabullenme ve Cinsel Yönelim Temelli Ayrımcılık Pratikleri alt kategorileri halinde ele alınmıştır.

3.2.1. Cinsel Yönelimi Anlamlandırmak: "Lezbiyen, Biseksüel, Heteroseksüel ve Herhangi bir Beyanda Bulunmayanlar"

15 katılımcının cinsel yönelim beyanı ve cinsel yönelimlerini anlamlandırma biçimleri aşağıda verilmiştir:

Şekil 3: Araştırma Öznelerinin Cinsel Yönelim Beyanı

Cinsel yönelim, bir kişinin başka bir kişiye karşı hissettiği cinsel ve duygusal çekimi ve bu çekimden doğan davranışı ve/veya sosyal yakınlaşmayı kapsar (APA, 2015). Lezbiyen, kadınlara karşı romantik ve seksüel çekim duyanları; biseksüel, birden fazla cinsiyete romantik ve seksüel çekim duyanları; heteroseksüel ise karşı cinsten kişilere karşı duyulan romantik ve seksüel çekimi tanımlamak için kullanılan terimlerdir (KaosGL Derneği, 2019). Katılımcılardan Poussey, Luce, Cal kendisini lezbiyen olarak tanımlarken; Vi ve Carol cinsel yönelimleri için herhangi bir beyan da bulunmamışlardır. Amanita, Casey, Frida, Kat, Merida kendisini biseksüel olarak tanımlarken; Nola, Samantha, Frankie, Thelma, Hypatia kendilerini heteroseksüel olarak tanımlamışlardır.

Katılımcıların birçoğu (Kat, Frida, Amanita, Luce ve Cal) cinsel yönelimlerini çok küçük yaşlardan itibaren fark ettiklerini dile getirmişlerdir. Luce, cinsel yönelimini çocukluktan beri bildiğini ama o yaşlarda bastırıldığını ta ki 16-17 yaşlarında yönelimini sorguladığını dile getirmiştir. İlk olarak cinsel yönelimini, bulunduğu arkadaş ortamlarında “heteroseksüelim” biçiminde performe ederken, sonrasında biseksüelliğin toplumun daha rahat kabul edeceği düşüncesinden yola çıkarak “geçiş” aşaması olarak kullandığını dile getirmiştir ve lezbiyen olduğunu bilmesine rağmen bir anda kimliğini kabullenemediğini ve bu sebeple korktuğunu dile getirmiştir. Kuir flört ve ilişkileri olmaya başladığında ise lezbiyen olarak açılmaya başlamıştır. Erkeklerden de hoşlandığını bir iki yıl biseksüel olarak kendisini tanımlarken erkeklerle herhangi bir ilişkisi olmaması sebebiyle üniversiteye geçtiğinde kendisini lezbiyen olarak tanımlamaya devam etmiştir. Cal, 12

yaşında lezbiyen kelimesinin ne olduğunu internet üzerinden araştırarak kendisini lezbiyen olarak anlamlandırmaya başlamıştır. Cinsel yönelimin sabit bir olgu olduğunu dile getirerek küçük yaşlarda trans olduğunu düşünürken sonraları yalnızca beden disforisi olduğunu fark etmiştir. Poussey, cinsel yönelim anlamında ilk olarak 19 yaşında bir kadına âşık olduğunda kırılma yaşadığını, bu süreçte etrafında başka kuir özne temsili olmadığından içselleştirilmiş homofobisiyle yüzleştiğini vurgulamıştır. Carol, duygusal olarak erkeklerden de hoşlandığı fakat erkeklerle çok fazla seksüel etkileşimi olmadığını, üniversite yaşamında ve sonrasında ise hep kadınlarla duygusal ve cinsel deneyimleri olduğunu dile getirmiştir. Bu sebeple cinsel yönelimini tanımlama konusunda herhangi bir beyanda bulunmadığını vurgulamıştır. Kendisini keşfetmesinin geç olduğunu ve 17-18 yaşlarda hislerini tanımladığını dile getiren Vi, şu an için kadınları çekici bulduğunu, tanımlamaların kendisini kalıplaştırmaktan hoşlanmadığını ve cinsel yönelimin zamanlama değişebileceğinin altını çizerek cinsel yönelimi üzerinden herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Carol ve Vi'nin cinsel yönelimleri üzerinden herhangi bir kimlik beyanında bulunmamaları kuir perspektiften ele alınabileceği gibi; bu tanımsızlık halinin, katılımcıların kuir pratiklerini gizli bir biçimde performe etmeleri ile politik bağlamda bir kimliği benimsemekten kaçınmaya neden olabileceği de düşünülmektedir.

7 yaşında cinsel yönelimini anlamlandıran Kat, çevresindeki kişilerin televizyondaki kadınlar için “güzel” ifadesi üzerine kadınları yalnızca güzel bulmadığını dile getirmiştir. Amanita, cinsel yönelimini çok küçük yaşlarda fark etmesine rağmen yenilerde kendisini “biseksüel” olarak tanımlama ihtiyacı duyduğunu dile getirmiştir. Bunu da eskiden feminist alandan uzak olmasıyla ve şu anki politik duruşu ile ilişkilendirmiştir. Frida, çocukluğundan beri biseksüel olduğunu, çocuklukta sıra arkadaşına âşık olduğunu ve lisede ilk kez bir kadınla seviştiğini belirtmiştir. Fakat o zamanlarda ismen biseksüel olarak tanımladığını ve bunun sebebi olarak bu konudaki bilgi eksikliği ve çevresinde kuir öznelerin olmayışı ile ilişkilendirmiştir. Casey, biseksüelliğini tüm cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimlere çekim duyabilme noktasında bi+ olma üzerinden tanımlamıştır. Biseksüelliğin geleneksel anlamı olan natrans kadın/erkek ikiliği üzerinden ele alınmasına eleştirel yaklaşmıştır. Çocuklukta kız ve oğlan çocuklarıyla birtakım seksüel etkileşimler yaşadığını fakat bunun ismini koymadığını ve o zamanlarda hep erkeklerden hoşlandığını hiç kadınlardan hoşlanmadığını dile getirmiştir. Lisede bir kadından etkilendiğini ama yalnızca beğeni ve güzel bulma üzerinden düşündüğünü belirtmiştir. Porno izlerken kadınların inlemesinden tahrik olduğunu ve insanların bu konudaki

fikirlerini bilmeden önce bunun normal geldiğini dile getirmiştir. Ta ki “bir kadının sesinden ben tahrik olmam, tiksinirim” diyen birilerini duydukça yaşadığı duyguyu “farklı” olarak adlandırmış ve bu farklılık hissi biseksüel olarak açılmasına ve yönelimini anlamlandırmasına olanak sağlamıştır. Casey ile ortak bir deneyime sahip olan Merida, kendisini biseksüel olarak adlandırmasında izlediği pornolarda kadınları arzuladığını fark etmesiyle başladığını ve orada olmak istediği konunun kadına zevk veren taraf olduğunu belirtmiştir. Öznelerin açılma süreçlerinde cinsel yönelimlerini anlamlandırmalarında popüler kültür bağlamında pornonun önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Merida; lezbiyen, biseksüel, heteroseksüel tanımlarının genel olarak ikilik üzerinden olduğuna bir eleştiri getirmiş ve bir insanın tüm bedenlerden hoşlanabileceğini ve cinsiyetin akışkan olduğunu vurgulamıştır. Önceleri kendisini biseksüel olarak adlandırmadığını çünkü bunun çok “normal” olduğunu, herkesin kadınlardan hoşlandığını düşündüğünü dile getirmiştir. Biseksüel olarak adlandırma sürecinin eski erkek arkadaşıyla fantezileri üzerine konuşurken olduğunu belirtmiştir.

Hypatia, kendisini heteroseksüel olarak tanımlamış, cinsel yöneliminin ise zamanla değişebilirliğinin altını çizmiştir. Erkeklerin çok acımasız olduklarını dile getirerek lezbiyen olma isteğinden bahsetmiştir. Heteroseksüel beyana sahip katılımcılardan Thelma, lise döneminde cinsel yönelimini sorguladığını ve lezbiyen olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. O dönemdeki bilinçsizliğine vurgu yaparak lezbiyenliğin “kötü bir şey” olduğunu ve bunu izlediği diziler ve dinlediği müzikler ile ilişkilendirmiştir. Bir erkeğe âşık olduktan sonra lezbiyen olmadığını fark ettiğini fakat aynı zamanda üniversite yılları da dahil kadınları çekici bulduğunu ve bir kadınla o dönemde flört ettiğini dile getirmiştir. Frankie, tanımlamalardan hoşlanmadığını ama bir tanım yapmak gerekirse kendisini heteroseksüel olarak tanımladığını ifade etmiştir. Aynı zamanda bir kadından etkilendiğini, çocuklukta kızlarla cinsel etkileşimde de bulunduğunu ama kadınları ciddi bir arzulama hali içinde olmadığını vurgulamıştır. Cinsel yönelimini anlamlandırmada aile, eğitim, medya, popüler kültürün çok büyük etkisi olduğunu, bu sebeple özgür yetiştirilmediğimizi dile getirmiştir. Nola, cinsel yönelimini anlamlandırılmasında aile, eğitim, din, popüler kültür gibi etkenlerin bir etkisi olmadığını savunmuştur. Bir yandan kadınları da beğendiğini ama şu an için cinsel anlamda çekici bulmadığını, diğer bir yandan erkekleri beğense de o kadar da sevmediğini dile getirmiş ve bu sebeple cinsel yönelimin akışkan olabileceğinin altını çizmiştir. Herkesin heteroseksüel olduğunu varsayan heteroseksist düzende heteroseküelliğin avantajlarla dolu bir alan olması,

heteroseksüel kimliğinden vazgeçilmesini de zorlaştırmaktadır. Heteroseksüel katılımcıların birçoğunun ifadesinde kadınları çekici bulmasına rağmen kendilerini heteroseksüel olarak nitelendirmesinde bu avantajlı konumu korumaya yönelik bir tutum içinde oldukları düşünülmektedir.

3.2.1.1. Öznelerin Açılma ve/veya Açıl (a)mama Halleri: “Seçilmiş Suskunluk”

İngilizcede “closet” olarak bilinen dolap kavramı, kuir öznelerin ne olduğundan ziyade ne yaptığı ile ilişkilidir. “Ne yaptıkları umrumda değil ne yapacaklarsa kendi evlerinde yapsınlar! Ya da yatak odanda yaptığın şeyler seni ilgilendirir” biçimindeki “liberal” tutum, özel ile kamusal arasındaki ayırmadan gelen ve bu iki kavramın bütünlüğünü reddeden dolap (closet) kavramı ile insanın ne olduğu ile ne yaptığı arasındaki bölünmeye işaret eder. Açılma olasılığını açıklayan bu kavram, kuir öznelerin aynı zamanda heteroseksüel “sayılmaları”nı mümkün kılma anlamı taşır (Grosz, 2011, s.34). Heteroseksüel adledilmeden duyulan kuir rahatsızlık, özneyi dolaptan çıkmaya iten bir güce sahip olduğu kadar heteroseksüel “sayılma”nın normatif avantajlarından faydalanma isteği veya kuir öznelerin dışlanma, şiddet ya da ayrımcılığa maruz bırakılma korkusu sebebiyle güvenli alanlarını öncelikle dolapta kalmanın devamlılığına neden olabilir.

Bu bağlamda katılımcıların açılma ve cinsel yönelimini saklı tutma hikayelerinin çeşitlendiği görülmektedir. Carol, ilk olarak üniversite hayatında yakın çevresine açıldığını ve yurttan tanıdığı bir eşcinsel arkadaşı aracılığıyla lubunya kültürüne dahil olmaya başladığını dile getirmiştir. Bir mekânda bir kadınla öpüştükten sonra cinsel yönelim sorgusu içine girdiğini ve bu süreçte içselleştirilmiş homofobi ile yüzleştiğini dile getirmiştir. Sosyal ortamlarda heteroseksüel beyanı vermesi nedeniyle ilk olarak heteroseksüel bir arkadaşına açıldığını fakat eşcinsel arkadaşına açılmadığını dile getirmiştir. Önceleri kadınlardan hoşlanmasının “merak, geçici” olduğunu düşünürken, şu anki partneriyle aralarındaki duygusal bağa vurgu yaparak kimliğini kabullenme süreci girdiğini vurgulamıştır. Poussey, cinsel yönelimini ilk olarak âşık olduğu kadınla pratize ettikten sonra bir intihar vakası üzerinden kaldığı yurttaki bir arkadaşına ilk kez açıldığını bahsetmiştir. İntiharın herhangi bir biçimde cinsel yönelim ile olan ilişkisi sorulduğunda, partner ilişkisiyle bağlantılı olduğunu vurgulamıştır. Açılma sürecinde içselleştirilmiş homofobi, utanç ve kriz hali ile karşı karşıya kaldığı görülmüştür. Açılma

sonrasında herhangi bir homofobik tepki veya ayrımcılıkla karşılaşmadığını ve bununla bir kırılma yaşayarak özgüvenli biri haline geldiğini dile getirmiştir. Luce, lise döneminde arkadaşlarına açılmaya başladıktan sonra 17 yaşında kardeşine açıldığını dile getirmiştir. Kardeşinin doğrudan homofobik bir tepkisi ile karşılaşmadığını fakat aile içinde yok sayıldığını dile getirmiştir. Cal, 12 yaşında cinsel yönelimini anlamlandırdıktan sonra ilk olarak ailesine açılmıştır. Cinsel yöneliminden dolayı ailede özellikle baba tarafından zorla evlendirilme ve psikiyatr tedavisi gibi ayrımcı uygulamalara ve şiddete maruz bırakılmıştır. Vi ise ilk olarak lisede rehber öğretmenine açıldığını dile getirmiştir. Sonrasında yakın çevresine ve iş yaşamında ise futbol takımındaki arkadaşlarına açıldığını belirtmiştir. Açılma sürecinde arkadaşlarının herhangi bir tepkisiyle karşılaşmadığını dile getirmiştir. Akp'li bir arkadaş grubuna atıfta bulunarak karakterinden dolayı “sen olduğun için sana saygı gösteriyorum” biçiminde bir tepkiyle karşılaştığını ve bu durumun hoşuna gittiğini belirtmiştir. “Bir başkası olsa saygı duymayabilirim” anlamına da gelen bu ifade, kuir öznelerle yönelik örtük bir tehdit içermektedir. Aynı zamanda özne olma halinin kimliklerimizden ayrı düşünülmeceği de açıktır. Bu sebeple, temelde kendinden olmayanı dışlamaya dayanan “saygı duyuyorum” ifadesinin alt metnini homofobi olarak okumak yerinde olacaktır. Vi, açılma ve kabullenme sürecinin çok zor geçtiğini, kimliğini yakın çevresi dışında ailede ve iş yaşamında gizli tuttuğunu dile getirmiştir.

Kat, ailesinden dolayı cinsel yönelimini gizli yaşamaktadır. Aynı zamanda açıl (a)mama nedenini, sosyal çevresinin kendisinden uzaklaşma endişesiyle ilişkilendirmiştir. Lisedeki en yakın arkadaşına homofobik olması sebebiyle açılmadığını, ilk olarak üniversitedeki arkadaş grubundan birisine cinsel yönelimini sorgulaması üzerine açıldığını beyan etmiştir. Açıldıktan sonra rahatlama hissettiğini vurgulamıştır. Merida, cinsel yönelimini kabullendikten sonra sosyal çevresinde yönelimini çok dile getirmediğinin altını çizmiştir. Açılmanın neden olabileceği olumsuzluk halini onun kız arkadaşlarına ilgi duyabileceğini düşünceleri üzerinden tanımlamıştır. Sosyal yaşamı haricinde partnerleriyle ve en yakın arkadaşlarına açık olduğunu dile getirmiştir. Casey, partnerleri tarafından maruz bırakıldığı bi+ görünmezliği nedeniyle açılma sürecinin çok kolay geçtiğini dile getirmiştir. İlk olarak lisede yakın arkadaşlarına ve sonrasında annesine, eniştesine, kardeşine ve yakın kuzenlerine açıldığını dile getirmiştir. Bireysel anlamda kimliğini açık bir biçimde performe etse de bazı alanlarda güvenliğini öncelikle nedeniyle açık olmadığını dile getirmiştir. Casey ve Merida, kadınlara nazaran erkeklere

açılmanın ve onlarla ilişkilenenmenin daha kolay olduğuna değinmişlerdir. Casey, bu konuyla ilgili olarak kadınlara yanaşmakta zorlandığını, date uygulamalarında trans erkeklerle daha rahat iletişim kurduğundan bahsetmiştir. Bu rahatsız hissetme hali, feminist kimliği üzerinden “bir kadını taciz ediyor muyum” korkusu yaşadığı için kadınlara adım atma konusunda çekimser kalmasına neden olmuştur. Merida ise pratikte erkeklerle daha fazla ilişkilendiğini bunu da erkeklerin elinin altında olması ve bunun da konforlu bir alan oluşturması ile ilişkilendirmiştir. Bu bağlamda, konforlu alanın normatif heteroseksüelliğin avantajlarından faydanlanma noktasında ele almak yerinde olacaktır. Frida ise açılma sürecinde ilk olarak lise 2’de bir natrans heteroseksüel kadın arkadaşına açılmıştır. Arkadaşının herhangi bir tepki vermediğini yalnızca “saçma” olarak nitelendirdiğini belirtmiştir. Katılımcı arkadaşına açılma nedeni olarak, yanında rahat edip etmeme kararını ona bırakarak ‘saygı duyulmak’ adına olduğunu ifade etmiştir. Ailesinden ise yalnızca kardeşine ve kuzenlerine açık olduğunu belirtmiştir. Amanita, ilk olarak lisede bir arkadaşına biseksüel olduğunu “kadınlardan da hoşlanıyorum” biçiminde ifade ettiğini dile getirmiştir. Herhangi bir tepkiyle karşılaşmadığı için çok da hatırlamadığını belirtmiştir. Daha çok erkeklerle ilişkilendiğini ta ki yakın bir zamanda bir kadınla ilişki içerisinde olduğunu vurgulamıştır. Kimliğini açık bir biçimde performe ettiğini dile getiren Amanita, açılma motivasyonunu görünür olmanın önemi üzerinden vurgulamıştır. Görülmektedir ki dolap sorunsalı, kuir öznelerin görünürlüğü etrafında biçim almaktadır.

Plummer, modernist cinsel yaklaşım ile geliştirdiği cinsel öykülerde üç ortak noktadan bahseder. Olay örgüsünde gerilime neden olan “acı çekme”, bir kırılma noktası halini yansıtan “kriz” ve sessizliğin bozulmasıyla birlikte “dönüşüm”, bu üç ortak noktayı oluşturmaktadır (Aktaran Şimşek, 2022, s.41). Spesifik olarak lezbiyen ve lezbiyen pratikleri olan katılımcıların açılma hikayelerinde Plummer’in acı çekme, kriz ve dönüşüm modelinin işlerliği görülmektedir. Poussey, Carol, Luce ve Vi’nin açılma hikayelerinde ortak olarak acı çekme evresinde; *inkâr*, *öz suçlama*, *kabullenememe*, *yalnızlık*, *korku* ve *utanç* gibi kimi duyguların yaşandığı gözlemlenmiştir. Kriz anında ise “ne yapacağımı bilememe” hali üzerinden bir bocalama yaşandığı görülmüş ve bu kriz hali öznenin kendisini kabullenmenin yolunu açmasına neden olmuştur. Kabullenmedeki en önemli kırılma noktası, öznelerin (Poussey, Carol, Luce) flört ve partner ilişkisi aracılığıyla gerçekleşmiştir. İlk olarak yakın çevrelere açılmakla birlikte sessizlik bozulmuş ve dönüşüm yaşanmaya başlamıştır.

Katılımcıların açılma hikayelerinde ortaklıklar mevcut olsa da her açılma deneyimi özel ve biricik olduğu görülmektedir. Açılmak, her zaman sancılı ve zor bir süreç olmayabilir. Nitekim Casey'in bi+görünmezliği nedeniyle biseksüel olarak açılma sürecinin kolay geçtiğini beyan etmesi bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Lezbiyen ve biseksüel katılımcılardan Kat ve Cal cinsiyet kimliğini kadın/erkek dışında tanımlaması, kendisini bi+ şemsiyesi altında tanımlayan Casey'nin cinsiyet kimliğini akışkan olarak tanımlaması açılma hikayelerindeki kadın/erkek, lezbiyen/gey ikiliğinin ve geleneksel yapının dışına çıkarak bizlere kuir bir alan açmaktadır.

Kuir öznelere, cinsiyet kimliğini veya cinsel yönelimlerini kimi zaman saklı bir biçimde performe etmektedirler. Yakın çevreleri haricinde kimliğini gizli tuttuğunu dile getiren Vi, Merida ve Kat deneyimlerini şu yönde paylaşmışlardır:

Ben çok gizliyorum. Çok gizliyorum. Ya çok yakın arkadaşlarım biliyo, çevremde bazı insanlar biliyo, ailem çok karşı, ailem sadece soy ismi için yaşayan insanlar. Çevreyi çok fazla şey yapıyo ve benim kendi mesleğimden dolayı ben çok fazla gizlemek zorundayım. Eğitimciyim, insanlar bana güveniyo çocuklarını emanet ediyö. Bazıları homofobik olabiliyo, homofobik olanlar da engel olamam yani. Benim kendi şeyime nasıl desem mesleki anlamda çok fazla zarar verebilir ve akademisyen olmak istiyorum ve bu da çok fazla etkili (Vi; Natrans Kadın).

Ben bunu kabul ettikten sonra bunu sosyal çevremde çok dile getirmiyorum. Çünkü bu benim için biraz olumsuz bi durum yaratıyo. İşte kız arkadaşlarım arasında falan. Hani onlara da ilgi duyabileceğimi düşünüyorlar falan vs. Sevgili olduğum herkese söyledim ve kabullendiler. Bi de yakın olduğum arkadaşlarıma da söyledim. Ya bu benim için gizlenicek bi şey değil ama maalesef sosyal hayatımda bunun pek bilinmemesi gerekiyor (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Çevrede gördüğüm tepkiler. Mesala o lisede bahsettiğim yakın arkadaşım hala yakın arkadaşım şu an biliyo ki kendisi psikolog şu anda. Ama ne olursa olsun seni ne kadar seven insan olursa olsun, senden bi uzaklaşma, bi sapkınlık durumu oluyo. Çevremdeki LGBTİ+lara olan durumdan da kaynaklı. Söyleyemiyosun belki okuduğın bölümle de alakalı olabilir (Kat; Biseksüel).

Vi'nin cinsel yönelimini gizli tutmasında aile, eğitim ve meslek hayatında itibarın sarsılmasından duyulan endişenin etkili olduğu görülüyor. Merida ve Kat'in açıl (a)mama pratiklerinde ise sosyal çevresi tarafından "dışlanma korkusu" barındırdıkları görülmektedir.

Dolaptan çıkma edimi, hayatın her alanında kuir öznenin kimliğini açık bir biçimde performe etmesi anlamına gelmez:

Erkek arkadaşımda bunu çok umursamıyodu çünkü şey yani ben çok güven veren, tek eşli, aldatma potansiyeli olan biri değilim. O da mesala şöyle bi şey var. Mesala, hiç kadın arkadaşlarımdan kıskanmazdı beni ama erkek yakın arkadaşlarımla kıskanırdı mesala. Ben hep o yüzden görünmez olduğumu düşünüyorum. O insanlar

tarafından benim biseksüel oluşum görünmezdi. O yüzden de yakın çevremde o tarz fobik bi şeye maruz kalmadım. O yüzden de açılmam hep kolay oldu. Ama şey gibi biraz da hani böyle güvenilir ortamda. Mesala, gönüllüsü olduğum yerde bütün herkese açılabilirim. Ama işte iş yerinde açılmıyorum (Casey; Genderfluid Biseksüel).

Yani tabi ki öyle yapıyoruz. Yani o aslında sadece benden kaynaklı da olmuyo. İlişkilendiğim insanlarla onların da tabi ki hassasiyetlerine göre değişiyö. Ama beni soruyosan senin açından böyle mi evet tabi ki böyle. Hiç öyle millet ne der şöyle böyle. Evet tabi yani şimdi Ulus'a gittiğimde gerçekten Ulus'a hale gittiğimde tutmam yani kız arkadaşımın elini, çünkü şu yüzden hani güvenlik benim için daha öncelikli. Hani ben orda onu gösterme derdinde olmam. Güvenli olma haline göre değişen bi şey. Benim için evet ben açık ilişkilenen biriyim (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

İfadelerden anlaşıldığı üzere katılımcıların dolaptan çıkma hali, mekânsal farklılıklara göre çeşitlenmektedir. Bireysel yaşamlarında kimliğini açık bir biçimde performe eden Casey ve Poussey'in her alanda açık olmadıklarını, özellikle heteronormatif alanlarda güvenli alanlarını öncelikledikleri görülmektedir.

Dolaptan çıkmak, kuir özneler için sürekli hesaba katması gereken başka olasılıklar demektir. Bu olasılıklar kısılcı, heteronormativite etrafında biçim alır. Heteronormatif alanlardan dışlanma ve ifşa edilme endişesi, dolaptan çıkma konusunda kuir özneleri sürekli düşünömselliğe iten unsurlardır. Hoşlandığı insanlara açılmakta zorlandıklarını dile getiren Vi ve Kat ile sosyal çevresinde yönelimini çok fazla dile getirmediğini ifade eden Merida'nın deneyimleri şu yöndedir:

Böyle şey oluyosun, birisinden hoşlanıyosun şimdi söyleyemiyosun o zamanlarda. Kesinlikle yaşamak zorundasın. Acaba şimdi söylesem ne anlar, ya da işte şunu desem ne anlar. Ondan sonra samimileşince zamanla hala dikkat ediyorum. Bak çok samimi söylüyorum hala bazı hareketlerime dikkat ediyorum ki. Atıyorum üzerini mi değiştiriyor yanında. Sıfır. Arkamı dönerim. Ya da başka bi şey yaparım. Ya da başka bi şeyle ilgilenirim. Ulan bakmadığımı da ona da belli ederim yani (Vi; Natrans Kadın).

-Sadece beğendiğim bir kız kadın o yaşta düşüncelerimi söylemiştim. Ona söylememe durumunu, yani diyelim ki aynı sitedeyiz. Ben senden açılmak istiyorum, hoşlanıyorum, seninle bi şey yaşamak istiyorum ama sana söylemişim.

-Neyle karşılaçağı korkusu mu vardı sende?

-Yayıması, dışlanmak... (Kat; Biseksüel).

Ben bunu kabul ettikten sonra bunu sosyal çevremde çok dile getirmiyorum. Çünkü bu benim için biraz olumsuz bi durum yaratıyo işte kız arkadaşlarım arasında falan. Hani onlara da ilgi duyabileceğimi düşünüyorlar falan vs (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Dolaptan çık (a)mama veya birinden hoşlandığını dile getirememekten duyulan rahatsızlığın nedeni; kuir kimliklere yönelik duyulan nefret, fobi ve mitlerden

kaynaklanmaktadır. Açılmanın zorluğunu besleyen mitler arasında “eşcinseller tacizci olur ve/veya ay benden de hoşlanır kesin” gibi homofobik yaklaşımlar yer almaktadır. Bu bağlamda Luce'nin dolaptan çık (a)mama nedeni, kız arkadaşlarının ondan hoşlanacağı miti ile ilişkilendirilmiştir. Vi'nin ise yanında birisi giyinirken spesifik olarak bakmadığını dile getirmesinde “eşcinseller tacizci olur” mitinin neden olduğu görülmektedir. Herkesin heteroseksüel olduğunu varsayılan heteronormatif düzende reddedilmek, heteroseksüeller ilişkilerde sadece reddedilmekse; kuir özneler için reddedilmenin temelinde “dışlanma ve ifşa edilme kaygısı” yer almaktadır. Çünkü kuir öznelerin birinden hoşlandığı dile getirmesi aynı zamanda kimliğin ifşası demektir. Bu sebeple Kat'in ifadesinden anlaşılacağı üzere hoşlandığı kişiye açılmaktan çekinme nedeninin, reddedilmenin ötesinde açıldıktan sonra dışlanma ve ifşa edilme endişesi olduğu görülmektedir.

Atanmış aileye açılma ya da açıl (a)mama durumlarında kimliklerin bir suskunluk hali içinde söylemin dışında tutulduğunu Poussey ve Luce'un deneyimleri üzerinden şu ifadeler aracılığıyla görmekteyiz:

Blue is Warmest color 2013 yapımı film hatta ben iki kere gitmişim. Çünkü gerçekten çok zor bir süreçtiydim o zaman böyle. Çevremde benim gibi özne insanları da bulamadığım bi zamandı. Daha yüksek lisansa başlamıştım. Üniversteden mezun olmuşum. Bütün arkadaşlarım KPSS'ye girip müsteşar falan oluyolardı, hani uzman oluyolardı devlet memurluğu. Benim o dönem bunalımım çok değişti. Çünkü ben devlet memurluğu aslında kimliği yaşayamamaktan istemedim ve hani aslında hep hayatımda siyasetçi olmak istedim. Ben hep Tansu Çiller'i taklit ederek büyüdüm. Tansu Çiler olucam diyodum hep. Hani kamu yönetimini de bu yüzden okudum. Gazi'de de bu yüzden aslında Gazi'nin bir mülkiye geleneği vardır falan. Bu ideallerle okurken özne olmakla çatıştım. Yani bunu bir devlet memuru olduğum bir uzman olduğumda bunu yapamam dedim. Bunu yaşayamam dedim. O zaman işte Blue is Warmest Color'ın Alt Yazı Dergisi film kapağını gördün mü bilmiyorum. Onu aldım, tam kapıdan girince benim kütüphanem duvara monteli. Onu kapıdan girince ilk açıldığında direkt yani kabak gibi falan oraya koydum ve yıllardır 2013 yılından beri 7 yıldır orda duruyor o dergi. Yani biraz onla vermeye çalışmışım aslında. Anneme açılmam galiba 2016 falandı. Yani 3 yıl sonra. Ama bence biliyolardı beni. Çünkü bilmiyorum hani hep bi sanki seçilmiş bir suskunluk gibi geliyordu bu şeyleri. Yani seçiyolardı. Tamam biz biliyoruz hani bunda bi değişiklikler var. Hani tahmin ettiğimiz yönde de münferit bir birey galiba kendisi kafalarda muhtemelen şey yapıyorlar ama. İşte diyolar ki tamam yol verdim yani (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Yok sayma gibi bir şeydi yani ama bugüne kadar hiçbir rahatsız edici veya doğrudan homofobik şeyini görmedim hala açık açık konuşuruz hani bilir eder ama ilk şeyi böyle hani duygusal bir karşılık falan değildi, öyle hani ondan da gerçi daha fazlasını beklemezdim, hani bilmiyorum öyle onun dışında imm o şekilde yani hani işimde falan hep açtım annemle babama açık değilim ama böyle arada yakalandığım fire verdiğim falan oldu hep tahmin ediyorlar zaten de... İşte sorma söyleme hala o şekilde yani şu an kız arkadaşımınla birlikte yaşıyorum 2 senedir

nerdeyse yani belli hani ama. Sormuyorlar, cevap almamak için öyle ne düşündüklerini bilmiyorum (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Foucault'a (2018, s.48) göre "itiraf azat eder, iktidar suskunluğa iter". Dolayısıyla kuir öznenin dolaptan çık (a)mama halinde iktidarın suskunluğu konuşur. Luce, ebeveynlerinin cinsel yönelimini "tahmin" ettiklerini ama bunun üzerine herhangi bir şey sormadıklarını dile getirmiştir. Bu gerçek ile yüzleşme korkusunun bir nevi sormaktan kaçınmalarına neden olduğu düşünülmüştür. İktidarın suskunluğunun dolaptan çıkma eylemi karşısında da devam ettiğini Poussey'in annesine açılmasına rağmen bu konudaki sessizliğini korumasından anlaşılmaktadır. Katılımcının annesinin cinsel yönelimini bilmesine rağmen üzerine konuşmamasını "seçilmiş suskunluk "olarak tabirlemesi de yerinde bir ifadedir. İktidarın seçilmiş suskunluğu, dolaptan hali hazırda çıkmış kuir özneleri özel alana yeniden kapatma ve normatif olana uydurma çabasına işaret etmektedir. Bu görmezden gelinme hali, kuir öznelerin açılma pratiklerini değersizleştirilmesine ve öznellik hallerinin yok sayılmasına neden olmaktadır. Foucault'un imlediği 'itiraf'ın yani dolaptan çıkmanın eylemselliği, bireysel anlamda özgürleştirici olsa da atanmış ailenin görmezden gelmesiyle sonuçlanan açılma edimi, kimi kuir özneler için başarısızlık olarak yorumlanabilir. Aynı zamanda dolaptan çıkma bağlamındaki 'itiraf'ın hasır altı edilmesi, iktidarın seçilmiş suskunluğunun birer aracı haline gelebileceğinin altını çizmek gerekir.

3.2.1.1.1. Heteroseksizmin Dayattığı Zorlu Mücadele:

Reddetme&Kabullenme

Bu bölümde katılımcıların açılma süreçlerinde kimliklerini reddetme ve kabullenme deneyimlerine yer verilmiştir.

İçselleştirilmiş Homofobi: "Çok utanarak açıldım"

Literatürde içselleştirilmiş homonegatiflik olarak da kullanılan içselleştirilmiş homofobi, öznenin toplumsal mesajları içselleştirerek cinsel yönelimi üzerinden olumsuz yargıya ulaşması anlamına gelir. İçselleştirilmiş homofobi; kişinin suçluluk, utanç, düşük benlik saygısı gibi duygusal zorluluklar yaşamasına neden olabilir (Aktaran C. Berg ve Ark., 2016).

İçselleştirilmiş homofobiyi besleyen ideolojilerin başında heteroseksizm gelir. Heteroseksizm, heteroseksüellerin kuir önelere yönelik ayrımcılığını tanımlayacağı gibi kuirlerin kendilerine yönelttiği içselleştirilmiş homofobinin de kaynağını oluşturur. Açılma sürecinde Vi, Poussey ve Carol, içselleştirilmiş homofobileriyle sosyal çevrelerine açılmaya başladıklarında karşı karşıya gelmişlerdir:

Valla 19 yaşında falan kırıldım ben açıkçası. Ben bilmiyorum ne kadar geç ne kadar erken, yani üniverste ikide kaldım. O kaldığım yılın yazında oldum. Bi kadına âşık oldum, olmuşum anlamadım. Değişik değişik hareketler yaptım böyle. Stalker gibiydim. Kâğıdı yırtıp atıyordu, o kâğıdı görmezden alıyodum böyle ne yazmış falan diye. Böyle saçma sapan. Naptığımı da anlamıyodum, niye bu kadın bu kadar bana bana şey geliyo, neden bu kadınla konuşmak istiyorum falan gibi. O kadınla ilk pratize ettim ya. Hani böyle anlamadım bi şekilde böyle yaklaştım ona yani. Ney napıcam tabi ki de bilmiyorum, hiç bilmiyorum okumamışım. Uzayda tekim modundayım. Sapığım falan böyle. Hani öyle bulduğum düşünceler içerisinde bi kadına gidiyorum falan. Orda yani onunla açıkçası matchleştığımızda, hani yüzleşme olduğunda artık kaçamıcağımız bi radde durumu olduğunda çok ciddi bir içsel homofobiyle gittiğimi hatırlıyorum. İlk açıldığım kişi, çok ilginç bi şekilde ilk açıldığım insan benim devlet yurdunda kaldım, ben bu arada Sabancı Kız Yurdunda üç yıl. O zaman tabi devlet yurtları konforlu diğildi. Sekiz kadın böyle gerçekten leş gibi küçücük odalarda kalıyoduk. Benim bi intihar girişimim olmuştu. Odamdaki bi arkadaşım telefon şeylerime bakıyo, en son kimle konuşmuşum falan. İşte bunları inceliyo. Sağ olsun bana sahte rapor aldı (gülüyor). Çünkü intihar olunca şey oluyo, kyk falan filan biraz sıkıntılı oluyo böyle. Ona açıldım galiba. Çünkü böyle şey yaptı, bu kişi kim dedi. Bu kadın kim dedi. Bana telefon numarasını gösterip falan ben böyle panik oldum tabi. Sonra işte dedim ki hani sen dedim ne biliyosun. Dedi ki ben hiçbi şey bilmiyorum. Bak bu dedi bütün sürecinde ben yanımdaydım ama hiçbi şey bilmiyorum dedi. Anlatmak istemesen de bilemem dedi, sen bilirsin dedi, ben seni zorlamıyorum, sadece paylaşmak istersen burdayım, ben bilmeyi de istiyorum senin bu kadar canını sıkan seni buna iten şeyin ne olduğunu ama nasıl istersen dedi bana. Ona ilk anlattım ya ve benim için çok güzel bi deneyimdi. Yani daha hatta arkadaşım ile konuştum, çorap söküğü gibi oluyo galiba böyle iyi bi örnekle başlayınca çorap söküğü gibi rahat açılıyosun. İlk özgüven falan ona ilk açıldım ve gerçekten böyle dedim ki hani çok utanarak açıldım, gerçekten çok kötü açıldım yani ağlıyorum yani kendimden nefret ediyorum falan modunda açıldım. Dedim ki ne düşündün? Ne düşücem dedi ya hani. Sarıldı bana falan ve benim yurt arkadaşlarım bana hiç bundan sonra onlara da açıldım sonrasında ki hiçbi şekilde homofobik bi tepki görmedim. Ben hep beraber odada soyunmaya devam ettik. Ya da ne bilim beraber girli night'lara devam ettim. Hiçbi ayrımcılık görmedim. Bu beni çok gerçekten hayatta beni özgüvenli hale getiren en büyük şeydir herhalde kırılmadır (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Rehberlik öğretmenime söyledim lisede. Dedim ki ben böyle böyle düşünüyorum (gülüyo). O da dedi ki (anlaşılmıyor) söyleyelim mi bunu? Dedim ki hayır (gülüyor). Ondan sonra baya gizledim. Sonrasında sanırım ilk o arkadaşım ile ben böyleyim, sonra arkadaşlarıma çok yakın arkadaşlarıma yavaş yavaş söyledim. Mesala ilk yakın arkadaşlarıma çok sonra söylediğim zamanlar da oldu. Bazen erkenden falan da söyledim. Bazılarına söyledim, bazıları bilmiyo, işte bilenler gizliyodu kendi arasında (gülüyor). Bi de ben futbol takımındaydık zaten biz. Sonra işte ben futbol takımının kaptanıydım. Ondan sonra benim de yardımcı kaptanım vardı. O öyleydi. Ondan sonra dedim ki, ben de dürüst olim takımama. Takımama söyledim. Ondan sonra takım bizi örnek alınca takımdaki bazı kişiler de özentiliğe uğruna karıştı takımım

sonra çok çok saçma şeyler oldu sonra (gülüyor). Değişik dönemlerdi sonra. Çok zordu benim için. Hakaten çok zordu. Kabullenmem çok zordu. Ki yediremiyodum bi de kendime. Öylesi bi durum da var. Lan bu olamam falan (Vi; Natrans Kadın).

Tam hatırlamıyorum, ama şöyle bi özet geçecek olursam. Üniverste birinci sınıfta yurta eşcinsel bi arkadaşım vardı. Onunla ortamlara girmeye başladım. Kendimi kabullenme sürecim kadınları beğeniyorum, kadınlardan hoşlanıyorum ama ben kendimi kabullenmem çok zor oldu. Yani bi seneyi falan buldu. İlk hatırladığım kadarıyla Ankara'da bi mekân var orda bi kadın gördüm. Yabancı bi kadın. Çok hoşlandım, gittim onu öptüm ama öptüğümü baya bi sakladım. Kime söylemişim sanırım o zamanki yakın arkadaşlarımdan birine ama o söylediğim eşcinsel olana söyleyememişim, ondan baya bi gizledim de bunu. Heteroseksüel olan bi arkadaşına söylemişim, yakın arkadaşım. Mekandayız, aa şimdi hatırladım. Ben kadını gördüm, çok beğendim. Yanımdaki arkadaşlarımda eşcinsel bi çift onlara şey dedim. Ben bu kıızı çok beğendim. Benimle dalga geçtiler. Ama o zamanda saçım kısa falan. İlgim var, belki merakım var bilmiyorum. İçimde bi şeyler var. Ortaya çıkartmak istemiyorum. Ama çıkıyo elimde olmadan onlara söylemişim. Bana inanmamışlardı, benimle dalga geçmişlerdi. Çünkü çok ön yargılıydım aslında, homofobik olmasam da kendime homofobiğim diyebilirdim. Sonra gidip öptükten sonra geldim ve öptüğümü söyledim. Şaşırmadılar, biri beklediğini söyledi zaten senden bekliyodum kabullenmeni demişti. Biri de çok şaşırmıştı. Halbuki o zaman ortamlara giriyodum, çıkıyodum. Sadece ben heteroseksüelim diyodum, biri şaşırdı biri şaşırmadı. O şekilde bi konuşma olmuştu (Carol; Natrans Tanmsız Kadın).

Katılımcıların açılma hikayelerine baktığımızda hepsinde benzer bir biçimde içselleştirilmiş homofobi hali barındırdıkları görülüyor. İçselleştirilmiş homofobi ile âşık olduğu kadınla olan ilişkisi üzerinden yüzleştiğini dile getiren Poussey, yurttan da arkadaşına ilk olarak utanarak açıldığını dile getirmiştir. Carol, eşcinsel arkadaşlarına açıldığı zaman onunla dalga geçtiklerini ve ona inanmadıklarını dile getirmesi herkesin tek bir cinsiyete yöneldiğini varsayan monoseksizmin bir yansıması olarak yorumlanabilir. Katılımcıların ortak ifadelerinden anlaşılmaktadır ki, öznelere açılma deneyimlerinin zor ve sancılı bir süreç olduğu görülmektedir.

İçselleştirilmiş homofobiyi güçlendiren bir diğer etken de heteroseksizmle iç içe geçmiş köktendenciliktir. Poussey ve Carol'ın açılma süreçlerinin zorlaşmasında dinin oldukça etkili olduğu görülmektedir:

Mesala kuran kursunda çok ciddi tabi inanç kısmıyla yıkandığım için gerçekten hani kaptırdım kendimi gerçekten bi dönem o kafadaydım. O dönemlerde bile mesala kadınlara ilgi duyduğumu biliyodum. Kadınları arzularken günah çıkarmaya çalışıyodum kendi hayatımda. Çünkü o kadar dini şeyle dolmuşum ki hani şey diyodum. Bu günah bunu hissetmemen lazım. Bu şey gibi Allah beni böyle yarattı, bu hislerle yarattı ve hani ben istisnayım (kakkaha atıyor). İnkâr edemiyorum hani (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Şöyle de bi şey var. Dindar bi tarafım var. Arkadaşımla lut kavimini falan konuşmuştuk, nasıl olucak nasıl biticek diye (gülüşmeler) O arkadaşlarım zaten iki tane kız arkadaşım, sevgililer. Ama beni biliyorlar. Çünkü ben hani üç kere kuranı hadmetmiş bi insanım. İşte şey diyorum, bi dakika ben şimdi bi kadını mı öptüm vs falan. Arkadaşım diyo olabilir, bu kötü bi şey değil bak ben de yaşıyorum. Sonra şey

diyorum lut kavmi diye ağladığımı hatırlıyorum (gülüyor). Bunun normal bi şey olduğunu, kötü bi şey olmadığını, sadece bi insandan hoşlandığını söylemişti beni sakinleştirmişti (Carol; Natrans Kadın).

İslam dininde cinsellik, heteroseksüellik ve üreme üzerinden kurgulanır. Bu sebeple eşcinsellik, ‘doğal’ olmayan pratikler olarak ele alınır ve kınanır (Aktaran İlkcaracan, s.80). Bu bağlamda islamda eşcinsel ilişkilerin günahtan sayılması, Poussey’in kadınları arzularken bile günah çıkartmasına neden olmuştur. Katılımcı ilk olarak kadınlardan hoşlandığını inkâr etmiş, sonrasında kendisini “istisna” biri olarak göyerek kabullenme sürecine girmiştir. Carol ise bir kadını öptükten sonra şaşkınlık ve yakıştırmama hali üzerinden katarsis yaşamıştır. Benzer bir duygusal boşalım hali, Poussey’in yurt arkadaşına açılma deneyimi sırasında görülüyor. Görülüyor ki; homofobik din öğretilerinin içselleştirilmesi, öznelere üzerinde bir açılma krizine neden olmuştur. Bu muhafazakâr öğretinin, katılımcıların cinsel yönelimleri üzerinden öznellik hallerini inkar etme ve öz suçlamaya neden olduğu da görülmektedir.

Kuir Bocalama: “Dünyada Tek Ben Varım”

Bir bireyin varsayılan kimliği ile fiili kimliği arasında uyumsuzluk söz konusu olduğunda bireyin toplumsal kimliği örselenir ve itibarsızlaştırılır; bu durum hem toplumdan hem de kendisinden uzaklaşmasına ve tüm dünyada tek başına olduğunu düşünmesine neden olabilir (Goffman, 2014, s.49). Açılma sürecinde “normal”in dışına itilen kuir öznelere yaşadığı dünyadaki tek başlılık hissini Vi ve Poussey şu yönde deneyimlemişlerdir:

Ben nasıl öğrendim biliyo musun? Ben 8. sınıftan beri Ellen Show izliyorum, biliyo musun Ellen Show! Ama o benim idolümdü benim resmen. Hani o yüzden ben saçımı kestirdim. Ben tarzımı hep ondan örnek almıştım küçükken. Ben tabi böyle iki üç dört sene izledim onu. Sonra bi gün google’ladım işte. Parmağında yüzüğü vardı. Eşini merak ettim. Bi baktım oha dedim kadın. Dedim lan ne alaka (gülüyor). Ordan oraya aslında isimlendirmem uzun sürdü. Kendimi biliyodum ama "ben buymuşum" demem uzun sürdü benim. Okuyodum bu arada ben kendimi kötü hissetmişim. Yani tek ben zannetmişim, dünyada tek ben varım. Okey ordalar ama ben napıcam, ne edicem falan böyle (Vi; Natrans Kadın).

Vala 19 yaşında falan kırıldım ben açıkçası. Ben bilmiyom ne kadar geç ne kadar erken, yani üniversite ikide kaldım. O kaldığım yılın yazında oldum. Bi kadına âşık oldum, olmuşum anlamadım. Değişik değişik hareketler yaptım böyle. Stalker gibiydim. Kâğıdı yırtıp atıyordu, o kâğıdı görmeden alıyodum böyle ne yazmış falan diye. Böyle saçma sapan. Naptığımı da anlamıyodum niye bu kadın bu kadar bana bana şey geliyo, neden bu kadınla konuşmak istiyorum falan gibi. O kadınla ilk pratize ettim ya. Hani böyle anlamadım bi şekilde böyle yaklaştım ona yani. Ney napıcam tabi ki de bilmiyorum, hiç bilmiyorum okumamışım. Uzayda tekim modundayım. Sapığım falan böyle. Hani öyle bulduğum düşünceler içerisinde bi kadına gidiyorum falan. Orda yani onunla açıkçası matchleştirdiğimizde, hani

yüzleşme olduğunda artık kaçamıcağımız bi radde durumu olduğunda çok ciddi bir içsel homofobiyle gittiğimi hatırlıyorum... (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Vi ve Poussey'in çevrelerinde kendilerinden başka kuir özne temsili görmemeleri ve bu konudaki bilgi eksiliği onları yalnızlaşmaya itmiştir. Bu yalnızlaşma halinin spesifik olarak lezbiyen görünmezliğinin bir yansıması olduğu düşünülmektedir.

Vi televizyonda gördüğü kuir bir özne ile özdeşim kurmuş ve cinsel yönelimini Ellen'in tarzı üzerinden performe etmiştir. Kendinden başka kuir öznelerin varlığını bilse de bocalama halinin halen devam ettiği görülmektedir. Poussey'in bocalama hali ise bir kadına âşık olduğunu anladığında ne yapacağını bilememesi üzerinden ortaya çıkmıştır. Görülüyor ki bu bocalamanın kendisi kuir bir eylemdir. Çünkü heteronormatif ve düzenleyici iktidarın dışına çıktığında içinde bulunulan tek başınalık hissi, beraberinde bir bocalama haline neden olur. Bu bocalama hali; hüsrân, hayal kırıklığı, umutsuzluk yaratsa da uzun vadede insan davranışlarını disipline eden normatifiğe direnmemize neden olabilir (Halberstam, 2013, s.13). İktidara direniş, öznenin kimliğini kabullenışıyle başlar. Bocalamak, kimliğimizi sorgulamamıza ve kendimizi kabullenmeye giden yoldaki umutsuzluk taşlarını bir kenara koymamıza olanak tanıyabilir. Nitekim Poussey'in açılma sürecindeki kuir bocalama halinin, âşık olduğu kadınla yüzleşmesi, öznellik halini kabullenmesine neden olmuştur.

Kimliğin İnkâr Biçimi Olarak “Heteroseksüel Taklidi Yapmak”

Açılma ve kabullenme sürecinde kimliğin reddi, kimi zaman normatif olana yaklaşma üzerinden olabilir:

Ya aslında çocukluğumdan beri hani hep biliyordum, ama hep bastırduğım falan bir şeydi artık böyle bir 16-17 yaşına geldiğimde ergen libidosuyla falan herkes sınıfta bir şeyler konuşurken sen de katılıyorsun ve hani benim bahsettiğim kişiler kadın falan şansına hiç de kimse bunu garipsemedi falan ama yine de hani heteroseksüelim falan diyordum arada (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Ben kadını gördüm, çok beğendim. Yanımdaki arkadaşlarımda eşcinsel bi çift onlara şey dedim. Ben bu kızı çok beğendim. Benimle dalga geçtiler. Ama o zamanda saçım kısa falan. İlgim var, belki merakım var bilmiyorum. İçimde bi şeyler var. Ortaya çıkartmak istemiyorum. Ama çıkıyo elimde olmadan onlara söylemiştim. Bana inanmamışlardı, benimle dalga geçmişlerdi. Çünkü çok ön yargılıydım aslında, homofobik olmasam da kendime homofobiğim diyebilirdim. Sonra gidip öptükten sonra geldim ve öptüğümü söyledim. İu şaşırmadılar, biri beklediğini söyledi zaten senden bekliyordum kabullenmeni demişti. Biri de çok şaşırmişti. Halbuki o zaman ortamlara giriyordum, çıkıyordum. Sadece ben heteroseksüelim diyordum (Carol; Natrans Kadın).

Luce ve Carol'ın ifadelerinden sosyal çevrelerinde cinsel yönelimlerini 'heteroseksüelliği taklit etme' üzerinden reddettikleri görülüyor. Heteroseksüelliğin ayrıcalıklı bir konumda olması, konfor alanın oluşumunu da beraberinde getirir (Ahmed, 2015, s.153). Bu konfor alanını koruma noktasında heteroseksüel taklidi yapmak, heteroseksüelliğin ayrıcalıklı formundan faydalanıldığının göstergesidir. Biyo-iktidar aracılığıyla normatif hale getirilen heteroseksüellik, taklit yoluyla bir nevi kuir öznenin sosyal alanlarda kendini kabullendirmesinin bir aracı olarak performe edilmiştir. Heteroseksüel taklidi, kuir kimliklerin inkarının ve dolayısıyla içselleştirilmiş fobinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kuir Hislerle Yüzleşmek: “1,5 sene süren bi ilişkimde kabul ettim”

Dolaptan çıkma ve cinsel yönelimlerini kabullenme yolundaki en önemli motivasyonun Luce, Carol ve Poussey'in kadınlarla deneyimledikleri flört ve partner ilişkileri üzerinden olduğu şu ifadelerinden anlaşılmaktadır:

Şöyle çevrem oralarda takıldığımız için ve çevremde bissürü eşcinsel arkadaşım olduğum için şey diyodum, onlara yani merak bende ki. İlgimi çekti, en yakın arkadaşlarım hep LGBTİ bireyi. İşte ne bilim lezbiyen arkadaşım var, gey arkadaş var. Bence benim ilgimi çekti, bu geçecek psikolojiyle ben o kadını öptüğümde o şekilde hissettim. Sonra o kadından sonra çok büyük bi ilişkim oldu benim bi kadınla ilişkim. Daha kendimi kabul ettim. Bi yandan bana geldi ve bizim bi ilişkimiz oldu. Onunla beraber yaşadım, ben yani benim dediğim gibi merak ilgimi çektiği için olduğunu düşünüyordum ama büyük bi aşk, büyük bi bağlılık duygusuyla ilişki atlatınca bunun hani belli bi cinsiyet algısı olmaması gerektiğini, bu neden merak olsun bi kadını sevdim yani ya da bi erkeği sevdim. Bu şekilde olması gerektiğini 1,5 sene süren bi ilişkimde kabul ettim. Yani ona dokunduğumda kötü hissetmediğimde onun bana dokunduğunda farklı hissetmediğimde bunu anladım, ben bi farklılık olmadığını fark ettim ben. Aslında kabul etme sürecim buydu. Bana farklı gelen bi şeyin aslında farklı olmadığını gördüm (Carol; Natrans Kadın).

Ya aslında çocukluğumdan beri hani hep biliyordum ama hep bastırduğum falan bir şeydi artık böyle bir 16-17 yaşına geldiğimde ergen libidosuyla falan herkes sınıfta bir şeyler konuşurken sen de katılıyorsun ve hani benim bahsettiğim kişiler kadın falan şansına hiç de kimse bunu gariptemedi falan ama yine de hani heteroseksüelim falan diyordum arada sonra işte daha sonra yavaş yavaş biraz daha hani ilişkilerim, flörtlerim olmaya başladığında hani yok ya heteroseksüel değilim öyle kız muhabbeti yapan bir heteroseksüel değilim, hani o şeyaptı hani heralde lisedeki arkadaşlarımla başlamışımıdır. Kimse buna yani bir tepki falan da vermedi hani biliyorlar zaten, öyle geçti (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

...O kadınla ilk pratize ettim ya. Hani böyle anlamadım bi şekilde böyle yaklaştım ona yani. Ney napıcam tabi ki de bilmiyorum, hiç bilmiyorum okumamışım. Uzayda tekim modundayım. Sapıgım falan böyle. Hani öyle bulduğum düşünceler içerisinde bi kadına gidiyorum falan. Orda yani onunla açıkçası matchleştığımızda, hani

yüzleşme olduğunda artık kaçamıcağımız bi radde durumu olduğunda çok ciddi bir içsel homofobiyle gittiğimi hatırlıyorum... (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Heteroseksizm, heteroseksüelliği 'doğal', değişmeyen bir gerçeklik olarak kurgulaması sebebiyle heteroseksüellik dışındaki tüm kimliklere "özenilerek oluşan ve geçici olan" anlamlarını atfeder. Benzer bir içselleştirme halini kabullenme sürecinde Carol, kadınlara olan ilgisini sosyal çevresinin LGBTİ+lardan oluşması ile ilişkilendirmiş ve bu sebeple kadınlara "merak" duyduğunu ve bu durumun "geçici" olduğunu düşünmüştür. Lubunya ortamlarında bulunmak, cinsel yönelimin "özenilerek" oluşma sebebi değil, öznenin kimliğini fark etmesinde kolaylaştıran bir etken biçiminde yorumlanabilir. Katılımcıların açılma hikayelerinde ortak noktanın, partner ilişkileri ile kabullenme evresine geçmelerinin oldukça önemli olduğu görülmektedir. Partner ve flört ilişkilerin kuir hislerin pratiğe dökülmesinde önemli bir alan açması ve bu ilişkiler aracılığıyla öznelere kuir hislerinden kaçamadığı ve kabullenmesi gereken bir gerçeklik haline dönüştüğü görülmektedir.

3.2.3. Cinsel Yönelim Üzerinden Ayrımcılık Pratikleri

Bu bölümde lezbiyen, biseksüel beyanı ve kuir pratikleri olan katılımcıların cinsel yönelimleri üzerinden deneyimledikleri ayrımcılık halleri ve iktidar ilişkileri ortaya çıkarılmak istenmiştir. Bu bölümdeki ayrımcılık türleri lezbofobi ve bifobi adı altında ele alınmıştır.

Katılımcılara cinsel yönelimleri üzerinden yaşadığı ayrımcılık deneyimleri sorulduğunda, Luce ve Poussey doğrudan bir ayrımcılığa maruz bırakılmadığını, Vi ise ayrımcılığa maruz bırakılmadığını aksine çevresinin onu bu konuda desteklediğini dile getirmiştir. Fakat görüşme esnasında kadın olma üzerinden dile getirdiği ayrımcılık deneyimlerinin cinsel yönelim ile de kesişimsellik gösterdiği görülmektedir. Luce ve Poussey'in kimliklerini açık bir biçimde performe etmeleri üzerinden kamusal alanda yaşadıkları ayrımcılık konusu derinleştirilmiş ve kamusal alanda maruz bırakıldıkları ayrımcılık halleri ortaya çıkarılmıştır. Katılımcıların ayrımcılık konusunu doğrudan ve en görünür haliyle yaşanan bir şiddet biçimi üzerinden tanımladıkları görülmüştür.

3.2.3.1. Lezbofobi: “Bi gün evlenmek isticeksin, Ezgi sana yetmicek. Neden yetmesin!”

Lezbofobi kavramının kullanılmasında kavramın homofobiden farklı bir hiyerarşik yapının olması etkili olmuştur. Lezbofobinin homofobik eylemleri içerimlemesinin yanı sıra öznelerin lezbiyen olma ve/veya lezbiyen pratikleri üzerinden deneyimledikleri spesifik ayrımcılıkları ve iktidar ilişkilerini ortaya konulması amaçlanmıştır. Öznelerin ayrımcılık hallerini; aile, iş yaşamı, arkadaş çevresi ve kamusal alanlarda ağırlıklı bir biçimde deneyimledikleri görülmektedir.

Heteronormatif düzende dolaptan çıkma edimi, zorlu ve sancılı bir süreç haline gelebilir. Katılımcıların birçoğunun açılma hikayesinde bu zorlu sürecin yansımaları görülmektedir. Cal’in açılma deneyiminde, ailenin nefret ve ayrımcılığa yönelik davranış ve tutumuna maruz bırakıldığı görülmektedir. Özne özellikle iktidar sahibi baba tarafından cinsel yöneliminden dolayı şiddete maruz bırakıldığını şu sözlerle dile getirmiştir:

Ben tam olarak da 12 yaşında da anladım ki lezbiyenim ve lezbiyen kelimesi, anlamde de orda de araştırma yaptım internet üzerinde de bulduk. Sonra da ailemle de paylaştım. Ailemle de paylaştımdan sonra de tepki gostarmışlerde. Annem dedi sen hala da gençsin, hiçbi şey bilmiyorsun, hiçbi şey de dinlemedin. Çok erken de bu türlü şeylerden bahsediyosun. Ama babam daha ağır tepki gösterdi. Hayır bu şekilde değil ve doktor gitmek lazım. Psikolog destek de aldılar ve psikiyatri uzmande de goturmuşlardı. Hormon tedaviye başlamışlardı. Hormon tedaviden sonra de birkaç kere de elektrik şokda de yapmışlardı. Ama ben hala da aynı şekilde devam ettim. Sadece biraz sakin oldum. Kimse de konuşmuyordum ve hayatımda da devam ettim. Daha buyuduğum zamanlarde de mesala o lise zamanlarde de daha fazla de yani nası söylicem benim ailem de çok açık kafa ailede. Biraz daha rahat oldum. Baskı o kadar da görmedim. Babamde de beni de biraz serbest birakti. Ama aynı zamanlarda da kontrol de etti. Lisemde bitirdiler, sonra de başka ülkeye de gitmek istedim yüniversite içinde. Babam izin vermedi. Babam dedi, hayır yüniversiti isterseniz ben seni de kayıt da yapçam, burda da kal, dedi. Mecbur İran'da da yüniversiteye de gittim. Ticaret mudurluğu de yani (anlaşılmıyor) okudum İran de. 2 senelikti. Daha büyüdüüm zamanlarda da mesala her zamanda da kavga oldu babamle de tartışma oldu, kardeşimle tartışma oldu. Kardeşimde beni dedi mesala her zaman söyledi. Ben senin içinde de hiç zaman de de evlenme şansın dedi yok. Çünkü herkes de seni tanıyor. Herkes biliyor. Kimse beni de kizi vermiyo. O yüzden de kardeşim evlendiği zamanlarda ben biraz kendimi de değiştirdim. Yani saçlarımı de uzattım, makyajde de yaptım. Tırnakları de oje yaptım. O zamana herkeste de düşündü ki ben değiştirdim. Belki de kafamda da bi şeyler de oldu. Babam evlenmekte de istedi. Ben kabul etmedim. Sonra de bi partide benide de yakalamışlar polisler. Parti yakalandığım zamanlar babam dedi, en birinci kişi de geldi seni istedi, ben seni de evleniyorum. Ben dedim, ben kabul etmiyorum. Dedi ben seni de hiç hiçbi şey istemiyorum ve birinci kişi de geldi, babam kabul etti. Biz nişan yaptık, ama sonra de ben Ankara...(anlaşılmıyor) Törkie'yi de onlar da mülteci olarak yaşamışlar. Onlar demişler, sen buraya gel, biz seni de yardım da ediyoruz. Tamam dedim. Bi tane de valizle araba arkasında da koydum. Tenis çantamde de, kıyafetlerimde de koydum. O sekilde de evden çıktım. Kıyafetlerimde de, valizle de yerleştirdim. Sonra

de bahane buldum. Ben gelin kıyafette de istiyom, gelin kıyafeti alması de Türkiye'ye gidicem. Babam kabul etti, Türkiye'ye geldim. İstanbul'a da giriş yaptım 2014'te 22 Aralıkta. Ordan de, tekrardan de uçakta de Ankara'ya geldim. Bi arkadaşım Ankaradeymiş. Bi gece orda kaldım. Ertesi günde o zamanda de ASAM de varmış. ASAM'de gittim. Orda de kendimde de her şeyi paylaştım. Kayıt de yaptım. Bi de kendimde söyledim biraz de sağlıkde de problemim var. Bi şehir de beni verebilirsin ki orda hastahanelerde de daha iyi dedi. Onlar da Eskişehir'i tercih etmiş. 24 Aralık 2014'te Eskişehir'e geldim. O zamanda da yabancı poliste var. Yabancı şubeye gittim, kayıt yaptım. 1 ay sonra de görüşmeye almışlar. Kimlik vermişler. Ondan sonra da Eskişehir'de devam ediyorum, yaşıyorum burda (Cal; Agender Lezbiyen).

Cal, çocuk yaşlarda ilk olarak kendisine açıldıktan sonra ailesine açıldığını dile getirmiştir. Ailede bu konuda anne daha ılımlı bir yaklaşım sergilerken özellikle babanın sert tepki göstermesi, Sancar'ın *İmkânsız İktidar* eserinde ifade ettiği biçimiyle homofobik örüntülerle inşa edilmiş *hegomonik erkeklik* anlayışı ile ilişkilendirilebilir (Sancar, 2020, s.36). Hegomonik baba, öznenin bedeni üzerinde tahakküm kurarak “onarım” tedavisi gibi etik olmayan uygulamalar aracılığıyla özneyi heteroseksüelliğin normatif yapısına uydurmaya çalışmıştır. Bedene yapılan bu işkence ve şiddeti içerimleyen tedaviler, insan yaşamına ve onuruna aykırı uygulamalardır. Bu uygulamalar, cinselliğin normal ve patolojik ayrımı üzerinden içkin bir düzenlemeye tabi tutulmasına ve dolayısıyla tıbbın ve psikiyatrinin eşcinselliği “sapkınlık” olarak ele almasına dayanmaktadır (Ağtaş, 2012, s.36). İktidar sahibi babanın norma uydurma çabasının tedaviyle başlayıp heteroseksüel evliliğe zorlanma üzerinden devam etme hali, feminist perspektiften ele alındığında tecavüz olarak tanımlanabilir. Bu baskı, şiddet ve tecavüz halinden kurtulmak isteyen Cal, gelinlik alma bahanesiyle İran'dan kaçarak Türkiye'ye sığınmak durumunda kalmıştır.

Kuir özneler nefret ve ayrımcı söylemlere çocukluktan itibaren maruz bırakılmaktadırlar. Katılımcılardan Luce, Pousse ve Hypatia erkeklerle oyun oynadığı için yerleşik kalıp haline gelen “erkek fatma” söylemi üzerinden oğlan çocukları tarafından ayrımcı tutum ve davranışa şu yönde maruz bırakılmışlardır:

Yani nasıl büyüdüm. Açıkçası yani tipik şeyler. Erkek fatma... Ondan sonra işte böyle sürekli kız çocuğu böyle olur mu, kız çocuğu falan filan (Pousse; Natrans Lezbiyen Kadın).

Aslında bana hep erkek fatma derlerdi yani. Onlara göre tanımlıcağın kendimi çok kadın olarak tanımlamam lazım çünkü ben onlara göre toplumsal cinsiyet rollerine işte kadına biçilen rollere biraz daha ters bi yanındayım ama ben toplumsal cinsiyet rol olarak onların adlandırdığı rolleri zaten biz değiştirmeye çalıştığımız için kendimi hani bulunduğum ortamla çok şey yapamıyorum yani onların bakış açısından baksam kimse bana Hypatia efsane bi kadın diye söz etmezdi yani (gülüyo). Çok bakımlı bi kadın değilim hani onu şey yapıyosan hiç umursamam.

Umrumda bile olmaz yani işte saçımda boya yoktur mesala. Ne bilim ojelerim silinir, üç dört gün sonra silerim (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ama ben böyle gurur madalyası gibi taşıyordum onu, bir yandan hani böyle hakaret gibi geliyordu, bir yandan da 'haa evet olmuş erkek fatmayım' falan diye şey yapıyordum yani (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Katılımcılar, erkeklerle birlikte futbol oynadıkları için akran zorbalığına maruz bırakılmışlardır. Erkeklerin homososyal oyun alanlarında kız çocuklarının “erkek fatma” söylemi üzerinden dışlanmaları futbolun erkeğin iktidar yapısı içinde konumlandığını gösteriyor. Görülmektedir ki futbolun homososyal yapısı, ataerkilliği destekleyen, kapalı gruplar halinde bir araya gelen erkekliğin hegomonik yapısını gözler önüne serer (Aktaran Gedik, 2018, s.62). Bu hegomonik yapının kadın düşmanı olduğu kadar homofobik yapıda olduğu da görülmektedir.

İngilizce'deki tomboy kavramı ile örtüşen “erkek fatma” söylemi, çoğunlukla erkeklerin sosyalleştiği alanlarda bulunup onlarla vakit geçiren maskülen tarzdaki kız çocukları için kullanılan bir terimdir. Kavramın daha çok lezbiyen/ maskülen kadınlar ve trans erkeklere yönelik kullanıldığı gözlemlenmiştir (Aktaran Özkan ve ark, 2020, s.317,319). Ayrımcılığa maruz bırakılan katılımcılardan ikisinin lezbiyen olması, “erkek fatma” söylemin daha çok kuir öznelerle yönelik fobik bir ifade olmasıyla örtüşmektedir.

Hakaret içeren, ayrımcı söylemler ise çoğu zaman disipline edici iktidarın ikili cinsiyet norm düzleminden çıkanları bu düzleme yeniden dahil etmek için kullanılan bir yöntemdir. Bu ayrımcı söylemleri sahiplenerek iktidara direnmenin mümkün olduğu (Foucault, 2019) ve söylemi alt-üst etmenin iktidarı sarsan kuir bir eylem olduğu görülmektedir. (Butler, 2020). Luce erkeklerle futbol oynadığı için “erkek fatma” söylemine maruz bırakılmasını “gurur madalyası” gibi taşıdığı için altını çizmesi ile bizlere kuir bir alan açmaktadır. Nitekim homofobik, transfobik bir tutum içeren ve aşağılamaya yönelik kullanılan “erkek fatma” tabiri, kuir öznelerin sahiplendiği ve onları temsil etmek adına kullanılan bir kavram olarak da karşımıza çıktığını söyleyebiliriz.

Heteroseksist fallusu merkez alan cinsellik ise lezbiyen cinselliği görünmez kılmakta ve yok saymaktadır. Bu yok sayılma üzerinden lezfokiye maruz bırakılan Carol deneyimlerini şu yönde aktarmıştır:

Kesinlikle bi de insanlarda şöyle bi algı var. Benim şu an burdaki en yakın öğretmen arkadaşım, yani biz kız arkadaşım Ezgi'yle üç buçuk senedir falan beraberiz. İkimiz

de Edirne'ye atanmışız, aynı evde yaşıyoruz. Bu kadar her şeyi konuştum hala bana şey diyo. Ya siz bence bi erkekle evleniceksiniz, bu geçici bi şey. Ya ilişki yaşıyorum ben, aşığım anladın mı hani. İlk bi kadını öptüğümde bunun ilgi olduğunu düşünmüştüm, farklı bi şey olduğunu düşünmüştüm. Onu mesala saklamıştım çoğu insandan ama bi ilişki yapınca saklamadım, çünkü bi ilişkim duygusal bi bağ var. Bu farklı bi şey değil, bu insanın içinde olan bi şey. Her bireye bunu hissedebiliriz. O zaman gerçekten ben de fark etmiştim. Ya bu bana çok saçma geliyo, ben üç buçuk yıldır bi insanla bi ilişki yaşıyorum. Bana mesala o arkadaşım bunu söyleyen arkadaşım la konuşuyoruz yine her zamanki gibi. Bana şey dedi, bi gün evlenmek isticeksin, Ezgi sana yetmicek. Neden yetmesin! Bi gün çocuk isticeksin çünkü. Çocuk istediğin zaman evleniceksin. Çünkü çocuk eşittir, erkek olması mümkün olmayan bi şey ki şu an dünya çapında ne gibi şeyler yapılyo, omurilikten vs tamam belki bunları yapmam çok çok ütöpik bi şey olabilir ama yapılyo. Yani erkeğe ihtiyacımızın olmadığı belli. Ama işte bi gün bebek isticeksin, bi gün çocuk isticeksin, bi gün huzurlu bi hayat isticeksin, elini tutup gezmek isticeksin. Aslında ben şu an bunları yapıyorum, çocuğum yok sadece ki zaten istemiyorum. Ama işte onların o bakış açıları, algıları erkek olmadan rahat gezemezsin, tozamazsın mutlu bi hayat yaşayamazsın (Carol; Natrans Kadın).

Butler, homofobik ve mizojinist inşalarda lezbiyen cinselliğine yönelik “eksik parça” imlemesi ile fallusun iki yasakla birlikte meydana geldiğini vurgular. Birincisi, fallus; düz aklın, eril ya da heteroseksist bir özdeşimin sürerliliği ile lezbiyen belirginliğini bozar. İkincisi, fallus heteroseksüelliğin aşılamazlığını imler ve lezbiyenliği gerçek olanı taklit etmenin boş bir çabası olarak kurgular. Fallus, lezbiyenliğe atfedilen “gerçek değil” söylemi ile “açığa çıkarılır”. Heteroseksist mantık tarafından dışkılanmış spesifik olarak dişil bir morfolojideki lezbiyenlik, bir yasak aracılığıyla üretilmiş inkâr edilen arzunun kendisidir. Lezbiyen cinselliğinde fallus, erkek morfolojisinin insan bedeni için tek figür olduğunu dayatan eril yaklaşım aracılığıyla utanç ve inkarın görünmezliğinde hemhal olacaktır. Fallus morfolojinin idealleştirilmesi üzerinden zorunlu bir yetememe [inadequation] etkisi üretir. Bu bağlamda lezbiyen ilişkiler, sözde gerçek olan şeyden yetersizce türeme anlamına ve dolayısıyla utanç kaynağına indirgenir (Butler, 2014, s.128-129).

Bu bağlamda, Carol'ın arkadaşı tarafından maruz bırakıldığı lezbofobinin temelinde tam da Butler'in ima ettiği biçimde, fallusun lezbiyen ilişkileri “yetersizlik” üzerinden kurgulaması yer almaktadır. Öznenin bir kadın partneri olduğu bilgisi üzerine arkadaşının “evlenmek ve çocuk yapmak isteyeceksin, Ezgi sana yetemeyecek!” ifadesinde cinselliğin heteroseksist fallus etrafında biçim aldığı görülmektedir. Cinsellik, aynı zamanda heteroseksüel evlilik ve çocuk istemi ile idealize edilmiştir. Bir kadının bir kadına “yetememesi” olarak imlenenin fallusun sembolikliğini temsil eden penisin “yokluğu” olduğu açıktır. Cinselliği yalnızca penetrasyona indirgeyen ve lezbiyen cinselliğini yok sayan bu düşünce, cinselliğin haz ve arzularla dolu yanını vurgulayan seks pozitif bakış

açısının görmezden gelinmesine de neden olur. Görülmektedir ki Carol'in arkadaşının lezbiyenliğe yönelik atfettiği "geçici", "yetememe" anlamları aracılığıyla Carol'in partneriyle yaşadığı ilişki değersiz görülmüş ve yok sayılmak istenmiştir. Bu değersizleştirme çabası, lezbofonin de kaynağını oluşturmaktadır.

İfşa, bir kişinin cinsiyet kimliği ve/veya cinsel yönelimini kendi onayı olmadan toplumsal alanlarda başkaları tarafından açık hale getirilmesi durumunu kapsar. İfşa, kuir özneleri şiddetin hedefi haline getiren bir ayrımcılık türüdür. Bu ayrımcılık halini iş yaşamında deneyimleyen Luce'un ifadeleri şu yöndedir:

Kalmadım ya çok ufak bir şeyden dışında, ya doğrudan diyemem buna da aklıma gelen örnek yine iş oldu, yeni bir eleman işe almıştık ve hani ofisteki diğer arkadaşlarım biraz hani insanların hani kafaları bize uygun mu önce ona bakalım ondan sonra işe bakarız olduğu için sürekli böyle her gün ufak tefek testler yapıyorlardı hani (gülüyor). Sosyal deney gibi işe aldığımız insanlara bunlardan biri de benim bu arada hiç rızam alınmadı hani gerek hani böyle bir şeye gerek olup olmadığını da bilmiyorum ama şak diye benim eşcinsel olduğumun söylenmesi ve hani tepkilerinin test edilmesi falandı, hani biz şeye kadar birkaç eleman boyunca hani hiçbir sıkıntı çıkmadı ama bir adam böyle çok bana bir şey demedi ama masada konuşurken işte hani sana saygı duyuyorum ama benim çocuğum olsa ben çeker vururum gibi bir şey dedi, hani orda küçük bir tartışma çıktı falan bu arada ben hiç karışmıyorum yani hani beni açan, onları söyleyen kişi de ben değilim, ben böyle bir şey istemedim de hani onların niyetinin iyi olduğunu biliyorum ama banane yani elin adamı niye benim kimle birlikte olduğumu bilsin falan öyle işte onlar arasında bir tartışma çıktı falan işte sonra adamı kovdular gibi bir şey (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Öznenin kimliğini açık bir biçimde performe etmesi her alanda açık olacağı anlamına gelmez. Hangi alanlarda, kimlere açılacağı öznenin kendi kararına bırakılmalıdır! Öznenin izni olmadan başka biri tarafından açığa çıkarılması etik bir davranış olmadığı kadar özneyi ayrımcı uygulamalar ve nefret saldırılarının odağı haline getirebilir. Nitekim Luce'un kimliğinin iş ortamında ifşa edilmesi halinde, "benim çocuğum olsa ben çeker vururum" biçiminde kişinin doğmamış çocuğu üzerinden dolaylı bir tehdit ve şiddete maruz bırakıldığı görülmektedir.

Kuir özneler için kamusal alanda açık olmak, iktidar ilişkileri üzerinden baskı, taciz ve şiddete maruz bırakılma hikayelerini de beraberinde getirmektedir. Kamusal alanda cinsel yönelimi dolayısıyla baskı ve tacize maruz bırakılan Luce, Kat ve Pousseey deneyimlerini şu yönde aktarmışlardır:

Ya o sözlü şeyler oluyor işte üniversitedeyken böyle kız arkadaşımın sarılıyorduk, cafede okulun şeyde Bam'da işte böyle o temizlik görevlilerinden biri bak işte sarılıyorlar, öpüşüyorlar anaları taş doğursaymış, falan bir şey demişti (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Birbirimize temas halinde, birbirimize dokunuyoduk. Bi gün dershanenin dışında o beni bilmiyor, ona hiç açılmadım...(anlaşılmıyor) ki ben öyle olduğunu düşünüyorum. Dershanedeyken dışardan iki arkadaş sarılır ya görüntüsü var. Bir çocuk gelip, benim gözümü kanatmak zorunda mısınız, dedi (Cat; Biseksüel).

Yani çok rast gelmedim açıkçası ya. Gelirse de herhalde kaş göz girerdim açıkçası. Yani tabi ki böyle şey bakışlara maruz kaluyosun, o işte bakıyo iki tane kadın falan hani. El ele tutuşuyo, fufff o bakışlar... O bakışları sayarsak ona her gün uğruyosun ayol. O bakışlar haricinde açıkçası şiddet işte o ısrarlı takip, o işte fiziksel şiddet, işte ne bilim taciz falan filan hakaret yok çok karşılaşmadım, hiç herhalde karşılaşmadım. Yani şöyle ayrımcılıklar gördüm. Senin yönelimini tanımayıp da sana böyle yürümeye çalışan erkek profilleri. Ama o da çok ayrımcılık değil zaten (Pousse; Natrans Lezbiyen Kadın).

Katılımcıların maruz bırakıldığı homofobi deneyiminin ortaklığının “el ele tutuşma, sarılma ve öpüşme” eylemleri üzerinden olduğu görülmektedir. “*Bak işte sarılıyorlar, öpüşüyorlar anaları taş doğursaymış*” ifadesi üzerinden lezbiyen öznelerin yaşamları değersizleştirilmiştir Hep bildikleri fakat örtük hale getirdikleri bir gerçekliğin açığa çıkmasından duyulan rahatsızlık, kuir öznelerin varlığının inkâr edilmesine neden olmuştur. Bu heteroseksist inkarın büyüttüğü nefret duygusu aracılığıyla kuir öznelerin açığa çıktığı alanlarda bir bakış ve/veya bir nefret söylemi, onları özel alana kapatmanın bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim “*benim gözümü kanatmak zorunda mısınız*” yani “her ne yapıyorsanız ben görmemeyim, evinizde yapın”ı ima eden bu ifade, kuir özneleri sürekli özel/kamusal ayırımına iten ve onların yapıp ettikleri üzerinden bir iktidar biçimini tanımlamaktadır.

Kamusal alanda kuir özne ve eylemler üzerinde oluşturulan iktidarın aracı ettiği fiziksel şiddete maruz bırakılma hikayesi üzerinden Cal şunları aktarmıştır:

İki kere de şiddete maruz kaldım. Bi kere de sokakte bi kaç tane gençtede beni çakmak istemişler 2015'ti galiba. Çakmak istemişler, beni de söylemişler abi çakmak var mı? Dedim ben abi değilim, çakmakım yok. Geçtiğimden sonra da onlar benim arkamdan da gelmişler. Beni de dovmeye başlamışlar. Orda de kafelerde de var. Kafe güvenlikte de geldi. Bize şey de yapmışlar. Poliste de çağırmışlar. Polis geldi, söyledi şikayetçi olma. Biz onlarde ceza veriyoruz. Ben o zamanlardede haklarımı bilmediğim içinde de şikayetçi olmadım. Biraktım, gittim. İkinci kerede 2019'de bizim İnsan Kaynakları Gelişme Vakfı çalışma yerimde ilk zamanlarda de ordade şiddetde meruzde de kaldım. Bi mülteci İranlı mülteci erkek bizim ofise geldi. Beni de şey yaptı, tokat atmaya başlamış. Ben kendini de geri doğru çektim ve sonra de kaçtı. Sonra benim iş arkadaşlarım onu almışler. Sonra beni de tahdit etti. Ben seni de burdan çiktikten sonra de ben seni dedi öldürüyorum, beni dedi kötü kelimeler de sen orospusun, sen lezbiyen değilsin. İnsanlarda bilgilerde kullanıyosun. Sen İran devlet içinde çalışıyosun, beni tahdit etti. Ben orda dedim, bu durumda da konuştum. Dedim beni tahdit ediyor, burda da yaşıyorum ve tek başıma yaşıyorum. Burdan da çıktıktan sonra da can guvenlik tehditim var. Polistede çağırmışlar. Polis geldi. Polislerde de dovmeye başladı, darp etti. Bizim guvenlik de darp etti. Orda de şey oldu. Ben şikayetçi oldum. Benim yöneticim o dedi geldi ifade verdik. Karakola gittik, bilmem hastaneye gittik. Darp raporu aldıki, ifade verdik. Şikayetçi oldum

ben. Mahkame tarafında arabulucu aradı. Arabulucu şey istedi. Ben sana da yardım veriyorum, bu şikâyetten vazgeç. Ben dedim, vazgeçicem beni de rahat bırakmıyor. Orda da sizin kanunda da şeyi kullandım uzaklaştırmayı da kullandım (Cal; Agender Lezbiyen).

Cal'ın tip ve tarz olarak "maskülen" görünmesi sebebiyle "abi" etiketi üzerinden bir cinsiyet atamasına maruz bırakıldığı görülüyor. Katılımcının "abi değilim" beyanı bir nevi kendisini "zorunlu" bir biçimde açığa çıkarılmasına neden olmuş ve erkek failer aracılığıyla homofobik saldırıya maruz bırakılmıştır. Fiziksel şiddet halinin iş yaşamında da hegomonik erkek fail aracılığıyla benzer yansımaların görüldüğü, katılımcıya yönelik "sen orospusun, sen lezbiyen değilsin. İnsanlarda bilgilerde kullanıyorsun. Sen İran devlet içinde çalışıyorsun" ifadelerinin lezbofik olduğu görülmektedir. Bu bağlamda öznenin fiziksel ve psikolojik şiddete cinsel yönelimi ile kesişimsellik gösteren mülteci kimliği üzerinde de maruz bırakıldığı görülmektedir.

3.2.3.2. Bifobi ve Görünmezlik: "Penis Olmadan Olmaz Dimi"

Bifobi hem natrans heteroseksüel alanlarda hem de LGBTİ+ içerisinde bi+ların sıklıkla maruz bırakıldığı bir ayrımcılık türüdür. Tezime katılan biseksüel katılımcıların birçoğunun (Kat, Casey, Frida ve Merida) partner ilişkilerinde ve sosyal yaşamlarında bifobiye maruz bırakıldığı görülmektedir. Biseksüel katılımcılar arasından Kat, Casey ve Frida, maruz bırakıldığı ayrımcılık ve görünmezlik pratiklerini şu yönde ifade etmişlerdir:

Ayrımcılığa maruz işte şu sıralar biraz daha LGBT camiasının içine girince işte bu siz geçiştesiniz, falan. İşte bu camiadan birileriyle ilişkilence hani direkt demediler ama işte güvensiz olma, siz sadık değilsiniz. Şimdi mesala "biseksüellik geçiştir" diyen bi lezbiyen bi kadın muhtemelen. Tam bilmiyorum ama lezbiyen bi kadındı. İşte güven problemi yaşanabilecek bi insan olduğumu düşünen bi trans arkadaşımı mesala. Wapa'da saçma bi bifobi var. Ondan sonra işte başka kararsız olma, yüzde kaç hoşlanıyorsun gibi şey yaptım deneyimledim. Sordular, yüzde kaç hoşlanıyorsun? Mesala eski sevgililerimde şöyle bi şey vardı. Onlar natrans-hetero erkek. Çok görünmezdim. Mesala ilk erkek arkadaşım şey gibiydi bi erkekle birlikte olursam sıkıntı bi kadınla birlikte olursam da umrunda da olmaz gibiydi. Yani çok affedersin "aman sikmesin" tarzı bi şeyi vardı. Ha asıl benim bifobi olarak biseksüellik olarak yaşadığım sıkıntılardan bi tanesi de görünmeziz. Biz baya görünmüyoruz. İşte bi kadınlaysam lezbiyen atanıyorum bi erkekleysem hetero atanıyorum ama değilim. Bunu da mesala bi lezbiyene bi geye söylediğin zaman, ya da bi heteroya abi sen lezbiyen olduğun düşünsem dediğin zaman kıyameti kopartır mesala o kadın. Ama bana lezbiyen diyince sıkıntı olmuyo. Çünkü biseksüellik ikisini de kapsıyo ya gibi tırnak içinde. O yüzden sana lezbiyen desem nolucak hayır abi değilim ama. Benim kısmetimi kapatıyorsun (gülüyo). Görünürlük problemi çok fazla bi de böyle işte "kararsızsın, geçiş aşamasındasın, sen aldatırsın, sen güvenilmezsin... Yaşanıyo yani bunları da az da olsa yaşadım (Casey; Agender Biseksüel).

Birlikte olduğum kadınlardan lezbiyenlerse eğer bu sıkıntıyı yaşıyorum. Bana sürekli şey muamelesi yapıyorlar. “Zaten sen biseksüelsin. İşte penis olmadan olmaz dimi sizde”. Bilmem ne. Ya sanane salak senleyim işte niye uzatıyosun yani dimi! Sürekli bi erkek yargılama, erkek aşağılama. Ben mesala, herhangi bi cinsiyeti aşağılayan erkek veya kadın kendi içinde özgüven problemi ararım yani. Hiç kimseyi o şekilde aşağılayamazsın. Sahip olduğun bedenle, hormonla ilgili söz hakkına olduğuna inanmıyorum ben. Onlarda hep bi şey var. Biseksüelsen günün sonunda hep penis isticiksin. Bunun da kendilerine olan güvensizliklerinden, bir penislerinin olmayışının, bir penislerinin olmasını isteyişlerinden geldiğini düşünüyorum (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Ya bi ayrımcılık yaşamadım, ama erkekler arasında biseksüellik daha şey bi şeydir ya onların fantezilerine yönelik bi şey. Mesala ben böyle olduğumu bildiğim için Sercan'a şey demiştim ben üçlü yapmak istiyorum. Bulabilir misin demiştim. Sonrasında kabul etmedi. Birazcık test gibi bi şeydi benim için. Onun da hoşuna gittiğinde sezdim yani hani olur mu olmaz mı diye ya bu onun için bi fantezi malzemesiydi. Salih'ten sonraki erkek arkadaşımda istersen olur tarzında yaklaştı. Şimdi ki erkek arkadaşım kesinlikle bunun sözünü açtırmadı. Benim için sen paylaşılacak bi şey değilsin. Onunla daha böyle bi ilişkimiz var. Biraz erkeğin malzemesi olmak hoşuma gitmiyor. Hani madem biseksüelsin üçlü yapalım. O zaman seviceksin (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Casey, biseksüelliğe yönelik “güvensiz ve geçiş aşamasında olma” gibi mitler üzerinden herkesin tek bir cinsiyete yöneldiği varsayımına dayanan ayrımcılık ideolojisi monoseksizm aracılığıyla bifobiye maruz bırakılmıştır (Kaos GL, 2020). Casey aynı zamanda natrans heteroseksüel erkeklerle olan birlikteliğinde görünmezliğinden yakınmıştır. Erkek partnerlerinin katılımcının erkeklerle olan birlikteliğini sorunsallaştırırken kadınlarla olan birlikteliğine yönelik ise umursamama hali içinde olmaları, biseksüel görünmezliğine neden olduğu kadar lezbiyen görünmezliği ile de ilişkili bir durumdur. Erkeklerin “aman sikmesin” biçimindeki yaklaşımı hegomonik erkeklik alanın diğer erkeklik biçimleri ile “penis” üzerinden bir iktidar yarışı içerisinde olmasına ve lezbiyen cinselliğinin “penis yokluğu “üzerinden kurgulanarak görünmez kılınmasına dayanır. Bi+görünmezliğinin bir diğer nedeni de biseksüellerin kadın partnerleri ile birlikte olduğunda lezbiyen ataması, erkek partnerleri ile birlikte olduğunda heteroseksüel atanmasıdır. Bu atanmanın temelinde de yine monoseksizm yer almaktadır.

Kimi zaman lezbiyenlere yönelik “penis yüceltmesi” üzerinden “yetersizlik” hissi oluşturulmaktadır. Dolayısıyla lezbiyen öznelerin kendilerini “yetersiz” hissetmelerinin nedenin lezbiyen cinselliğinin heteroseksist fallus etrafında biçim alması etkili olmaktadır. Heteroseksist fallusun içselleştirilmesi halinde lezbiyen özneler üzerinde spesifik olarak biseksüellere yönelik “hiçbir zaman bir kadına yetemeyeceğim” ön yargısı oluşabilir. Bu ön yargı, biseksüellere yönelik kimi ön yargı ve ayrımcı söylemleri de beraberinde getirmektedir. Nitekim Frida'nın kadın partnerleri tarafından “sen

biseksüelsin. İşte penis olmadan olmaz dimi” ifadesinde olduğu gibi biseksüelliğe yönelik ön yargı ve ayrımcı söylemin izleri görülmektedir. Bifobik söylem ve eylemlerin oluşmasında fallusun yalnızca heteroseksist yapı üzerinden değil monoseksist yapı üzerinden de inşa edilmesi etkili olmaktadır. Bu ayrımcı uygulamalar, biseksüelleri cinsel yönelimin ikiliği (eşcinsel/heteroseksüel) üzerinden bir seçim yapmaya da zorlamaktadır. Frida, maruz bırakıldığı bifobinin nedeni olarak lezbiyen partnerlerinin “*bir penislerinin olmayışına ve bir penislerinin olmasını isteyişleri*” ile ilişkilendirmiştir. Bu ilişkilendirmenin temelinde de yine heteroseksist fallusun lezbiyen cinselliğini “eksik bir parça” olarak kodlamasını içselleştirme hali yer alır ve bu açıdan düşünüldüğünde bu ifade ediş biçiminin lezbofobik olduğu görülmektedir.

Biseksüellerin maruz bırakıldığı bir diğer ayrımcılık ise biseksüelliğin fantezileştirilmesidir. Merida, natrans heteroseksüel erkek partnerleri tarafından fantezileştirilmiş ve bifobiye maruz bırakılmıştır. Biseksüelliğin “grup seks fantezisi” ile ilişkilendirilmesi, biseksüel özneliğin meta haline getirilerek natrans heteroseksüel erkek cinselliğine aracı edilme çabasına işaret etmektedir.

3.3. CİNSEL PRATİKLER VE İKTİDAR İLİŞKİSİ

Bu bölümde katılımcıların aşk, cinsellik ve gücü anlamlandırma biçimleri ile cinsel pratiklerindeki iktidar ilişkileri ortaya çıkartılmak istenmiştir. Bu temanın alt kategorileri “*Aşk, Cinsellik ve Güç Kavramları Üzerine Düşünmek, Çocukluktan Yetişkinliğe Cinselliği Deneyimlemek: Mitler, Yargılar, Seksüel Etkileşimler ve Güç, Seksüel Etkileşim Biçimleri: Orgazm, Oral Seks, Anal Seks, Grup Seks, Performatif Cinsellikler, Pozisyonlar, Seks Oyuncakları..., Utandırılma, Cinsel Şiddet ve Tecavüz*” başlıkları altında ele alınmıştır.

3.3.1. Aşk, Cinsellik ve Güç Kavramları Üzerine Düşünmek

Bu bölümde katılımcıların aşk, cinsellik ve güç kavramlarını nasıl anlamlandırıdıkları ile aşk ve cinsellik ilişkisi ele alınmıştır.

Aşk, Cinsellik ve Gücü Anlamlandırmak

Cinsellik ve iktidar arasındaki ilişkiyi çözümleyebilmek için aşk ve sevginin hetero-politik bağlamda nasıl kurgulandığını da anlamlandırmamız gerekmektedir. Millet (2018) ’in “aşkın duygusal bir yönetim aracı” olduğu ifadesinden yola çıktığımızda aşk ve iktidar

arasında yakın bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bu bağlamda atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelere aşkı nasıl anlamlandırdıkları çözümlenmek istenmiştir.

Bu bağlamda 15 katılımcının aşkı anlamlandırma biçimleri aşağıdaki gibidir:

Şekil 4: Aşk Kavramına Yönelik Anlamlar

“Politika, hak savunuculuğu, emek, tutku, güvenli alan, her şeyini açmak, en iyi arkadaş, birbirini seven iki insan, beraber yaşam, olanı olduğu gibi yaşamak, nefes almak gibi, bir olmak, her şeyin olması, büyük duygular, yoğun duygular, platonik, heyecan, geçici, cesaret, hastalık, savunmasızlık, teslimiyet, kendini kaybetmek, kontrol edilmeyen, başkasının merhametine kendini bırakma, kendinden vazgeçmek”.

Yukarıdaki tanımlardan anlaşılacağı üzere, aşk üzerine daha çok olumsuz anlamlar atfedilmektedir. Olumlu duyguları da bir arada barından böylesi bir his, neden çoğu zaman hüsrarla sonuçlanmaktadır? Aşkın anlamı üzerine en büyük yanılgının “içten gelen” ‘doğal’laştırılmış bir duygu olduğu düşüncesidir. Fakat her şeyde olduğu gibi aşkın da inşa edilmiş ve öğrenilmiş bir duygu olması bağlamında politik olduğudur.

Bell Hooks’a göre sevgi, her zaman iyi hisle alakalıydı. Sevgiyi öğrenme sürecimiz çocukluğa dayanır. Çocuk aile içinde sevgiyi cezalandırma üzerinden öğrenir. Bir yandan cezaya çarptırılır, bir yandan da ebeveynlerini sevmeleri gerektiği öğretilir (Hooks, 2018, s.39-40). Sevginin şiddet ve bağımlılık hali üzerinden inşa edilmesi, aşk ve sevgi konusunu iktidar ilişkilerinin birer parçası haline getirmektedir.

Katılımcıların birçoğu (Luce, Merida, Frankie, Carol, Frida) aşkın anlamı üzerine düşünmeye başladıklarında söze başlamadan önce duraksadıkları ve bu konuda konuşmakta zorlandıkları görülmüştür. Merida ve Luce tutkulu hissettiği veya âşık olduğunu dile getirdiği durumlar olmasına rağmen aşkın ne anlama geldiğini bilmediklerini vurgulamışlardır. Aşk üzerine “*politika hak savunculuğu, emek, güvenli alan*” gibi yüklenen anlamların kendilerini feminist olarak tanımlayan ve feminist bir yaşam sürenler (Pousse, Amanita) tarafından ifade edildiği görülmektedir. Aşkı feminist bağlamda ele alan Pousse aşkın bir hak savunculuğu ile ilişkilendirmiş ve yalnızca partner ilişkileri değil, her anlamı kapsayacak biçimde ele almıştır. Benzer bir biçimde aşkı iki insanın dışında kapsayıcı bir biçimde ele alan Carol, aşkın çok büyük duygular olduğunu ve bu duyguların bizi savunmasız hale getirdiğini vurgulamıştır. Aşkın yoğun ve heyecan verici bir şey olmasına karşın geçici veya kısa süreli olduğu düşüncesi hakimdir (Nola, Frida, Hypatia). Thelma da deneyimlediği aşk pratiği üzerinden aşkın başlarda heyecanlı fakat uzun süreli ilişkisinde zamanla sıkıcı bir hal aldığından yakınmıştır. Frankie, aşkı büyük bir cesaretle fakat bir yandan korkarak bütün acıları çekmeye izin verme ve teslimiyet üzerinden tanımlamıştır. 2,5 yıllık ilişkisindeki insana âşık olduğunu ve o insanı hayatının merkezine alarak aşkı hastalıklı bir duygu olarak tanımış, ilk başlarda kendisini partnerinin avucunun içinde görürken, sonraları partnerinin çabasını görmeye başladıktan sonra aşk duygusunun sevgiye dönüştüğünü dile getirmiştir. Bu aynı zamanda aşk konusunda karşılıklı emek ve çabanın önemli olduğunun göstergesidir. Sürekli bir tarafın “fedekarlığı”na dayanan bir ilişki, hiyerarşik ve güvensiz bir ortamın oluşmasına neden olmaktadır. Diğer bir yandan bu dönüşüm hali, aşk ve sevgi üzerine atfedilen anlamların farklılaştığını göstermektedir. Samantha’da da aşkı hastalıklı ve kendini başka bir insanın merhametine bırakma üzerinden tanımlamış ve bunun da cesaret gerektiren bir iş olduğunu vurgulamıştır. Kendinden vazgeçiş olarak betimlediği aşkı pratiklediğini ve aşkın insanın hayatını tümüyle kontrolü altına aldığından bahsetmiştir. Vi, aşkı hep arzu ettiği biçimde ilk görüşte aşk bağlamında mantıksız ve en iyi arkadaşının, her şeyinin olması bağlamında ise mantıklı aşk olarak ikiye ayırmıştır. Cal, aşkı iki insanın birbirini sevmesi ve beraber yaşam üzerinden kurgulamıştır. Aşkı platonik bağlamda ele alan Casey, hislerine karşılık bulamadığında hissetmeye başladığı bir duygu olarak tanımlamıştır. Kat ise aşkı hayatın akışı üzerinden betimlediği “nefes almak” ve fiziksel/ruhsal bağlamda iki insanın “bir olması” üzerinden tanımlamıştır. Aşkın iktidar yapısı, bağımlı ve toksik ilişkilerdeki aşk kavramını “bir olmak” üzerinden inşa eder. Özel alanın olmadığı, birbirini kontrol etmeye dayanan bu düşünce, karşılıklı

bir şiddet halini barındırır da iki ayrı özne, genellikle iktidar sahibinin egemenliği altında bir hale gelmektedir.

Ataerkil düzende aşk üzerine “*teslimiyet, kendini kaybetmek, kontrol edilmeyen, mantıken düşünmeden süreklendiğimiz şey, başkasının merhametine kendini bırakma, kendinden vazgeçiş*” gibi ortak anlamlarının yüklenmesi aşkın bir tabiyet üzerinden kurgulanmasına dayanır. Öznenin kendinden vazgeçışı, âşık olduğu insanın egemenliğine kendisini bırakması anlamına gelir. Aşkı problematik bir boyuta taşıyan aşkın *kontrol altına alınamaz* olduğu düşüncesidir.

Siyahi feminizm savunucularından Jordan’a göre aşk; kökleri radikal etiğe dayanan politik toplulukların benliğini oluşturan bir benlik pratiği, benliğin emeğidir. Kişinin kendi hayatının kontrolünü eline almasını sağlayacak olan bu aşk anlayışı; güvenli, olumlu bir öz sevgi üzerinden inşa edilir. Bu ifade, Amanita’nın, “*yani bence emek gerçekten ve tutku ve âşık olduğun kişiye her şeyini açmak tamamen. Güvenli alanın olması senin*” ifadesi ile örtüşmektedir. Aşkın insanın önce kendisini sevmesiyle başlayan feminist tavrı, aşkın anlamını dönüştürmemize ve yaşadığımız ilişkilerde iktidara direnme noktalarını oluşturmamıza olanak sağlayabilir.

Katılımcılar cinsellik kavramına aşağıdaki anlamları atfetmişlerdir:

Şekil 5: Cinsellik Kavramına Yönelik Anlamlar

Katılımcılar cinselliği “seks (Amanita ve Cal) ve seksüel her tür etkileşim (Amanita), iyi hissetmek için beğenilen insanla yapılan alışveriş (Frankie), iki kadının dayanışma biçimi (Poussey), ihtiyaç (Vi ve Thelma), olmazsa olmaz (Frida ve Kat), ilişkiyi canlı tutan etken (Carol), önemli ve büyük bir şey olmaması (Cal), duyguların pekişimi (Vi),

romantik bir şey olmadan anlamsız (Hypatia), sevdiğin insanla paylaştığın bir şey (Luce), önemli olması (Nola), paylaşım olarak görmek (Frida), güven ve emek (Merida)” biçiminde anlamlandırmışlardır.

Güç kavramını ise aşağıdaki gibi betimlemişlerdir:

Şekil 6: Güç Kavramına Yönelik Anlamlar

Katılımcılar güç kavramına; eşitsizlik (Poussey), baskı (Amanita), savaş (Thelma), kavga (Kat), manipülasyon (Luce), saygı duyulmak (Hypatia), başarı (Cal), otorite (Vi), ayakta durabilmek (Carol), para ve eğitim (Nola), özgüven (Frankie) anlamlarını atfetmişlerdir. Görülmektedir ki güç kavramı kimi katılımcılar tarafından iktidar ilişkileri bağlamında ele alınırken kimi katılımcılar tarafından ekomonik ve sosyal statü bağlamında ele alınmıştır.

Aşk ve Cinsellik İlişkisi

Amanita, Merida, Luce, Vi, Frankie, Frida, Samantha, Thelma, Hypatia, Carol, aşk olmadan da cinselliğin olabileceği fakat aşkın cinselliği beslediği ve onun tamamlayıcı bir unsuru olduğu ve aşk olmadan cinselliğin anlamsız, verimsiz ve ihtiyaçtan öte gitmeyen bir şey olduğu düşüncesi üzerinde yoğunlaşmışlardır. Görülmektedir ki katılımcıların çoğu cinselliğe duygusal bir anlam atfetmektedirler. Duygusal anlamda yoğun hissetmek, cinselliği de güçlü kılan bir etken haline gelmektedir:

Çok güzel bi soru. Bence elbette ki olur. Aşk olmadan cinsellik olur. Sadece içinde aşk varken olduğu kadar güzel, olduğu kadar keyifli tatmin edici olmaz. Olmuyo da yani ben kendi en azından tecrübelerimden yola çıkarak bu şekilde konuşuyorum.

Çünkü öyle olabiliyo olsaydı, (gülerek) tekrar sevgilimle birlikte olmazdım yani. Cinsellik olmadan aşk olur. Ama bence cinsellik aşkı tamamlayan bi unsur (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Olabilir, her ikisi de olabilir. Sadece şunu tartışabilirim ne kadar verimli olur? Çok verim alamazsın. Ama biri olmadan diğeri olamaz. Ben yeni aşım. Benim cinselliğim, ilk cinsel deneyimimi saymazsak hep uzun ilişkilerim, sevdiğim, hayatıma işte sevgili olarak aldığım insanlarla oldu. Daha sonra bunu ilk önce kadınlarla kırdım. Çünkü kadınlardan hoşlanıyorum, birlikte olmak istiyorum. Ama ilişki de değilim. Kadınlar mental olarak bi ilişkide birlikte olacak insanlarla karşılaşmıyorum. Sadece bedensel olarak istek duyuyorum onlara karşı. Bunu aşmam gerekti, sadece işte “sevdiğimle sevişmek” kavramını ilk kadınlarla aşım. Daha sonra son ilişkimden sonra bu oldu. 3 yıllık sevgilimden ayrıldıktan sonra. Hayatıma cinsel olarak sadece sevişmek için aldığım erkekler oldu. Bunu kabullenmem çok zor oldu. Uzun bi süre anorgazmu (orgazm olamama) yaşadım. Neden bunu yapıyorum diye sorguladım, yatakta ağladığım, sevişirken ağladığım falan oluyodu. Ama aşk ve cinselliği bu kadar bağdaştırmamın yanlış olduğunu fark ettim. Ama dediğim gibi biri olmadan diğeri verimsiz oluyo. İkisinin aynı anda olduğu insanın en çok haz aldığı ana getiriyor (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Aşk olmadan cinsellik tabi ki oluyor da. Ben âşık olmadan orgazm olamıyorum. Böyle bir durumum var benim orgazmım tamamen duygusal. Âşık olmam gerekiyor karşımdakine. Onu anladım, çözdüm. 31 yaşında kendimi tanyorum. Bu kadınlarda daha çok böyle ama. Kadınlar daha çok yaklaşıyorlar galiba bu mevzuya. Yani âşık olduğum adam şöyle yapsın ben ehühüh oluyorum. Öbürü gelsin 5 saat siksın böyleyim (donarak) (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ataerki düzende, aile içerisinde sevildiğini hissetmeyen kız çocuğu sevgiyi, dışarıda aramaya başlar. İster eşcinsel ister heteroseksüel olsun, ataerki kadınların değerini bir başkasının onu ne kadar arzuladığı veya ne kadar sevmeye layık gördüğü üzerinden oluşturmaktadır (Hooks, 2020, s.12). Bu durum aşkı ve sevgiyi, sevilme ve onaylanma ihtiyacı üzerinden algılamamıza neden olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda, sevgi cinsellik ile de iç içe geçmiş bir kavramdır. Ataerkinin kadına yüklediği bu duygusallık yükü, cinselliğin de romantizm bağlamında biçim almasına neden olmaktadır.

Cinsel deneyimde kişi kendini hem ten hem tin, hem başka hem özne olarak hisseder. Bu mücadelede özellikle kadın kendisini ilk olarak nesne olarak kavrar, cinsellikte hemen güvenli bir özerklik elde edemez. Bir yandan ten olma halini yaşarken diğer bir yandan aşkın ve özgür öznelliğine yeniden sahip olmak ister (Beauvoir, 2020, s.132). Bu bağlamda, duygusuz cinsellik yaşamak isteyen kadın nesneleştirilir. Frida'nın, spesifik olarak erkeklerle olan cinsel pratiklerinde duygusallık olmadan seks yapmanın nesneleştirici yanını kavradığı görülmektedir. Bu nesneleştirmenin neden olduğu kriz halinin yansıması, sevişirken ağladığını dile getirmesi üzerinden görülmektedir. “Sevdiğinle sevişmek” anlayışını, kadınlarla olan cinsel pratikleri üzerinden aşmış ve dolayısıyla bedenini ve cinselliğini özgür kılan aşkın bir özne olarak kendisini yeniden

var edebilmiştir. Frida ve Samantha'nın ortak ifadelerinde cinselliğin anorgazma neden olduğu yer almaktadır. Cinselliğe atfedilen duygusallık anlamının, orgazm olup olmama ile de güçlü bir ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Beauvior'un vurguladığı cinsellikteki güvenli özerklik halini, Merida sevgiden daha önemli olduğunun altını şu yönde çizmiştir:

Şimdi şöyle böyle ergenken falan yani işte hormonlarımın farkındayım, bi şeyler yaşamak istiyorum. Bu yüzden benim için aşkın çok önemi yoktu. Ama böyle ben ilk cinsel deneyimimi de azıcık sevdiğim, güven duyduğum, oraya gelmeden önce lisede beni cinsellikten uzak tutan şeyler mesala en yakın arkadaşımın bi videosu çıkmıştı. Böyle bi zorbalığa uğramıştı. Mesala ben sonrasında öpüştüğüm kişiden hani ayrılmak istediğimde aynı şekilde zorbalığa ve tacize uğradım. İşte tehdit edildim, okul önünde geliyordu böyle bekliyodu. Çok fazla olay yaşamamıştım ve bunlar benim için cinsellikte güvenin de önemli olduğunu ortaya çıkarttı. Mesala ben kendi isteğim için kendi bedenim, kendi cinselliğim için birisini istiyorum. Büyük ihtimalle o da böyle bi şey istiyodu. Ama bu onu erkeklik olarak adlandırdığı için kim kimle birlikte olmuş bunu biliyosun. Mesala lisede ve bu çok büyük bi olay oluyo falan ve kaşar damgası falan yiyosun. Bütün eğitim hayatını etkiliyo böyle. O yüzden ben uzak durdum, istemedim böyle bi şey. Sonra 12. sınıfta ben 12'ydim o benden bi kaç yaş büyüktü bi tane erkek arkadaşım vardı...Onu gerçekten sevmiştim ve aramızda güven ilişkisi olan biriydi ve ilk ona oral seks yapmıştım. Çok tiksinişmişim, ağzımı yıkamıştım falan böyle. Ya onunla mesala, sürekli kütüphanede çalışıyor, sürekli bi şeyler paylaşıyoduk. Ama o ilişkide ben küçük olduğum için baskının önüne çok fazla geçemiyodum. Küçük derken ona göre küçük demiyorum. Ben kendime göre yaşça küçüktüm. Bazı şeylere karşı koyamıyodum. Böyle onunla birlikte espiri yapamazsın bi şeyler yapamazsın. Bi şeyler hakkında konuşamaz falan olmuşum, böyle bi duygusal şiddet yaşıyodum. Çünkü mesala jigolalarla ilgili bi espiri yapmıştım bi kere. Sonrasında bana şey demişti, sen bunu nerden biliyosun falan ben bilmiyodum, sen biliyosun! Ben de dedim ki ya niye bilmiyim? Hani orda kullandığı cümle "ben bilmiyorum sen nasıl biliyosun" hani onun daha çok şey bilmesi gerekiyor. İlişkinin sonlarına doğru çok soğutmuştu bu tarz şeyler beni. Etrafımda erkek arkadaşım cinsiyeti erkek olan birisi kalmamıştı. Çok kısıkanıyodu, kısıtlıyodu. Sosyalligimi kısıtlıyodu, sürekli onunla vakit geçirmemi istiyodu. Ben beni çok sevdiği için olduğunu düşünüyodum. Mesala bi saatlik boş vaktim oluyodu, kız arkadaşımın bi şeyler yapmak istiyodum. Ya o 1 saati benle geçirseydin keşke diyodu. Sonrasında duygusal şiddetin farkına varınca Osman'la bi şeyler yaşamak istedim. Sonrasında ayrıldık falan. Sonra işte Salih'le bi ilişkiye girdim. O ilişki de tamamen bi tutku vardı. Deneyimlediğim farklı ilişkilerden biriydi. Onunla da sevişiyoduk, ama onunla birlikte olmadım. Sonra ondan ayrılınca "hani çok sevmediğim biriyle yaşamak istiyorum, güven olsun arada yeter". Ali'yle yaşadım ilk. Bi de ben şeyi fark ettim birinin karşısında çırılçıplak kalınca şunu fark ettim, benim kendimi tamamen açabilmem için karşıdakinin bedeninden hoşlanıyo olmam gerekiyor ve karşıdakinin bi şekilde kendinden yani bedeninden bağımsız şeylerden hoşlanıyo olmam gerekiyo ki gerçekten onu öpim, gerçekten ondan tiksinişmiyim, gerçekten ona emek verebilim. Cinsel ilişki de bi emeğe dayanıyo sonuçta. O yüzden ben bu seksle ilgili potansiyelin biraz ayrıldığını düşünüyorum hani sadece hoşlandığın, sevmediğin biriyle yaparım, zevk de alırım farklı bi şey ama gerçekten sevdiğim birisiyle bunu yaşamak bunu farklı. Çünkü gerçekten isteyerek emek veriyorum ona (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Merida'nın, lisede sürtük utandırmaya maruz bırakılmak istememe düşüncesi, cinselliğin sevgiden daha çok güvenli bir alan olarak inşa etmesine neden olmuştur. Kendisini tamamen açabilmenin yolu, partnerinin hem bedeninden hem de bedenden bağımsız yapıp ettiklerinden hoşlanması gerektiğinin altını çizmiştir. Bu bağlamda araştırma öznesinin sevgiyi cinsellikte “emek” kavramı üzerinden kurguladığı görülmektedir.

Nola, “iyi bir cinsellik” sonrası partnerine âşık olma potansiyelinin altını çizmiştir. Görülmektedir ki kişiye atfedilen duygusal anlamlar cinselliğin daha verimli olmasına neden olurken cinsel eyleme yönelik atfedilen olumlu anlamlar da aşka yönelik güçlü duygular beslenmesine neden olmaktadır. Casey ise aşkın ve cinselliğin aynı anda olması gereken iki olgu olmadığını vurgulamıştır. Cinselliğin sevdiği bir insanla veya random bir biçimde deneyimleyebileceğini dile getirmiştir. Aynı zamanda “*şu da mümkün âşık olup sevişmemek de mümkün yani. Ne bilim gider, aseksüelin birine gider âşık olursun. Sevişmezsin (gülüşmeler). Yani öyle ben sadece sevdiğim, böyle aşırı hoşlandığım tiplerle sevişen bi tip değilim zaten*” ifadesi ile Casey'nin cinsellik ve duygusallığın birbirinden ayrılabilen iki alan olarak kurguladığı ve cinselliğin yaşamın merkezine koyan heteroseksist fallus eleştirisi içinde olduğu görülmektedir.

3.3.2. Çocukluktan Yetişkinliğe Cinselliği Deneyimlemek: Mitler, Yargılar, Seksüel Etkileşimler ve Güç

3.3.2.1. Cinselliği “Oyun” Adı Altında Performe Etmek

Katılımcıların birçoğunun (Frankie, Cal, Vi, Pousse, Amanita ve Carol) çocuk yaşlarda cinselliği kız çocuklarıyla oynadıkları oyunlar üzerinden performe etmişlerdir. Bunlardan Frankie, Pousse, Amanita ve Carol'ın ifadelerine şu yönde yer verilmiştir:

Otobüsle gidiyoduk güya oynadığımız oyunlardan birisi. Ben kucığına düşüyorum. O erkek oluyo bu arada. Beni muncıklıyo muncıklıyo falan. Ben beni muncıklatıyorum... Yaşım küçüktü ve hani bu tarz şeyleri bi erkekle yapamazsın o yaşta. O yüzden de bi kadınla olması gerekiyordu. Kadın arkadaşımınla öpüştüğümü, birbirimize dokunduğumuzu ve bundan keyif aldığımı hatırlıyorum ama işte şöyle düşünerek hareket etmiyodum. Vaov işte bana dokunan bi kadın ben bi kadından hoşlanabiliyorum bi şey yoktu yani. Bana dokunan kişi benim için cinsiyetsizleşiyodu o anda (Frankie; Heteroseksüel Kadın).

(Düşünüyor) Herhalde ilkokul çağlarındaydım. Komşu kızı beni öpmüştü. Biz onla işte evcilik oynuyoduk. Hadi sen erkeksin, ben kız falan dedi beni öptü şap diye böyle. Benden küçüktü kız belki 3-4 yaş küçük bi kız. Alam nasıl hissetmişim ayy dedim. Şey dedim herhalde ben erkeğim (gülüşmeler). Küçükken bunu nasıl düşündüm bilmiyorum ama çok haz almıştım. Küçükken bunu nasıl düşündüm bilmiyorum ama çok haz almıştım. Ben zaten uzun bi süre ergenliğe kadar pipim niye çıkmadı diye

dert yanıyodum o derece. Neden mesala regil oldum, memelerim çıkmaya başladığında ben kabul etmedim, memelerimi nasıl memelerim çıkar ya ben hani öyle bi cinsel yönelim krizi içerisindeyim hani ben erkek olmalıyım, ben erkeğim falan filan. Diyorum ya ben çok geç yani 19 yaşında yani ilk sevgilimle kadın olduğumu fark ettim. Kadın bedenimden gerçekten memnun olduğumu ve bu bedenle bir kadın olarak bir kadını sevdiğimi anladım (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Yani çok küçük yaşlarda 6-7. Yani evcilik falan oyun oynuyoduk. Ya o çok küçük zamanlarımı hatırlamıyorum ama şeyi hatırlıyorum mesala bi kere bi yere gitmiştik dayımla beraber. Dayımı o zaman ananem biriyle evlendirmeye çalışıyordu. Ben 7 yaşındaydım ya daha büyük değildim. Hatırlıyorum yani. İşte şey demişti. Tamamen farazi sallıyorum, sen de git Ayşe'yle oyna. Ben de Ayşe'yle oynamaya gitmiştim. Ayşe birdenbire üzerime atladı beni öpmeye falan başladı. Yani kötüydü ama sonra hoşuma da gitti. Böyle şey yaptı. Sakin kimseye söyleme birine söylersen seni öldürürüm, dedi. Ondan çok korkmuştum ama beni öpmesi falan baya hoşuma gitmişti açıkçası. İlk hatırladığım bu ondan sonra işte yakın bi arkadaşım vardı. Evinde falan çok kalırdım. Onla hep evcilik oynardık evcilik adı altında öpüşme, elleşme işte soyunup aynı yatağa girerdik falan. Bazen ben anne olurdum sırayla olurduk bi o olurdu bi ben olurum. Herhalde biseksüelliğimi öyle keşfetmişim (gülüyo) (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Cinsel olarak soruyorsan, cinsel kimlik falan onu da soruyorsan şu çok ilginçtir ki 7 ya da 8 yaşlarında işte bu fallik dönem olarak adlandırdığımız dönemlerde şey hiçbir erkekle ne evcilik babında hiçbir şey yaşamadım ama genelde anaokuldaki sınıf arkadaşlarım ya da tatile gittiğim zamanki kız arkadaşlarımla işte evcilik babında cinsel bi şeyler yaşıyordum... O zaman işte öpüştüğümde arkadaşım ile öpüştüğümde yaşadığım haz. Ya da işte sürtündüğümde aldığım hazı hatırlıyorum (Carol; Natrans Kadın)

Cinselliğin spesifik olarak oyun adı altında performe edilmesi, cinselliğin de bir oyun olarak kurgulandığı anlamına gelmektedir. Katılımcıların ortak ifadelerinde yer alan kız çocukları ile cinselliği kız/erkek, anne/baba üzerinden performe etmelerinde, cinselliğin ancak ikili cinsiyet kalıpları ve heteroseksüel evlilik üzerinden mümkün kılındığına işaret etmektedir. Öyle ki cinselliğin ikili cinsiyet ile sınırlandırılması, Poussey'in çocukluktan ergenliğe kadar kendisini erkek sanmasına neden olmuştur. Bu heteronormatif algı, bir kadından hoşlanmanın ve onu arzu etmenin koşulunu, ancak karşısında bir natrans heteroseksüel erkek olması gerektiği üzerinden sınırlamıştır. Bu nedenle Poussey, bir kızı öptükten sonra dile getirdiği “şey dedim herhalde ben erkeğim” ifadesinin temelinde de cinsiyetin ve cinselliğin yalnızca ikili cinsiyet anlayışı üzerinden içselleştirildiğini düşündürmektedir.

Heteroseksüel katılımcılardan Frankie'nin ise “hani bu tarz şeyleri bi erkekle yapamazsın o yaşta. O yüzden de bi kadınla olması gerekiyordu” ifadesinin temelinde ataerkil ve muhafazakâr toplumlarda kız çocuklarının erkeklerle sosyalleşmelerinin hoş karşılanmamasının yer aldığı düşünülmektedir. Bu nedenle, kız çocuklarının daha çok homososyal bir biçimde sosyalleşmeleri, cinselliğin de daha çok kız çocukları ile

deneyimleme alanı oluşturmuştur. Diğer bir yandan bu durum cinsel yönelimin akışkanlığına da işaret edebilmektedir.

3.3.2.2. Bekaret Algısı:” Güç, statü, yük, saçma, gereksiz...”

Şekil 7: Bekaret Kavramına Yönelik Anlamlar

Katılımcılar bekarete yönelik, “güç (Frankie), statü (Amanita), büyük bir olay (Amanita, Thelma), bir anlam ifade etmemesi (Thelma, Cal, Luce, Frida, Carol, Casey, Samantha, Merida), gereksiz (Nola), saçma (Carol), çekindiğim bir şey (Luce), önemli olması (Vi), kız çocuklarını koruyan et parçası (Kat), vajinayı koruyan zar (Frida, Carol), seks yapmamış biri (Thelma, Frida), yük olması (Casey), kurtulunması gereken bir şey (Luce, Poussey), travma (Poussey, Frida, Merida)” anlamlarını atfetmişlerdir. Bekarete şu an anlam yüklemeyen katılımcıların (Thelma, Casey) ilk vajinal seks deneyimini yaşamadan önce bekaret için “kıymetli bir şey, büyük bir olay” anlamlarını atfetmişlerdir. Vi, bekarete önceden daha fazla anlam atfettiğini, bakire olmayan biriyle uzun bir ilişki düşünmediğini fakat şu an bekaretin partnerleri için önemli olmadığını yalnızca kendisi için önemli olduğunu vurgulamıştır.

Katılımcıların birçoğunun bakireliğe yönelik “anlamsız, gereksiz, önemsiz” ifadelerine karşın toplumsal olarak bekaret olgusu nasıl bu kadar önemli hale getirilmiştir?

Himen, kız çocuklarının çocuk yaşlarda dışarıdan gelebilecek mikroorganizmalara korumaya yarar ve vajina florasının olgunlaşmasıyla bu görev sona erer (Aktaran Demirci ve ark., 2008, s.94). Vajinanın bol kıvrımlı, çok katlı bir organda himen olarak adlandırılan bu zar, çeşitli yapılardadır (Blank, 2008, s.13,55). Himenlerin birbirinden

farklı yapıda oluşu bekaret kavramını tek bir zemine oturtulmayacağını gösterir fakat ataerkil yapı bekareti “kızlık zarı” üzerinden streotipleştirerek kadın bedenini kontrol altına almayı amaçlamıştır. TDK’nın “kızlık zarı” kavramının “cinsel ilişkide bulunmamış kızların döl yolunu kısmen kapsayan zar, himen” üzerinden tanımlanması ile vajinayı spermin geçtiği yol üzerinden tanımlar. Bu durum kadın bedeninin erkek üzerinden anlamlandırılmasına ve yok sayılmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda, “bekaret” kavramını “bekar/et” biçiminde okuyabiliriz. Ataerkil düzende bekar/et, henüz evlilik üzerinden sahiplenilmemiş et parçasını temsil eder. Penisin vajinayla birleşiminden doğan bekaret kavramı heteroseksüeldir. Ki aynı zamanda dışıdır de (Blank, 2008, s.13,55). Bu bağlamda bekaret, gücü elinde bulunduran ataerkinin kadın bedeni ve cinselliğini kontrol altına almaya çalıştığı en önemli alanlardan biridir.

Bakireliğe yönelik yargı ve mitlerle yetiştirilenler için de bekaretin varlığı kimi zaman bir güç mekanizması halini alabilir:

Bekaret benim için güçtü. Bakire olmak benim için güçtü. Ben hep böyle uçarı çocuk oldum. Özellikle kendi cinsiyetimi düşündüğüm zaman bi kadın için o kadar uçarılık şey oluyosun, direkt böyle otomatikman orospu oluyosun ve bu yaftaya çok da maruz kaldım. Kendi yaşlıtlarım tarafımdan, hem cinslerim tarafımdan, benden yaşça büyük arkadaşlarımın anneleri tarafından orospu oldum yani. Böyle hoppa deme gereği bile duymadılar. O yaftayı yumuşatma dahi gereği duymadılar yani bildiğin orospu oldum ve bunun içerisinde bekaretim bana güç veriyodu, kendini var etme gücü veriyodu. Çünkü ben bakireydim, kimseyle cinsel birliktelik yaşamamıştım, hep zaten erkeklere karşı şey olmuşum ne denir, ona sert olmuşum. Erkekler benim elimi tutmak için bile hep çok çaba sarf etmişlerdir. Bir yıllık sevgilimin birinci yılın sonunda ben elimi tutturmuşumdur falan böyle. O yüzden de bu bekaret bana her zaman güç verdi. Ben kendimi biliyorum çünkü ben orospu değilim, kimseyle cinsel birliktelik yaşamadım. İster istemez o kalıpların içerisinde büyüdüğün zaman biriyle cinsel birliktelik yaşadığında eyvah diyosun ya ben orospu olduğun herhalde yani. Hele ki bu erkek yanlış bi erkekse, karşı taraf diyim erkekle sınırlandırmıyım yanlış bi insansa ve sana senin arkandan konuşuyosa, yaşadığımız şeyi insanlara anlatıyosa yaşın küçükken bunlar büyük şeyler çünkü (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya ben ondan da çok korkuyodum, bekaretimin kaybolabileceği bi şey. Hani kaybedilecek bi şey olması statümün düşeceği anlamına geliyo demek ki ve bi kere lisede bi arkadaşım ile konuşuyodum işte. Doğru zaman ne zaman seks yapmak için diye sormuştu. Ben de şey demiştim, herhalde 23-24... Niye 23-24 buna bi cevap veremem. Sadece o an 23-24 çok uzak geldiği için bana öyle demiştim büyük ihtimalle. Çünkü bakireliğimi kaybedemem yani ben. Prensesim. Orospu değilim, ben evet ya öyle düşünmüştüm o zamanlar. Çok büyük olaydı benim için ya bakireliği kaybetme olayı (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Katılımcıların anlatılarından görülmektedir ki bekaret ve güç arasında yakın bir ilişki söz konusudur. Frankie, çocukluktan itibaren çevresi tarafından “orospu” damgasına maruz bırakılmış ve bu damgalanmaya karşın “bekaretin varlığının” kendisini var etme gücü

verdiğine değinmiştir. Frankie ile benzer ifadelerle sahip Amanita için de “bekaretini kaybetmenin”, statüsünün düşeceği anlamına geliyordu. İki katılımcı için de bekaretin kaybına yönelik korkunun tesellisi, “ben orospu değilim” cümlesinde vuku bulmuştur. Görülmektedir ki ataerkil toplumlarda kadına saygı ve değer kazandıran “bekaret”, evlenmeden gerçekleşen cinsel pratiklerde kadının aşağılanmasına, toplum tarafından dışlanmasına ve damgalanmasına neden olmaktadır. Bu nedenle katılımcıların öznel değerini toplumsal değerler üzerinden inşa ettiği görülürken katılımcılar toplumsal bağlamda dışlanmaktan korktukları için “bekaretin varlığını” bir güç ve statü olarak ellerinde bulundurmaya istedikleri düşünülmektedir.

3.3.2.2.1. İlk Vajinal Seks Deneyimleri: “Artık bakire değilim, bana güç veren o şey yok”

Blank, bekaret diye bir şeyin olmadığını; bekaret olgusunun soyut bir kavram olarak ele alındığı ve dolayısıyla kültürel olduğunun altını çizer. Marly Daly’nin vurguladığı gibi, “ataerkil aldatmacasını mitle sürdürür”, bekaret de ataerkinin kurguladığı olduğu mitlerden biridir. (Blank, 2008, s.14,45). Ataerkil düzenin beslediği bekaret mitleri, katılımcıların ilk vajinal seksine yönelik korku ve çekince duymalarına neden olmuştur (Frankie, Kat, Luce, Poussey). Katılımcıların (Amanita, Thelma, Nola, Samantha, Frankie, Poussey) ifadelerinden ilk vajinal sekse yönelik mitlerin “çok acıması, çok kan akması” biçiminde olduğu görülmektedir. Bekaret mitlerinin neden olduğu korku ve endişe, katılımcılardan bazılarının ilk vajinal seks deneyimlerinden sonra yerini “*bu mu ya dedim ben. Hani bu kadar mı*” (Nola), “*ben acı da hissetmedim*” (Samantha), “*öncesinde hani çok acıyor falan filan ama korkmayın falan filan saçma sapan şeyler yazdı gruba. O sırada ben de okuyorum falan dedim aha sıçttık, çok acıcağ herhalde ama zevk verdi yani*” (Thelma), *hiç canım acımadı ya bunu da kayıtlara geçsin ve kan man foşlama moşlama olmadı yani* (Frankie) biçimindeki ifadelerle bırakmıştır. Diğer bir yandan ilk vajinal seks deneyimi sırasında acının da hissedildiği Vi ve Luce’un “*en ileri verdiğim seviye kadar...başka... 2 sene önceki. Ona izin vermiştim. Tam olarak şey olmadı. Denedi. O kadar acıdı ki. Hani istemedim. Sonrasından alıştım. Tek ona izin vermiştim. Öyle aşırı beni şey yapmadı. Tercih etmiyorum yani* (Vi)”, “*ama ben çok acıdığı için durduruyorum falan sürekli* (Luce)” ifadelerinden anlaşılmaktadır.

Kanamanın çok fazla olacağı, günlerce süreceğine yönelik bekaret mitlerinin aksine ilk vajinal seks deneyimi sonrası çok fazla kan gelmediğini Amanita ve Nola'nın "Öyle çok da kan çıkmadı. Hafif bi pembelik olmuştu" (Amanita), "Ben de zaten öyle bi kanama olmadı. Sonra ben tuvalete gittim, kanasın diye bekliyorum böyle bi kaç damla bi şey geldi yani "(Nola) ifadelerinden anlaşılmaktadır. İlk vajinal seks deneyimi sonrası aileye karşı kendisini suçlu hissettiğini Amanita'nın "a ben böyle ailemin yanına gidicem şimdi. Artık ben bakire değilim. Babamla böyle oturucam nası böyle oturucam" ifadesinden anlaşılmaktadır.

Katılımcılar vajinal bağlamdaki ilk seks deneyimi öncesi ve sırasında bekarete yük ve kurtulması gereken bir şey anlamını atfettikleri "gerçekten dedim ki biri beni siksin ve şunu artık alsın (gülüşmeler). Çünkü yeter yani kurtulmam lazım gibi baktım" (Casey), "böyle şey hani artık kurtulmak gereken bir şey olduğunu düşünüyorum bir yandan da işte çekiniyorum acıyor bir yandan" (Luce), "ben de zaten bunu bi salim de gitsin artık falan modundaydım ama hani asla yapamadım bi türlü" (Poussey) ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bekareten kurtulma düşüncesi katılımcıların (Merida, Poussey) ilk vajinal seksi kendi kendilerine deneyimlediği bir alan veya deneyimleme düşüncesi oluşturmuştur. "Çok denedim mesala banyoda işte kendim onu şey yapım, ne derler delim artık onu ondan kurtulim diye" (Poussey), "ya benim için cinsel ilişkinin duygusal anlamda bir anlamı yoktu çok fazla. Kızlık zarımı kendim bozım gibi bir düşüncem vardı. Asla benim kimsenin ilki olduğumu bilmesin falan diye. Adama da söylemedim" (Merida). Merida'nın "bekaretini kendisinin bozma" düşüncesinin, iktidar sahibi erkeğin ilki olma üzerinden güç elde etmek istememesinden kaçındığı düşünülmektedir. Ataerkinin bekarete yüklediği olumsuz anlamlar ile kadın cinselliğini kısıtlaması, kadınların cinselliğini rahat bir biçimde performe edememelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda bekaret, cinselliği rahatça performe etme önünde güçlü bir engel teşkil etmektedir ve dolayısıyla bekarete kurtulması gereken bir şey gözüyle bakıldığı düşünülmektedir. Bekareten kurtulmak, kadını cinsel anlamda özgürleştirici bir edim haline gelebilir. Nitekim bekareten kurtulmanın özgürleştirici olduğu Amanita'nın "18 yaşındaydım ve beni çok özgürleştirdi gerçekten." ifadesinden anlaşılmaktadır. İlk vajinal seksin, sevdiği biriyle deneyimlenmesi ve/veya romantik olması gerektiği yönünde düşünenler olmuştur (Frankie, Hypatia, Amanita).

Katılımcıların ifadelerinde ilk vajinal seks deneyimlerinin bekaret algısı üzerinden inşa edildiği görülmektedir. Bekaretin mitlerle ve olumsuz anlamlarla dolu olması cinselliği

performe etme üzerinde yapısal bir baskı ve güç oluştururken; katılımcıların bekaret algısı ve ilk vajinal sekslerine yönelik partnerlerinin davranış ve tutumlarına üzerinden de bir güç hiyerarşisi oluşturduğu görülmektedir.

Frankie, ilk vajinal seks deneyimi sonrasında bunalıma girdiğini ve bekarete atfettiği “güç” anlamını kaybettiğini şu sözlerle aktarmıştır:

Ben bu ilk cinsel deneyimimi yaşadıkdan sonra korkunç bi bunalıma girdim. Yaklaşık 1-1,5 yıla yaklaşan bi bunalıma girdim. Çünkü artık bakire değilim, bana güç veren o şey yok. Biriyle birlikte oldum ve o gücü kaybettim. Çünkü ben yıllarca kendimi bu şekilde korumuşum. Bana yapılan o zorbalıkları hep bu şekilde atlatabilmişim. Bedenimi, zihnimi bu şekilde korumuşum yani. O yüzden de beni koruyacak o güç orda yok. Hep böyle şeyle büyüyorsunuz ya ilk cinselliğin şahane olmalı, erkek yollara güller dökmeli, her yeri mumlarla kaplamalı ve sonra sen ona verdiğin için senin kulun köpeğin olmalı falan. Ama tabi ki öyle bi şey olmadı. Beklediğim şey buymuş. Ama tabi ki bunu yaşayana kadar beklediğim şeyin bu olduğunu bilmiyorum. Bunu görememek bana kendimi eksilmiş hissettirdi. Yani benim için büyük bi kayıpmış ve ben bunu çok yanlış zamanda kaybetmişim. Bana kalsa ben ömrümün sonuna kadar bakire yaşardım, bana verdiği güç öyle bi güç, bana verdiği özgüven öyle özgüvendi yani. Bunu yaşadıkdan sonra herhalde şey gibi düşündüm birisi bana orospu derse ne dicem, nası gülücem, evet gerçekten orospu oldum. Hayır abi, öyle bi şey olmadı! Ben bu bunalımın içindeyken bi yerden sonra dayanamayıp anneme söyledim. Çünkü ben kafayı yiyorum, beni destekleyen bi şey yok. Arkadaşlarım var, ki o dönemde feminizmle tanıştım. Çok doğru bi zamanda tanıştım. Beni kurtaran feminizm oldu. Beni kurtaran nasıl anlatabilirim, ben olduğumun farkına vardım. Bir kadın olarak birey olduğumun farkına vardım. Bu yaptığım şeyin beni tanımlayan şeyin bu olmadığını, toplumda var olma şeklimin aslında bakire olup olmama alakalı olmadığını öğretti bana. Anneme söyledim dedim anne böyle böyle. İster istemez şöyle bi şey çıktı ağızımdan: Şimdi ben orospu mu oldum! Bunu sorarken anneme ağlıyorum. Benim için yıkıcı bi şey. Annem de dönüp bana dedi ki başkalarıyla birlikte olursan orospu olursun. Ben yıkıldım, sonra fark ettim ki beni bu şeyden çıkartacak şey sadece benim. Kendi öz annem bile bunu yapamıcaak. Çünkü bana söylediği şeye bakar mısın başkalarıyla birlikte olursan orospusun yani. Sonra işte sağ olsun feminizm ve benim o pan zehiri vücuduma almam sonucunda (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Frankie, yıllarca maruz bırakıldığı sürtük utandırma eylemlerinden bakire olmak üzerinden bir savunma mekanizması geliştirdiği görülmektedir. İlk vajinal seks sonrası “bekaretin yitim”i ile toplumsal ve bireysel bağlamdaki gücünü kaybetmiştir. Sürtük utandırmanın annesi aracılığıyla devam ettiğini ve içinde bulunduğu bunalımdan ancak feminizmle tanışarak çıktığını vurgulamıştır. Katılımcının annesine “şimdi ben orospu mu oldum” sorusu üzerine annesinin başkalarıyla birlikte olursan orospu olursun” ifadesinin alt metnini, annesi aracılığıyla da devam eden sürtük utandırma edimi ile kadın cinselliğinin yalnızca tek eşli heteroseksüel evlilik altında normalize edilmesi biçiminde okuyabiliriz. Görülmektedir ki ilk vajinal seks deneyimi kötü bir deneyim olmasa da bekareten kurtulmanın kendisi başlı başına travmatik bir deneyim haline gelmektedir.

Samantha, Amanita ve Hypatia bakireliğe yönelik ön yargılardan dolayı partnerleri tarafından maruz bırakıldığı baskı ve şiddet hallerini şu yönde deneyimlemişlerdir:

“Sonra bir şeyim oldu, sevgilim değil o yani üzgünüm. Uzun da sürdü aslında. Akşamları birbirimize iyi geceler diyorduk (gülüşmeler). Ondan sonra o beni en yakın arkadaşım ile aldattı. İlk aldatılmam ve ilk ilişkim oydu ve bana sonrasında şey demişti. Sen vermezsen başkaları verir güzelim, demişti. Okey dedim ben de (gülerek). Normalde nedir bu okey ya ben de vereyim sana... Ondan sonra o ben de bir travma oldu ve şey yerleşti kafama o zamanlar o kadar güçlü bir karakter olmadığım için "e veren mi kazanıyor o zaman" gibi bir bilinç yerleşti. Ben mesala ilk kiminle seviştiğimi hatırlamıyorum. Sarhoştum, gece arkadaşlarla çıkmıştım. Hiç tanımadığım bilmediğim biriyle öyle rastgele oldu, bitti. Çünkü benim için özel bir şey de değildi dediğim gibi. "Hi hum aşkıma saklıyorum, çok özel güllerle dolu bir yatakta sikilmem lazım" falan diye böyle bir şeyim de hiç olmadı. Neymiş ki la bu diye öyle gittim yani. Ne olacak ki şimdi yani, bodos girdim, oldu bitti. Hiçbir şey anlamadım zaten” (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

“...ben bakireyim tamam mı... Bakire olduğum için biriyle sevişeceksin yani şimdi nasıl onu şöyle anlatım. Bakire olmakla ilgili çok fazla ayrımcılığa uğruyorum, nasıl olabilirim diye. Yani benim uzun ilişkim 3 yıllık ilişkim vardı sonra onla bitti 1,5 yıllık ilişkim oldu. Zaten 3 yıllık ilişkimde lise zamanında çok fazla bi cinsel hayatım benim açımdan olmamıştı. Diğer ilişkimde de birlikte olduğum insan çok fazla ataerkil bi insandı ve ben istememe rağmen şeydi. Nasıl söyliyim, yani benim ona kalacağımı falan düşündü galiba sanki” (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın).

“Mesala benim lisede takıldığım çocuktan bahsetmişim ya. O benle beraber olmak istememişti surf bakireyim diye. İşte başıma kalır mevzusu. Ben istemişim mesala onla seks yapmayı. O istememişti. Ama ondan sonra işte şey oldu, benim bi uzun ilişkim başladı, ondan sonra bitti. Bittikten sonra bana yazmaya başladı böyle. Hi artık sevişebiliyosan gel sevişelim” (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Üreme odaklı cinsel edim, kadını erkeğe bağımlı kılarken cinsellikte erkeğin rolünü “sahip olan” kadının rolünü ise “sahip olunan” olarak ayrıştırmaktadır. Bu bağlamda, kadın için yapması gereken tek şey cinselliği erkeğe hizmet olarak sunmak ve erkeğe teslim olmaktır (Beauvoir, 2020). Kadının cinselliğinin “verme” üzerinden kurgulanması onun öznellik halinden ve cinselliğinden bir şeyler alıp götürme, eksilme anlamını taşıırken erkeğin cinselliği alması, gücü elde etmesi ve/veya yeniden pekiştirmesi anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda erkek avantajlı hale gelirken kadın dezavantajlı konuma itilir. Samantha’nın partneri aldatma eylemini “sen vermezsen başkaları verir, güzelim” söyleşi üzerinden gerekçelendirirken; bu ifade aynı zamanda örtük bir biçimde bekaret üzerinden utandırılmayı içerimler. Bu ayrımcı tutum, erkeğin cinselliğini ‘sen vermedin, ben de alamadım’la sonuçlar. Burada elde edilemeyen, zafere ulaşamamış erkeğin cinselliği olduğu kadar bekaretin kendisi de olabilir. Kadının cinselliği istememesi üzerine erkeğin elde etmediği güç, suçlama ve başka kadınlarla kıyaslama üzerinden kadının yetersiz bırakılmak istendiği düşünülmektedir. Bu ayrımcı söylem,

Samantha'nın travmatik bir deneyim yaşamasına neden olmuş ve "e veren mi kazanıyor" biçiminde düşünmesine neden olmuştur.

Amanita ve Hypatia benzer deneyimlerinden yola çıkarak partnerleriyle ilk vajinal seksi deneyimlemek istemeleri üzerine bakire olmalarından dolayı partnerlerinin "başına kalma korkusu" sebebiyle istemediklerini dile getirmişlerdir. Amanita, Hypatia ve Samantha'nın deneyimlerinde yer alan bekarete yönelik tüm bu ayrımcı tutumlar, kadın bedeni ve cinselliği konusunda ataerkinin iki yüzlü tavrının yansımalarına ve kadını süreklediği bu ikilemin varlığına işaret etmektedir. Hypatia'nın natrans hegomonik erkek ile olan cinsel deneyiminde "başına kalır" ön yargısı üzerinden "bakire" bir kadınla cinselliği deneyimleme sorumluluğunun alınmak istenmediği düşünülmektedir.

Bakireliğin bir tabu oluşunu besleyen bekaret mitleri, ilk vajinal seks deneyimlerini de çoğu zaman travmatik hale getirmektedir. Bu bağlamda katılımcılardan Merida ve Pousse de ilk vajinal seks deneyimini "travma" olarak nitelendirmişlerdir:

"İlk deneyimim bana aslında çok fazla farkındalık kazandırdı, Bir yandan da travma yaşattı. Hani yok yere harcamışım falan saçma gerçekten çok saçma. Bi kere ona değer vermesi, beni çok rahatsız etti ve şöyle oldu benim için önemsiz bi şeydi o ana kadar ve ona söylememişsin bile. Ama o andan sonra ben çok önemli bi şeyi çok saçma bi deneyimle böyle çok saçma bi deneyimle yaşamışım ve kendime haksızlık yapmışım gibi geldi. O beni pamuklara sardıktan sonra eve gittim böyle 3 gün yataktan çıkmadım. Ben bakire olmasaydım beni eve bırakmıcağ mıydı? Ben bakire olmasaydım benim dur demeye hakkım yok muydu, çünkü durdu boşalmadan. Hani boşalma bu kadar kıymetli bi şey mi? ve bana şey demişti yemek mi söyleyelim neyse bi şey demiştin. Hani kıbar bi şekilde söyledim, söyleyebilir miyiz tarzında ondan sonra bana şey demişti. Ya sen ne diyosun bu ev senin her şey senin. Neden ya neden? Ya benim bakire olmadığımı düşünüyomuş zaten. Hani hiç bakire birisiyle de birlikte olmamış hayatında. Bunu başarı olarak kodlamış. Bana şey dedi hatta alnımı öperek: "Bunu bana yaşattığın için teşekkür ederim" falan dedi yani" (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

"Bekaret algısı ile ilgili düşüncem ya gerçekten mitti yani ama. Yani bu gerçekten bir kadın için çok travmatik bi durum galiba. Hani regl olduğumuzda bile kendimizi suçlayıp böyle ne olduğumuzu bilmiyoz ya bekaret olayı da biraz öyle. Ne eşcinsel de olsan heteroseksüel olsan da hiç farketmez. Bence bir kadın o bedende o deneyimi yani o zarar meselesini çok kolay kusamıyo. Yani özneliğin şeyi bile değişmiyo. Yani o lezbiyen ol, o hiç fark etmiyo o çok büyük bi toplumun yüklediği şey kadın belki en büyük yüklenen şey ya. Heteroseksizmin maalesef kadını kutsallaştırılması ya işte o işgal edilmeyen toprak, kutsal toprak falan modunda baktıkları o mesele yüzünden biz bedenimizi tanıyamıyoruz ki yani orayı hiç keşfedemedik. Benim için de çok travmatik şeyi vardı o meselenin. Ben 24 yaşında bekaretimi kaybettim ve bunu bir kadınla beraber kaybettim ve ben hatırlıyorum ki yani o kadın çok aktivist kadındı. Ben de zaten bunu bi salim de gitsin artık modunda falan modundaydım ama hani asla yapamadım bi türlü. Çok denedim mesala banyoda işte kendim onu şey yapım, ne derler delim artık onu ondan kurtulim diye çok böyle kendi kendime şey yaptım ama mesala oraya gittiğimde falan çok utandım. Her elini attığında ben bilmiyorum

ki iradi olarak o eli ben çekiyomuşum falan. Benim başka bi hassasiyetim olduğunu düşünüp çok farkındalık sahibi bi kadındı hani gerçekten belki daha travmatik olabilirdi benim için ama ben çok rahatlıkla attım bunu. Belki şanslıyım bilmiyorum. Şey dedi, rahatsız mı oluyosun, dedi. Ben bunu dedim yoo niye? İşte böyle böyle, dedi ben de bi şey diyemedim. Çünkü utandığım bi şey. Bu zaten benim de gerçekten rahatsız olduğum mevzu ama bi türlü halledemediğim bi konu. Dedi ben eğer bunu gerçekten istiyosan, gerçekten bunu kurtulma saikini istiyosan birlikte ben yanında olabilirim bunu birlikte yapabiliriz istersen dedi ben de isterim dedim ve gerçekten o kadar şöyle bi cinsellik oldu. Tamamen benim meselemi mesele edinen cinsellik tamamen buna odaklı. O nasıl en kolay ve en rahat biçimde nasıl halledilir, bir problemi çözmek üzerine bir cinsellik yaşadık. Bu benim için çok kıymetliydi (duygulanarak). Çünkü çok ilginç bi şeydi. İçindeyim falan dedi. Diyorum ki hayır ya saçmalama. Şey diyorum acıması lazım, çünkü duyuyosun ya çok kötüydü, yok çığlık attım, şöyle oldu kanadı. Hayır dedim imkânsız. Biz orda farklı parmak parmak sayısı artıyor, dedim imkânsız beni kandırıyosun ben inanmadım yani. Düşünsene bu mesele çok da fiziksel bi şey aslında nasıl bu kadar dilinde büyüyor. Sen onu aştığının farkında bile nasıl olamıyosun. Bu nasıl bi şeydir ya birinin üzerine ektiğin yanılıdır!” (Poussey; Natrans Biseksüel Kadın).

TDK’ya göre, “bakir” sözcüğünün anlamları arasında “*cinsel ilişkide bulunmamış (erkek), işlenmemiş (toprak)*”⁸ anlamları bulunmaktadır. Buradaki toprak kelimesi, insanların her anlamdaki ihtiyacını karşılayan dişil bir maddedir. Ataerkil düzende “toprakla özdeşleştirilen kadın bedeni, erkeğin sperm metoforu ile “can veren tohumunu” taşımaya aracı edilerek nesneleştirilmiştir (Berktaş, 2019, s.58). Anlaşılmaktadır ki bekaret kavramı ile mülkiyetçilik arasında sıkı bir ilişki söz konusudur. Bu bağlamda bekaret kavramı, ataerkil düzende el değmemiş malı imlediği için kutsallaştırılmış bir şerefi temsil eder (Millett, 2018, s.86). Tıpkı bilinmeyen toprakların ilk fethi üzerinden mülk sahibi olan hegomonik erkeğim, bekaret aracılığıyla bilinmeyen kara deliğin⁹ içine girip sınırları (himen) “delerek” kadın cinselliğini ilk fetheden kişi olma üzerinden elde ettiği gücü, performans ve başarıya dayandırması Merida’nın ilk vajinal seks deneyimi sonrasında partnerinin ona gereğinden fazla ilgi göstererek “bana bunu yaşattığın için teşekkürler” biçimindeki tavrı üzerinden görülmektedir. Merida’nın bekaret kavramına yönelik atfettiği “önemsiz” anlamına karşın, partnerinin “değer” vermesi, ilk vajinal seks sonrası Merida’nın kendisine haksızlık yapmış gibi hissetmesine neden olmuştur. “*Ben bakire olmasaydım beni eve bırakmıcağ mıydı? Ben bakire olmasaydım benim dur demeye hakkım yok muydu*” soruları ile bakire bir kadının “değer” görülmesinin altında kadın bedeninin aşağılanması ve nesneleştirilmesi yatmaktadır. Bu bağlamda, katılımcı

⁸ <https://sozluk.gov.tr/>

⁹ İngilizcede “black hole” olarak geçen tanımın cinsellikte bir metofor olarak kullanılması “*Erotization As The Basis Of Female Metaphor In The English Language*” makalesinde geçmektedir.

ilk vajinal seks deneyimini travma olarak değerlendirmiştir. Araştırma öznelere ilk vajinal seks deneyimi sonrası “yok yere harcama (Merida)”, “eksilmiş hissetme, büyük bir kayıp (Frankie)” ifadelerinden anlaşılacağı üzere bekaret kavramı ile iktidar ilişkilerinin yakın bir bağlantısı olduğu görülmüştür.

Poussey’in ifadelerinden anlaşıldığı üzere, ilk vajinal seksin kendisinin “travmatik” bir deneyim olduğunun altını çizmiştir. İlk deneyimini aktivist bir kadınla yaşadığını ve partnerinin ona olan yaklaşımını “benim meselemi mesele edinen bir cinsellik” olarak tanımlamasına rağmen partnerinin elini vajinasında her hissettiğinde çektiğini ve bundan dolayı çok utandığını dile getirmiştir. Bu durum, ataerkinin bekaret mitleri üzerinden kadın bedeni ve cinselliğine yüklediği olumsuz anlamlar ile ilişkilendirilmektedir. Katılımcının ifade ettiği biçimde özne ister kuir isterse heteroseksüel olsun, bekaret kavramı ataerki toplumlarda atanmış cinsiyeti kadın olanların kolay aşabildiği bir mesele olmamıştır.

Benzer bir biçimde travmatik bir deneyime neden olan ilk vajinal seksini Frida ve Amanita tecavüz olarak nitelendirmişlerdir:

İlk ilişkim tecavüz sonucunda olmuştu. Hiçbir şey yapamamıştım... Süreç şöyle ilerledi. Ben onun evli olduğunu fark ettim. Bi hissiyat sonucunda o gün uyuyoduk, daha önce birlikte olmamıştık hiç. Ya öpüşüyoduk falan ama sevişmiyoduk bile ondan sonra. Ondan kimliğini göstermesini rica ettim. O da kimliğini göstermek yerine tecavüz etmeyi tercih etti. Bunu buna şey olarak sebep olarak da ondan ayrılmacağımı böyle bi şey yaparak, birlikte olursak işte ilk birlikteliğim de onunla olacağı için onu terk etmiceğimi düşünerek yapmış güya bahanesi bu. Böyle işte nitekim yine ayrıldım ertesi gün (gülüyo) (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Ben ilk cinselliğimi şey diye düşünüyodum, karşı taraf çok anlayışlı diye düşünüyodum. Sonradan anladım ki rıza inşası olmuş. Yani sevişmenin benim fikrim olduğunu düşünüyodum ama aslında değildi, benim üzerimde deney yapıyodu. Karşı tarafında ilk ilişkisiydi. Benimle öğrenmek için, artık seks yapabildiğini. Benim için romantik olsun isterdim ne müzik ne bi şey. Bir nevi tecavüz olarak adlandırıyorum. Yani o anlayışı ve nasıl hissettiğimi sorması, sırf seks yapmak için benim üzerimde kurduğu bir onay inşasıydı (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Biraz tatsız, tatsızlığını geriye dönüp baktığımda fark ettiğim böyle şey hani artık kurtulmak gereken bir şey olduğunu düşünüyorum ama bir yandan da işte çekiniyorum acıyor bir yandan keyif alacağımı da varsaymıyorum düşünmüyorum falan neyse hazırladık ettik bir şekilde değişiyor ama ben çok acıdığı için durduruyorum falan sürekli artık bıktım yani çünkü bir şekilde hani sevişme falan değil o tamamen medikal bir prosedüre dönüştü öyle hissettim yani tahrik olmadım bir şey olmadım sadece gerginim, korkuyorum en son pes ettim artık hani tamam dedim şeyapma... Birden girdi yani hani şuan düşünüyorum ve dehşete düşüyorum gerçekten birden girdi hani ya bunu tanımlayabileceğim bir kelime var ama aynen ama işte gerçekten bazen bazı şeyleri kabullenmem çok yakışık almıyor, yani kendi kafamda zorlanabiliyorsun (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Kadının ilk vajinal seks deneyimi şiddeti içerimler. Erkek ne kadar düşünceli olursa olsun bu ilk deneyim bir nevi tecavüzdür (Beauvoir, 2020, s.104,115). Beauvoir'ın bu savıyla Amanita'nın ilk vajinal seks deneyiminin örtüşen yanı, partnerinin anlayışlı tavrını, sırf sevişebilmek için onun üzerinde kurduğu bir "onay inşası" olarak nitelendirmesiydi. Bu rıza inşası, katılımcının romantik bir deneyim beklentisi içinde olmasına karşın aslında istemediği bir cinselliğe boyun eğmesiyle sonuçlanmıştır. Bu bağlamda, Amanita ilk cinsel deneyimini bir nevi tecavüz olarak adlandırmıştır. Frida da ilk vajinal seks deneyiminin tecavüz sonucunda gerçekleştiğini dile getirmiştir. Partnerinin evli olduğunu öğrendikten sonra failin tecavüz edimi ile kendisini "terk etmemesi" üzerinden gerekçelendirdiği görülmektedir. Hegomonik erkekliğin, kadının kendisine olan bağlılığını, tecavüz eylemi üzerinden elde etmeye ve gücünü yeniden ürettiği düşünülmektedir. Frida'nın "nitekim ayrıldım ertesi gün" biçimindeki ifadesi, bekaret kavramı üzerinden tek bir erkeğe kendisini bağlı kılmayarak iktidara her koşulda direndiğine işaret etmektedir.

Luce ise ilk vajinal seks deneyimini "tatsız" olarak nitelendirmiştir. Bu deneyim sırasında acı hissettiğini ve bu sebeple gerginlik ve korku duyduğunu dile getirirken cinsel deneyimin haz almaktan uzak medikal bir uygulamaya dönüşmüştür. İstemediğini belirttiği devam ettiğini ve bu durumu düşündüğünde dehşete kapıldığını belirtmiştir. Bu deneyimi feminist perspektiften ele aldığımızda, öznenin izni dahilinde gerçekleşmeyen cinselliği tecavüz olarak betimleyebiliriz. Bu bağlamda Luce'un da ilk vajinal seks deneyiminin bir nevi tecavüzü içerimlediği düşünülmektedir.

3.3.2.3. Seksüel Etkileşim Biçimleri: Orgazm, Oral Seks, Anal Seks, Grup Seks, Performatif Cinsellikler, Pozisyonlar, Seks Oyuncakları...

Orgazm Deneyimleri

Katılımcılardan bazıları (Frida, Amanita, Hypatia, Thelma), erkek orgazm olduğunda seksin bittiğini ve sonrasında kendisi ile ilgilenilmediğini dile getirmiştir:

Eğer şöyle daha önce ilgilenilmiyodu ve sadece erkeklerle birlikteliğim. Kadınlarda genelde şöyle şöyle ikiye ayırsam sorun olur mu bu senin için. Kadınlarla birlikte olduğumda boşalmanın bi zamanı, sınırı, süresi olmuyo. İsteyen erken boşaliyo, isteyen geç boşaliyo. Yani kadın partner genelde onu bırakmıyo. Kendi boşaldıktan sonra partneri için devam ediyö. O yüzden aynı anda boşalmak için bi problemi olmuyo. Onu denk getirmeye çalışmıyosun. Ama erkek partnerlerde partnerin eğer

düşüncesiz bi partnerse veya biliyosun post education sendromu ile educuleyişin sendromuydu. Bazı erkeklerde de bazı kadınlarda da bu var. Boşaldıktan sonra tamamen o yetiyi yitiriyoyani devam edicek mental ve cinsel gücü kendine bulamıyo. Bunu da anlayabiliyorum ama genelde erkek boşaldıktan sonra ilişkiye devam edilmıyo. Ama kadınlar da öyle diğil. O yüzden erkek boşalmadan önce boşalmaya çalışıyosun. Bu da mesala stres faktörü yaratıyo. Çünkü boşalmak öyle senin boşalcam, boşalcam, boşalcam diyerek yapabildiğın bi şey değıl aksine boşalma süreni uzatıyo bu durum (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Daha önceki ilişkilerimde işte genelde erkek boşalınca bitiyodu seks. Şu an öyle değıl. Şu anki ilişkimde ikimiz de orgazm oluyoruz sırayla. Ya da bazen olmuyosa da bunu karşımıza söylüyoruz hani canım acıdı veya istemiyorum artık olmıyo falan diye bi şekilde bitıyo bunun bi şeyi yok (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Bak mesala şey de öyleydi Yusufıta son zamanlarda hani boşaldığı sıralarda bitiyodu, devam etmiyodu. Ee? o böyle şey olmuştı düşünmeme neden olmuştı bazı şeyleri. Gerçekten çok sinir bozucu bi şey çünkü (Thelma; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Kadının vajına aracılığıyla döllenmesi onu klitoral haz ve orgazm odaklı cinsellik alanından uzaklaştırmıştır. (Beauvoir, 2020). Bu bağlamda önemli olan yalnızca natrans hegomonik erkeğın hazzı ve hazzı giden yolda penatratif yolla orgazmın gerekli olduğı düşüncesidir. Öznelerin natrans heteroseksüel erkeklerle olan cinsel pratiklerinde genel olarak cinselliğın erkeğın orgazmı ile son bulduğı ve sonrasında kendisiyle ilgilenilmediğinden yakınmışlardır. Orgazm sonrası ilgilenilmeme hali, Frida için partnerinin orgazm olmadan orgazm olmaya kendisini hazırlamasına ve bu durumun kendisini strese neden olduğunu vurgulamıştır. Biseksüel katılımcılardan (Frida, Amanita) bazıları için erkek orgazmının cinselliğı sonlandırdığı ifadelerinin yanı sıra kadınlarla olan cinsel pratiklerinde çok daha rahat olduklarını, orgazmın herhangi bir süresi olmadığını ve genelde kadınların orgazmı bırakmadığını altını çizmişlerdir.

Orgazm Taklidi

Katılımcılardan (Luce, Samantha, Frankie, Hypatia, Amanita, Thelma, Kat, Cal) cinsel etkileşim anında orgazm taklidi yaptıklarını beyan etmişlerdir. Merida ve Casey ise orgazm taklidi değıl de zevk alma taklidi yaptıklarını dile getirmişlerdir. Orgazm ve zevk alma taklidi; “sıkılma, partnerini uğraştırmak istememe, kırmama isteğı, cinselliğın sonlandırma isteğı, canının istememesi, bitirmek isteme, yorulma” biçimindeki nedenlere dayanmaktadır.

Kuir ve heteroseksüel öznelerin ifadelerinden orgazm taklidinin yapılma sebebinin natrans heteroseksüel erkeklerle ilişkilenmelerinde, erkeğin boşalmasını sağlama aracı ile orgazm olmaya yönelik partnerinin yoğun uğraşı biçiminde ikiye ayrıldığı görülmektedir:

Hiçbir şey düşünmüyordum, bir yandan da artık hani karşı tarafa o tatmini vermek için yani o şeye ulaşsın diye sonra bir süre sonra şeye dönüştü bu yani biraz daha travmatik şeyler doğuran bir ilişkimde hani taklit yapıyım de bitsin gibi bir şeye geldi maalesef yani öyle düşünüyordum...İlk penetrasyon deneyimim olan insan hani bir yerden sonra dikkatim dağılıyor, o an istemiyorum ama yapmak için yapıyoruz falan filan öyle sonra birkaç sene önce bir karar verdim. Durup dururken kendime öyle bir şeyde de olmadı, yapmıcam bundan sonra taklit diye o günden sonra yapmadım yani bıraktım gerek de yok (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Ya daha çok galiba karşı tarafı yine memnun etme söz konusuydu. Çünkü bi yerden sonra benim orgazm olmamam aynı zamanda partnerimin kendisini sürekli suçlamasıyla abucik bugudik şeyler denemesiyle patlak verdi. Çünkü şeyi kabul etmedi bi türlü, ben bi şeyleri yanlış yapıyorum bu yüzden sen orgazm olmuyosun. Hayır, ben daha kendimi tanımıyorum ve nasıl orgazm olabileceğimi bilmiyorum. Ee elimizden geleni yapıyoruz, ee deniyoruz, araştırıyoruz, bakıyoruz. Çünkü bilmiyoruz ki bize bu öğretilmiyor. Biz gerçekten bir cinsel eğitim almıyoruz hiç bi yaşımızda almıyoruz. Sürekli hişşt hişşt çok ayıp çok ayıp olduğu için toplumda. Bu yüzden de tanımıyosun, kendini tanıman gerekiyo ama bi yerden sonra karşı taraf bunun böyle olmadığını, kendi hatası olduğunu falan düşününce ben de dedim ki olacak gibi değil, yap da kurtul. Çünkü gerçekten hiç olmucak şeyler denemeye başladı. Parmağımı popoma sokuyo. Popoma bi şeyler yapıyo. Ee bu bana keyif vermiyo. E bundan keyif almadığımı söylediğimde nasıl orgazm olucaksın, ee orgazm ol artık. İnsan ister istemez kendini sorgulamaya başlıyor, herhalde ben de bir problem var. Ama sürekli seninle uğraşması ve bunun çok uzun sürmesi artık istemediği şeye devam ediyosun. Çünkü karşı tarafın senden beklentisi bu çünkü. Kendisi çok keyif almış istiyio ki sen de keyif al. Bi yere kadar bunu anlayabiliyosun ama bi yerden sonra bu bi baskıya dönüşüyo üzerinde. Eh yeter artık diyip ilk fake orgazmdan sonra mutluluğu keşfedince (gülüşmeler) bir süre fake orgazma devam ettim (Frankie; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya mesala erkekle olan cinsel birlikteliklerimde genelde geneli gözeterek konuşuyorum, onların boşalması seksi bitiren bi şeydi. Sadece herhalde o bi tane partnerim oldu, benim de orgazmı önemseyen ama çok orgazm olamadım bu zamana kadar erkeklerle. Olmuyodum, yani olmuyodu ve benle ilgilense de işte eliyle mastürbasyon yapsa da bana oral seks yapsa da olamıyodum, yani bi türlü ve çok fazla numara yaptım, orgazm numarası bitsin diye. Ya da istemediğimi söyleyince şey oluyodu. Hani sen beni arzulamıyosun falan oluyodu. Hayır sadece istemiyorum, ya da belki arzulamıyorum gerçekten. Ama bunu o an böyle söylemek istememiştım açıkçası. Kadınlarla olan cinsel birlikteliklerimde çok daha rahatım. Çok daha isteklerimi rahat dile getirebiliyorum ve işte istemediğimi söylediğim zaman buna dikkat ediyio ve acıdığını söylediğin zaman buna dikkat ediyio ve bunu hissetmek gerçekten kendimi değerli hissettiriyo bana bi noktada da. Önceden mesala çok acı çektiğim sekslerim oluyodu. Devam ediyodum sırf hani bitsin diye (Amanita, Natrans Biseksüel Kadın).

Huu şöyle. Yani erkeklerle ilk cinsellik yaşadığım için onlar boşaldığında falan sonlanmış oluyo ama ben tatmin olmadıysa eliyle ve devam etmesini istiyorum (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Yani ben orgazm taklidi yapıyorum karşı taraf orgazm oluyo bitiyo (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Amanita'nın ifadelerine benzer bir biçimde Luce, Samantha ve Casey'de natrans heteroseksüel erkek ilişkilendirmelerinde erkeğin boşalması ve cinselliğin bitmesi için orgazm taklidi yaptıklarını dile getirmişlerdir. Amanita'nın cinselliği istemediği, canı acıdığı halde devam etmesi feminist perspektifte bir şiddet biçimi olarak nitelendirilebilir. Benzer bir ifadeyi Kat de canı acıdığı halde sekse devam ettiğini ve devam etmezse erkeklerin ayrıldığını dile getirmiştir. Cinselliğin istenmemesi hatta cinsellik eyleminden acı çekiyor olunmasına rağmen “zevk alıyormuş gibi” performe edilerek partnerinin başarısız hissetmesinin istenmediği düşünülmektedir. Bu açıdan orgazm taklidi ile güç ilişkisi arasında yakın bir ilişki söz konusudur.

Anlatılardaki diğer bir güç ilişkisi ise partnerlerin özneleri orgazma ulaştırma çabasının özneler üzerinde yarattığı baskıdır. Bu baskı hali, katılımcıların orgazm ve/veya zevk alma taklidi yapmasına itmiştir. Orgazm taklidi eyleminin temelinde, partnerin yetersiz hissetmesinden kaçınma olduğu düşünülmektedir. Öznelerin benzer ifadelerindeki “*karşı tarafa o tatmini verme, karşı tarafı memnun etme*” ifadelerinden anlaşıldığı üzere orgazm olmanın sonucunda öznenin yaşaması gereken mutluluk, yoğun baskı üzerine orgazm taklidi ile partnerinin mutluluğuna yerini bırakmıştır. Cinselliğin performans ve başarı odaklı oluşu öznelerin cinsellikten beklentilerini ve ihtiyaçlarını da göz ardı ettiği görülmektedir.

Lezbiyen katılımcılardan Luce ve Cal ise kendilerinin orgazm taklidi yaptıklarını dile getirirken aynı zamanda partnerinin orgazm olmamasını da “eksik hissetme, üzülme” biçiminde duygular ile ifade etmişlerdir:

Ne hissettim. Bi şey hissetmedim ama partnerim eğer bu şekilde davranacak beni de üzülürüm. Yani kendim bu şekilde davrandım, nedendi? Çünkü bitirmeyi istedim, yoruldum o yüzden de bitirmek istedim bu şekilde davrandım. Ama eğer partnerim bu şekilde davranacak, uzuluyorum neden bu şekilde davranıyorsunuz. İstemiyosun tamam soyle istemiyorum bırak beni de veya her şey de seni de rahatsız edicek benimle de açık konuşabilirsin (Cal; Agender Lezbiyen).

Değil ama karşı taraf olmazsa çok şey yaparım (güliyor), eksik hissederim... Hani benim olamamak birazcık zaten zor benim için orgazm olmak galiba biriyleken özellikle çok çok zor değil ama partnerlerle karşılaştırdığımda zor hani ama bu benim için bir eksiklik değil bir kötü hissettiren bir şey değil sadece tabi ezberlenmiş şeyler oluyor yani, hani kötü hissetme babında ama öyle bir şey değil yani sorun değil (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Özne; kendisi orgazm olmadığında, yorulduğunda, istemediğinde bir kaçış yöntemi olan orgazm taklidini aracı ederken; partneri orgazm olmadığında kendisini eksik ya da üzgün hissetmesi de her cinselliğin orgazm ile bitmesi gerektiği “heterorgazm” düşüncesinin içselleştirildiği anlamını taşımaktadır. Partneri orgazm olmadığında yarım ve eksik hissetme hali de yine iktidar sahibinin cinselliği başarı ve performans odaklı kurguladığına işaret etmektedir. Orgazm taklidi ve güç arasındaki ilişkinin temelinde “her seksin orgazm ile bitmesi gerektiği”ni savunan heteroseksist fallus yer almaktadır. Fakat her cinsellik orgazm ile bitmek zorunda olmadığı gibi, orgazm olmanın yolunun penetrasyondan geçmek zorunda olmadığı da unutulmamalıdır.

Oral Seks

Katılımcılardan bazıları (Luce, Merida, Cal, Poussey) oral seksi yoğun arzu ve/veya duygusal yoğunluk hissettiği partnerlerine yönelik yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Katılımcılardan Amanita, Casey ve Kat erkeğe oral seks yapmaktan hoşlanmadıklarını, zevk almadıklarını, oral seksin herhangi bir şey hissettirmediğini belirtmişlerdir. Bunlardan spesifik oral seksin güç ile ilişkisi Amanita'nın ifadeleri üzerinden irdelenmek istenmiştir:

Açıkçası hiç bi zaman erkeklere oral seks yapmayı hiç sevmedim. O bi penisi yalama olayı benim için iğrençlikler listesinde yani. Hep kötü geldi ya. Bi erkeğin bana yapması da kötü geldi. Sanki böyle ya kendimi değersiz hissettirdi birazcık oral seks. Sanki bütün kontrolü bi erkeğe nasıl verebilirim ya ben hani. Benim ona yapmam da sadece tiksinti duyardım, o yüzden yapmak istemezdim. Çünkü kontrol sahibi olmadığım bi alan ya, kafası işte cinsel organımın üzerinde ve bilmiyorum çok benim kontrolümün dışında gelişen bi şey gibi sanki. Ellerimi böyle ayaklarımı falan kullanamıyorum. Böyle bi değişik hissederdim ve temas da edemiyorum onun kafası benim vajinama vulvama işte bi yerlerime temas ediyo ben de hiçbi şey yok. Hiçbi zaman bi erkeğin oral seksinden zevk almadım bu arada... Çok çok ya anlamazdım niye bu kadar istekli olduklarını. Sanki ama böyle bi iktidar kurma gibi düşünürdüm hep ve sanki şey gibi düşündüklerini hissederdim. Oral seks yapabiliyosam hıh bu kaleyi de fethettim turnak içinde ve bu beni çok rahatsız eden bi düşünceydi açıkçası (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Amanita, erkeklere oral seks yapmayı sevmediğini hatta bu eylemden tiksindiğini dile getirmiştir. Oral seks anında kontrolün kendisinin elinde olmamasını erkeğin kendisi üzerinde bir iktidar kurma biçimi olduğunu düşünmüştür.

Katılımcıların (Nola, Amanita) oral sekste gücü hissettikleri bir diğer alan da “deep throat” tır. “Derin gırtlak” anlamına gelen bu cinsel eylem penisin boğaza kadar

götürülmesi anlamına gelir. Deep throat¹⁰ eylemi ile güç ilişkisi, öznelere benzer deneyimleri üzerinden ortaya çıkarılmıştır:

Ben yapmayı da yapılmasını da çok seviyorum bir. İkinci olmazsa olmaz hatta bir olmazsa olmaz. Yapmayı yapılmayı seviyorum. Üç, türk erkeği asla yanaşmıyo. Türk erkeği yaptırmak istiyio, hatta böyle onların değişik fantezileri var. Sen yatarken ağzına sokmak gibi böyle gırtlığına sokmak gibi. Orda bir gücü hissediyolar bir... Ben baştan bunları söylüyorum. Çünkü ben zaten hem astım hem nefes darlığı hastasıyım. Benim kafamı tutup gırtlığıma kadar soktukları zaman ben normalde nefes alamıyorum. Ağzımda bir penis varken hiç nefes alamıyorum ve gayri ihtiyari hani böyle kitlenebilirim, ısırabilirim diyorum hani. Yani istekli değil, o yüzden beni bırak. Ama tamam okey iki dakika güzel. İkinci dakika o el kafaya bi gidiyo. Daha derine itmek istiyio falan. Yok abi kapasite bu kadar yani... Ama tiksini hissediyolar. Ya bunu sözlü söylemiyolar ama (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Bence erkeklerin cinsel pratiklerini porno çok şekillendiriyö. Bilmiyorum geylelerin veya eşcinsel kadınların oluyo mu ama hetero erkeklerin cinsel pratiklerini çok şekillendiriyö. Ya o demin anlattığım boğaza kadar sokma olayını bütün erkekler istiyö bence yani benim deneyimlediğim (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Katılımcıların ifadelerinden anlaşıldığı üzere, “deep throat” hegomonik erkeğin hazzı üzerine kurgulanan bir eylemdir. Kadın bu eylemden haz almadığı gibi onun rahatsız olduğu da görülmektedir. Deep troat, feminist bağlamda erkeğin penisi ile gidebileceği son noktaya kadar gidip cinsellik alanını genişletmesi biçiminde yorumlanabilir. Kadının öğürmeden, kusmadan bu eylemi gerçekleştirmesi istenerek kontrol altına almak istediği düşünülmektedir. Bu bağlamda “deep troat” hegomonik erkeğin arzu ve hazzını dayatma ve cinsellikte diğer isteklerinin yerine getirilmesinin önünü açma bakımından bir iktidar ilişkisine dayanmaktadır. Aynı zamanda Nola, oral seks konusunda erkeklerin çok fazla yanaşmadığını ve bunun nedeni olarak bir tiksini hissettiklerini dile getirmektedir. Elbette bunun temelinde de vulvanın temiz olmadığına yönelik ataerkil mitler yer almaktadır. Bu mit, kadının kendi bedenine yabancılaşmasına ve bu yolla cinsel hazzının engellenmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Anal Seks

Samantha, Thelma, Poussey ve Frankie anal seksten hoşlandıklarına yönelik benzer ifadelerde bulunmuşlardır. Samantha, anal seksin çok zevkli olduğunu fakat tedirginlik hissini zevki alıp götürdüğünü dile getirmiştir. Benzer bir biçimde Luce, anal seksin hijyenik olmadığını ve bu sebeple anal seks esnasında tetikte ve huzursuz hissettiğini dile

---

¹⁰ Deep throat terimi, 1972 yapımı ana akım bir pornodan gelmektedir. Filmde vajinal seksten yeterince haz alamayan bir kadının doktora görünerek klitoris vulvada değil de boğazında olduğunu öğrenmesini konu almaktadır.

getirmiştir. Frankie, anal seksini hep merak ettiğini fakat “çok acır, dışkıyı tutamazsın” gibi anal sekse yönelik mitlerden dolayı korku yaşadığını ve bu sebeple mental olarak anal plug ile kendisini sekse hazırladığını ifade etmiştir. İlk anal seks deneyiminde canının yandığını ikincinin ise çok keyifli olduğunu belirtmiştir. Nola, Hypatia, Casey ve Kat ise anal seks deneyiminin acı verici, can yakıcı olduğunu ve zevk vermediğini dile getirmişlerdir. Anal seks konulu ana akım pornolarda kadınların hep zevk aldığına yönelik oluşturulan algı, Hypatia da anal seksten hoşlanacağı algısına neden olmuş fakat anal seksini deneyimledikten sonra hayal kırıklığı yaşadığını dile getirmiştir Nola ve Hypatia bu deneyimin acı verici oluşunu ve zevk vermeyişini partnerinin kendilerini anal sekse hazırlamadıklarına dayandırdırmışlardır:

Ben mesala şey de çok ben anal sekste çok fazla hoşlanacağımı düşünüyordum çünkü izlediğim pornoların hepsi o yöndeydi ve çok hayal kırıklığına uğradım yani açıkçası... Çok güzel bi şey değil yani sonrasında kendisi zevk aldığı için dedim hani tam sıkıntı yok yani sen zevk alıyorsan, olabilir. Sonra iki kere falan daha yaptık zaten. Hani çok ben istemediğim için o da çok şey yapmıyordu ama istemiyodu. Kendisi bu arada bence bilinçsiz olduğu için hani insan ne bilim önce bi hazırlar falan. Bence beni hazırlamadığı için de zevk almamış olabilirim yani. Çok gereksiz yani. Hatta şey diyorum, umarım yani normal cinsel birleşme de böyle değildir. Çünkü gerçekten hiç şey değil zevkli değil (Hypatia; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya önce partnerim istedi. Sonra ben de bunu da bi deneyim ya nasılmış acaba falan dedim. Ama gerçekten baya can yakıcı bi şey. O da şundan bence. Gerizekalı orayı biraz hazırlamak lazım yani hani. O öyle bi şey değil. Tabi ki orda yaşadığım acıyı düşünabiliyo musun düşünme gerek yok yahu (gülüyo) (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Katılımcıların partnerlerinden kendilerini anal sekse hazırlamalarını beklemeleleri, bedenlerine yönelik hakimiyetin de iktidar sahibinin elinde bulundurduğuna işaret etmektedir.

Amanita için anal seks izinsiz bir biçimde denendiği için anal seksini kötü bir şey olarak tanımlamıştır:

Çok isteyen oldu. Hatta ay sadece dokunim da dokunim diyen oldu. Ona izin verdim, sonra bi içine girmeye çalıştı böyle. Benim için tamamen seks bitti yani o anda. O yüzden anal seks benim için kötü bi şey gibi geliyo ama şu anki partnerimle hoşuma gidiyo böyle parmaklaması falan (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Onay kavramı, cinsel eyleme öznenin özgür iradesine dayanarak sözlü bir biçimde ifade etmesi anlamına gelir. Onay, yalnızca tek bir cinsel eylem için geçerlidir (Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, 2018). Cinsellikte güç ilişkisi, tek seferlik verilen onayın “cinsel eylemin bütünü üzerinden alınan onay” olarak kurgulanmasına dayanır. Amanita’nın anal seks deneyiminde partnerinin el ile dokunmasına izin vermesi, partneri tarafından cinsel

eylemlerin bütünü üzerinden onaylandığı varsayımın çıkarıldığı görülmektedir. Öznenin izni dahilinde gerçekleşmeyen bu eylem, feminist bağlamda cinsel şiddeti içermeyebilir. Katılımcı için güvensiz hissettiren bu deneyim, anal seksin kötü bir şey olduğunu düşünmesine neden olduğu görülmektedir.

Öznelere bazıları natrans heteroseksüel erkeklerle olan cinsel pratiklerinde partnerine anal seks yapmak istediğini fakat erkeklerin buna yanaşmadıklarını dile getirmiştir:

Anal seksi deneyimlemedim. Deneyimlemek de istemiyorum. Ama mesala bi erkeğin poposu çekici geliyor. Ama burdan bahsettiğim erkekler genelde bizden fantezi olarak açık olmamızı bekliyorlar. Ama bekledikleri açıklık şu ya iki kadın alan bi tane geçem ben ortaya. Pornoda ne gördüysem yaşıyım tarzı bi açıklıkları var. Ama ben de ona anal seks yapmak istiyorum. Mesala benim kırım üzerinde hak iddia ediyor mesala. Böyle bi şey teklif edebiliyor ben onun kırı üzerinde hak iddia edemiyorum ama. Benim bunu teklif etmem absürd kaçıyor mesala. Ya da bunu düşünemiyorum, onların normlarından çok uzakta. Tamamen erkeklikten dolayı reddediyor (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Ya ben mesala uzun ilişki içerisinde bulunduğum erkeğin seks sırasında götüne falan dokunmak isterdim. İzin vermezdi. Ama o ben de her noktama dokunmak isterdi. O bana bunu yapabiliyken ben ona bunu yapamazdım. Yani erkekler her zaman aktif olan taraf olarak kendilerini gördükleri için (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Hegomonik erkek, eğer “pasif” konumda olursa güçsüzleşeceğini düşünür. Anal sekse yaklaşılmamasının homofobik bir yanı da olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Grup Seks

Nola, grup seks deneyiminde erkekler arası iktidar ilişkilerinin varlığına şu yönde değinmektedir:

O iki erkek birbirine pek dokunmuyo aslında, hatta pek değil. Hiç dokunmuyo. Böyle baya bi kalabalık grup seks ortamında zaten yani tabiri caizse sokacak bir delik buluyo adam. Ama o delik bir erkeğe ait değil. Yani kadının ağzı olur kırı olur, vajinası olur. Her yeri olabilir. Adam adama hiç bi şey yapmıyo. Onların arasındaki ilişki öyle. Daha böyle ataerkil bi şey. Mesala bir birleşme esnasında ses çıkartıyosun ah uh bi şey öbürü geldiği zaman seni daha çok bağırtmaya çalışıyo hani. Bak ben daha çok feci sikiyorum hani. Ben nasıl ben öyle bi erkeğim ki böyle bağırtta bağırtta sikiyorum falan hani. Onların arasındaki ilişki tamamen rekabet. (Nola; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Pleck, erkekler arasındaki iktidar mücadelesinin kadınların boyun eğdirilmesiyle ilişkilendirmiş ve bu mücadelede kadınların erkekler arası rekabetin aracı ve başarı sembolü haline getirildiğini vurgulamıştır (Sancar, 2020, 26-27). Pleck’in hegomonik erkeklik tanımının Nola’nın grup seks deneyiminde ifade ettiği “...Adam adama hiç bi

şey yapmıyo. Onların arasındaki ilişki öyle. Daha böyle ataerkil bi şey. Mesala bir birleşme esnasında ses çıkartıyorsun ah uh bi şey öbürü geldiği zaman seni daha çok bağirtmaya çalışıyo hani. Bak ben daha çok feci sikiyorum hani” ifadesi ile örtüşmektedir. Görülmektedir ki erkekler cinsellikte gücü ve performansı kanıtlayabilmek için kadını, kendi aralarındaki rekabetin bir parçası haline getirmişlerdir. Aynı zamanda iki erkeğin birbiriyle temastan kaçınmasını da hegomonik erkekliğin homofobik yapı üzerinden erkekliğini yeniden üretmesi biçiminde okunabilir. Nola'nın “... *tabiri caizse sokacak delik buluyo adam. Ama o delik bir erkeğe ait değil. Yani kadının ağzı olur, kızı olur, vajinası olur”* ifadesindeki *delik* vurgusu dikkat çekicidir. Yalnızca kendi hazzını önceleyen natrans hegomonik erkekliğin cinselliği bir veya birden fazla delik ile penetrasyona indirgeme çabası, kadının arzu ve tatminin yok sayılmasına ve nesneleştirilmesine neden olduğu düşünülmektedir.

Vi, grup seks deneyiminde kadınların onun üzerinde kurduğu gücü ve tahakkümü şu yönde özetlemiştir:

Ya hiç sorma (gülüyo). Benim adaptasyon sorunum var. Adapte olamıyorum olaylara. Ona hiç adapte olamam ben. Benim için hiç uygun bi şey değil. (Anlaşılmıyor, ses çızırdıyor ve ses çok derinden geliyo) ...Bunla ilgili kötü bi deneyimim oldu en son. İlk ve sondu benim için. Kılaptayız, tamam mı? Bi anda kendimi onların arabasında buldum. Arabaya çektiler beni çat diye. Dedim noluyoruz! İkisi de sonra öğrendim, eskortlarmış(gülüyo) bana bakıyordu bu falan böyle. Çok hoş görünümlü bi insandı. Yanında bi arkadaşı da vardı o da hoş görünümlü bi insandı. Ondan sonra biz beraber dans etmeye başladık. Öptü, öptü(anlaşılmıyor). Ben de bu arada zumum. Ondan sonra çıktık dışarı bu kız deli gibi beni aradı o kıza bana bulun âşık oldum diye bağırmaya başladı bu kız ben dedim ki susar mısın? Ondan sonra diğer kız aldı bizi arabaya. Benle lütfen gel, dedi. Ben de arkadaşına konumumu attım. Dedim bi şey olursa beni burdan bul. Sonra gittik ve ben başladı olaylar falan ve ben aşırı rahatsız olmaya başladım. İstemiyorum, zorla (anlaşılmıyor) istemiyorum (heceleyerek vurgulu bi şekilde) ve olayda tecavüz boyutuna doğru gidiyordu en sonunda yani sen düşün. Sonra istemedim ben sonra şey dedim hoşuma gitmemeye başladı sonrasında açıkçası. Ondan sonra ben yalvara yakara yarın söz gelicem. Yeminler ediyorum böyle, ben de nolur bırakın lütfen artık istemiyorum. Sonra en son ertesi gün tekrar karşılaştık, kız çok çok özür diledi benden. O an hâkim olamamış kendine, neyse... Ama yani güzel bi şey. O an yetemiyosun kimseye anladın mı (gülüyo) (Vi; Natrans Kadın).

Vi'nin grup seks deneyimini istemediğini dile getirmesi ile beyanının yok sayıldığı görülürken olayın tecavüz boyutuna doğru gidildiğini de vurgulanmıştır. Vi'nin yaşadığı bu olumsuz deneyimi radikal feminist perspektifte cinsel şiddet olarak tanımlayabiliriz. Cinselliğin son bulması için hayır beyanının yeterli olmamasıyla birlikte “yarın söz gelicem” biçiminde ifadeler aracılığıyla cinsel şiddetten kurtulmak için failleri ikna etme çabası içine girildiği görülüyor. Faillerden birinin “kendisine hâkim olamaması”

üzerinden bir “özür” sunması Vi'nin üzerinde kurduğu hakimiyetin ve maruz bırakıldığı cinsel şiddetin bir gerekçesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Cal ise grup seks deneyimindeki güç ilişkisini kıskançlık üzerinden şu yönde deneyimlemiştir:

Komedi bi şeydi (gülüyo). Bi kere de denedim. O da nasıl da oldu. Kardeşim ve karısı Türkiye'ye gelmişler. Kuşadası'na gelmişler. Ben onları görmek için gittim orda de. Havuz ortade iki tane kız ben gordum. Ben diyorum gay radarımız var bizde. Onlar bizim gelinimizin yanına gitmişler. Onla konuşmaya başlamışler, nerelisin, biz seni de hoşlandık biz seni seviyoruz. O korktu, tepki göstermeye dedi ben boyle değilim, o boyle yani beni de işaret etti. Onlar benim yanına gelmişler. Konuşmaya başlamışler. Partnerler birisi, Türk birisi, Alman ama Almanya'da yaşıyolar, gezme için Kuşadası'na gelmişler. Sonra da şey oldi. Benim oda numarisini almışler. Beni de aramışler. Bu akşam ne yapıyosun dedim, hiçbi şey yapmıyorum. Kardeşimde de beraber de de gidiyoruz, üst kata sonra gelicem odamda uyucam. Bizim yanımıza gelmek istiyomu? Tamam dedim. Bi defa dedim gelebilirim dedim. Belki de seviyorum, belki de sevmem dedim. Sadece şey oldu. Bi defa da denedim. Onlar da de ikisi de kıskanç, çok enterasan çok güldüm. O yüzden dedim. Bi kişi de benim de yüzüme de vuruyor. Çok enterasan insanlardı onlar (Cal; Agender Lezbiyen).

Kıskançlık üzerinden partnerler arası güç ilişkilerinin yansımaları Cal'ın grup seks sırasında fiziksel şiddete maruz bırakılması ile sonuçlanmıştır.

Seks Oyuncakları

Lezbiyen ve biseksüel öznelerin cinsel pratiklerinde strapon kullanımının güç ile ilişkisi Frida, Cal ve Luce deneyimleri üzerinden ele alınmıştır:

Karşı taraf kullanıyordu. Aslında ben de kullanmak istedim. Bu deneyimi yaşamadım mesala daha önce. Aslında straponumla hikayem çok yeni. Yıllardır kullandığım bi şey değil strapon. İşte hayatıma giren kadınlar aşırı eril, böyle işte sikici taraf olucam mantığıyla yaklaştığı için. Mesala aynı ilişki içerisinde onun penetrasyon istediği bi anda ben kullanabilirim benim penetrasyon istediğim bi anda o kullanabilirim birbirimizle o an paylaşabiliriz yani düşünüyorum seksin ritmini bozmazmış gibi geliyo bana (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Bizim ülkelerimizde çok fazla seks oyuncaklarımız da yok. Bi de şey de gereksiz bi şeyde de düşünüyorum. Mesala özellikle de dildo hakkında da söyleyebilirim. Tamam sen dildo kullanmak da istiyosun. Git bi erkek de tak neden beni de takiyosun. İran'da yok, yasak (Cal; Agender Lezbiyen).

Karşılıklıydı ama işte o çok şey hani orda da direk bir rol giriyor çünkü hani böyle bir şey ben talep etmedim partnerim etmişti ve o beni sikkemek istiyordu onun içinde de bir ton sembolik anlam çıkabilir bunun altından öyle hani onun da ilk deneyimiydi bir straponla ve hani düşündüğüm gibi olmadı dedi çünkü hani o bir şey hissetmiyordu sonradan mesela konuştuğumuzda onun çocukluğundan gelen penis kıskançlığı olduğunu ve kendisi de gayet farkında bunun penis eksikliğini hissettiği erkek olmanın o penis sahibi olmanın eksikliğini yer yer hissettiğini falan... öyle

sembolik şeyler yani aslında üstüne düşünülecek bir ton şey belki sadece düşündüğünle kalcaksın ama o şekilde seksle başlayıp bir ton konuşmaya alan açan...bende de şey olmuştu yani böyle bir yandan bir rahatlama çünkü hani birlikte olduğu erkeklere karşı kıskançlığım biraz daha azalıyor çünkü artık karşılaştırabileceğim bir alan daha olmuş oluyor veya işte straponla sevişirken o kadar da yani başka şeyler yaptığımızdan daha çok keyif olmuyor onu görünce ha demek ki işte aslında olmasa da olurmuş penis dediği gibi şeymiş falan onun söylediği ifade ettiği şeyleri doğrulayan bir şey gibi yani penisin gereksiz olduğunu görmemi sağlayan bir şey oldu belki de öyle (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Bi kere öyle bi şey açıkça anlatıyorum bu arada. Parmağımı sokuyodum, parmakliyodum yani sonra şey vardı ben de jel kutusu. Onu jelledik falan ona soktum falan filan. Sonra şey dedi böyle bu gerçek değil. Gerek yok zaten. Gerçeğini yaparız falan filan. Hatta ona şey de sormuştum. Trans erkeklerle mesala ilişkilenmiyosun falan, ilişkilendir misin falan. Yok işte natransi var. Kadın istersem de natrans i var napim transi salakça bir açıklama yapmıştı. O an parmaklamam veya bi şey sokmam gerekmiyo. Ama yapmışım okey ama sen bunu demene gerek yok o kadar. Gerçek penis var, ben napim jel kutusunu. Tamam da sonuçta orda benle kurduğun bi şey var. Onu ben yapıyorum, benim sesim var, ne bilim benim görüntüm var falan filan... Şey algısı var ya lezbiyenler oturup ağlıyo penisleri yok diye. İşte trans erkekler ve butchlar özelle babasına penis özlemi çeken o yüzden erkeksi takılan tipler, yaftalamalar ya da böyle bi algı falan var. Ama heterolar olunca onlar sadece bunu bildiği için. Şimdi aşağılamak için söylemiyorum ama biçok bu erkeklerden kaynaklanıyo. Ne doğru düzgün oral yapılyo ne bi şey var. Ön sevişme yok girdi çıktı girdi çıktı çıktı çıktı. E böyle görüyorsunuz sen zannediyosun ki sadece bunla oluyo. Yani klitoristen bi haber (Casey; Natrans Biseksüel Kadın).

Luce, strapon deneyiminin karşılıklı olduğunu fakat partnerinin talebi üzerine gerçekleştiğini dile getirmiştir. Bunun sembolik bir şey olduğunu ve partnerinin küçüklükten gelen “penis eksikliği” olduğuna yönelik beyan verdiğini vurgulamıştır. Cinselliğin fallus imgeler bütünüyle inşa edilmesiyle lezbiyen cinselliğinin “eksik parça” olarak kodlanarak gerçek olanı taklit etmenin boş bir çabası olarak kurgulandığına değinmiştik (Butler, 2014). Bunun yanı sıra “penis eksikliği” mitinin oluşmasında lezbiyen cinselliğindeki kültürel ataerkil kodların arka planını da yok sayamayız. Küçüklükten beri penis sahibi olanların toplumsal bağlamda güç elde etmesine yönelik öğretiler, penisin kendisinin iktidar ilişkileri bağlamında şekillenmesine neden olabilir. Bu bağlamda strapon kullanımı lezbiyen cinselliğinde gücü elde etmenin sembolik bir yolu haline gelebilir. Luce’un partneriyle elde ettiği strapon deneyimi ile bir yandan bir rahatlama yaşamış ve bu deneyim *penisin gereksiz bir şey* olduğunun fark etmesini sağlamıştır. Bu fark ediş, tam da strapon kullanımının “gerçek” olanın bir taklidi değil, aksine cinsel hazzın performatif bir edimi olduğunun göstergesidir. Frida ise strapon kullanımını karşılıklı bir performatif bir edim olarak kurgularken partnerlerinin tek taraflı olarak kurgulamasının altında Luce’un deneyimine benzer biçimde straponun falluslaştırılarak gücü elde etme üzerinden kurgulandığı düşünülebilir. Cal, dildo

kullanımını gereksiz bulduğunu ve bunu kullanmak isteyenlerin bir erkekle ilişkilenebileceğini dile getirmiştir. Kuir özneler, istediklerinde strapon ve/veya dildo gibi oyuncakları cinselliğin birer aracı haline getirebilirler. Burada kapitalist sektörün dildo ve straponları realistik penis biçimi ile piyasaya sürmelerinin heteronormatif cinselliğin birer tekrarı halinde sunulmasının bir eleştirisini yapabiliriz. Fakat yine de “*git bi erkek de tak neden beni de takiyosun*” biçimindeki bir ifadenin indirgemeci ve lezbofobik bir yaklaşım olduğu yadsınamaz. Benzer fobik ve özcü yaklaşım Casey’nin partnerinin “*gerçek penis var, ben napım jel kutusunu*” ifadesi üzerinden görülmektedir. Heteronormatif cinselliğin yalnızca penis ve penetrasyon merkezli oluşu, çeşitli cinsel haz biçimlerinin görmezden gelinmesine neden olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün de tanımladığı biçimde seks pozitif bir çerçeve bizlere cinsel yakınlığın, yönelimin ve erotizmin bireyin kişiliğini, iletişimini, cinsel pratiğin duygusal, sosyal ve ruhsal yönlerini kapsayan bir bakış açısı sunar (Aktaran Burnes ve ark, 2017, s.471-472). Bu bağlamda Casey’nin “*orda benle kurduğun bi şey var. Onu ben yapıyorum, benim sesim var, ne bilim benim görüntüm var*” ifadesi bizlere seks pozitif bir yaklaşım sunmaktadır.

Heteroseksüel Cinsel Kültürde Aktif/Pasif İkiliği ve Performatif Cinsellikler

Bu bölümde öznelerin heteroseksist cinsellikten gelen aktif/pasif kavramlarını nasıl anlamlandırdıkları, bu kavramlar üzerinden cinselliği nasıl performe ettiklerine ve güç ilişkilerine yer verilmiştir. Nola, cinsellikte kendisini pireye benzeterek aktif olduğunu dile getirmiştir. Luce, aktif/pasif rollerine hiçbir zaman uymadığını, cinsel pratiklerinin çoğu zaman eşit olduğunu belirtmiştir. Merida, bu rollerin kalıpsal olduğunu, cinsel pratiklerde bunun değişkenlik gösterdiğini ve kendisinin genelde hareketli ve dominant olduğunu vurgulamıştır. Samantha, genelde ön sevişmede aktif olduğunu dile getirirken, Vi, bu kavramların saçma ve kalıpsal bulunduğunu belirtmiştir. Frida, aktif/pasif kavramlarını BDSM’deki köle/efendi kavramlarıyla özdeşleştirmiştir. Pasifliği isteklerini yerine getiremeyen, yönlendirilen olarak, aktifliği ise hükmetme hegemonyası biçiminde tanımlamıştır. Bu durumun cinselliği tek taraf üzerinden gerçekleştiğini dile getirmiştir. Fakat ilişkide pasif olmak isteyen olabileceğini ve bunun arz-taleple alakalı olduğunu dile getirmiştir. Natrans heteroseksüel erkeklerle olan ilişkilenebilirliklerinde pasif rolde hiç orgazm olmadığını vurgulamıştır. Casey, aktif/pasif kavramlarının gey ilişkiler haricinde temellendiremediğini ve bu sebeple kendisini hem pasif hem de aktif (ap) olarak tanımlamıştır. Frankie, aktif/pasif kavramlarının cinselliği sınırladığını, aynı

zamanda bunun aktif olana pasif olanı aşağılayabilme gücü verdiğini ifade etmiştir. Her iki tarafında efor sarf edildiği düşünüldüğünde cinsellikte her iki tarafın hem aktif hem pasif olduğunu vurgulamıştır. Cinsel pratiklerinde kendisinin çok hareket etmekten hoşlanmadığını ve daha çok yönlendirilmekten hoşlandığını vurgulamıştır. Hypatia, cinsellikte aktif ve pasif olma hallerinin ruh haline göre değiştiğini belirtmiştir. Amanita, aktif/pasif kavramlarının heteroseksüel ilişkilerde çok keskin olduğunu aktif olanın erkek, pasif olanın kadın olduğunu ve aktif olan kadınların orospulaştırıldığını, pasif olanların ise *ayaklı kaplumbağa* biçiminde yaftalandığını altını çizmiştir. Thelma, oral seksin yapılmasını sevdiğini ama oral seksi yapmasını sevmediğini, sekste üstte olmayı ve yönlendirmeyi sevdiğini dile getirirken aynı zamanda cinsellikte zevk almayı aktiflik olarak tanımlamıştır. Carol, kendisini tanıdığından beri aktif olduğunu fakat karşı tarafında pasif olmasını istemediğini hem kendisinin hem partnerinin aktif olma isteğine değinmiştir. Trans partneriyleken hem kendisinin hem de partnerinin aktif olduğuna değinmiştir. Partneri Carol'a âşık olduğu için dokunmasına izin verdiğini de vurgulamıştır. Kat, aktif/pasif kavramının cinsel pratiklerde değişiklik gösterdiğini bir kimse aktif olarak başlayıp cinselliği pasif olarak bitirebileceğini dile getirmiştir.

Beauvoir'a göre, alt/üst kavramları çocukluktan beri önemlidir. Cennet üsttedir, cehennemse yerin altında, düşmek ve inmek alçalmak, çıkmaksa yücelmektedir. Bir kavgada yenilgi sırtı yere gelen ile ölçülür. Kadın yatakta yenilgi pozisyonunda yer alır. Kadını hareketli kılan, hangi pozisyonda durması gerektiğini, penetrasyonun sıklığı ve süresini belirleyen erkektir. Bu durumda kadın kendini edilgen ve nesneleştirilmiş gibi hisseder (Beauvoir, 2020, s.115). Bu bağlamda heteroseksist ve fallogosentrik cinsellikte kadın pasif, erkek ise aktif olandır. Aktif olan gücü elinde bulundururken pasif olan güçsüzleştirilir, edilgen hale getirilir:

Feminenlikle şey pasifliği, maskülenlikle aktifliği şey yapabiliriz birazcık belki, bağdaştırabiliriz. Çünkü o işte natrans hetero erkeklerle birlikteliklerimde genel olarak pasif ve feminen oluyorum ama mesala iki kadını da düşününce ben daha aktiftim, diğeri de aktifti de. Orda mesala daha böyle, bi tık daha böyle yatak da maskülen nasıl oluyorum tam bilmiyorum ama işte orda şey gibi oluyo, maskülenlik aktiflikse orda da aktifim orda da biraz daha maskülenim. Hani natrans erkeklerle birlikteyken ki o natrans erkeğin yaptıklarını ben mesala o kadına yapıyorum gibi. Orda evet maskülen oluyodum, aktif oluyodum...Gerçekten onların çok aktif olma ve benim de ya belki onlar istemez diye baya pasif kaçma, çok fazla bi şey yapmama, durma işte ona dair onunla ilgilenme işi çok olmaması falandı birazcık. Ondan sonra bu iş sanırım birazcık penisle alakalı bi şey onu da bi şey de yapabilirim. Çünkü vajina vulvalı erkeklerde iş değişiyö, değişik olabiliyo. Ya da o benim sadece ona ait bi şey mi onu da bilmiyorum. Yani o kişiye ait şey de olabilir. Diğerleri, diğer vulvalı erkekler böyle de olmayabilir. O konuda da tecrübem yok. Ama bir erkek de ben şeyi

fark ettim. Onun o yatak esnasında bazı şeyleri kırdığını gördüm. Kırdığı için yani penisi olmadığı için demek istemiyorum çünkü değildi o iş penisli olmak, penissiz olmak değildi. Şeyle alakalıydı birazcık bazı şeyleri kırmış belki de onunla ilgilenmesini seven de bi insandı bi yandan. Öyle şefkat, ilgiyi seven yani ve hayatımda hiçbir erkekle ilgilenmediğim kadar ya şeyi de düşünüyorum bazen. Niye ilgilenmiyodum izin vermezlerdi bence. Ne bilim Ahmet'in Mehmet'in benim onların vücudunu yalamalarına izin vermezlerdi gibi geliyor çok fazla. Bir tanesine hafif deniyo gibi oldum ama şey yok falan. Neyse bu arkadaşta baya müthiş ilgilendim ve şeyi fark ettim. Ya o fark etmekte çok hoşuma gitti ben ilgilenmekten çok zevk alıyomuşum aslında. Mesala normalde işte onun atıyorum işte üstümden tepinip durmasındaki aldığım zevktense çünkü normalde şey değilim aslında penise oral yapmak şey çok hoş bi şey değil. Soğudum o işten falan ama ki karşı taraf zevk alsan bile ama ben burda partnerlerimde de şey buluyorum. Mesala benim partnerlerim özellikle o iki sevgilim falan fazla ses çıkaran, belli eden işte inleyen tipler falan değildi sessiz sessiz falan ve ben bunları seviyomuşum. Bu bahsettiği o şeyi kıran arkadaş, erkek arkadaşım da şey vardı işte Ege o şeyi kırdığı için mesala atıyorum vücudunu öpeliyodum mesala, yalayabiliyodum buna izin veriyodu. Öbürleri vermezdi bence. Bitanesinde sanki denedim diye hatırlıyorum böyle olmadı o iş yani değiştirdik hemen o pozisyonu. Onla ilgilenebiliyodum, elini kolunu falan bağlamamı izin veriyodu. Gerçekten onunla ilgilenebiliyodum ve ilgilenmek, onun o ilgilenirken aldığı zevk bana hiçbi şey yapılmıyo mesala o an. Ama müthiş (vurgulu bir biçimde) zevk veriyodu. Onun suratını görmek, sesini duymak vs çok güzel bi şeymiş (Casey; Genderfluid Biseksüel).

-Natrans het erkeklerle ilişkide hiç aktif olarak hissettin mi?

-Hiç olmadı yok. Şu anki ilişkiye bakınca hele hiç olmadı diye düşünüyorum. Eskiden şey düşünürdüm. Eskiden mesala bi partnerimin (natrans erkek) üzerindeyken aktif olduğumu düşünüyodum. Ama aslında o da partnerimin yön verdiği bi şey olduğunu sonradan fark ettim ve bunun aslında aktiflik olmadığını fark ettim. Bu aktif pasif olma olayı bence eşcinsel ilişkilerde çok heteroseksist bir şekilde yapılandırılmış bi şey özellikle geylerde yani asla bi erkeğin götünü siktirme gibi özellikle kendini aktif olarak tanımlayanların bunu kendilerine yediremediklerini düşünüyorum oysa bu sadece seks yani bu kadar. Yani lezbiyenlerde de var açıkçası maskülen olan butchlar falan. Dokundurtmuyolar bile kendilerine çoğu zaman. Seks bu değil yani. Seks iki tarafında karşılıklı zevk aldığı bi şey olmalı. Ya şu anki ilişkimde herhangi bi aktif pasif ayrımı yapmam bi rol biçmem çünkü kuir bi ilişki akışkan ve bu durumdan çok memnunum. Gerçekten böyle olabileceğimi de bu ilişkimde öğrendim (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Amanita, natrans heteroseksüel erkeklerle olan cinsel pratiklerinde kendisini hiçbir zaman aktif olarak hissetmediğini dile getirmiştir. Partnerinin üstünde olduğu pozisyonda aktif olduğunu düşünürken aslında onun da erkeğin yön verdiği bir şey olduğunu vurgulaması tam da Beauvoir'in yukarıdaki ifadeleri ile örtüşmektedir. Şu anki partneriyle birlikte kuir ve akışkan bir ilişki yaşadığının altını çizmiştir. Casey, Amanita'nın deneyimine benzer bir biçimde natrans heteroseksüel erkeklerle olan deneyimlerinde erkeklerin aktif, kendisinin de pasife kaçtığını dile getirmiştir. Natrans heteroseksüel erkeklerin memelerini yalamasına izin vermeyeceğini düşünmesi, cinsellikte "zorunlu" bir pasifliği performe etme durumu yaratmıştır. Cinsellikte ilgilenmekten haz aldığını trans partneriyle yaşadığı deneyim üzerinden fark ettiğini

vurgulamıştır. Partnerinin vücudunu öpmekten, yalamaktan onun inlemesinden çok fazla zevk aldığını fark etmiştir.

Aktif/pasif kavramları üzerinden güç ilişkisinin varlığı Cal'ın ifadelerinde şu yönde yer almaktadır:

Bu şekilde söylicem yani ilk başları 12'den sonra 21 yaşında da hiç zamane de hiç kimseye de izin vermedim beni dokunmasını herkeste de ben dokundum. Kıyafetlerimi de çıkarmadım. Ama sonrade kendimde de daha rahat hissettim. İzin verdim. Sevdim, hoşlandım ama her zaman kendime de fail (top) gibi hissediyorum. Bu şekilde de kendimi daha güçlü hissediyorum. Dedim ki önce meme ameliyattan öncesinde de hiç zaman kimsenin dokunmasına izin vermedim. 21'den sonra de onların da dokunmasına izin verdim. Ama çok sevmedim de yani o kadar da sevmiyorum...Şu anda da ortadayım. Aktif pasif bende de içinde değinmekte de yok (Cal; Agender Lezbiyen).

Cal, 21 yaşına kadar kimsenin kendisine dokunmasına izin vermediği 21 yaşına kadar kendisini aktif olarak tanımladığı görülmektedir. Aktif olduğunda kendisini daha güçlü hissettiğini vurgulamıştır. Bu süreçte kıyafetlerini çıkarmamasını beden disforisi olması ile ilişkilendirilebilir. Meme ameliyatı olduktan sonra partnerlerinin dokunmasına izin vermiş, fakat yine de dokunulmasını sevmediğini belirtirken 21 yaşından sonra aktif/pasif kavramları üzerinden kendisini tanımlamadığını dile getirmiştir. Cinsel pratikteki bu akışkanlık hali cinselliğin performatif bir alan olarak karşımıza çıktığının da bir göstergesidir.

Heteroseksist ve fallogosantrik cinsellik algısı, lubun pratiklerde daha maskülen olanın cinsellikte aktif, daha feminen olanın ise pasif olması gerektiği savını destekler. İnsanların da sıklıkla sorduğu etik olmayan ve heteroseksist soru akla gelir: Hanginiz erkek? Hanginiz kadın? Bu sorunun altında yatakta kimin aktif kimin pasif olduğuna dair ikileştirilmiş bir merak yatar. Bu bağlamda, heteroseksüellik doğallaştırılmaktadır. Butler, bu ikiliklerin heteroseksist ve fallogosantrik iktidar rejimlerinin birer tekrarı halinde oluştuğunu dile getirir. Bu bağlamda aktif/pasif ayrımının geldiği "butch/femme" ikilikleri biçimlendiren heteroseksist inşa, eşcinsel kimliklerin cinsellikte zararlı varlıklarını sürdürdükleri anlamına gelemez. Heteroseksüel inşa hem eşcinsel hem de heteroseksüel cinsel kültürün birer tekrar halinde oluşur. Yani, eşcinsel ve heteroseksüel arasındaki ilişki kopya ile orijinal arasındaki ilişki değil, kopya ile kopya arasındaki ilişkidir (Butler, 2014, s.86). Heteroseksüelin 'orijinal' olduğunu dile getirmek heteroseksüelliğin doğal olduğunu varsayan özcü bir yaklaşımdan ibaret olur.

Heteroseksüel cinsel kültürdeki aktif/pasif kavramlarının lubun cinsel pratiklerdeki tekrarı, kimi zaman kuir öznelere için “zorunlu” bir performatif edim halinde kendini gösterebilir:

...Bi tek şey var ben bi de böyle şeyle okumayla gidiyodum. Benim başlatmam gerekiyo galiba hani ben başlatım falan. Bi de ben dediğim gibi çok komünite içinde birliktelik yaşamadığım için zaten işte böyle çok varoluş kafayla gittiğim için kendine açık ve bunu daha önce deneyimlemiş kişi olarak daha çok ben performe oluyodum, daha çok ben dominant durumunda oluyodum. O yolu çizen mi diyim, klavuzluk yapan kısımda ben vardım. Bu biraz senin dediğin gibi şeyinle de ilgili tırnak içinde butch görünmek, maskülen görünmekle de ilgili...18 yaşımdan 24 yaşıma kadar tırnak içinde aktif roldeki kişi olarak misyon biçtim kendime halbuki evet yani haz alıyordum ama oralarda hiç orgazm yaşamıyodum. Sonrasında ben bi kırılma yaşadım. Orda baya bi bunun ne kadar büyük bi haz verdiğini kendi bedenim üzerinden ne kadar büyük bi haz aldığımı falan düşündüm. Ondan sonra full bencillik, full kendimi daha çok kendi hazzımı düşünen şeye geldim diyebilirim...Ya aslında bilmiyorum ya hani yani şey mesala ya çok spesiifleşiyö mesala. Düşünüyosun şimdi o zamanlar birlikte olduğun insanlar şimdi yani mesala ilkinde zaten hani öğrenip gidiyosun, çünkü işte bilmiş gibi göstermeye çalışıyosun falan bi şey yaşadım âşık olduğum kadında. Ama zaten o bunu bekliyodu, o hep kendisine muamele edilmesini bekleyen bi kadındı hani okey. Ben ondan öğrendim belki de onun isteğiydi 24 yaşına kadar giden şey ters düz eden olaydan sonra baya bi değişti olay. Aslında benim kendi bedenimde neyi haz ettiğimi, neyden haz alabileceğimi pratiklediğim alt üst eden o meseleden sonra ben baya bi kendime yönelmeye başladım. Yani ben 6 yıldır mallık yapıyomuşum falan diye. İlk dönemler falan tamamen kendime yöneldim (Pousse; Natrans Lezbiyen Kadın).

Kadınlarda daha şey yapmaya başlıyorum işte aktif oluyorum kadınlarla ilişkilendiğimde. Hatta en son böyle cinsel ilişki yaşadığım arkadaş resmen birbirimize hani hangimiz ikimiz de aynı anda birbirimize bi şey yapmaya çalışıyoruz falan (gülüşmeler). Çok zorlandık. Dedim ki ikimiz de mi aktifleştik naptık falan oldum böyle. Neyse ben bi ara izin verdim. Hani çünkü saçma oldu ikimiz de yapamıyoruz çünkü. Hani ne bilim ben onun memesine yapışmaya çalışıyorum o benim meme yapışmaya çalışıyo. Dedim tamam hadi sen gel ilk başta falan oldum. Sonra ben onu döndürdüm falan filan. Kadınlar da aktifleşiyor. Ama bunları feminen kadınlardı, mesala hiç böyle maskülen bi kadınla birlikte olmadım. Şey hani demiştım ya sana ilk başta maskülen birinin yanında feminen oluyorum. Feminen birinin yanında maskülen oluyorum falan. Yatakta da bu iş biraz böyle gibi (Casey; Natrans Biseksüel Kadın).

Pousse, cinsel pratiklerinde 18 ve 24 yaşına kadar aktif olmasında butch ve maskülen görünmesiyle ilişkilendirmiştir. Daha sonra cinsellikte kırılma yaşadığını ve kendi hazzının farkına vardığını dile getirerek cinselliği performe ediş biçiminin değiştiği görülmektedir. Katılımcı kadınlarla olan cinsel pratiklerinde aktif olduğunu dile getirirken feminen birinin yanında yanında aktif, maskülen birinin yanında pasif olduğuna değinmiştir. Görülmektedir ki, öznenin cinselliği nasıl performe edeceği, heteroseksist ve fallogosantrik iktidar rejimleri üzerinden şekillenmektedir. Poussey’in

heteroseksüel cinsel kültürün atadığı aktif misyonundan sıyrılarak kendi hazzını öncelemeye başlamıştır.

Aktif /pasif kavramları heteroseksist insanın tekrarı üzerinden performatif birer edim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kuir öznelerin birçoğunun başlarda cinselliği heteroseksüel cinsel kültürün birer tekrarı biçiminde aktif/pasif kavramları üzerinden performe ederken bir zaman sonra kırılma yaşamaları ile bu ikilikleri alt üst etmeleri (Cal, Poussey, Casey, Amanita) kuir performatiflik içinde olduklarının birer göstergesidir.

Cinsellikte Güçlü/Güçsüz Hissedilen An'lar ve Pozisyonlar

Bu bölümde katılımcıların cinsel pratiklerinde güçlü ve güçsüz hissettiklerini yanlar ortaya çıkarılmak istenmiştir. Amanita, natrans heteroseksüel erkeklerle olan pratiklerinde “*hep razı gelen ayıp olmasın diye sevişen taraf*” olarak kendisini tanımlamış ve bundan dolayı da kendisini güçsüz hissettiğini dile getirmiştir. Fakat erkeklerle istediği zaman sevişebildiğini, erkeklerin öyle bir lüksü olmamaları açısından da kendisini güçlü hissettiğini vurgulamıştır. Şu anki kadın partneriyle ise öyle hissetmediğini ve eşit ilişkilediğinin altını çizmiştir. Poussey, cinsel pratiklerinde bütün olabildiği noktaların, iki kadının sevişmenin ve feminist bir kadınla ilişkilenenin güçlü hissettirdiğine değinmiştir. Güçsüz hissettiği zamanları 18-24 yaşına kadar olan zamana vurgu yaparak keşfetmediği bedenler ve hiçbir şey hissetmemesi üzerinden “*birine sadece o gördüğün o temsili olan şeyleri alarak sanki seninmiş gibi senin arzunmuş gibi yüklenerek yaptığım her şey*” biçiminde tanımlamıştır. Hypatia, genel olarak cinsellikte kendisini güçsüz hissettiğini belirtmiştir. Güçsüzlüğünü cinsellikte herhangi bir beklentisi olmaması ve kontrolün elinde olmamasıyla ilişkilendirmiştir. Yalnızca duygusal bir cinsellik yaşama isteği olduğunun altını çizmiştir. Ataerkil düzende kadının bir beklentisinin olmaması ve kendi arzu ve isteklerinin kontrolünü elinde olmaması erkeklerin çıkarlarına uyum sağlayan ve erkeklerin isteklerine boyun eğen *öne çıkarılan kadınlık* biçimini temsil etmektedir. Öznenin kendisini cinsellikte güçsüz hissetmesinin nedeni erkeklerin çıkarı ve beklentilerine uygun öne çıkarılan bir kadınlık biçimini performe etmesi ve dolayısıyla iktidara boyun eğmesine dayandığı düşünülmektedir. Frankie, cinsel pratiklerinde partnerlerinin ondan yapmasını istediklerini yapamadığında ve bu durumu *eksiklik* olarak tanımlayarak kendisini güçsüz hissettiğini vurgulamıştır. Bu sebeple de gücü insanın kendini tanıması bakımından “özgüven” ile ilişkilendirmiştir. Cowgirl pozisyonuna yönelik herhangi bir pratiği olmadığı için yapamadığını ve bu yönden kendisini güçsüz

hissettiğini dile getirmiştir. Bu güçsüz halinin “*ee bunu yapan kadınlar var ama*” biçimindeki ifadesi üzerinden pekiştirdiği de görülmektedir. Anlaşılmaktadır ki, bu güçsüz hissetme hali başka kadınların yapıp ettikleri üzerinden de şekillenmektedir.

Katılımcıların cinsel pratiklerinde güçlü ve güçsüz hissettiği pozisyonlar ise şu yönde özetlenmiştir. Merida, misyoner pozisyonunda güçsüz hissettiğini ve fiziksel olarak da *ezilmiş* hissettiğini vurgulamıştır. Dogi pozisyonu pornoda izlediğinde güzel bulurken cinsel pratiklerinde fiziksel olarak çok zevk alamadığını belirtmiştir. En sevdiği ve güçlü hissettiği pozisyonun partnerinin kucağında olduğu anlar biçiminde ifade etmiştir. Frankie, cinsel pratiklerinde güçsüz hissettiği herhangi bir pozisyonun olmadığını ama *el arabası* pozisyonunun aşırı absürd ve eril geldiğini belirtmiştir. Nola ise, ters cowgirl pozisyonu saçma bulduğunu dile getirmiş ve bu pozisyonun hissettirdiği duyguyu “*...ben gözüne bakmak istiyorum hani ne hissediyosun anlamak istiyorum yani orda senin aldığın hazzı görüp ben de haz duymak istiyorum. Bu pozisyon bana kendimi hayat kadını gibi hissettiriyor*” biçiminde ifade etmiştir. Partnerinin yalnızca ayaklarını görmekten rahatsızlık duyduğunu ve yalnızca *sikilmiş* gibi hissettiğinin altını çizmiştir. İfadelerden anlaşıldığı üzere Nola’nın cinselliğe romantik bir anlam biçtiği ve dolayısıyla ters cowgirl pozisyonunun herhangi bir duygusallık içermemesinden dolayı kendisini güçsüz hissettiği görülmektedir.

3.3.3. Utandırılma, Cinsel Şiddet ve Tecavüz

Bu bölümde katılımcıların beden ve sürtük utandırılmaya maruz bırakılma deneyimlerine ve bu utandırılma deneyimlerinin cinsel pratiklerine yansımalarına yer verilmiştir. Öznelerin cinsel pratiklerinde maruz bırakıldığı şiddet ve tecavüz deneyimlerine de bu başlık altında yer verilmiştir.

3.3.3.1. Beden Utandırma: “*Sen çok çirkin bi kadınsın*”

Goffmann (2019, s. 29-31), damgayı itibarsızlaştırmanın bizzahi kendisi olarak tanımlamaktadır. Damga, varsayılan toplumsal kimlik ile fiili kimlik arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanır. Goffmann’a göre üç tip damga vardır: Birincisi, bedensel deformasyonlar, ikincisi toplumun anormal olarak atfettiği damgalar, üçüncüsü ise etnolojik bağlamda oluşturulmuş damgalardır.

Beden utandırma ise fiziki görünümü hedef alan bir zorbalık biçimidir. Aşağılama; fiziki yönler, saç, kilo, boy, giyim, makyaj, şekil üzerinden gerçekleşebilir (Saxena ve ark., 2020, s.487). Katılımcılardan Frankie, Casey, Thelma, Frida, Luce, Poussey partnerleri tarafından *vulva, meme, kalça ve yüz şekli, beden kılı ve kilo* üzerinden utandırıldıklarını dile getirmişlerdir. Hypatia ise cinsel pratiklerinde başlarda hissettiği vulvasının “çirkinmiş” gibi bir algıdan dolayı çekindiğini ve vücudunu göstermekten kaçındığını belirtmiştir. Ataerkil kodların neden olduğu ideal bedenlerin dayatılması, beden utandırma’yı öznenin kendisine yönelik uyguladığı bir şiddet biçimi haline de gelebilir. Aşağıda bedene yönelik utandırılma biçimlerinden yalnızca Frida, Samantha ve Poussey’in ifadelerine yer verilmiştir:

Imm. Şey. Biri daha önce vajinamla karşılaşmamış olmasına rağmen o tip vajinayı anlatırken o kadar aşağılamıştı ki ben uzun süre birileriyle sevişirken karanlıkta vajinam görünmeden sevişmeye çalışmışım (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

Melih. Yani iki buçuk yıl biz birlikteydik. İki buçuk yıl aynı evde yaşadık. Her gün şuna uyandığımı biliyorum. "Sen çok çirkin bi kadınsın". Duruyo duruyo böyle atak halinde çok iyi (gülüyor). Diyo ki mesala ay burnun çok çirkin (Benim burnum estetik bu arada). İşte ne kadar çirkinsin. E niye benlesin o zaman diyorum. Ben benim yanımda benden daha dikkat çeken bi kadın asla taşımam. Özgüvensizsin yani. Ama bunu söyliyim âşıkısın o zaman. Ok çirkindi burnum ama yani öyle ay ne kadar çirkin bi kadınsın da değildim yani. Ama öyle düşünüyosun. İşte âşık olduğun adam söyleyince "ben çok çirkinim " (ironi ağlamaklı) falan oluyosun... Yoo ama şöyle bi şey olabilir. Ateşleyici bi sebep olabilir. Öyle bi yargı vardır mesala. Çirkin kadınlar yatakta daha iyidir. Çirkin erkekler yatakta daha iyidir. Çünkü eksikliklerini tamamlamak için daha çok çaba sarf ederler bu insanlar. O yüzden ben de daha iyi onu kapatmak için daha iyi performans sergilemek adına bir ateşleyici etkisi olabilir ama başka sanmıyorum. Sadece karanlıkta sevişiyodum o zaman. Adam da çok güzel bi adamdı onu görmeden nasıl yaşıyodum. Yemin ediyorum dünyanın en güzel adamlarındandı, taş gibi herifti. Haklı aslında diye ben kimim ki (Gülüyor) (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Yani son sevgilim evet. İşte kiloma laf ederek bi beni rencide etmişti. Ama onun dışında çok beden body shaming çok sık rastladığım bi şey olmadı hayatımda... Tabi ki olmaz m? E canın istemiyo. Yani karşıdaki insanla nasıl yatabilirsin. Yani ben çok zaten son ilişkimin son 6 ayı falan hiç seks yapmadan geçti. Hiç hiç baya baya ayrı odalarda falan uyuyoduk yani. Çünkü hiç hiç arzulamadığım bi insan haline geldi o insan. Mesala en çok beni ondan soğutan şey benim duygusuzluğum üzerine çok fazla şeyde bulundu. Ben artık o kadar çok bu lafi duydum ki hani duygusuzum falan demeye başladım kendime. (Poussey; Natrans Lezbiyen Kadın).

Foucault’a göre; söylemler, düzenleyici yasalar, kurumlar, bilimsel, felsefi ve ahlaki önermeler ile heterojen bir bütün halinde oluşan “dispositifler” aracılığıyla norm oluşturulmaktadır. Dispositifler, bilgi türlerini destekleyen ve bilgi türlerince desteklenen iktidar ilişkileri stratejilerini kapsar (Foucault, 2011, 119-122). Söylemsel ve söylemsel olmayan pratikleri kapsayan dispositifler güç ilişkilerini yönetmektedir. Bu bağlamda

belli deneyimler kurarak deneyimin öznesine tanıtılır ve onlara belli hakikatlar dayatır. Bu hakikatler, iktidarın şiddeti aracı etmeden bedeni kuşatarak uysallaştırmasına neden olmuştur (Keskin, 2019, s.20). Araştırma öznelere beden utandırılma ile iktidar ilişkisinin varlığını, beden ilişkin söylemler aracılığıyla oluşturulan dispozitiflerin belli hakikatleri dayatması üzerinden deneyimlemiştir. Frida, partnerinin idealize vajina şekli üzerinden utandırılma yaşarken, Samantha partnerinin bedenine yönelik “çirkin” söylemi üzerinden utandırılmak istenmiştir. Frida ve Samantha'nın maruz bırakıldığı beden utandırma cinsellikte karanlıkta sevişmelerine neden olmuştur. Bedene yönelik aşağılama ve utandırılma, öznelere benlik algılarında ve cinsel pratiklerinde özgüven düşüklüğüne neden olduğu görülmektedir. Poussey ise partneri tarafından ideal kilo algısı üzerinden beden utandırmaya maruz bırakılmıştır. Bu utandırılma halinin cinsel pratiklerinde isteksizliğe yol açtığını 6 ay boyunca seks yapmaması ve ayrı odalarda uyuması üzerinden görülmektedir.

3.3.3.2. Sürtük Utandırma: “Kaç kişiyle öpüştün, nereden biliyorsun bu kadar iyi öpüşmeyi”

Ataerkil düzende toplumsal ve kültürel bağlamda ele alınan damgalardan biri de İngilizce de slut shaming olarak geçen sürtük utandırma eylemidir. Sürtük utandırma; bir bireyin görünümüne, cinsel davranışına yönelik ve özellikle kızları ve kadınları etiketlemek üzere sosyal ve ilişkisel yaptırımlara dayanan bir damgadır. (Goblet ve Glowacz, 2021, s.1). Damgalamanın neden olduğu utanç duygusu ise, kişinin bu sığata sahip olmadığını düşünmesiyle ortaya çıkmaktadır (Goffman, 2019, s.34).

Katılımcıların cinsel pratiklerinde spesifik sürtük utandırma ile alakalı sorulara yer verilmediği halde derinlemesine görüşmelerde sürtük utandırmaya yönelik deneyimler ortaya çıkarılmıştır. Luce ve Hypatia partnerleri tarafından “tavırlarından bakire olduğunun düşünülmemesi” üzerinden sürtük utandırmaya maruz bırakılmıştır. Frida, Luce ve Merida sürtük utandırma üzerinden maruz bırakıldığı şiddeti şu yönde ifade etmişlerdir:

O çok kötü ya çünkü aslında şöyle düşününce yani o fark etti biz birlikte gittik tamam bana destek oldu falan sonra hastane çıkışı ki benim ondan önce iki tane falan partnerim olmuştu. Yani biliyodu o da bunu onun da bana söylediğine göre dört tane hani böyle çok bilinmeyen sayılarda falan değil hani sayılı en azından takip

edebileceğimiz bir şekilde bir senedir birlikteydik, bana şey dedi böyle laf arasında kim bilir işte kimlerle naptıysan falan, dedi. Yani zamanında anlamsız ve ben hani ilişkimiz bittikten sonra beni farklı aşamalarda farklı erkeklerle aldattığını öğrendim, bu baya can sıkıcı bir şey yani (Luce; Natrans Lezbiyen Kadın).

Şöyle zaten ilk ilkimden bahsettim. İlk ilişkim tecavüz sonucunda olmuştu. Hiçbir şey yapamamıştım. Ondan sonraki ilişkimde hem onun etkisiyle hem de karşı tarafın biraz yapısı gereği, hem de bildiğimiz işte o cinsel ilişkiler, duyduğumuz cinsel ilişkiler, anlatılan cinsel ilişkilere baktığın zaman hep böyle kadın uzanan, yatan, vajinasını açmış, inleyen bi canlıymış gibiydi ve ben mesala şey işte (bunu rahat anlatabilirim dimi) seks esnasında işte ona üzerine çıkmak istiyorum, ayağa kalkmak istiyorum, farklı pozisyonlara girmek istiyorum. Ya da ne bilim ayakta devam etmek istiyorum. Hep böyle kendimi baskılıyodum, yapma yapma işte acaba yanlış bişi düşünülür mü? Çünkü şey vardır ya "bu kadar şeyi nerden biliyorsun" (ağzını doldurarak). Ya halbuki orospuyusam da orospuyum seni çok bağlamaz da! O soruyla karşılaşmak istemiyodum, anladın mı? Çünkü bazen bazı insanlara bunu anlatmak çok zor. Bu içgüdüsel bi şey. Öğrenmek zorunda değilsin. Bunu hiç beceremeyebilirsin. Çok iyi ilk ilişkide mesala ilk öpüştüğüm erkek, bana şey demişti. Bu da benim bi travmamdır. "Kaç kişiyle öpüştün, nerden biliyorsun bu kadar iyi öpüşmeyi". Halbuki ilk öpüştüğüm erkekti. Ya daha önce bi kızla öpüştüğümde böyle mucuk mucuktu. Normal arkadaşının yanağını öpmek yerine dudağına öpücük konduyumuşsun gibiydi. İlk bi erkekle öpüştüğümde ki bunu çok isteyerek yapmıştım. Bana şey dedi nasıl bu kadar. Ne diyim ne diyebilirsin zihniyeti bu demek. Hani biri iyi öpüşüyorsa yüz kere biriyle öpüşmüştür vs vs bi algı yaratılıyo. O yüzden mesala ilişkimde ilk zamanlarda ilk cinsel deneyimlerimde şey o algısı vardı ben de biraz kendimi bastırıyodum. Çünkü ben yatakta çok aktif bi insanım. Sürekli uzanabilen bi insan değilim. Pozisyon değiştirmeyi, işte ne bilim farklı şeyler yapmayı seviyorum ama orda sadece yatmam gerekiyomuşum gibi bi algı vardı ve benim bunu aşmam şeyle oldu işte sen ne zaman herkes gibi oldun ki diye sordum kendime ve o gün şey dedim onun ne düşündüğü önemli değil. Bu ilişki bugün de bitebilir. Sen kendini çünkü seks öyle düşünüürken sadece erkek içindi. Seks erkek için vardır. Sen boşaldın mı, sen orgazm oldun mu, sen bu pozisyondan mutlu musun, o karşı taraf için bunların hiçbirinin önemi yoktu. Kadın ne zaman kendini sevmeye ne zaman kendi orgazmına öncelik vermeye başladı, partner o zaman kadının orgazmını öncelik vermeye başlıyo. Sen öncelik vermediğin sürece onun da umrunda olmuyo. Mesala şimdiki ilişkilerimde çok önem veriliyo benim orgazmıma (Frida; Natrans Biseksüel Kadın).

...Ben bu cinsellikte erilliği çok yaşadım, yani o duvara çok çarptım, çok çarptım. Travmatize olduğum şeylerde oldu mesela ben ilk lisedeyken biriyle öpüşmüştüm. Suf öpüşmek için sevgili oldum, öpüşmeyi merak ediyodum. Arkadaşlarım gelip anlatıyo falan öpüşmek istiyorum birisiyle neyse işte sonradan o çocuk geldi (anlaşılmıyor) Beni cinsel ilişkiye zorlamıştı ve beni kandırmaya çalışmıştı falan böyle işte. Evine çağırmıştı ve şey demişti sana bir hediyem var falan bayağı böyle çocuk kandırır gibi falan. Hediye falan almamış bu arada. Ondan sonra ben evine gidiyorum ve bir şekilde öpüşüyorsun, bir şeyler yaşıyorsun. Kazağı falan çıkartıyor, ben çıkartmak istemiyorum, geri giyiyorum vesaire. Sonra bana şey demişti "bana bırak" demişti. Ben böyle kalmıştım. Bana bırak ne demek? Sen hiçbir şey yapma, bana bırak demek. Ben cinsel ilişkiye ne bedenem hazırımdım ne ruhen ne de o kişi istiyodum. Sonrasında ben ayrılmak istediğimde şey demişti mesela. Hani beni niye onunla birlikte olmadım diye suçlamıştı. "Ya ben zaten senin bekaletini almayacaktım. Zaten anal yapacaktım". Ben ayrılmak istediğimde beni tehdit etti. Ben ayrılmıyım diye. Ben okulumu değiştirdim. Okul çıkışı geliyor. Kolumdan tutuyo, konuşmaya çalışıyo. Baya taciz yaşadım yani o ilişkimde. Beni tehdit etme argümanlarından biri şuydu: Sen işte evime geldin, kucağıma geldin, nasıl bi

kadınsın sen, orospusun falan tarzı söylemler. Sonra işte. Biz bi arkadaşımızla konuşuyorum kız arkadaşıyla. Şey demişti bana, bu çocuk bizim oturduğumuz kafeye geldi. Böyle çıldırmış bi şekilde benle konuşmaya çalışıyo falan böyle. Ondan sonra işte seviyorum falan diye bağırıyo böyle. Ondan sonra şey diye bağırdı bana kucagımda getirdiğim günleri unutma falan diye. Çok utanmışım. Sonra arkadaşları aldı götürdü. Sonra işte biz oturduk, kız arkadaşıyla bunu konuşuyoruz. Komik bi kızdır. Gülererek şey dedi "oturdun mu kucagina" Ben de "oturdum" dedim. Oturmuşsun oturmuşsun sevgilin (sonrası anlaşılıyor) sonra orda bi aydınlanma gelmişti bana. Evet yani sevgilim izin vermiştin, oturmuşum kucagina (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Cinsel ideoloji ataerkil düzende kadının “ıffetli” olması gerektiği üzerinden cinsel rolünü yalnızca ev işi ve çocuk bakımı ile sınırlar (Millet, 2018, s.49). Erkeğin cinsel arzularını ise doyurma hakkı vardır. Erkeğin cinsel edimi yüceltilirken kadın cinsellik onurunu korumak zorundadır, korumadığında aşağılanır ve cinsellik bir yenilgi olarak kodlanır (Beuavoit, 2020, s.106). Benzer bir aşağılanmayı Luce, Frida ve Merida sürük utandırmaya maruz bırakılma üzerinden deneyimlemiştir. Frida erkeklerle olan cinselliklerin başında sürük utandırılmaya maruz bırakılma endişesi ile kendisini kısıtladığına değinmiştir. Bunda ataerkil yapıda kadının cinsellikte “pasif” olması gerektiği düşüncesinin hâkim olduğu görülmektedir. Yatakta aktif olan, kendi arzu ve isteğini dile getiren kadın ise orospulaştırılmaktadır. Frida, sürük utandırmaya ilk öpüştüğü erkeğin “*kaç kişiyle öpüştün, nerden biliyorsun bu kadar iyi öpüşmeyi*” ifadesi üzerinden maruz bırakılmıştır. Merida ise onay inşası üzerinden partnerinin evinde yaşadığı seksüel etkileşim sonrasında cinselliğe devam etmek istemediğini “*kazağımı falan çıkartıyor ben çıkartmak istemiyorum geri giyiyorum*” ifadesinden anlaşılacağı üzere beden dili ile ifade etmiştir. Fakat öznenin istek ve arzusu yok sayılarak partnerinin “*bana bırak*” ve “*ya ben zaten senin bekaletini almayacaktım, zaten anal yapacaktım*” biçiminde hegomonik söylemleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Öznenin onayı olmadığı bu eylem cinsel şiddet bağlamında ele alınmaktadır. Maruz bırakıldığı cinsel şiddet sonrası ilişkiden ayrılmak istediğinde partneri tarafından tehdide, tacize ve sürük utandırmaya maruz bırakıldığı görülmektedir. Cinsellikte “reddedildiğini” düşünen hegomonik erkeğin iktidarının sarsılmasını başarısızlık olarak kodladığı düşünülmektedir. Bu hazmedilmeyen başarısızlık nedeniyle, kadına yönelik söylenen “*sen işte evime geldin, kucagiına geldin, nasıl bi kadınsın sen, orospusun falan*” ifadesinin utandırma yolu ile erkeğin sarsılan iktidarını yeniden elde etme isteğine işaret etmektedir.

Luce’un partneri tarafından cinsel yolla bulaşan bir enfeksiyon ile enfekte olduğunu düşünmesi ve bunu ayrıldığı partnerine sorması üzerine “*kim bilir işte kimlerle*

naptıysan” biçiminde psikolojik şiddeti içerimleyen bir tepki ile karşılaşmıştır. Luce’un, partneri tarafından tek eşliliği normalize eden amatonormatif anlayışı üzerinden sürtük utandırmaya maruz bırakıldığı görülmektedir.

3.3.3.3. Cinsel Şiddet ve Tecavüz: “İstemiyorum istemiyorum demek”

Cinsel şiddet ve tecavüz konusu radikal feminist perspektif üzerinden güç ve politik bir sorun olarak ele alınmıştır. Bu bölümde katılımcıların şiddeti anlamlandırma, cinsel pratiklerindeki şiddet hikayelerine yer verilerek cinsel şiddet ve tecavüz kavramları üzerinden iktidar ilişkileri çözümlenmek istenmiştir.

Katılımcıların şiddeti; “fiziksel şiddet (Nola, Luce, Vi, Hypatia) psikolojik şiddet (Nola, Luce, Vi, Poussey, Hypatia) ve ekonomik şiddet (Hypatia) türleri üzerinden anlamlandırdığı görülmüştür. Bunların yanı sıra şiddeti; biyolojik olarak güçlü olanın güçsüz birine (özellikle bir erkeğin bir kadına) fiziksel şiddet uygulaması (Nola), bir kişinin bedenine yönelik istemediği her tür müdahale ve ilk olarak akla manüpilasyonun gelmesi (Merida), kişiyi rahatsız ve kötü hissettiren her şeyin şiddet olabileceği ve şiddet tanımının öznel olduğu (Frankie), sınırların aşılması ve rıza inşası (Poussey), aşağılanmak, dinlenmemek, görmezden gelmek gibi baskı kuran her davranışın şiddet olması ve şiddetin insanı parçalayan ve güçsüzleştiren bir şey olduğu (Amanita) kendini yetersiz ve küçük gören bunun için güçten başka bir şey kullanmayan vasıfsız insan edimi (Thelma)” biçiminde tanımlamışlardır. Aynı zamanda psikolojik şiddetin fiziksel şiddetten daha ağır ve travmatik bir deneyim olduğunu dile getirenler olmuştur (Nola, Vi).

Araştırma öznelere cinsel şiddete maruz bırakılma hikayelerine baktığımızda katılımcıların hem yaşadıkları olumsuz deneyime şiddet anlamını atfetmişler hem de özne yaşadığı olumsuz deneyimi şiddet ve/veya tecavüz olarak adlandırmasa da bu konu radikal feminist yaklaşım üzerinden ele alınarak cinsel şiddeti içerimleyebilecek anlatılara yer verilmiştir. Bu bağlamda, Frankie cinsellikte partnerinin pozisyonlar konusunda “bence şunu da yapabilirsin” biçimindeki dayatmasını şiddet olarak nitelendirmiştir. Aynı zamanda partnerinin bedenine dokunmasını istememesine rağmen dokunmaya devam etmesi de bedensel bütünlüğün bozulması bağlamında bir cinsel şiddet biçimi olarak ele alınabilir. Amanita, lisedeyken partnerinin cinsellik sırasında boğazını sıkmasından hoşlanmadığını dile getirmesine rağmen partnerinin öznenin beyanını yok

sayarak eyleme devam etmesi de bir cinsel şiddet biçimi olarak tanımlanabilir. Thelma, cinsel pratiğinde “izni olmaksızın” partnerinin prezervatifi çıkarması ve sonrasında katılımcının “zaten içine boşalmayacaktım” biçiminde tepkiyle karşılaşması, maruz bırakılan cinsel şiddetin gerekçelendirilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Thelma, bir başka cinsel pratiğinde ise oral sekse zorlanıldığını dile getirmiştir.

Derinlemesine görüşmelerde öznelere Casey, Nola, Thelma, Luce ve Frankie'nin kürtaj deneyimi ortaya çıkarılmıştır. Katılımcılar çoğunlukla bu deneyime neden olan cinsel pratik anını hatırlamadıklarına yönelik beyan vermişlerdir. Bu nedenle Amanita ve Thelma kürtaj deneyiminden sonra partnerine olan güveninin sarsıldığını dile getirmiştir. Aynı zamanda partnerlerinin izinsiz boşaldıklarına yönelik ifadeler söz konusudur:

Ben bir kürtaj deneyimledim. Şöyle ilkinde korunuyodum. Ahmet'le korunuyodum. Memet'le korunmuyodum. Hatta bi kere böyle sarhoş olduğumuz bi gün hatırlamıyorum falan da ilk başları. Sevgili falan değiliz. Ondan sonra kuzenim napıcaz falan koş hadi ertesi günü hapy. Neyse gittim aldım falan. Sonra gitti, elli liraydı, bi de o zaman pahalıydı. Gittim, söyledim bunu ama. Dedim ki bak dedim, böyle böyle oldu. Ben dedim buna 50 lira verdim ve bu ilaç böyle zararlı bi ilaç. Haberin olsun. Bu pislik bana şey dedi: Paranın yarısını verebilirim istersen. Dedim ki parasında değilim. Aslında vermen de lazım ama hani neyse ben şeyim gururluyum. Parasında değilim, bunu yapma hani bi daha dedim. Çünkü sıkıntı yani, hormonların ağzına sığıyo. Neyse yine arada aldık, prezervatif falan sonrasında genelde şeydi. Çok nadir prezervatif kullanıyoruz ve genelde dışarıya boşalıyo falan. Gerçekten bi problem de yoktu. Sonra hamile kaldım ama hamile kaldığım gün şöyle bir gün diye düşündüm o tarihlere göre falan ikimizin de acayip (vurgulu ve uzatarak) içtiği, hani acayip sarhoş olduğumuz bi gün ben bi sabah çıplak uyandım, böyle sevişmişiz. Onun yok ben de yok hiç bi şey. Muhtemelen o gün içime boşaldı ve işte sonra hamile kaldım. İşte sonra gittik işte kürtaj serüveni falan filan. Kürtajdan sonra da yine bi süre tripli olarak korunduk, falan sonra yine korunmadım. Yalan yok, gerçekten korunmadım senelerce. Ama hep dışarı boşaldı ve problemde yaşamadım bi daha (Casey; Genderfluid Biseksüel).

Dördü de Melih'ten. Onun öyle bi hobisi vardı. Ben biraz bereketli bi insan olduğum için... Evet. Ondan sonra ben ilişkinin son zamanlarında ben doğum kontrol hapy kullanmaya başladım. Kullanmıyodum, çünkü çok fazla şey vardı işte kullandırıyor yok onu yapıyo, bunu yapıyo korkuyodum. Ondan sonra Fırat'ta da şey vardı (dalga geçer bir tonlama ile): "Yok ya dışarı boşaldım" vardı (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Casey partnerinin içine boşalmasını istememesine ve bu konuda uyarı vermesine rağmen partnerinin dikkate almayarak izinsiz boşaldığı görülmekte ve bu eylem öznenin hamile kalması ile sonuçlanmıştır. Hem öznenin beyanın yok sayılması hem de kürtaj deneyiminin bedensel ve psikolojik etkilerinin ağır olması göz önüne alındığında izinsiz boşalmanın kendisini bir cinsel şiddet biçimi olarak ele alabiliriz. Samantha, partnerinin izinsiz boşalması sonucunda dört defa kürtaj deneyimi yaşadığını belirtmiştir. Öznenin

onayı olmadığı halde, içine boşaldıktan sonra “yok ya dışarıya boşaldım” biçiminde manüpilatif ve özneyi değersizleştiren bir yaklaşım sergilendiği görülmektedir. Samantha'nın partnerinin izinsiz boşalmasını “hobi” olarak nitelendirilmesi öznenin bu durumu bir şiddet biçimi olarak nitelendirmediğine işaret etmektedir. Hobi, bir insanın boş zamanlarını değerlendirdiği bir uğraşdır. Bir başkasının istemediği bir eylem üzerindeki bir yaptırım hobi olamaz. Mehrof ve Kearon (1971)'unun değindiği gibi hiçbir şiddet eylemi keyfi ve tesadüfi olamaz.

Bu bağlamda bir cinsel şiddet biçimi olan tecavüz de güçlü bir sınıfın güçsüz bir sınıfa uyguladığı politik bir baskıdır. Tecavüz, erkeklerin kadınları terörize etmek için kullandığı bir taktiktir. Bunun temelinde de cinsiyetçilik ideolojisi yatar. Bu ideolojide cinsel eylem; erkek için güç ve prestij, kadın için iktidarsızlık ve boyun eğme biçiminde tanımlanır. Terör, kadınlara yönelik baskının ayrılmaz bir parçasıdır. Kadınlar ne kadar erken ve kapsamlı bir biçimde terörize edilirse cinsiyetçi ideoloji model alan erkek sınıfının varlığına karşı o derece hareket edemez hale gelir. Bu bağlamda tecavüz, kadınların erkeklere göre nesnel, doğuştan ve değişmez bir biçimde tabi kılınmasını öğretir (Mehrof ve Kearon, 1971, 228-233).

Görülmektedir ki tecavüz ve iktidar arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Katılımcılar arasında tecavüz aile içi ve partnerleri tarafından maruz bırakıldığı bir eylem olmuştur. Frida, Amanita ve Luce'un ilk cinsel deneyiminin tecavüz olarak ele alınmasına bekaret bölümünde değinilmişti. Bu çalışmada spesifik partnerler arası iktidar ilişkilerinin ele alındığı için yalnızca Samantha ve Amanita'nın ifadelerine yer verilmiştir:

Şey ben bakire değildim biz onlayken. Şey değil, cinsel hayatım yoktu, tecavüze uğradım değil ama. Atıyorum küsüm ona, kavgalıyım, konuşmuyorum. Gidiyorum yatıyorum işte o geliyor. Zorla seks seks seks modunda. Yani istemiyorum, diyorum. Bi keresinde gerçekten ağlaya ağlaya yani yalvarıyorum, istemiyorum diye ağlıyorum işte güçlü erkeğin de böyle bi sıkıntısı var. Küçük olsa vur ağzının ortasına, kalk siktir yap böyle. Ondan yapamıyorum, ayı seversen böyle olur. O zaman ağlaya ağlaya sikilecen Samantha yani kusura bakma. O öyle bişiy yani evet. Hiç tanımadığın bi adam değil. Bakire değilsin. Bi şey kaybetmiyo gibi gözüksen de evet bu kadar basit istemiyosun yani. İstemediğin bi şey sana uygulanıyo bitti (Samantha; Natrans Heteroseksüel Kadın).

Ya zorla. uu nası desem..uu özellikle bi baskıya değil de hani bitsin diye bi şeylere göz yumdum. Tabi bu iki tarafında rıza dahilinde girdiği ilişkiden bahsediyorum. Ya da işte orgazm olmak için uzun süre zorlanıldım. Ama istemediğim cinsel birliktelikler de yaşadım...Ya bunla bunu yeni yeni tecavüz diye adlandırıyorum bu arada. Önceleri üzerini kapatıyodum hep. İstememiştım, çok sarhoştum zaten. Ama bi şekilde ikna edildim seks yapmaya. Ondan sonra o kişiyle arkadaş kaldım devam ettim. Aynı ortamda görüşmelerimiz, konuşmalarımız. Sonradan ben bunu yani bana

zarar verdiğini gördüm, çünkü o kişiyi görmek bile beni tiksindiriyodu ve bunla ilgili işte psikolojik yardım falan aldım. Ama korona girdi, araya onlar da kesildi. Sonra kendi kendime başa çıkmayı öğrendim hani bunu atlatabildim. İlişkide olduğum kişiler tarafından da bazen seks yapmaya zorlandım (sesini kalınlaştırarak) hadi çabuk sevişecek falan değil de. Onay inşası oldu yani. Ben de ayıp olmasın diye seviştim (Amanita; Natrans Biseksüel Kadın).

Tecavüz mitleri, beden bütünlüğünü bozan saldırı eyleminin inkâr edilmesine ve hayatta kalanı suçlamaya dayanır. Tecavüze yönelik mitler arasında failin bir yabancı olduğu varsayımı yer alır (Aktaran Adıgüzel, 2019 s.28-29). Tecavüzü besleyen mitlerden biri de cinsiyete yönelik kalıp yargılardır. Bunlardan biri cinsiyetçi ideolojiden temel alınan erkeğin güçlü -kadının ise güçsüz olduğu kalıp yargıdır (Eker ve Erdener, 2011, s.61-62). Tecavüze yönelik benzer mitler Samantha'nın ifadeleri üzerinden çözümlenmektedir. Tecavüz eyleminin (en yakın kişisi) partneri tarafından gerçekleşmesi ve "tecavüzün yalnızca bakir kadınlara yönelik yıkıcı bir etki taşıması" miti bağlamında Samantha, yaşadığı deneyimi "bir şey kaybetmeme" üzerinden tanımlayarak tecavüz eylemini inkâr ettiği düşünülmektedir. "Güçlü erkeğin de böyle bi sıkıntısı var" ifadesi üzerinden anlaşılacağı üzere tecavüz mitlerinden biri olan "erkeğin güçlü" olduğu biçimindeki cinsiyetçi ifade, bu eylemin gerekçelendirilmesine neden olmuştur. Bu cinsiyetçi kabulleniş, iktidara boyun eğme üzerinden temellendirilmiştir. MacKinnon (1989) tecavüzün erkeğin gücüyle değil, kadının direnişi ile ortaya çıktığını dile getirir. Bu bağlamda "erkeğin güçlü olduğu" biçimindeki özcü yaklaşım, tecavüzün yalnızca meşrulaştırılmasına yol açmaktadır. Diğer bir yandan bir eylemi tecavüz olarak nitelendirilmesi için eylemin kendisine her zaman direnmek gibi bir durum söz konusu olmayabilir. Tecavüz, istenilmeyen bir cinsellik üzerinde kurulan onay inşası üzerinden de gerçekleşebilir. Nitekim Amanita, istemediği bir cinselliğe ikna edildiğini dile getirilerek orgazma zorlanıldığından ve bunu yenilerde tecavüz olarak adlandırdığını belirtmiştir. Yaşanılan olumsuz bir deneyimi taciz, şiddet veya tecavüz olarak nitelendirmek ise bazen zaman alabilir. Amanita, başka partnerleriyle de onay inşası üzerinden "ayıp olmasın diye seviştiği" ni vurgulamıştır. "Ayıp olmasın diye sevişme"nin altında adının istek ve arzularını görmezden gelen fallosentrik cinsellik öğretisi yatmaktadır. Bu öğreti, kadını derin bir sessizlik içinde istemediği cinselliğe devam ettirerek iktidara boyun eğmesine neden olmuştur.

Amanita'nın deneyimi ile bir noktada ortaklaşan Merida'nın da cinsel deneyiminde onay inşasına maruz bırakıldığı görülmektedir:

Benim ilk cinsel deneyimim de canım çok fazla yanmıştı ve kanamam çok fazla olmuştu. Bazılarının artık dar mı oluyor ne oluyor bilmiyorum internetten çok bi şey bulamadım ama çok canım acıdı. Sonrasında bunu tekrar canımın acımasından korkuyordum ve bunu ona anlatmaya çalıştığımda o sadece şeye odaklanmış ben canımın acımasından korkuyorum falan. Beni travmatize eden bu ilişkide aşmaya çalıştığım ve çok kötü yaşadığım süreç bizim o ilk gecemizdi. Biz eve girdik, valizlerimizi koyduk vs. Ondan sonra Fatih oturuyo ve ben çok heyecanlıyım, birisiyle işte nasıl olucak, Fatih'i de çok seviyorum falan böyle. Ben Fatih'in kucacağına oturdum ve ben başlattım o şeyleri tabi ki. Ben onla öpüşmeye başladım falan böyle. Sonra o ilişki başladığı sırada ben şey diye düşündüm: öpüşürüz, koklaşırız, orda durur falan diye düşündüm. Çünkü bi yerde dondum, kaldım böyle o cesaretimi yitirdim. Onu çıplak görünce. Böyle dondum, yapmak istemedim. Sonrasında bunu söyleyemiyorum ama söyleyemiyorum. Kesinlikle konuşamıyorum. Böyle bakıyorum sadece, bakıyorum başka hiçbir reaksiyon, tepki yok. Sonrasında ben bari bi şey yapmıyoruz, oral seks yapım gibi bi şey oldu benim için. Ondan sonra işte eğildim, böyle istemedim. Ağzım falan kurumuştu, ben baya korkmuşum yani, daha önce ilişkiye girmeme rağmen. Şu anda bakınca daha net görebiliyorum. İstemiyorum dedim oral seks yapmadım. Ondan sonra bi kaldı. Neden, devam et falan oldu böyle bi. Yok istemiyorum dedim. Tamam dedi. Sonra beni koltuğa alıp içime girdi. Ya gerçekten bunu yaptı ve sonrasında hani ben tekrar istemediğimi söyleyince durdu falan böyle ve bozuldu baya bi. Sonrasında kalktı ve şey dedim ben. Biraz durabilir miyiz falan dedim. Tamam dedi, odaya geçelim, dedi. Salondaydık, Sonra ben dedim ki: ama istemiyorum şeyi, bi şey yaşanmasını dedim. Tamam bi şey yaşanmıcaz zaten dedi. Biz odaya geçtik. Yan yana uzanıyoruz. Sonra ben üşüdüm birazcık. Gelip bana sarıldı falan. Sonra ben hala istemiyorum, dedim ve ondan sonra tamam, dedi Ya zaten bu pozisyonda bi şey yaşanacak değil falan dedi. Sonra aradan çok fazla geçmeden ya yarım saat falan geçmişti. Tekrar denedi. Ben ağlamaya başladım bu sefer. Ya çok çok çok kok çok kötü bi deneyimdi gerçekten. Nerden tutarsam tutim. Biz bunu sonradan konuşma şansımız oldu, yani benim bunu içimden atmama sebep olan. Biz bunu aşmaya çok fazla çalıştık. Ama biz ben çok zor anlattım derdimi. Yani mesala o gecenin bana hissettirdiklerini söylüyüm. Birincisi, istemiyorum'u nasıl farklı bi şekilde algılamış olcağını kabullenemedim asla. İstemiyorum istemiyorum demek... Sonraki evrede de çok kötü cinsellikler yaşadım. Yani ben ona bu ilk olayı zaten atlatamadım ve bu ilk olay şimdiki gibi büyük bi şey değildi benim kafamda nedense. Etkisi çok daha büyüktü ama olayın büyüklüğünü algılayamıyorum. Bunun bir istismar olduğunu algılayamıyorum gerçekten ve şöyle bi şey oluyodu biz sürekli deniyoduk. Sürekli denemeye çalışıyodu ve benim kafamda şey vardı. Ya bu değildi cinsellik ben mesala sadece sevişirken eski erkek arkadaşlarımla penetrasyon olmadan daha mutluydum, daha tatmindim. Sadece öpüşürken falan daha tatmindim. Hani şey oldum ya hani böyle evli çiftlerin yaşadığı sömürülen kadınların yaşadığı cinsellik buymuş ve sonunda bunu yaşıyodum. Ya mesala sonrasında denediğimiz zaman ben cinsellikten çok soğudum ama sonrasında başlattığı zaman cinselliği kasılıyodum böyle. Başladık yine falan oluyodum ve sonrasında bana şey diyodu, hani acımicak falan. Kafasındaki tek şey benim canım acıdığı için istemediğimi, beni başka hiç bi yönden tatmin etme yok. Öpme, ya öpüşüyoruz tabi ki ama hani benim ihtiyacıma yönelik bi öpüşme değil yani. Tamamen pornodan bana göre (gülüyor) ezberlediği hareketleri yapıyo vs. Mesala ben ilk regl olduğumda biz eve taşındığımızdan bir hafta sonra falan oldum herhalde artık seks yapmıcağımız için rahatlamıştım. Ya nasıl desem "oynaşmak" diye bi tabir var ya öpersin, koklarsın, farklı noktalarını öpersin, içinden boynunu öpmek gelir. Hatta hiç öpülmeyen yerilerini öpmek gelir. Bunlarını yaparsın belki şakalaşırsın belki işte ne bilim seksi bi kıyafet giyersin ve karşısında bunu teşhir edersin, bundan zevk alırsın. Belki işte küçük oyunlar oynarsın vs. Ben bu tarz şeylerden hoşlanıyorum. Ama hani şey olayın nereye gideceği çok belli ya. Öpüşmeye başlıyorsun sonraki adımın ne olacağı çok belli ya. Karşımdakinin beni

istediğim gibi hissetmediğini düşünüyordum. Çünkü eğer hissetseydi sonucunun sürekli ne olacağı belli olmazdı. Yani birinci adım öpüşme, ikinci adım neyse, üçüncü adım, dördüncü adım içine girme olmazdı mesala bence (Merida; Natrans Biseksüel Kadın).

Merida, partneriyle olan cinselliği istemediğini birden fazla kez tekrar etmesine rağmen her defasında onay inşası ile karşı karşıya kalmıştır. Katılımcı, bu durumu bir cinsel istismar olarak nitelendirmiştir. Maruz bırakıldığı bu istismar sonrasında penetrasyon olmadan daha mutlu ve tatmin olduğunu evli kadınların sömürülme hissini yaşadığını dile getirmiştir. Bu bağlamda fallogosentrik merkezli cinselliğin kadının istek ve arzularının yok saydığı ve cinselliği penetrasyona dayandırdığı görülmektedir. Cinselliğin eninde sonunda penetrasyon ile son bulacağı düşüncesi, penetrasyon öncesindeki seksüel etkileşim biçimlerinin de penetrasyona ön hazırlık olarak niteliği taşımasına neden olmaktadır. Bu aynı zamanda Merida'nın partnerinin adım adım ilerlediği ve sonunda cinselliğin hep penetrasyon ile bitmesinden duyduğu rahatsızlığı niteler. Partnerinin öpüşmesi bile ihtiyacına yönelik olmadığını tamamen pornodan ezberlenen hareketler olduğunu vurgulamaktadır. Bu ifade üzerinden pornografinin fallogosentrik cinsellik algısının oluşturulmasında önemli bir etkisi olduğu görülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİ

Feminist ve kuir metodoloji ile yürütülen bu araştırma, temelde atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsel pratiklerindeki iktidar ilişkilerine odaklanmaktadır. Cinsel pratiklerdeki iktidar ilişkileri ele alınmadan önce öznelerin cinsiyet kimliği ve cinsel yönelimleri bağlamında nasıl bir öznellik inşası oluşturdukları da ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ilk tema, atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsiyet kimliğinin öznellik sürecini kapsamaktadır.

Araştırmadan elde edilen veriler üzerinden görülmektedir ki, aile ataerkil düzende cinsiyetin öznellik inşasının oluşmasındaki etkisi büyüktür. Foucaultçu bağlamda öznelerin çocukluk ve aile yaşantısına ele aldığımızda; ailenin bir iktidar ve otorite olarak beden ve cinsiyet üzerinde ikili ve heteroseksist bir anatomo-politika uyguladığı görülmektedir. Bu nedenle atanmış ailede ikili cinsiyet anlayışı ve heteroseksüel öğretiler üzerinden ayrımcı ve dayatmacı bir anlayış hakimdir. Alan yazında yer alan çalışmalarla benzer olarak ev içi işlerde kız çocukları oğlan çocuklara göre daha fazla zaman harcamaktadırlar (Şafak ve ark., 2006). Bununla birlikte atanmış aile içerisinde kız çocuklarının varlığı; ev işi ve çocuk bakımına hazırlayan “ikincil ebeveynlik” öğretisi üzerinden biçim aldığı görülmektedir. Küçük yaşlarda yüklenen bu sorumluluk duygusunun ileriki yaşlarda da bulunulan sosyal ortamlarda kadın üzerinde ebeveynlik rolünün yansımalarına neden olduğu görülmektedir. Araştırmaya dahil olan öznelerin eğitim düzeyi yüksek ve sınıfsal ailelerindeki iktidar yapıları daha kırılğan hale gelse de temelde yerleşik ataerkil cinsiyet ilişkilerinin hüküm sürdüğü görülmektedir. Ataerkil aile yapısının temelinde babanın otoriter, baskıcı, çocuk katılımının olmadığı ve son sözün babaya ait olduğu ortaya çıkarılmıştır. Ev içi cinsiyet ilişkilerinin kadının ev içi iş ve çocuk bakımı ile sorumlu olması, erkeğin ise çalışıp eve para getirmesi üzerinden biçim alan geleneksel ataerkil kodlarının süregelmesi hakimdir. Kadın ve erkeğin de çalıştığı durumda ise kadının ev içi ücretsiz mesaisinin devam ettiği görülmektedir. Ataerkil aile yapısının iktidar ilişkileri özellikle atanmış cinsiyeti kadın olanların varlığı ile onların isteklerini ve kararlarını yok saymaktadır. Ailedeki iktidar ilişkileri aile içi şiddet ile kendisini göstermektedir. Katılımcılar aile içi şiddeti psikolojik ve fiziksel şiddet biçiminde iki şekilde ele almışlardır. Bunlardan psikolojik şiddeti içermeyen

davranışlardan suçlama, manüpilasyon, küserek cezalandırma ve çocuk ihmalin sistematikliği oluşturmaktadır. Katılımcılardan kendisini feminist olarak tanımlayanların şiddeti anlamlandırmaları daha net bir hal alırken, feminist olarak tanımlamayan öznelerden bazılarının aile içi şiddeti normalleştirici ifadelerde bulunduğu görülmüştür. Ataerkil düzende babanın anneye, annenin çocuğa ve abinin kız kardeşe uyguladığı fiziksel şiddet biçiminde bir güç hiyerarşinin yer aldığı görülmektedir. Bu güç hiyerarşinin el alt basamağında çoğunlukla kız çocuğu yer almaktadır. Ataerkil aile yapısı içinde kız çocuğu değersiz görülürken özellikle geniş aile yapısı içerisinde kız çocukları daha fazla değersizleştirilmekte ve ihmal edilmektedir. Bu durumun kız çocuğu üzerinde ileriki yaşlarda düşük benlik saygısı ve özgüven eksikliğine neden olduğu da ortaya çıkarılmıştır. Bu veriyle benzerlik sağlayan cinsiyet ve benlik saygısı üzerine yapılan çalışmalarda da ergenlik dönemindeki kızların erkeklere göre daha düşük benlik saygısına sahip olduğu ortaya çıkartılmıştır (Kaynak ve ark, 2022, s.359).

Elde edilen verilerden cinsiyetin öznelleşme sürecinde oynadığı önemli etkenlerden birinin de ci (s)nsiyetlendirilmiş oyun alanları oluşturmaktadır. Katılımcıların çocukluk yaşantılarındaki ortak deneyimlerinden bu oyun alanlarının homososyal ve heterososyal biçimde ikiye ayrıldığı görülmektedir. “Kız” oyunu olarak nitelenen oyunların daha çok ev içinde ve homososyal bir biçimde performe edildiği görülürken, kamusal alanda oynanan oyunların ise daha çok heterososyal bir biçimde performe edildiği görülmektedir. Ci (s)nsiyetlendirilmiş oyun alanlarının daha çok homososyal ve ikili cinsiyet üzerinden performe edildiği alan yazındaki benzer çalışmalardan elde edilen verileri doğrulamaktadır (Yağan Güder ve Alabay, 2016). Ataerkil yapı, cinsiyetlendirilmiş oyun alanlarını özel ve kamusal olarak ikiye bölmektedir. Çoğunlukla queer katılımcıların kamusal alanda erkekler ile futbol gibi “erkek” oyunu olarak imlenen oyunları performe ettikleri görülmektedir. Bu durum kimi zaman kuir öznelerin nefret ve ayrımcı söylemlere maruz bırakılmalarına yol açmıştır. Güç eşitsizliğine dayanan akran zorbalığının cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim üzerinden maruz bırakılan bir unsur olduğu görülmektedir (Uluyol, 2017, s.88). Görülmektedir ki oyun alanının ikili cinsiyet üzerinden kurgulanmış heteronormatif yapısı, homofobiye de içerimler. Bu aynı zamanda heteroseksüelliğin öğrenilmesi ve pekiştirilmesi üzerine kurulmuş da bir alan olduğunun da göstergesidir. Radikal feministlerin savladığı heteroseksüelliğin bir yönelim ve “doğal” olanın dışında tercih edilen bir olgu olmasıyla ilişkili olduğudur. Bu doğrultuda cinsiyet ikiye bölünmektedir. Millett, kadın ve erkeğin iki ayrı kültürde yetiştirildiğini,

çocukluktan bu yana her cins için uygun görülen davranış kalıplarına göre düşünmeyi öğrenmek zorunda kaldığımızı vurgular (Millett, 2018, s.57). Bu bağlamda araştırma verileri göstermektedir ki, kız/oğlan çocuklarının atanmış ailede başlayan ve hayatımızın birçok alanında devam eden cinsiyetin ikili bir biçimde öğrenildiğidir. Bu öğrenme biçiminin cinsiyet temelli baskı ve ayrımcılık üzerinden inşa edildiği görülmektedir.

15 katılımcıdan 12'si kendisini “natrans kadın” olarak tanımlarken 2 katılımcı herhangi bir cinsiyeti olmayı ifade eden “agender”, 1'i ise cinsiyetin akışkanlığını ifade eden “genderfluid” üzerinden kendisini tanımlamıştır. Katılımcılardan ikisi atanmış cinsiyeti kadın olma üzerinden ayrımcılık ve baskıya maruz bırakılma sebebiyle kendilerini aynı zamanda politik anlamda kadın olarak tanımlamışlardır. Katılımcıların politik anlamda kadın olarak tanımlamaları, iktidara bağlı olan öznenin maduniyetinin Foucault'un söylemi ve Althusser'in “çağırma” yani dil aracılığıyla kurulan iktidar yapısının oluşturulmasıyla ilişkilidir (Butler, 2015). Katılımcıların natrans kadın beyanı içerisinde tek bir kadınlık biçimi olmadığı, çeşitli kadınlık biçimlerinin yer aldığı ortaya çıkarılmıştır. Kadınlığa yüklenen anlamların trans kadın gibi birçok kimliği içermeyen, gücün, iradenin hâkim olduğu deneyimsel ve mücadele edilen bir alan olarak kurgulandığı görülmektedir. Kadınlığı politik bağlamda ele alan öznel arasında cinsiyet meselesinin akışkan olduğu, biyolojik indirgemecelikten uzak, kuir bir perspektif ile ele alındığı görülmüştür. Diğer bir yandan kadın olmayı biyolojik indirgemeci bir yaklaşım ile de ele alanlar olmuştur. Katılımcılardan bir kısmı natrans kadınlığını güçsüzleştirici anlamlar üzerinden tanımlarken diğer bir kısmı ise kadınlığa olumlu anlamlar atfederek güçlendirici bir noktadan ele almışlardır. Kadınlığı güçlendirici noktadan ele alanların daha çok feminist bir yaşam süren quere öznel tarafından olduğu görülmektedir. Katılımcılardan birinin natrans kadınlığını tanımlama biçiminin cinsel yönelimini anlamlandırma süreci ile ilişkili olduğu da görülmektedir. Katılımcılardan bazılarının kadınlığını Connell'in (2019) ifade ettiği biçimde iktidara boyun eğme üzerinden kurgulanan öne çıkarılan kadınlık biçimi üzerinden tanımlaması öznelin ataerkinin avantajlarından yararlanmasıyla ilişkilendirilmektedir. İktidara direnen kadınların toplumun kadına atfettiği anlamların dışında kendilerini tanımladıkları görülmüştür. Bunlar arasında kuir ve heteroksüel öznel vardır. Diğer bir yandan Connell, madun dişilik ve direngen dişilik olarak tanımladığı hegemonik erilliğe direnen ve iktidarı tehdit eden dişiliklerin de var olduğundan bahseder (Aktaran Açı ve Güçlüer, 2018 s.335). Bu bağlamda bu çalışmada feminist ve kuir öznel madun ve direngen dişilik üzerinden

tanımlanırken bazı öznelerin görgül deneyimlerinde hegomonik erillğe hizmet eden iktidar ilişkilerinin de bir yandan sürerliliğinin devam ettiği de görülmüştür. Bu bağlamda Connell'ın cinsiyet hiyerarşisindeki yapısal çözümlemenin ötesinde ırk, etnisite, yaş, sınıf gibi kesişimsel kimliklerin iktidar ilişkileri ağı içinde çeşitli kadınlık biçimleri oluşturduğu da görülmektedir.

Katılımcıların birçoğunun maskülenlik ve feminenliğe yüklediği anlamlar, “erkeksi/kadınsı olmak” gibi natrans ikili cinsiyet kalıpları üzerinden biçim almaktadır. Katılımcılardan birkaçı bu cinsiyet ifadelerinin tarz, davranış ve performatiflik içerimlediğine değinmiştir. Katılımcıların cinsiyet ifadeleri; feminen, kimi zaman feminen kimi zaman maskülen hissetme ve herhangi bir beyanda bulunmayanlar olarak çeşitlilik göstermektedir. Maskülenlik ve feminenlik üzerinden bir iktidar ilişkisinin var olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu iktidar ilişkilerinin yansımaları kimi kuir özneler için “lezbiyenler, maskülen olur” streotipinin “zorunlu” performatif bir edim halini alması üzerinden görülmektedir. Benzer biçimde maskülen birinin yanında feminen, feminen birinin yanında maskülen hissedilme hali, ikili cinsiyet ilişkilerini normalize eden heteronormatif yapının birer yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kamusal alanda maskülen olmak güçlü olmak ile feminen olmak güçsüz/savunmasız hissetmek ile ilişkilendirilmiştir. Bu bağlamda maskülen görünmek, kadının tacize karşı bir savunma mekanizması olarak görülmektedir.

Katılımcılar, cinsiyet temelli ayrımcılık pratiklerini; aile, eğitim, çalışma yaşamı, partner ilişkileri, cinsel alanda, sosyal ve sanal alanlarda mobbing, taciz, şiddet, akran zorbalığı, siber zorbalık, cinsiyetçilik, mizojini, ideal kadınlığın dayatılması, heteronormatif baskı, cinsiyet ataması üzerinden deneyimlemişlerdir. Katılımcıların cinsiyet kimliği sebebiyle maruz bırakıldığı ayrımcılık hikayelerinin daha çok kamusal taciz ve mobbing üzerine yoğunlaştıkları gözlemlenmiştir. Atanmış cinsiyeti kadın olma üzerinden yaşanan ayrımcılık çocukluk dönemlerine dayanmaktadır. Kız çocuğu olma üzerinden deneyimlenen ayrımcılık alanları akran zorbalığı, cinsel zorbalık, nefret ve ayrımcı söylemler, kız çocuklarına ev işlerinin dayatılması, atanmış aile içindeki cinsiyet ayrımcılığı üzerinden deneyimlenmiştir. Öne çıkarılan kadınlık öğretisi, atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel özneler üzerinden ayrımcı uygulamalara ve travmatik deneyimlere yol açmıştır. Taciz ve tecavüzün eğitimsiz ve yoksul kimselerin maruz bırakıldığı bir eylem olduğunu düşünen olmuştur. Bu düşünce öne çıkarılan kadınlık biçiminin sınıfsal kimliği ile kesişimsellik göstermesine dayanmaktaydı. Bu savın

yanında tecavüz aynı zamanda yabancı erkek tarafından gerçekleşen bir eylem olarak da beliriyordu. Fakat alan yazındaki benzer çalışmaların veri ortaklığı tecavüzün yalnızca yabancı bir erkek tarafından değil tanıdık tarafında da gerçekleşen bir eylem olduğuydu (Adıgüzel, 2019). Bu doğrultuda bu çalışmada da tecavüzün tanımadığı erkek tarafından gerçekleştiği mit algısına sahip öznenin deneyimlerinde de partner içi tecavüz kendisini göstermekteydi.

Kuir öznelerden bazıları için öne çıkarılan kadınlık halinin dayatmacı anlayışı, bu kadınlık halinin “zorunlu” bir biçimde performe edilmesine neden olmuştur. Kuir öznelerin cinsiyet ifadeleri üzerinde de lubunya kültürü içerisinde homonormatif yapı üzerinden bir iktidar alanı oluşturulduğu da görülmektedir. Atanmış cinsiyeti kadın olanların öznellik sürecine baktığımızda kadın olmaya atfedilen anlamların olumsuz öğretilerle dolu olduğu, regl gibi tabu konuların utanç duygusu üzerinden tabulaştırıldığı görülmektedir. Cinsiyetin öznelleşme sürecinde, ikili cinsiyete yönelik kalıp yargıların akran zorbalığı üzerinden de içselleştirildiği görülmektedir. Kız çocuklarının akran zorbalığına çoğunlukla erkek çocukları tarafından maruz bırakıldığı görülmektedir. Bu aynı zamanda alan yazındaki benzer çalışmalarla erkeklerin zorbalık eylemlerinde daha aktif bir biçimde yer almalarıyla da örtüşmektedir (Topçu ve Dönmez, 2015). Aynı zamanda kuir çocukların da oğlan çocukları tarafından nefret ve ayrımcılığa maruz bırakıldığı görülmektedir. Öznelerin atanmış cinsiyetlerinin kadın olmaları üzerinden cinsiyet ayrımcılığına maruz bırakıldığı alanlardan birisi iş yaşamında maruz bırakıldığı ücret eşitsizliğidir. Hegomonik erkekliğin yoğun olduğu alanlardan biri olan spor alanında kimi katılımcılar mobbinge maruz bırakılmaktadırlar. İş yaşamında kadınların ayrımcılıkla baş etme yöntemlerinden biri “erkeksi” tavır ve davranışları benimseyerek, bulunduğu ortama uyum sağlaması oluşturmaktadır (Epik ve Özen, 2021, s.89). Bu nitel araştırma verisine benzer bir biçimde bu çalışma ile örtüşen verilerden biri, futbol alanının hegomonik yapısında sert görünme, otorite kurma kadın için bulunduğu ortama kendini kabullendirmenin ve ayrımcılık ile mücadele etmenin bir yolu olarak görüldüğü düşünülmüştür.

İkinci temada araştırma öznelerinin cinsel yöneliminin öznellik sürecine odaklanılmıştır. Katılımcıların cinsel yönelimini anlamlandırma biçimleri, açılma ve açıl (a)mama pratikleri ile cinsel yönelim üzerinden ayrımcılık pratikleri ele alınmıştır. Bu bağlamda ilk olarak katılımcılardan 3’ü kendisini lezbiyen olarak, 5’i biseksüel, 5’i heteroseksüel olarak tanımlarken, 2 ‘si ise herhangi bir beyanda bulunmamıştır. Heteroseksüel

katılımcıların birçoğu kadınları da çekici ve güzel bulurken öznelliklerini heteroseksüellik üzerinden anlamlandırmaları, heteroseksüelliğin avantajlı yapısından vazgeçmek istemediklerine yönelik bir çıkarım sağlamaktadır. Kuir öznelerin açılma pratiklerine odaklandığımızda, spesifik olarak lezbiyen katılımcıların açılma süreçlerinin daha sancılı geçtiği görülmektedir. Sancılı geçen bu süreç içselleştirilmiş homofobi, inkâr, utanç, öz suçlama, dışlanma korkusu, yalnızlık gibi kimi duygular eşlik etmektedir. Plummer cinsel öykülerini, gerilime neden olan “acı çekme”, kırılma noktasını yansıtan “kriz” ve sessizliğin bozumasıyla “dönüşüm” noktasında ele almaktadır. Kuir öznelerden bazılarının açılma sürecinin bu üç tema etrafında biçim alması, alan yazındaki açılma süreci konusunda yapılan nitel çalışmadan elde edilen sonuç ile benzer nitelik taşımaktadır (Şimşek, 2022). Kuir öznelerin açılma pratiklerinde heteronormativitenin oluşturduğu baskı ve dışlanma nedeniyle açılmama üzerinde bir acı çekme, kendine ve sosyal çevreye açılmayla birlikte bir kriz hali ve son olarak kimliğini ve öznellik halini kabulleniş üzerine bir dönüşüm ve güçlenme pratiği yaşandığı görülmektedir. Kuir öznelerden bazılarının cinsel yönelimini inkâr etme biçimi, bulunduğu sosyal ortamlarda heteroseksüelliği performe etmesiyle kendisini göstermektedir. Kimi kuir öznelerin açılma süreçlerinin sancılı geçmesindeki etkenlerden biri de muhafazakarlıktır. Kuir öznelerden bazıları statü kaybı, dışlanma, fobiye maruz bırakılmama düşüncesi sebebiyle yakın arkadaşları haricinde kimliğini açık bir biçimde performe etmekten kaçınmaktadırlar. Biseksüel öznelerden biri açılma sürecinin daha kolay geçmesindeki etkeni bi+görünmezliğine dayandırmıştır. Cinsel yöneliminin kabullenilmesinde kuir öznelerin aşk ve romantik bağlamda geliştirdikleri deneyimler önem arz etmektedir. Katılımcıların açık kimlikli olma hallerinin kendi güvenli alanlarını önceleyebilme durumlarına göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda, kendilerini güvenli hissettikleri alanlarda açılmayı tercih edenler olmuştur. Eşcinsellere yönelik ön yargı ve mitlerin açılma üzerine engelleyici bir etken olduğu görülmektedir. Kimi kuir öznelerin aileye açılma pratiklerinde görmezden gelinme ve suskunluk davranışı hakimdir. Katılımcıların cinsel yönelim üzerinden maruz bırakıldığı ayrımcılık lezbofobi ve bifobi üzerinden ele alınmıştır. Katılımcılar lezbofobiye; zorla evlendirilme, “onarım” tedavisi gibi insan haklarına aykırı uygulamalar, heteroseksist fallus üzerinden lezbiyen cinselliğinin yetersiz kılınması, kamusal alanda baskı ve şiddet, iş yaşamında homofobi, cinsiyet ataması üzerinden maruz bırakılmışlardır. Biseksüel katılımcılar ise partner ilişkilerinden ve sosyal yaşantılarında herkesin tek bir cinsiyet yöneleceğini varsayan monoseksizm, bi+ görünmezlik, fantezileştirilme, “penis yüceltmesi” üzerinden bi+ların vulvalılarla

deneyimlerinin değersizleştirilmesi üzerinden bifobiye maruz bırakılmışlardır. Foucault (2019) *Özne ve İktidar* eseri üzerinden cinsel yönelim üzerinden ayrımcılık pratiklerini ele aldığımızda, öznelerin temelde anormal/normal ayırımına dayanan bölücü pratikler aracılığıyla nesneleştirildiği görülmektedir. İktidar tarafından nesneleştirilen özne bir yandan lubunya kimliği üzerinden öznelleşen öznedir. Bu bağlamda Foucault'a göre, farklı özne biçimleri hakikat oyunları aracılığıyla kendi tarihsel bağlamını oluşturmaktadır (Aktaran Çelebi, 2013, s.518). Bu araştırma kapsamında atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin kendi tarihsel bağlamına baktığımızda da öznellik biçimlerinin çeşitlendiği görülmektedir.

Son temada ise aşkın, cinselliğin ve gücün nasıl anlamlandırıldığı ve cinsellikteki iktidar ilişkileri öznelerin deneyimleri üzerinden ortaya konulmaya çalışıldı. Kimi katılımcıların aşka yükledikleri anlamlar, heteropatriyarkal yapının iktidar ilişkileri bağlamında biçim almaktadır. Bu nedenle aşka yüklenen anlamlar da çoğu zaman olumsuz nitelik taşımıştır. Bu aynı zamanda aşkın bağımlılık ve şiddet üzerinden öğrenilmesiyle de ilişkiliydi. Kendilerini feminist olarak tanımlayan katılımcılarda dikkati çeken aşka yükledikleri anlamların ortak noktasının güçlendirici nitelikte olmasıydı. Aşk ve cinsellik ilişkisi, radikal feminist perspektif üzerinden kuramsallaştırılmıştı. Firestone (1993)'a göre kadın için cinselliği deneyimleme yolu sevgiden geçmektedir. Firestone'nun bu savıyla örtüşen verilerden biri katılımcıların birçoğu için cinselliği anlamlı hale getirenin hisler ve duygular etrafında biçim almasıydı. Aşk ve cinsellik ilişkisine bakıldığında aşk olmadan cinselliğin olabileceği fakat aşkın cinselliği beslediği ve onun tamamlayıcı unsuru olarak kurgulandığı görülmektedir. Radikal feminist perspektifte sevgi heteroseksist bir bakış açısı ile ele alınsa da atanmış cinsiyeti kadın olan kuir özneler için cinsellikte duygusallığın önemli olduğu görülmektedir. Natrans heteroseksüel erkeklerle ilişkilenen kuir ve heteroseksüel öznelerin, sevgisiz bir cinselliğin nesneleştirici yanını deneyimledikleri görülmektedir. Beauvoir (2020), bu bağlamda kadının erkekle olan cinsel pratiğinde kendisini ilk olarak nesne olarak kavradığından bahseder. Bu bağlamda biseksüel katılımcılardan biri erkeklerle olan cinsel pratiklerinde kendisini nesne konumunda hissederken “sevdiğinle sevişmek” düşüncesini kadınlarla aştığını dile getirmiştir. Kuir ilişkilendirmeler aracılığıyla sevgi ve cinselliğin ayrışması, bizlere tek eşliliği dayatan heteronormatif ve amatonormatif bakış açısını eleştirildiği kuir bir alan açmaktadır. Katılımcılar arasında natrans heteroseksüel erkekler ile cinselliğin rahat bir biçimde performe edilememesinde orospufobik söylemlere maruz bırakılma korkusu yer

almaktadır. Bu durum kimi katılımcı için cinsellikte sevginin yerini güven duygusuna bırakmıştır. Katılımcılardan bazıları için duygusal olmayan bir cinselliğin anorgazma neden olduğu görülmektedir. Cinselliğe atfedilen duygusallık anlamının, orgazm olup olmama ile de güçlü bir ilişkisi olduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcıların birçoğu çocuk yaşlarda cinselliği “oyun” adı altında performe etmiştir. Cinselliğin evcilik gibi anne/babayı taklit etme üzerinden gerçekleşmesi, cinselliğin ikili cinsiyetle sınırlandırılan heteronormatif kalıp içerisinde mümkün kılındığına işaret etmektedir. Benzer bir biçimde lezbiyen katılımcılardan birinin kız çocuğunu öptükten sonra kendisini “erkek” sanması da cinselliği ikili cinsiyet rejimi üzerinden biçim almasıyla ilişkilidir. Heteroseksüel katılımcılardan birinin çocuk yaşlarda kız çocuklarıyla cinselliğin daha rahat performe etmesi, kız çocuklarının homososyal bir biçimde sosyalleşmeleriyle ve ataerkil, muhafazakâr toplumlarda oğlan çocuklarıyla sosyalleşmenin hoş karşılanmaması ile ilişkilendirilebilir. Bu aynı zamanda cinsiyetin akışkan olduğunu vurgulaması bağlamında kuir bir alan açmaktadır.

Cinsellikte güç ilişkisinin görüldüğünü alanlardan biri bekaret olgusudur. Katılımcıların birçoğu için bekarate yönelik algının önemsiz ve değersiz oluşu hakimdi. Katılımcıların bir kısmı bekarate yük ve kurtulması gereken bir şey olarak bakıyorlardı. Bekaret kavramının kendisi kimi katılımcılar açısından güç ve statü olarak algılanıyordu. Bu güç kadının “orospu” damgasına maruz bırakılmaması için bir savunma mekanizması anlamına geliyordu. İlk vajinal seks deneyimi ile kadının bekaret aracılığıyla elde ettiği ve statünün kaybedilmesi anlamına geliyordu. Bekarate güç anlamının yüklenmesi alan yazındaki nitel çalışmadan elde edilen sonuçlar ile benzerlik taşımaktaydı. Aynı zamanda bekaret algısı, atanmış cinsiyeti kadın olanların cinsel pratiklerinde damgalanmalarına ve reddedilmelerine neden olmaktadır (Fuller ve ark, 219). Özellikle natrans heteroseksüel erkekler tarafından karşılaşılan bu damgalama ve baskı, başka kadınlarla kıyaslama üzerinden yetersizlik hissi oluşturma çabası ile kendisini göstermekteydi. Yalnızca bekaratin varlığı bile atanmış cinsiyeti kadın olanlar üzerinde bir iktidar biçimine dönüşmüştü. Bu iktidarı kırmak için aralarında tek başına vajinal seksi deneyimlemeye çalışanlar olmuştu. Bu aynı zamanda ilk vajinal seks deneyiminin kadının heteroseksüel evlilik çerçevesinde bir erkeğin “ilki” olmasıyla idealize edilmesini alt üst eden kuir eylemliliği temsil ediyordu. İlk vajinal seks deneyimini yaşamadan önce bekaratin önemli olduğunu vurgulayanlar olmuştur. Katılımcılardan birçoğu için ilk vajinal seks deneyimine yönelik “çok acıması, kanlar akması” gibi mitlerin hâkim olduğu

görülmektedir. Bu durum katılımcılar üzerinden korku ve endişe yaratırken ilk vajinal seks deneyimi ile söylentilerin gerçek olmadığını deneyimledikten sonra yerini rahatlamaya bırakmıştır. Bazıları için ise ilk vajinal seks deneyiminin acıdığına yönelik geri bildirim alınmıştır. Bu aynı zamanda bekaret olgusunun ataerkinin kadın bedeninde oluşturduğu baskı ve iktidarın da bir işaretiydi. İster kuir ister heteroseksüel özne olsun atanmış cinsiyeti kadın olanlar için ilk vajinal seks deneyiminin zorlayıcı ve kendi içinde travmatik bir deneyim olduğu gerçeği çoğunlukta idi. Bu bağlamda ilk vajinal seks deneyimini travmatik ve tecavüz olarak nitelendirenler çoğunlukta idi. İlk vajinal seks deneyimini feminist ve aktivist bir kadın ile deneyimlemesine rağmen bu deneyimin kendisinin toplumsal öğretisi ve mitler sebebiyle travmatik olduğunu vurgulayan olmuştu. Bu durum radikal feministlerin öncülerinden Beauvoir (2020)'ın ilk vajinal seksin tecavüzü içermediği savı ile örtüşmektedir.

Katılımcıların orgazm deneyimlerine odaklandığımızda, biseksüel ve heteroseksüellerin bir kısmının natrans heteroseksüel erkeklerle olan cinsel pratiklerinde erkeğin orgazm olduğunda seksin bittiğini ve sonrasında kendisi ile ilgilenmediği beyanı verdiği görülmüştür. Bu durum orgazm olmak için özne üzerinde strese neden olmaktadır. Erkek orgazm olduğunda seksin bitmesi aynı zamanda cinsellik alanının natrans heteroseksüel erkeğin iktidar alanı olarak kurgulandığının da göstergesiydi. Biseksüel katılımcılardan biri, kadınlarla olan cinsel pratiklerinde kadınların orgazmı bırakmadığını dile getirmiştir. Bir başka biseksüel katılımcılardan biri, natrans heteroseksüel erkeklerle ilişkilendirmelerinde erkeğin boşalması ile seksin bittiğini dile getirirken kuir ilişkisinde sırasıyla orgazm olduğunu ve kimi zaman devam etmek istemediğinde, canı acıdığına partnerine söylediğini ve seksin sonlandığını vurgulamıştır. Kuir ilişkilendirmelerde cinselliğin karşılıklı emek halinde biçim aldığı, daha eşitlikçi ve seks pozitif bir bakış açısı ile yaklaşıldığı görülmektedir. Kuir ve heteroseksüel kadınlarla yapılan orgazm çalışmalarıyla benzer olarak, lezbiyen ilişkilerde heteroseksüel ilişkilerdeki kadınlara göre daha sık orgazm yaşadıkları bildirilmiştir (Mahar ve ark, 2020 s.27).

15 katılımcıdan 10'u seks sırasında orgazm veya zevk alma taklidi yaptıklarını beyan etmişlerdi. Tezin sorunlaştırıldığı "kadınlar neden orgazm taklidi yapar" sorusu daha çok queer ve heteroseksüel öznelerin natrans erkek ilişkilendirmeleri üzerine dönüt alınan bir konu iken araştırma verileri gösterdi ki orgazm taklidi kuir ilişkilendirmelerde de kendisini göstermekteydi. Natrans heteroseksüel erkeklerle olan ilişkilendirmelerde orgazm taklidi, seksin bitmesi için erkeğin boşalmasına aracı edilirken, kuir ilişkilendirmelerde ise

öznelerin partnerleri tarafından orgazma ulaştırma çabasının bir baskı unsuruna dönüşmesine neden olmaktadır. Her cinsel pratiğin orgazm ile son bulması gerektiğini savunan “heterorgazm” düşüncesi, bir iktidar ilişkisine dayanmakta ve cinsellikte orgazm eşitsizliğine yol açmaktadır. Bu güç hiyerarşisini destekleyen noktalardan biri de birçoğunun orgazm olmadığını ve/veya olmak istemediğini dile getirmektense taklit yapılmaya gidilmesiydi. Cinsellikte iletişimin az veya hiç olmaması da cinsellikteki iktidar alanını suskunlukla doldurmakta ve orgazm taklidi gibi türlü oyunlar aracı edilerek öznelerin içerisinde bulunduğu baskıdan bir nevi kurtulmayı arzu etmeleri ile sonuçlanmaktaydı. En temelde partnerini tatmin etmek üzerine kurulu bu eylem, kimi özne için acı çekmesine rağmen sekse devam ettiği bir cinsel şiddet biçimine dönüşüyordu. Bu örtük şiddet biçiminin biseksüel öznelerden biri tarafından natrans heteroseksüel erkek partnerinin kendisini terk etme endişesiyle sistematik bir hal aldığı da görülmekteydi. Orgazm taklidi, “karşı tarafa o tatmini verme, sıkılma, yorulma devam etmek istememe, sonlandırma isteği, kırmama isteği” gibi nedenlere dayanmaktaydı. Orgazm taklidi, orgazm eşitsizliğine de neden olmaktadır. Atanmış cinsiyeti kadın olanların cinselliğine ilişkin mitlerden biri erkek orgazmının kolay, kadın orgazmının ise karmaşık ve zor olduğu düşüncesidir. Katılımcılar arasında da bu mit hakimiyetini sürdürmektedir. Bu mit aynı zamanda kadının kendi istek ve arzularının öncelenmemesine ve cinsellik alanının hegomonik erkekliğin hakimiyetine bırakmasına neden olmaktadır. Dikkat çeken verilerden birisi lezbiyen katılımcılardan bazılarının cinsel pratikleri sırasında orgazm taklidi yaparken partnerinin orgazm olmamasını “eksik hissetme” biçiminde tanımlamasıydı. Lezbiyen katılımcılar arasında partnerinin orgazma ulaşmasına aracı olmanın bir güç ve baskı meselesi haline geldiği görülürken cinselliğin başarı ve performans odaklı ele alındığının da bir göstergesiydi. Bu araştırmadan elde edilen veriye benzer olarak, *“It Feels So Good It Almost Hurts”*: *Young Adults’ Experiences of Orgasm and Sexual Pleasure* adlı nitel araştırmada elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların birçoğu orgazm taklidi yapmaktaydı. Erkeğin orgazmı seksin bittiğine işaret etmekteydi. Partnerinin orgazm olmasından sorumlu hissetme, karşı tarafa bu duyguyu yaşatmak için çaba sarf edenler olmuştu. Partnerini orgazm olmadığında kendisini yetersiz görenler olmuştu. Partnerini hayal kırıklığına uğratmamak ve başarısız kılmamak için orgazm taklidi yapıldığı bildirildi. (Opperman ve ark, 2014).

15 katılımcıdan 4’ü oral seks yoğun arzu ve duygusal anlam yükledikleri partnerlerine yönelik yaptığı bir eylem olarak tanımlamışlardır. Biseksüel katılımcılardan biri bir

erkeğin kendisine oral seks yapmasını kontrolün kendi elinde olmaması üzerinden nitelendirerek bu eylemi bir iktidar kurma biçimi olarak tanımlamıştı. Katılımcılardan 2'sinin oral sekste gücü hissettikleri bir diğer alan da deep throat'tır. Kadınlar bu eylemden hoşlanmadıkları gibi rahatsızlık da duyuyorlardı. Bu eylem aynı zamanda çoğu zaman izinsiz de gerçekleşen bir eylemdi. Deep throat eyleminin feminist bağlamda erkeğin penisiyle gidebileceği son noktaya kadar giderek cinsellik alanını genişletmesi bakımından hem kadının cinsellikteki sınırlılıklarını belirlenmesine hem de erkeğin iktidar alanının da genişletilmesine aracı olduğu düşünülmektedir. Alan yazındaki oral seks konusundaki amprik çalışmalar da göstermektedir ki, oral seksin cinsellikte duygusal, samimi ve romantik anlamlarını içermesiydi (Vannier ve Byers, 2013).

Natrans heteroseksüel erkeklerle ilişkilenen biseksüel ve heteroseksüel katılımcılardan 4'ü anal seksin acı verici olduğunu düşünüyorlardı. Anal sekse yönelik pornolarda çok zevk alındığına yönelik oluşturulan algı, katılımcıların da anal seks sırasında çok zevk alacaklarını düşünmelerine neden olmuştur. Fakat anal seksi deneyimledikten sonra bu algı olumsuz yönde değişmiştir. Buna neden olarak partnerinin kendilerini anal sekse hazırlamadıklarını dile getirenler olmuştur. Aynı zamanda anal sekse yönelik çok istekli olmadığını ve partnerinin isteğiyle gerçekleştiğini dile getiren olmuştur. Rızası olmadığı halde anal seksi denemeye çalışanlar olduğunu ve seksin o anda sonlandığını dile getiren olmuştur. Biseksüel katılımcılardan natrans heteroseksüel erkeklerle anal seksi hiç deneyimlemediğini fakat kuir ilişkisinde partnerinin anüsünü parmaklamasından haz duyduğunu dile getiren olmuştur. Katılımcıların partnerlerinden kendilerini anal sekse hazırlamalarını beklemeleri, bedenlerine yönelik hakimiyetin de iktidar sahibinin elinde bulundurduğuna işaret etmektedir. Katılımcılardan natrans heteroseksüel erkek partnerlerine yönelik anal seksi deneyimlemek istediğini fakat erkeklerin buna yanaşmadıklarını dile getirmeleri hegomonik erkeklik alanının “pasif” olanı güçsüzleştirilmesiyle ilişkilidir. Heteroseksüel kadınlar üzerine yapılan bir nitel çalışmada, anal seksin olumsuz ve acı verici bir deneyim olduğunu düşünenler çoğunlukta idi. Anal sekse yönelik oluşturulan algıda pornografinin etkisi olduğu görülmüştür. Katılımcıların birçoğu kadınların nesneleştirilmesi bağlamında pornografiye olumsuz anlamlar atfetmiştir (Bensen ve ark, 2019).

Katılımcılardan birinin grup seks deneyiminde erkekler arası ilişki rekabet ve güce dayanmaktadır. İki erkeğin arasındaki rekabet kadının daha fazla bağırması üzerine kurulduğu görülmektedir. Erkeklerin rekabet içinde olması ve birbiriyle temastan

kaçınmaları hegomonik erkeklik alanın homofobik örüntüleriyle ilişkidir (Sancar, 2020). Grup seks deneyimindeki güç ilişkisi kuir öznelere pratiklerinde cinsel şiddet ve partnerler arası kıskançlık biçiminde kendisini göstermektedir.

Seks oyuncakları konusunda kuir ilişkilendirmelerdeki strapon kullanımıyla alakalı gücün yakın bir ilişkisi söz konusudur. Lezbiyen cinsel pratiklerde strapon kullanımının aktif/pasif ikiliği üzerinden kurgulanması, cinsellik alanını heteroseksist fallus etrafında biçimlendiriyordu. Butler'ın (2014) cinselliğinin fallus etrafında biçim alması ile lezbiyen cinselliğinin yetersiz kılınma savı, penisin varlığını bir güç ve iktidar biçimine dönüşmesiyle ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda lezbiyen ilişkilendirmelerde kullanılan straponunun kendisi de bir fallus biçiminde tezahür edilerek performe edildiği bedenlerin gücü elde etmede sembolik bir biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Aktif/pasif olarak adlandırılan cinsellikteki performatif edimler üzerindeki güç ilişkisi natrans heteroseksüel erkeklerle olan ilişkilendirmelerde kadınların daha çok "pasif" konuma itildiğini erkeklerin ise "aktif" konumda olması üzerinden görülmektedir. Beauvoir (2020)'un İkinci Cinsiyet'te imlediği bir biçimde cinsellik erkeğin iktidar alanıdır ve kadın bu aktif pasif ayrımında edilgen hale getirilir. Bu bağlamda natrans het erkeklerle olan cinsel pratiklerinde kendisini hiçbir zaman aktif hissetmeyen üstte olmanın bile erkeğin yön vererek oluşturduğu bir eylem olarak pratikleyen olmuştur. Benzer bir biçimde natrans heteroseksüel erkek partnerinin vücudunun yalamasına bile izin vermeyeceği düşünülerek kadınlar zorunlu bir biçimde pasif konuma itilen olmuştur. Diğer bir yandan biseksüel katılımcılardan biri, translarla olan cinsel deneyiminde hem kendisinin hem de partnerinin "aktif" olduğunu belirtirken natrans heteroseksüel partnerlerinde kendisini "pasif" konuma itildiğini vurgulayan olmuştur. Benzer bir ifade, bir başka biseksüel katılımcının erkeklerle hiçbir pozisyonda kendisini "aktif" hissetmediğini dile getirirken lezbiyen partneriyle olan ilişkilendirmesinin daha eşitlikçi olduğunu vurgulamıştır. Natrans het erkeklerle olan ilişkilendirmelerde kadının aktif olması üzerinden sürtük utandırmaya maruz bırakılma düşüncesi, kadınları cinsellikte baskılamakta ve edilgen kılmaktadır. Cinsellikte "aktif" olanın sekse "hazır" olması sebebiyle, "pasif" olanın cinselliğin başlamasına yönelik gücü elinde bulundurduğunu düşünenler olmuştur. Kuir öznelere arası cinsel pratiklerde aktif/pasif ayrımının belirsizleştiğini ve kuir bir performatiflik halini aldığı görülmektedir. Bu kuir performatiflik alanının politik bağlamda kendisini feminist ve kuir olarak tanımlayan katılımcılar üzerinden biçim aldığı da bir göstergesiydi. Lezbiyen katılımcılardan biri,

kendisini uzun yıllar boyunca cinsellikte aktifliği performe ettiğini ve bu durumun kendisini güçlü hissettirdiğine değinmesi, aktif/pasif konusunda güç ilişkisininin olduğunu ortaya çıkaran bir diğer sonuçtur. Heteroseksüel cinsel kültürdeki aktif/pasif ayrımı kimi kuir özneler üzerinden spesifik olarak aktif olma üzerinde “zorunlu” bir performatifliğe dönüşmüştür. Bunda partnerler arası daha maskülen olanın aktif olması gerektiğine yönelik bir algı mevcuttu. Kuir özneler için aktiflik misyonundan kurtulmanın iktidarın kırılma noktası olarak tanımlanabilir ve bu sayede özneler kendi hazzını önceleyebilme özgürlüğüne kavuşmuşlardı. Bu bağlamda “bir başkasının arzusunu sahiplenme” olarak tanımlandığı bu döneme atıfta bulunan katılımcılardan biri kendisini o dönemlerde güçsüz hissettiğini dile getirmiştir. Bu aynı zamanda heteroseksist fallus etrafında biçim alan cinselliğin alt üst edilmesi anlamına gelmektedir. Natrans het erkeklerle ilişkilenen katılımcılar arasında kendisini genel olarak ne istediğini bilmeme, beklenti içine girmeme noktasında güçsüz hissetmektedirler. Feminist bir kadınla sevişmenin kendisini güçlü hissettirdiğini düşünen olmuştur. Cinsellikte güçsüzlük kimi zaman partnerinin isteklerini yerine getirememe konusunda da tezahür etmektedir. Kendisini güçsüz hissetme başka kadınların yapabilecekleri üzerinden öznenin kendisini kıyaslamasına dayanmaktaydı. Misyoner pozisyonda kendisini “ezilmiş” hissettiği için güçsüz hisseden olurken partnerinin kucağında kendisini daha güçlü hissedeceğini vurgulayan olmuştur. Ters cowgirl pozisyonunda partneriyle göz teması kurmadığı ve duygusallıktan uzak olduğu için kendisini güçsüz hissettiğini hatta bu pozisyonun kendisini “sikilmiş” gibi hissettirdiğini dile getiren olmuştur.

Katılımcıların bedene yönelik utandırılma pratikleri vulva şekli ve kilo üzerinden olmuştur. İdealize edilen vulva şekli üzerinden beden utandırılma söylemi, katılımcılardan birkaçı için karanlıkta sevişmelerine neden olmuştur. Benzer bir biçimde kilo üzerinden utandırılmayı deneyimleyen özne, bu durumun cinsel pratiklerine olumsuz yansımaları görülmüştür.

Katılımcıların sürtük utandırmaya maruz bırakılma deneyimlerinin daha çok natrans heteroseksüel erkek partnerleri etrafında biçim aldığı görülmektedir. Katılımcıların birkaçı “bakire olduğunun düşünülmemesi” üzerinden sürtük utandırmaya maruz bırakılırken, katılımcılardan biri cinselliğe devam etmek istememesi üzerine sürtük utandırma ile karşı karşıya kalmıştır. Lezbiyen katılımcılardan biri partneri tarafından cinsel yolla bulaşan enfeksiyonun öznesini öğrenmek istediğinde herkesin tek bir

cinsiyete yöneldiğini varsayan amanormatif üzerinden sürtük utandırmaya maruz bırakılmıştır.

Bu araştırmada cinsel şiddet ve tecavüz konusu radikal feminist perspektifte ele alınmıştı. Bu bağlamda tecavüz konusu, cinsellik değil, şiddet ve politik bir mesele olarak ele alındı. Bir yandan şiddet ve cinsellik, kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkilerini içerimleyen iç içe geçmiş toplumsal kavramlardır. Şiddet olarak tanımlanan, heteroseksüel cinsel arzunun kaynağını ve dinamiğini oluşturmaktadır. Mehrof ve Kearon'e göre tecavüz kadınların terörize edilmesinde politik bir araçken, Griffin'e göre tecavüzün kadını erkeğe tabi kılma noktasında terörize bir eylem olduğu, Brownmiller ise tecavüzün güç gösterisi olduğu düşünülmektedir (Özdemir, 2010). Bu araştırmadaki veriler gösterdi ki, cinsel şiddet ve tecavüz konusu çoğunlukla biseksüel ve heteroseksüel öznelere natrans heteroseksüel erkek partnerleri üzerinden sorunsallaşmıştır. Cinsel şiddet ve tecavüz deneyimlerinin çoğunlukla natrans heteroseksüel erkekler ile ilişkili olması radikal feminist perspektifte tecavüzün heteroseksüel bağlamda kadın ve erkek arasındaki iktidar ilişkilerine dayanmaktaydı. Diğer bir yandan ataerki ve heteronormativiteyi temel alan bu iktidar ilişkileri lezbiyen cinsel pratiklerde de kendisini var etmekteydi. Derinlemesine görüşmelerde başka tema ve başlık altında lezbiyen öznelere ilk cinsel deneyim ve grup seks pratiklerinde de cinsel şiddete maruz bırakılma deneyimlerinin varlığı ortaya çıkarılmıştır. Verilerden elde edilen sonuçlar cinsel şiddetin; rızanın alınmaması, bedensel bütünlüğün bozulması, oral sekse zorlanılmak, manüpilasyon, onay inşası etrafında biçim aldığını gösterdi. 15 katılımcıdan 5'i hayatının bir döneminde kürtaj deneyimine sahipti. Kürtaj deneyimine neden olan eylemlerden biri de partnerlerinin izinsiz boşalmasıydı. Bu eylem feminist bağlamda bir cinsel şiddet biçimi olarak ele alındı. Heteroseksüel katılımcılardan birinin partnerinin "cinsellikte şu pozisyonu da yapabilirsin" biçimindeki dayatması cinsel şiddet olarak ele alındı. Tecavüz, biseksüel katılımcılardan biri tarafından istenilmeyen bir cinsellik üzerinden kurulan onay inşası olarak da nitelendirilmekteydi. "Ayıp olmasın diye" pratiklenen "nezaketen sevişmeler" altındaki onay kavramı, Dworkin (2007) 'in *Intercourse* eserinde değindiği biçimde erkeğin sevişmesi için kadının çok da gönüllü olmadığı cinselliğe "evet" anlamı taşıyordu. Benzer bir onay inşası üzerinden cinsel istismara maruz bırakıldığını dile getiren biseksüel katılımcılardan biri, penetrasyon olmadan daha mutlu ve huzurlu olduğuna değinmiştir. Bu durum her cinsel eylemin penetrasyonla son bulması gerektiği düşüncesi etrafında biçim alan heteroseksist fallusa dayanmaktadır. Katılımcı, partneriyle

öpüşmesinin bile kendi ihtiyacına yönelik olmadığını ve tamamen pornodan ezberlenen hareketler olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda bu ifade, tam da Dworkin (2007) 'in “*porno teori, tecavüz pratiktir*” söylemi ile ilişkilendirilmektedir. Görülmektedir ki, popüler kültürde yer alan ana akım pornoların cinsel pratikleri şekillenmesinde rol oynadığı da ortaya çıkartılmıştır.

Bu araştırma, atanmış cinsiyeti kadın olan kuir ve heteroseksüel öznelerin cinsel pratiklerindeki iktidar ilişkisine odaklanmıştır. Bu çalışma sürecinde Türkiye’de cinsellik alanında feminist ve kuir metodoloji ile yürütülen çalışmalara daha fazla ihtiyaç duyulduğu ortaya çıkarılmıştır. Cinsellik çalışmaları alanında kesişimsel kimliklerin (sınıf, etnik köken, yaş, cinsiyet kimliği, cinsel yönelim, engellilik vb) çeşitlendirildiği feminist ve kuir metodoloji ile yürütülen nitel araştırmaların yürütülmesi önerilmektedir.

Bu çalışma kapsamında sorunsallaştırılan “heterorgazm” kavramı heteronormatif cinsellik etrafında biçim alan bir iktidar ilişkisine dayanmaktadır. Bu kavram, ilk kez bu tez aracılığıyla kavramsallaştırılmıştır. Kavramın alan yazındaki başka çalışmalar ile temellendirilmesi için daha fazla çalışmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, İ. B. (2019). *Tecavüze Maruz Kalan Kadınların Tecavüz Sonrası Yaşam Deneyimleri* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/7970>

Agtaş, Ö. (2012). Hakiki Cinsiyet, Yasanın Boyunduruğu ve Siyasi Öznellik. *Fe Dergi*, 4 (2), 31-43.

American Psychological Association. (2015). Guidelines for Psychological Practice With Transgender and Gender Nonconforming People. *American Psychologist*, 70 (9), 832-864.

Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ., Fidan, T. (2018) Nitel Araştırmalarda Geçerlilik ve Güvenirlilik: Kuramsal Bir İnceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (1), 37-75.

Aydemir, L. (2019). Kadın Tacizlerine Yönelik Bir Tutum Araştırması. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 3(1), 199-216.

Baudrillard, J. (2018). *Tüketim Toplumu: Söylenceleri/Yapıları*, Ayrıntı Yayınları: İstanbul.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 231-274.

Beauvoir, S. (2020). *İkinci Cinsiyet: Yaşanmış Deneyim*, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Becker, H. S. (2013). *Sosyal Bilimlerin Yazma Çilesi: Yazımın Sosyal Organizasyonu Kuramı*, Çev. Şerife Geniş, Ankara: Heretik Yayınları.

Benson, L. S., Gilmore, K. C., Micks, E. A., McCoy, E. ve Prager, S. W. (2019). Perceptions of Anal Intercourse Among Heterosexual Women: A Pilot Qualitative Study. *International Society for Sexual Medicine*, 7 (2), 198-206.

Berg, R. C., Munthe-Kaas, H. M., ve Ross, M. W. (2016). Internalized Homonegativity: A Systematic Mapping Review of Empirical Research. *Journal of Homosexuality*, 63 (4), 541-558.

Berktaş, F. (2019). *Tektanrılı Dinler Karşısında Kadın: Hristiyanlık'ta ve İslamiyet'te Kadının Statüsüne Karşılaştırmalı Bir Yaklaşım*, İstanbul: Metis Yayıncılık.

Bird, S. R. (2018). Welcome To The Men's Club: Homosociality And The Maintenance Of Hegemonic Masculinity, Gender and Society. *Sage Publications*, 10 (2), 120-132.

Brodsky, G. (2017). *Women's Perceptions of Different Power Dynamics In Their Sexual Encounters With Both Women and Men*, Smith College School for Social Work Northampton, Massachusetts 01063.

Bobel, C., Winkler I. T., Fahs, B., Hasson, K. A., Kissling ve E. A, Roberts, T. (Ed). (2020). The Palgrave Handbook of Critical Menstruation Studies, Singapore: Palgrave Macmillan. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-981-15-0614-7>

Boislard, M.A., ve Fernet, M. (2019). “You’re a Virgin? Really?”: A Qualitative Study of Emerging Adult Female Virgins’ Experiences of Disclosure. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 28 (2), 190-202.

Bulgu, N. (2012). Futbolda Şiddetin Erkeklik Anlamları. *Spor Bilimleri Dergisi*, 23 (4), 207-219.

Burnes, R. T., Singh, A. A. Ve Witherspoon R. G. (2017). Sex Positivity and Counseling Psychology: An Introduction to the Major Contribution. *The Counseling Psychologist*, 45(4), 470-486.

Butler J. (2014). *Bela Bedenler*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Butler J. (2020). *Cinsiyet Belası: Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*, İstanbul: Metis Yayıncılık.

Butler, J. (2005). *İktidarın Psişik Yaşamı: Tabiyet Üzerine Teoriler*, çev. Fatma Tütüncü, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği, Kavramlar Sözlüğü. *Değişim Benimle Başlar Projesi*, İstanbul, 2019.

- Cinsel Şiddetle Mücadele Derneği. (2018). Duygusal/Romantik/Cinsel İlişkilerde Yanlış Anla (şıl)malara ve Sınır İhlallerine Karşı: Onay Kavramı.
- Connell, R. W. (2019). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, çev. Cem Soydemir, Ezgi Matbacılık: İstanbul.
- Çakır, S., Akgökçe, N. (Ed.) (1996). *Farklı Feminizmler Açısından Kadın Çalışmalarında Yöntem*, Sel Yayıncılık: İstanbul.
- Çelebi, V. (2013). Michel Foucault'da Bilgi, İktidar ve Özne İlişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1), 512-523.
- Donovan, J. (2016). *Feminist Teori: Entelektüel Gelenekler*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Durudoğan, H., Grosz E. v. dğr. (2014). Cinsel Yönelimler ve Queer Kuram. *Cogito: Üç Aylık Düşünce Dergisi*, İstanbul Yapı Kredi Yayınları, 65(66).
- Düzkan, A. (2012). *İstanbul-Amargi: Feminizm tartışmaları*, İstanbul: Ezgi Matbaası.
- Dworkin, A. (2007). *Intercourse: The Twentieth Anniversary Edition*, New York: A Member of the Perseus Books Group.
- Eker, T., Erdener, E. (2011). Tecavüze İlişkin Kültürel Mitler ve Mitlerin Kabul Edilmesine Etki Eden Faktörler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14 (28), 60-72.
- Erikli, S. (2020). Çalışma Yaşamında Toplumsal Cinsiyet Ayrımcılığının Görünümü. *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 39-60.
- Firestone, S. (1970). *Notes from the Second Year: Women's Liberation: Women's Liberation: Major Writings of the Radical Feminists*, ABD: Women's Liberation Movement.
- Firestone, S. (1993). *Cinselliğin Diyalektiği: Kadın Özgürlüğü Davası*, İstanbul: Payel Yayınevi.
- Foucault, M. (2011). *Entelektüelin Siyasi İşlevi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2018). *Cinselliğin Tarihi*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2019). *Özne ve İktidar*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Gedik, E. (2018). Homososyal Birliktelik Örneği Olarak Mahalleyi Korumak: Sıfır Bir Dizisinde Erkeklik Halleri. *Fe Dergi*, 10 (2), 60-70. http://cins.ankara.edu.tr/20_6.pdf

Goblet, M., Glowacz F. (2021). Slut Shaming in Adolescence: A Violence Against Girls and Its Impact on Their Health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 1-15.

Goffman, E. (2014). Damga: Örselenmiş Kimliğin İdare Edilişi Üzerine Notlar, Heretik Yayıncılık: Ankara.

Goldman, E. (2016). *Dans Edemeyeceksem Bu Benim Devrimim Değildir*, İstanbul: Agora Kitaplığı.

Güneş, F. (2017). Feminist Kuramda Ataerki Tartışmaları Üzerine Eleştirel Bir İnceleme. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27 (2), 245-256.

Halberstam, J. (2013). Çuvallamanın Queer Sanatı, Sel Yayıncılık: İstanbul.

Herzog, D. (2014). *Avrupa'da Cinsellik*, çev. Zeynep Yılmaz, İstanbul: Doğan Yayıncılık.

Hooks, B. (2018). *Hep Aşka Dair: Yeni Vizyonlar*, çev. Samiha Uluant, Nota Bene Yayınları: İstanbul.

Hooks, B. (2020). *Duygu Yoldaşlığı: Kadınların Sevgi Arayışı*, İstanbul: Bgst Yayınları.

Ingham, R., Stone, N. (2001). *Topics For In-Depth Interviews And Focus Group Discussions: Partner Selection, Sexual Behaviour And Risk Taking*.

İlkkaracan, P. (2018). *Müslüman Toplumlarında Kadın ve Cinsellik*, çev. Ebru Salman, İstanbul: İletişim Yayınları.

İYADER (2020). İYAGENDER Programı: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Eğitim Klavuzu, Ankara: İkinci Baskı.

<http://iyader.org.tr/wp-content/uploads/2020/09/YAGENDER-2-Toplumsal-Cinsiyet-Eitlii-Eitim-Klavuzu-Versiyon-2.pdf>

Jackson, S., ve Scott, S. (2012). *Cinselliği Kuramsallaştırmak*, çev. Selen Serezli, Ankara: NotaBene Yayınları.

Kandiyoti, D. (2013). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, İstanbul: Metis Yayıncılık.

Kaos GL Derneği. (2020). *Bi-seksüeller Burada*, Ankara: Üçüncü Baskı. <https://kaosglderneği.org/images/library/biseksu-el-yeni-web-1.pdf>.

Kaos GL Derneği. (2020). *Söylemekten Çekinme: Lezbiyen*, Ankara: Üçüncü Baskı. <https://kaosglderneği.org/images/library/lezbiyen-yeni-web-1.pdf>

Kaos GL Derneği. (2020). *Çeviri Sözlüğü*, Deniz Gedizlioğlu (Ed).

<https://kaosglderneği.org/images/library/cevirisozlugu2020.pdf>

Kaos GL Derneği. (2020). *Sıkça Sorulan Sorular*, Ankara: Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş Dokuzuncu Baskı.

Kaynak, D., Irgit, Y. ve Çakmak, S. (2022). Ergenlik Dönemindeki Kız Çocuklarında Benlik Saygısı ve Yordayıcılarının Kültürle İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14 (3), 358-370.

Koedt, A. (1970). *The Myth of Vaginal Orgasm*, Voices from Women's Liberation, Ed. Lesley Tanner, New York: Menter.

Kornak, J. (2015). *Queer As A Political*, Academic Thesis, Department of Philosophy, History, Culture and Art Studies Gender Studies, University of Helsinki, Finland.

Küçük, M. (2015). Çalışma Hayatında Kadınlar ve Karşılaştıkları Sorunlar: Bir İşverene Bağlı Olarak Çalışan Emekçi Kadınlara İlişkin Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1-17.

Leeds Feminist Devrimci Grubu. (1981), *Politik Lezbiyenlik: Heteroseksüelliğe Açılan Dava*, çev. Melis Dedeoğlu. *Düşmanı Sevmek: Heteroseksüel Feminizm ile Politik Lezbiyen Arasındaki Tartışma*, 2015.

MacKinnon, A. C. (1989). *Sexuality*, Toward a Feminist Theory of the State, Cambridge: Harvard University Press.

Mahar, E. A., Mintz, L. B., ve Akers, B. M. (2020). Orgasm Equality: Scientific Findings and Societal Implications, *Current Sexual Health Reports*, 12, 24-32. <https://doi.org/10.1007/s11930-020-00237-9>.

Manning, E. (2009). Queerly Disrupting Methodology. *Paper Presented at Feminist Research Methods- An international Conference Stockholm Sweden*, 4-6.

Mehrhof, B., Kearon, P. (1973). *Rape: An Act Of Terror*, ed. Anne Koedt, Ellen Lavine, Anita Rapone. Radical Feminism, New York: Quadrangle Books, 228-233.

Menka. (2014). Lesbian History: A Challenge to Gender Studies. *Journal of Humanities and Social Science*, 19 (4), 118-120.

Millett, K. (2018). *Cinsel Politika*, İstanbul: Payel Yayınevi.

Murashova, L. P., Pravikova L. V. (2015). Erotization As The Basis Of Female Metaphor In The English Language, The Language and Culture, Tomsk State University Repository, 9-16.

Opperman, E., Braun, V., Clarke, V. ve Rogers, C. (2013). “It Feels So Good It Almost Hurts”: Young Adults’ Experiences of Orgasm and Sexual Pleasure. *The Journal of Sex Research*, 51 (5), 503-515.

Özdemir, O. (2010). Tecavüzü, Hegemonik Erkeklik Zemininden Kavramak. *Fe Dergi*, 2(2), 75-90. <https://cins.ankara.edu.tr/tecavuz.pdf>

Özkan, E., Ulutaş, F., ve Morsünbül, Ü. (2020). Tomboy Üzerine Bir Gözden Geçirme: Kavramsal Analiz, Tarihsel Süreç ve Çeşitli Başlıklar Açısından İnceleme, A Review on Tomboy: Conceptual Analysis, Historical Process and Examination in Terms of Various Topics (Der). *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 3 (2), 312-332.

Özkazanç, A. (2015). *Feminizm ve Queer Kuram*, Ankara: Dipnot Yayınları.

Özüölmez, P. K. (2019). Michel Foucault’nun İktidar ve Özne Kavramsallaştırmasına Gözetim Sorunu Üzerinden Bakmak: Black Mirror – Arkangel, Mersin Üniversitesi İletişim Fakültesi, Araştırma Makalesi.

Ramazanoğlu, C., Holland, J. (2002). *Feminist Methodology: Challenges and Choices*, London: Sage Publications.

Rich, A. (1980). Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence, *Signs*, 5 (4), 631-660.

Sancar, S. (2020). *Erkeklik: İmkânsız İktidar*, İstanbul: Metis Yayınları.

Santos, J. S., Amaral, I., ve Brites, M. J. (2020). Masculinities and Ageing: Deconstructing Online Representations Among Portuguese Speaking Users, Springer Nature Switzerland AG, 89-100. https://doi.org/10.1007/978-3-030-50232-4_7

Saxena, S., Mathur, A., Jain, S. (2020). Body Shaming, Emotional Expressivity, And Life Orientation Among Young Adults, *Jetir*, 7 (9), 487-493.

Sever, M. (2015). Kadınlık, Anelik, Gönüllü Çocuksuzluk: Elisabeth Badinter'den Kadınlık Mı Anelik Mi? Tina Miller'dan Anelik Duygusu: Mitler ve Deneyimler ve Corinne Maier'den No Kid Üzerinden Bir Karşılaştırmalı Okuma Çalışması. *Fe Dergi*, 7 (2), 72-86.

Shulman, A. K., (1980). Sex and Power: Sexual Bases of Radical Feminism, *The University of Chicago Press*, Women: Sex and Sexuality, 5 (4), 590-604.

Şafak, Ş., Çopur, Z., ve Altinel Özkan, M. (2006). Çocukların Evle İlgili Faaliyetlere Harcadıkları Zamanın İncelenmesi.

Şimşek, I. Ç. (2022). *Lezbiyen ve Biseksüel Kadınların Açılma Hikayeleri Üzerine Bir Anlatı Çalışması* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/25831>.

Tekin Epik, M. Ve Özen, S. (2021). "Erkek İşi"nde Kadın Emegi: Toplumsal Cinsiyet Rollerine Başkaldıran Kadınlar Üzerine Nitel Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar Dergisi*, 5 (2), 66-90.

Thompson, N. (2016). *Güç ve Güçlendirme*, çev. Ahmet Ege ve ark., Nika Yayınevi: Ankara.

Topçu, A. E., ve Dönmez, A. (2015). Bir Grup Süreci Olarak Akran Zorbalığı: Katılımcı Rollerinin Cinsiyet ve Sosyal Statü Açısından İncelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 30 (75), 1-13.

Uluçol, F. M., (2016). Cinsiyet Kimliği ve Cinsel Yönelime Bağlı Zorbalığa Maruz Kalma, Sosyal Destek ve Psikolojik İyilik Hali Arasındaki İlişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 19 (2), 87-96.

UNFPA. (2016). Kadınlar İçin Aile İçi Şiddetle Mücadele El Kitabı. <https://turkey.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/aismelkitabi.pdf>

Vannier, S. A., ve Byers, E. S. (2013). A Qualitative Study Of University Students' Perceptions of Oral Sex, Intercourse and Intimacy. *Archives of Sexual Behaviour*, 42 (8), 1573-1581. doi: 10.1007/s10508-013-0130-0.

Walby, S. (2016). *Patriyarka Kuramı*, Ankara: Dipnot Yayınları.

Yağın Güder, S., ve Alabay, E. (2016). 3-6 Yaş Arasındaki Çocukların Oyuncak Tercihlerinin Toplumsal Cinsiyet Bağlamında İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (2). 91-111.

Yardımcı, S., Güçlü. Ö. (2016). *Queer Tahayyül*, İstanbul: Sel Yayıncılık.

Yüzer, İ., ve Demez, G. (2021). Ataerkil Güç İlişkileri Bağlamında Baba-Oğul Etkileşimi. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 4 (1), 15-34.

EK'ler

EK- 1 GÖNÜLLÜ KATILIM FORMU

Sayın Katılımcı,

“Toplumsal Hayatın Cinsel Pratikleri: Lezbiyen, Biseksüel ve Heteroseksüel Kadınların Cinsel Deneyim Farklılıklarının İktidar İlişkileri Bağlamında Analizi” adlı bu araştırma Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü Öğretim Üyesi Prof Dr. Aylin Görgün Baran ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları Yüksek Lisans Tez Öğrencisi Esra Erkmen tarafından yürütülmektedir.

Araştırmanın temel amacı; lezbiyen, biseksüel ve heteroseksüel kadınların cinselliği anlamlandırma şekilleri ve cinsel pratikleri üzerinden iktidar(güç) ilişkilerini nasıl kurduğunu tespit etmeye yöneliktir. Yarı-yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular, *‘Öz Yaşam Öyküsüne ve Sosyo-demografik Özelliklere, Cinsiyet kimliği/Cinsel Yönelime, Aşk ve Cinsel Pratiklere Yönelik Sorular’* olmak üzere üç ana başlık altında ele alınmaktadır.

Atanmış cinsiyeti (biyolojik cinsiyet) ve cinsiyet kimliği ifadesi(bireyin kendini nasıl tanımladığı) kadın olan ve cinsel yönelimi; lezbiyen, biseksüel, heteroseksüel beyana sahip katılımcılar bu araştırmaya gönüllük esası kapsamında dahil edilmiştir. Araştırmaya katılması beklenen kişi sayısı 15 ile sınırlandırılmıştır. Araştırmadaki katılımcılara amaçlı örneklem amaç edinerek kartopu tekniği üzerinden sosyal medya aracılığıyla ulaşılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirilmesi için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu’ndan gerekli izinler alınmıştır. Bu araştırmanın sonuçları yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Araştırmanın görüşme süresi yaklaşık üç (3) saattir. Görüşmeler, katılımcının onayı dahilinde ses kayıt cihazı ile kaydedilecektir.

Araştırmada kişisel alanın korunması önemli bir yer tutmaktadır. Bu bağlamda sizi rahatsız eden, herhangi bir ihlalin olduğunu düşündüğünüz bir konuda veya istediğiniz anda herhangi bir koşul belirtmeden araştırmayı sonlandırabilirsiniz. Araştırmayı sonlandırmış olmanız size herhangi bir sorumluluk getirmeyecektir.

Araştırmadan çekilmeniz halinde, sizinle ilgili alınan veriler kullanılmayacaktır. Ancak veriler analiz edildikten sonra raporlaştırıldığında verilerinizi araştırmadan çekmemiz mümkün olmayacaktır. Araştırma süresince elde edilen veriler ve kimlik bilgileriniz gizli tutulacaktır. Araştırma raporunda kod numarası (K1, K2 vs.) kullanılarak kimlik bilgileri en iyi şekilde muhafaza edilecektir.

Derinlemesine görüşmeler sırasında feminist metodolojiye uygun olarak katılımcı ile araştırmacı arasında hiyerarşik bir ilişki kurulmayacak aksine yatay ilişki ve iletişim gerçekleştirilecektir. Ayrıca, araştırmacının (Esra Erkmen) da kadın olması katılımcılarla araştırmacıyı ortak deneyim noktasında buluşturmaktadır. Bu ortak deneyimler ve gerektiğinde aktarılan teorik bilgi üzerinden interaktif bir şekilde yürütülen bu görüşmenin, katılımcılara farkındalık sağlaması beklenmektedir. Araştırma süresince, öncelikli olarak katılımcının iyilik hali göz önünde bulundurulduğu için sizi rahatsız edebilecek her tür tutum ve davranıştan kaçınılacaktır. Görüşme sırasında veya sonrasında sizi rahatsız edebilecek herhangi bir durumla karşılaşmanız dahilinde, zararın giderilmesi için gereken psikolojik yardımlar tarafımızca sağlanacaktır. Konu ile ilgili herhangi bir sorunuz olduğunda araştırmacıya çekinmeden sorabileceğinizi unutmayınız. Ayrıca, görüşme sonlandıktan sonra da aşağıda belirtilen telefon ya da mail adresi üzerinden bizlere ulaşarak istediğiniz soruları sorabilir ve araştırmanın sonucu hakkında bilgi talep edebilirsiniz.

Araştırmaya katılımınız için teşekkür ederim.

Araştırmacı:

Adı, Soyadı: Esra Erkmen

Katılım Onayı:

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Bu araştırmanın amacı, süresi, gizliliği ve görüşme koşulları ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak görüşme süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar sözlü olarak araştırmacı tarafından da yapıldı. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler konusunda bilgilendirildim. Bu araştırmaya; kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

EK-2: YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

A) Öz Yaşam Öyküsüne ve Sosyo-demografik Özelliklere Yönelik Sorular:

1. Yaşınızı söyler misiniz?
2. Doğum yeriniz neresidir?
3. Yaşamınızın büyük bir bölümünü nerede geçirdiniz?
4. Şu anda nerede, kiminle yaşıyorsunuz?
5. Eğitim durumunuz nedir?
6. Medeni durumunuz nedir?
7. Mesleğiniz nedir?
8. Aylık gelirin ne kadardır?
9. Kaç kardeşiniz?
10. Kardeşinizin eğitim durumu nedir?
11. Annenizin eğitim durumu ve mesleği nedir?
12. Babanızın eğitim durumu ve mesleği nedir?
13. Biraz kendinizden bahseder misiniz? Nasıl biri olduğunuzu düşünüyorsunuz? Nasıl bir karaktere sahipsiniz? İnsan ilişkilerinde önem verdiğiniz değer yargılarınız neler? Genel olarak insanlarla iletişim kurma şekliniz nasıl? Anlatır mısınız?
12. Aile yaşantınız nasıl? Ailenizde en çok kiminle anlaşırınız? Aile içerisinde anlaşmazlıklar ve çatışmalar söz konusu muydu? Birbirinize karşı hissettiğiniz ya da doğrudan yaşadığınız bir şiddet davranışına şahit olduğunuz mu? olduysa neler yaptınız, anlatır mısınız?
13. Nasıl bir çocukluk geçirdiniz? Çocukluğunuzda ne tarz oyunlar oynardınız, kızlarla mı, oğlanlarla mı? Bir ayırım var mıydı? Yoksa karma bir biçimde mi oynardınız? Çocukluğunuzdan ve oyunlarınızdan bahsedebilir misiniz?
14. Anne ve babanızın sizin ve kardeşlerinizin üzerinde kontrol ve denetimi nasıldı? Otoriter mi, baskıcı mı, serbest bırakıcı mı yoksa demokratik ve eşitlikçi miydi? Biraz anlatır mısınız?

15. Ev-içi işlerin yapımında cinsiyet rol dağılımı nasıldı? Biraz bahsedebilir misiniz? Ev işlerini genel olarak kim/kimler yapar? Aileye maddi destek sağlayan kişiler kim/kimlerdir? Biraz anlatır mısınız?

B) Cinsiyet kimliği/Cinsel Yönelime İlişkin Sorular:

16. Biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları sizin için ne ifade ediyor? Bu kavramları daha önce duydunuz mu? Bu konuda neler söyleyebilirsiniz?
17. Kadın ve erkek olma denilince aklınıza ne geliyor? Kadın ve erkek olmanın sizin açınızdan avantajları ve dezavantajları var mı? (Var veya yoksa) neler olduğunu düşünüyorsunuz?
18. Maskülen/ feminen kavramları sizin için ne anlama geliyor? Hangi açılardan kendinizi maskülen/feminen olarak nitelendiriyorsunuz? Anlatır mısınız?
19. Kendinizi kadın olma üzerinden tanımlıyor musunuz, nasıl bir kadın olduğunuzu düşünüyorsunuz? Kadınlığımızı anlamlandırmanızda yetiştirildiğiniz ortamın (aile, arkadaş, eğitim, sosyal çevre) ve popüler kültürün (sosyal medya, tv, moda, dergiler, reklamlar, porno vs) etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Bu konuda neler söylemek istersiniz?
20. Daha önce hiç kadın olmanız üzerinden herhangi bir ayrımcılık tecrübe ettiniz mi? Bununla ilgili neler deneyimlediniz? Bununla başa çıkmak için herhangi bir yol izlediniz mi?
21. Lezbiyen, biseksüel ve heteroseksüel kavramları sizde nasıl bir çağırışım uyandırıyor? Bu kavramları nasıl açıklarsınız? Bu kavramlar üzerinden kendinizi tanımlıyor musunuz? (Evetse) nasıl tanımlıyor musunuz? Cinsel yöneliminizi anlamlandırmanızda yetiştirildiğiniz ortamın (aile, arkadaş, eğitim, sosyal çevre) ve popüler kültürün (sosyal medya, tv, moda, dergiler, reklamlar, porno vs) etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklar mısınız?
22. Cinsel yönelim bağlamında tanımlama/açılma süreci sizin için nasıl ilerledi? Biriyle konuşmayı denediniz mi? İlk kiminle konuştunuz, açılma sürecindeki motivasyonunuz neydi? Kim ya da ne etkili oldu? Tartışmada kimler yer alıyordu? Tartışma ne şekilde ilerledi? Nasıl bir tepki ile karşılaştınız? Açılma sürecinden önce neler düşünüp hissediyordunuz? Açıldıktan sonraki süreci nasıl değerlendirirsiniz? Duygu/ düşüncelerinize, sosyal yaşamınıza, arkadaşlık, flört

ve aile ilişkilerinize (olumlu/olumsuz) nasıl bir etkisi oldu? (***Bu soru yalnızca lezbiyen ve biseksüel kadınlara yöneliktir**)

23. Daha önce hiç cinsel yöneliminizden dolayı ayrımcılık yaşadığınız oldu mu? Süreç nasıl ilerledi? Bununla başa çıkmak için herhangi bir yol izlediniz mi? (***Bu soru yalnızca lezbiyen ve biseksüel kadınlara yöneliktir**)
24. Cinsel yöneliminizi açık bir şekilde pratik edememe sebeplerinizin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Hangi koşulda kimliğinizi açık bir şekilde yaşardınız? Anlatır mısınız?
25. Cinsiyet kimliği/cinsel yönelimler sizce sabit mi yoksa akışkan mı? Cinsiyet kimliğiniz/yöneliminiz adına hissettiklerinizin yıllar içinde değiştiğini düşünüyor musunuz? Değişmesinde rol oynayan duygu ve düşünceler ya da (varsa) deneyiminizden bahsedebilir misiniz? Yaşadığınız deneyimi nasıl değerlendirirsiniz? Anlatır mısınız?
26. Dünyaya tekrar gelseydiniz hangi cinsiyette olmak isterdiniz? Bu konudaki hayaliniz ya da düşünceleriniz var mı, varsa nelerdir? Biraz bahsedebilir misiniz?
27. Feminizm ve kuir kavramlarını daha önce duydunuz mu? Feminizm ve kuir nasıl anlamlandırmaktasınız? Bu kavramlar üzerinden ne söylemek istersiniz? Açıklar mısınız?
28. Cinsiyet kimliği/ yönelimleri göz önüne aldığımızda kendinizi politik anlamda nasıl tanımlarsınız? Bu konuda muhafazakâr, feminist, liberal, radikal, kuir kavramlar sizin için ne ifade ediyor? Paylaşır mısınız?

C) Aşk ve Cinsel Pratiklere Yönelik Sorular

29. Aşk sizin için ne anlama geliyor? Aşk ve cinsellik kavramını benzerlik ve farklılıklar üzerinden nasıl ilişkilendiriyorsunuz? Aşk olmadan cinsellik, cinsellik olmadan aşk olabilir mi? Kadın ve erkek açısından aşkın anlamı sizce değişmekte midir? Hangi açılardan değiştiğini düşünüyorsunuz? Bu konuda ne söylemek istersiniz? Daha önce hiç âşık oldunuz mu? Nasıl bir duyguydu, tanımlar mısınız? Ne kadar sürdü? Karşılıklı mı yoksa platonik miydi? Süreç nasıl ilerledi? Anlatır mısınız?
30. Cinsellik sizin için ne anlam ifade ediyor? Cinselliği anlamlandırmanızda yetiştirildiğiniz ortamın (aile, arkadaş, eğitim, sosyal çevre) ve popüler kültürün

(sosyal medya, tv, moda, dergiler, reklamlar, porno vs) etkisi olduğunu düşünüyor musunuz? Nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz? Anlatır mısınız?

31. Bakirelik size göre ne anlam ifade ediyor? Bakireliğe ilişkin düşüncelerinizin cinsel pratiklerinize nasıl bir etkisi oldu? Partnerinizin/partnerlerinizin bu konuyla ilgili yaklaşımı nasıldı? Kısaca bu konudaki düşüncelerinizi bizimle paylaşır mısınız?
32. Çocukluk döneminde hangi değerler/inançlar ile büyütüldünüz? Bunun cinselliğe olan bakış açınıza ve cinsel pratiklerinize nasıl bir etkisi oldu? Neler söyleyebilirsiniz?
33. İlk ne zaman cinsel bir duygu hissettiniz? (Düşünceler, arzular, rüyalar) Cinsiyet üzerinden düşünüldüğünde kimi hayal ediyor/ düşünüyordunuz? Anlatır mısınız?
34. İlk cinselliğinizi kaç yaşında deneyimlediğinizi hatırlıyor musunuz? Neler hissettiniz? Bu konuda neleri deneyimlediniz? (Örneğin, El ele tutuşma, öpüşme, kıyafet üzerinden sevişme, meme, vajina/penise dokunma).
35. Daha önce hiç penetrasyon ilişki/vajinal ilişkiniz oldu mu? İlk deneyiminizi nasıl tanımlarsınız, neler hissettiniz? Siz ve partneriniz kaç yaşındaydınız? Nerede/nasıl tanıştınız? Onunla ilgili ne hissettiniz? İlişki süreciniz nasıl ilerledi? İlk cinsel deneyiminize karar vermenizde ne etkili oldu/ motivasyonun neydi? Beklenen/ planlı bir durum muydu? Bununla ilgili herhangi bir baskıyla karşılaştınız mı? Bu konuyu biraz açarak anlatır mısınız?
36. Türkiye’de bekaretin tabu olmasından dolayı cinsellikte ilk deneyime yönelik mitlerin (kanamanın fazla olması, kan gelmemesi, acı hissedilmesi) ile kadınların bu konuda korku ve tereddüt hissetmesine neden olmaktadır. Siz bu konu üzerinden ilk cinsel deneyiminizde herhangi bir korku ya da tereddüt hissettiniz mi? (Evetse) Bu duygu durumunu hissetmenizde kimin ya da neyin etkili olduğunu düşünüyorsunuz? İlk cinsel deneyiminizi bugünden baktığınızda nasıl değerlendiriyorsunuz? Erken ya da geç olduğunu düşünüyor musunuz? Paylaşır mısınız?
37. Anal seks konusunda ne düşünüyorsunuz? Daha önce hiç anal seks deneyiminiz oldu mu? Bu deneyimi yaşamada neyin etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Süreç nasıl ilerledi? Sizin için nasıl bir deneyimdi? Neler hissettiniz? Biraz anlatır mısınız?
38. Oral seks konusunda ne düşünüyorsunuz? Daha önce hiç oral seks deneyiminiz oldu mu? Partnerinizle oral seks deneyiminizde sizi rahatsız eden durum ya da

pozisyon oldu mu? Bu deneyimi yaşamada neyin etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Süreç nasıl ilerledi? Sizin için nasıl bir deneyimdi? Neler hissettiniz? Biraz anlatır mısınız?

39. Grup seks konusunda ne düşünüyorsunuz? Daha önce hiç grup seks deneyiminiz oldu mu? Planlanan bir durum muydu? Nasıl gelişti? Sizin için nasıl bir deneyimdi? Anlatır mısınız?
40. Dirty talk (kirlili/edepsiz konuşmalar) hakkında bir bilginiz var mı? Daha önce duymuş muydunuz? Daha önce cinsel pratiklerinizde deneyimlediğiniz oldu mu? Size yönelik miydi? Planlanan bir durum muydu? Bu durum sizde nasıl bir duygu uyandırdı? Biraz anlatır mısınız?
41. Seks oyuncakları hakkında neler düşünüyorsunuz, bilginiz var mı? Hiç gördünüz mü ya da satın aldınız mı? Nereden/nasıl temin ettiniz? Bu konudaki düşüncelerinizi öğrenebilir miyiz? Siz daha önce hiç seks oyuncuğı kullandınız mı? Kullandı iseniz tek başınıza mı yoksa partnerlerinizle mi deneyimlediniz? Ne kullandınız/ Kim/kimler kullandı, neler hissettiniz? Yorumlarınızı alabilir miyiz?
42. Sekste iletişim kurmak sizin için önemli mi? Partnerinizi yönlendirmek için seks sırasında konuşur musunuz? Anlatır mısınız?
43. Cinsellikte bulunduğunuz yerin ortamı(ambiyans) sizin için önemli midir? Sekste olması gereken ideal bir ortamınız var mı? Işık sizin için önemli mi? Genelde nasıl bir ortamda kendinizi rahat hissedersiniz? Biraz bahseder misiniz?
44. Sekste orgazm olmak sizin için önemli midir? Cinsel deneyiminiz sırasında hiç orgazm oldunuz mu? Partneriniz orgazm olduktan sonra cinsellik bitiyor muydu yoksa size olan ilgisi devam ediyor muydu? Hiç orgazm taklidi yaptığınız oldu mu? O anda ne düşünerek/ hissederek orgazm taklidi yaptınız? Bu durum sonrasında size neler hissettirdi? Anlatır mısınız?
45. Cinsellikteki aktif/pasif kavramları heteroseksüel ilişkilerde erkeği aktif ile kadını pasif ile özdeşleştiren yapıdan geliyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Maskülen/feminen yapıda olmayı (aktif/pasif) kavramları ile nasıl ilişkilendiriyorsunuz? Cinsellikte sizin ya da partnerinizin buna yönelik bir beklentisi/ beklentiniz olduğunu düşünüyor musunuz? Anlatır mısınız?
46. Aktif-pasif kavramları üzerinden cinsellikteki rolünüzü nasıl değerlendiriyorsunuz? Cinsel pratiklerinizde pasif ya da aktif olanın cinselliği ne şekilde yönlendirdiğini düşünüyorsunuz? Cinselliği genelde başlatan taraf kim oluyor/ kim yönlendiriyor? Bu süreç nasıl ilerliyor? Cinselliği genelde

sonlandıran taraf kim oluyor? Bu durum sizde nasıl bir etki bırakıyor? Ne dersiniz?

47. Sizin için güç kavramı ne anlama geliyor? Partner ilişkilerinizde ve cinsel pratiklerinizde güç ilişkilerinizi nasıl anlamlandırmaktasınız? Partner ilişkinizde hangi durumlarda kendinizi güçlü/güçsüz hissediyorsunuz? Cinsel pratiklerinizde hangi durumlarda kendinizi güçlü/güçsüz hissediyorsunuz? Bu durumun nedenini kişi ya da cinsiyet bağlamında nasıl değerlendirirsiniz? Partnerden partnere ya da cinsiyete göre güç ilişkileri değişiklik gösteriyor mu? Biraz bahseder misiniz?
48. Partner ilişkinizde ve cinsel pratiklerinizde herhangi bir baskı ile karşılaştınız mı? Bununla başa çıkmak için bir yol izlediniz mi? Nasıl bir yol izlediniz? Bu konuda neler söylemek istersiniz?
49. Bedeninizle ilgili partnerinizin küçük düşürücü sözleri oldu mu? Eğer olduysa neler hissettiniz, bu durum cinsel pratiklerinize nasıl yansıdı? Bu konuda ne düşündünüz/ ne hissettiniz? Nasıl bir tepki verdiniz? Biraz anlatır mısınız?

Geri bildirim soruları:

- Sizinle görüşme sağlamak nasıl bir deneyimdi? (Olumlu/olumsuz)
- Araştırmacının size olan yaklaşımı nasıldı? Rahatsız edici bir tutum ile karşılaştınız mı?
- Sizi rahatsız ettiğini/etik değerlerinizi ihlal ettiğini düşündüğünüz herhangi bir soru oldu mu?
- Şu soru da olsa daha iyi olurdu, dediğiniz herhangi bir soru var mı?
- Söylemek ve eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?
- Konu ile ilgili düşünce ve önerileriniz nelerdir?

EK-3: ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ KADIN VE TOPLUMSAL CİNSİYET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA	
Tarih: 28/09/2022	
Tez Başlığı : Cinsiyetin Öznellik İnşası: Cinsel Pratikler ve İktidar İlişkisi	
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 171 sayfalık kısmına ilişkin, 28/09/2022 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %1 'dir.	
Uygulanan filtrelemeler:	
1- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç	
2- ☒ Kaynakça hariç	
3- ☒ Alıntılar hariç	
4- ☐ Alıntılar dâhil	
5- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç	
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.	
Gereğini saygılarımla arz ederim.	
Tarih ve İmza	
Adı Soyadı:	Esra Erkmen
Öğrenci No:	N18137917
Anabilim Dalı:	Sosyoloji
Programı:	Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Anabilim Dalı
<u>DANIŞMAN ONAYI</u>	
UYGUNDUR.	
_____ (Prof. Dr. Aylin GÖRGÜN BARAN)	

EK-3: ETİK KOMİSYON İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Esra ERKMEN (Etik Komisyon İzni)

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 12.02.2020 tarihli ve 12908312-300/00001000590 sayılı yazımız.

Enstitünüz Sosyoloji Anabilim Dalı Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları yüksek lisans programı öğrencilerinden Esra ERKMEN'in Prof. Dr. Aylın GÖRGÜN BARAN danışmanlığında hazırladığı "Toplumsal Hayatın Cinsel Pratikleri: Lezbiyen, Biseksüel ve Heteroseksüel Kadınların Cinsel Deneyim Farklılıklarının İktidar İlişkileri Bağlamında Analizi" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 25 Şubat 2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-izmalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Bu belgenin elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden fa@hacettepe.edu.tr adresine yazarak ulaşabilirsiniz. Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta: yazim@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Sevda TOPAÇ

